

N10/2015

სასატი

1852

- ◆ მანანა ჩიტიშვილის ლექსები
- ◆ სიმონ ჯაფარიძის სატირული მოთხრობა
- ◆ ამირან გომართელი: რეზო ჭეიშვილი —
გამრუდებული ყოფის მხატვარი
- ◆ თამაზ ტყემალაძე: ნინო ჭავჭავაძის სიყვარულის ისტორია
- ◆ ახალი თარგმანები: მილან კუნდერა, ჯონ აპდაიკი,
შერვუდ ანდერსონი

2015/10

ყველთვიური ლიტერატურული –
საზოგადოებრივი ჟურნალი

მთავარი რედაქტორი
ამირან გომართელი

მთ. რედაქტორის მოადგილეები
ბალათერ არაბული
სოსო გოლიაძე

რედაქტორთა ჯგუფი
ანდრო ბუაჩიძე
თამარ გელიტაშვილი
ელზა მეტრეველი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
და დიზაინი

ქეთევან მერკვილაძე
ნანა ყანდაშვილი

გრაფიკული ილუსტრაციები
მარიამ გოგილიძისა

გარეკანზე –
გურია კვარაცხელიას
ნამუშევრების ილუსტრაციები.

სარედაქციო საბჭო

ანდრო ბედუკაძე
თავმჯდომარე

ვანო ამირხანაშვილი
ნაირა ბუბიევი
ლევან ბრეგაძე
დავით თედორაძე
ზვიად კვარაცხელია
ესმა კოკოსკერია
გიორგი ლობჯანიძე
ავთანდილ ნიკოლეიშვილი
ნინო სადღობელაშვილი
თამაზ ტყემალაძე
თემურ ჭკუასელი
ბესიკ ხარანაული

ჟურნალი გამოდის
თბილისის მუნიციპალიტეტის
ფინანსური მხარდაჭერით

მისამართი: თბილისი, ხიდის ქ.№1
ტელ.: 2-98-36-43
ciskari1852@gmail.com
<https://www.facebook.com/ciskari1852>

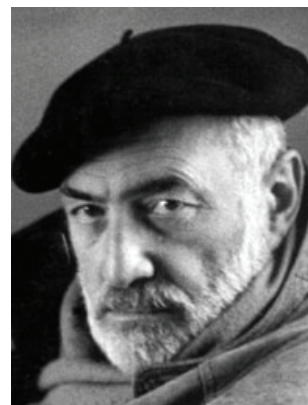

სარჩევი

მოზინაჲ		ზურაბ ოდილავაძე	78
ვახუშტი კოტეტიშვილი	3	მარხვის დროს საკითხავი	
კულტურა თუ		ესე	
ცივილიზაცია?!			
პოეზია		უცხოობაში ჩანაწარები	
მანანა ჩიტიშვილი	6	მაკა კვერენჩილაძე-	81
ლექსები		კარტაიზერი	
		უიკენდი ფლორიდაში –	
		სულის ზეიმი	
პროზა		ახალი თარგმანები	
ლალი ბრეგვაძე-კახიანი	18	მილან კუნდერა	88
დილა მშვიდობისა,		აუჩქარებლობა	
ბატონო ნოე.		თარგმნა	
მოთხრობა		ნანა გასვიანმა	
ციცი გურიელი	25	შერვუდ ანდერსონი	119
ცაში ასასვლელი ბილიკი.		თავგადასავალი	
ნოველა		ჯონ აპდაიკი	124
		ფოთლები	
პოეზია		თარგმანები	
ელგუჯა მარღია	29	ქეთევან თუხარელისა	
რობაიები			
პროზა		არტრევიუ	
სიმონ ჯაფარიძე	36	მარიკა კახაძე	127
ცოცხალ-მკვდარი		გუჩა კვარაცხელიას	
ქელეხსაშვილი.		„ათინათები“	
მოთხრობა			
პრიბიჲა • ასეისტიჲა		ალინა ქადაგიშვილი	130
ამირან გომართელი	55	მე უნდა გავხდე ზმნა, ანუ	
გამრუდებული ყოფის		მოქმედება	
მხატვარი		(საუბარი	
		მანანა მენაბდესთან)	
თამაზ ტყემალაძე	62	ხელმოწერების გასაფორმებლად	
სიყვარული, რომელიც		დაგვიკავშირდით ტელეფონის	
სიცოცხლეს აღემატა		ნომრებზე:	
		591 20 25 40;	
		599 56 56 44;	
		591 30 75 09	

შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ.

ჰანუში ქოხაიშვილი

კულტურა თუ ცივილიზაცია?!

ანტიკომუნისტური რევოლუციის ხანა ასე თუ ისე დასრულდა. დიდი ხნის ნანატრი ეროვნული თავისუფლების კონტურებიც თითქოს გამოჩნდა. მაგრამ ჩვენი საშველი მაინც არ არის. ახალ-ახალი პრობლემები სოკოებივით მრავლდებიან და ჩვენი საზოგადოება, თუკი ეს სახელი შეიძლება ეწოდოს ლუკმა პურის საშოვარზე ქუჩაში მოლასლასე ხალხს, გაოგნებული და დაბნეული შესცქერის თავისივე ქონების ახალ გადანაწილებას, რომელიც ჯუნგლის კანონების კოდექსით ხორციელდება უსწრაფესი ტემპით.

ხალხი დარწმუნდა, რომ ყოველგვარ რევოლუციას, როგორი ამაღლებული და კეთილშობილური ლოზუნგებითაც უნდა ხდებოდეს იგი, სისხლის ღვრის, ყაჩაღობისა და საყოველთაო უბედურების მეტი, არაფერი მოაქვს საზოგადოებისთვის.

თავისუფლებაც, რომლისკენაც ასე ვისწრაფოდით, ის უცხო ხილი აღმოჩნდა, რომელიც არც კი ვიცით, იჭმევა თუ ისმევა. ახალა ვხვდებით, რომ თავისუფლების უღელი გაცილებით უფრო მძიმე ყოფილა, ვიდრე მონობისა, რომელიც არხეინად გვქონდა მორგებული ქედზე და მის ტაბიკებსა და აპეურებს თითქმის ველარც კი ვგრძნობდით. მეხრის მიერ გადმოქნეული სახრეც მამობრივ ალერ-

სად აღიქმებოდა. ახლა კი უპატრონოდ დარჩენილებმა აღარ ვიცით, რა წყალს ვეცეთ, საით წავიდეთ. ან გვინდა კი საერთოდ სიარული?!

ერთ მუჭა ფხიანთა გარდა, ყველა ცუდ დღეშია. და მთავარი ის გახლავთ, რომ ის ფხიანებიც, რომელთაც თავი ქუდში ჰგონიათ, ვერ ხვდებიან თავიანთ შინაგან უბედურებას – იმ სულიერ ვაკუუმს, რომელმაც მთლიანად მოიცვა ყოველი ჩვენგანის არსება.

მარადიული ფასეულობები დაემხო. სულიერების ტაძარი დაცარიელდა. ხატ-სალოცავებისაკენ მიმავალ ბილიკებს შამბმა გადაუარა. არაფერს აღარა აქვს ფასი, თუკი ნავთისა და გაზის სუნი არ უდის, ან ოქროსავით თუ არა, სპილენძად ან თითბრად მაინც არა ბრჭყვიალებს.

მოხდა სპეციალობების სრული ან ნაწილობრივი დევალვაცია. ინჟინერი გაკალატოზდა, გახარატდა ან გაზეინკლდა, პროფესორი პარკეტს აგებს, დოცენტი – კაფელს, ხოლო აკადემიკოსს კი ხანდაზმული ასაკის გამო ესეც არ შეუძლია და ამიტომ ბაზარში გამოუტანია ის წიგნები, რომლებიც ახალ ცხოვრებაში უკვე ნამდვილად აღარ სჭირდება და რამდენიმე თეთრად ჰყიდის, იმიტომ რომ შავად აქვს საქმე.

ყველაზე შავ დღეში კი ჰუმანიტარები არიან. მათ არც ხელოსნობა უსწავლიათ არასოდეს და არც ვაჭრობა. მათი ფილოლოგობა თუ ისტორიკოსობა, არქეოლოგობა თუ ფილოსოფოსობა ისეთი აბსურდია, რომ თვით აბსურდის თეატრშიც კი არ მოეძებნება ადგილი.

და აი, მივადევით მწერლის, და საერთოდ, ხელოვანის ფუნქციას ჩვენს თანამედროვე ცხოვრებაში, რომელსაც ეძღვნება ჩვენი დღევანდელი შეკრება. პოლ გოგენის ერთ-ერთი ცნობილი ფერწერული ტილოს წარწერისა არ იყოს: „ვინ ვართ, სად ვიმყოფებით, საით მივდივართ?!“ კითხვა დასმულია, მაგრამ პასუხი, მარკ ტვენის ტომ სოიერის დასაწყისისამებრ, არ არის.

საზოგადოებაში, სადაც ცარიელი რვეული უფრო ძვირად ფასობს, ვიდრე წიგნი, ხოლო სუფთა საწერი ქაღალდების ერთი დასტის ფასი იმავე წონის პლატონის დიალოგების ღირებულებას სამჯერ აღემატება, მწერლობის რაიმე ფასეულობაზე ლაპარაკი ზედმეტია და ალბათ უხერხულიც.

როდესაც მწერალს, თუკი მის წიგნს სასწაულებრივ გამოცემა ეღირსა, ჰონორარის მაგივრად ტირაჟის უმცირეს ნაწილს აძლევს გამომცემლობა, წაიღე და სადაც გინდა, იქ გაყიდეო, დამერწმუნეთ ამაზე მეტ „თავისუფლებას“ ალბათ ვერც ინატრებდა ვერცერთი შემოქმედი.

ხელოვანის დღევანდელი ყოფის მთელი ტრაგედია ის კი არ არის, მას რომ უჭირს მატერიალურად, არამედ ის, რომ იგი სულიერადაც გაღატაკებულია, ვინაიდან ეჭვი ეპარება თავისი საქმის, პროფესიის, მოწოდების აუცილებლობაში. ხელოვანმა ფუნქცია დაკარგა. დღეს უკვე ველარავინ იტყვის: „მე ცა მნიშნავს და ერი მზრდის მინიერი ზეციერსა“.

და მთელი უბედურება ის გახლავთ, რომ ეს მხოლოდ ჩვენი ქვეყნის ტრაგედია არ არის. ეს გლობალური პრობლემაა და ასე თუ ისე მთელ მსოფლიოს ეხება.

ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის გამარჯვებისთანავე კაცობრიობა აღმოჩნდა დილემის წინაშე. მას უნდა გაეკეთებინა არჩევანი კულტურასა და ცივილიზაციას შორის. და მან უყოყმანოდ ცივილიზაციას დაადო ხელი, თუმცა, შესაძლოა, ისიც კულტურა ეგონა.

სინამდვილეში კი კულტურასა და ცივილიზაციას შორის უფსკრულია. კულტურა სულიერია, ცივილიზაცია – ხორციელი. კულტურა, ბერდიაევის თქმისა არ იყოს, კულტიდან მოდის, მისი არსება რელიგიურია. ცივილიზაცია მინიერია და ბინიერი. მის განვითარებას სარგებლიანობა წარმართავს. კულტურა მარადიულია. მას დრო ვერაფერს აკლებს, პირიქით, იგი რაც უფრო ძველია, უფრო ფასეულია. კულტურა წარსულის რეალიზებაა ანმყოში სამომავლოდ. ცივილიზაცია წარსულის უარყოფაა. იგი გუშინდელ მიღწევას დაუნანებლად მოისვრის სანაგვე ყუთში ბავშვის გატეხილი სათამაშოსავით. მისი მიზანი პროგრესია. კულტურამ კი პროგრესი არ იცის. ორმოცდაოთხი საუკუნის წინ შექმნილი „გილგამეშის“ ეპოსიც ისევე ფასეულია, როგორც დღეს დაწერილი დიდებული ნაწარმოები.

კულტურა წარსულის მემკვიდრეობით იკვებება. ცივილიზაცია კი წარსულის ნანგრევებზე ყვავის.

ცივილიზაცია ნუვორიშებისათვის კულტურაა. ამიტომაც არის, რომ ისინი ცივილიზაციის ახალ-ახალი მიღწევებისათვის ფულს არ იშურებენ, ვინაიდან მას მათთვის კომფორტი მოაქვს. კულტურა კი რა? არც იჭმევა, არც ისმევა და არც სხვა რამეში გამოიყენება. სულ სხვაა მობილური ტელეფონი, რომელიც შეგიძლია ქუჩაშიც ამოიღო და გააბა საქმიანი საუბარი. ხოლო მარკუს ავრელიუსის „ფიქრები“ ან ფრანსუა ვიიონის „დიდი ანდერძი“ ხომ ამოვარდნილია ყოველდღიური მოთხოვნილებების ნუსხიდან. ანდა, საერთოდ, ვინ გამოწმებთ, ვის აინტერესებს, წაკითხული გაქვთ თუ არა. მათი

ნაუკითხაობა თქვენს კეთილდღეობას
ოდნავ დალსაც არ დაასვამს.

სამწუხაროდ ასე მსჯელობს დიდი უმ-
რავლესობა.

ინავლება კულტურის დიდი სამისნოს
საკულტო ცეცხლი. დიდნი ქურუმნი გარ-
დავიდნენ. ჩვენ, მათი შორეული შვიკრ-
დები თბილ ნაცარსლა ვჩხრეკთ და ჩვენ-
ში სასწაულებრივ შემორჩენილ სულს
ვუბერავთ გაჩაღების იმედით. და გვწამს,

რომ ჩვენი გაროსინანტებული მერანი
ერთ მშვენიერ დღეს გადაიგდებს ცივი-
ლიზაციის სახედრის კურტანს და პარნა-
სისაკენ მიახედებს თავის ღირსეულ მხე-
დარს.

მანამდე კი ჩვენ უნდა გვეყოს ძალა,
რომ ანდერსენისეული მეფესავით გაშიშ-
ვლებულ საზოგადოებას კულტურულად
ჩავჩურჩულოთ ყურში: „თქვენ შიშველი
ბრძანდებით, სირ!“

1999წ.

მანანა ჩიხიშვილი

ჟამო, რა ავად იდინე

თმენის საწყაო ივსება,
ჩაქრა ნათება იელის...
რის მტერი, ერთურთს ისედაც
მშვენივრად დავერიენით.

ბევრჯერ გვინვიმა, გვითოვა,
იცვალნენ დრონი, მეფენი...
მტერი რად გვინდა, თვითონ ვართ
ერთურთის სისხლის მხვრეპელნი.

ცრუ იმედებით გაგვართეს,
ზღაპრის გვიქსოვდნენ ფაჩუჩებს,
მამული – ზოგი წაგვართვეს,
ზოგიც ჩვენ გავასაჩუქრეთ.

ბნელიდან ბნელში ვაბიჯებთ,
ჟამო, რა ავად იდინე...
თუ რამ გვებადა, წაგვგლიჯეს
ან უცხოს მიგვაყიდინეს.

დრონი სიტყვებით მოლიეს,
ტაშით დაგვაცვდა ნებები,
ბავშვივით შეგვიყოლიეს
ამაო დაპირებებით.

ვის ახსოვს სისხლი ქართული,
ულვთოდ დაღვრილი შარაზე,
კარი, საჩვენოდ აღთქმული,
ათასგან ჩაგმან-ჩარაზეს.

თმენის საწყაო ივსება,
ჩაქრა ნათება იელის...
რის მტერი, ერთურთს ისედაც
მშვენივრად დავერიენით.

ჩემი 100 ლექსის გამოსვლის შემდეგ

ებრუნდები ჩემი სოფლის წყაროსთან,
ხომ ავათავე ჩემი აზარი...
აქ არის ჩემი გულანშარო და
აქ არის ჩემი მულღაზანზარი.

როგორ თანდათან მდორდება სისხლი,
მთებს ჩამავალი მზის ადგას შუქი,
მორჩა,
პოეტის მანტიას ვიხსნი
და, ვისაც უნდა, უფასოდ ვჩუქნი.

დროსთან სულ ომი მქონდა უფარო,
იმ დღეთა ხსოვნა ვით განვიშორო...
მე დაღლილი ვარ უკვე, უფალო,
და სხვათებრ
მშვიდად მინდა ვიცხოვრო.

დავბრუნდი ჩემი სოფლის წყაროსთან,
ხომ ავათავე ჩემი აზარი...
აქ არის ჩემი გულანშარო და
აქ არის ჩემი მულღაზანზარი.

სველი ფოთოლი

დროს ყველაფერი მიაქვს ტივტივით,
შენც ნახველ და დღეს არც რაი მინებს
და ჩემი მზერა დამფრთხალ ჩიტივით
ასკდება შენი სარკმელის მინებს.

აღარ შემორჩა ყვავილი ატმებს,
ნაილო ქარმა, მტვერში მიჩიხა,
შენ უნალღულელად, იოლად დამთმე,
მე არც არასდროს არ დამითმისარ.

სევდით გავყურებ მწვერვალს მოთოვილს,
 გულსაც ხომ მისებრ სითბო აკლია...
 და მზერა, როგორც სველი ფოთოლი,
 კვლავ შენი სარკმლის მინებს აჰკვრია.

არ გამიწყრება, ალბათ, გამჩენი,
 თუ ვიტყვი თრთოლით შეკრულ მუჭებით,
 რომ მეშინია მარტო დარჩენის
 და ასე მიტომ გებლაუჭები.

ვერა სიავეს ვერ ავერიდე,
 სულ სხვისთვის ქსოვდნენ ზღაპარ-არაკებს,
 არ ვიცი, ამ ლექსს შენ მანერინებ
 თუ სიმარტოვე მაღაპარაკებს.

დედის ლოცვა

ხევებმა ნისლი ამოიცოხნეს,
 შენც ზეცამ გბანა ცვარით, ბალახო,
 განგებას შევთხოვ, ვიდრე ვიცოცხლებ,
 შენს თვალზე ცრემლი არ დამანახოს.

ყველა კოცონი ბოლოს მიქრება,
 ლერწამიც უნდა ჩალად აკონონ...
 უფალო, ვიდრე დედა იქნება,
 შვილების კვნესა არ გააგონო.

სადღეისო

ლექსის ამდენი მწერალი
 რა დროს უნახავს, რა ჟამს,
 ზოგი თავს გოგლას უტოლებს,
 ზოგიც – ლადოს ან ვაჟას.

ჯერ ვერ შეჰბედეს ილიას,
 ჯერ ვერ შეჰბედეს რუსთველს,
 ვინ სადღეისოს ვერ ჩარხავს,
 ვინ სახვალის უსტვენს.

დრომ უნდა ბრძანოს მართალი,
თავის ქება თუ რად ღირს
ვიციტო და ნაღდი ვინც არის,
ლექსის იცნობა დამლით.

გვახსოვს, ვის ადრის რუსთველი
თავის მაქებარ მწერალს,
ოდიტგან მოგვდგამს, ერთ არწივს
ასი დაჰკორტნის ძერა.

არც მეფის ხოტბა გიშველის
და არც ვაზირთა ქება,
დრო, უტყუარი მსაჯული,
გაყოფს ნაჭუჭს და ლებანს.

თორემ წალეკეს ერთურთი
ზაკვით, მტრობით და შურით,
რაც უფრო სუსტობს კალამი,
მით უფრო მალლა სწყურის.

თითქოს დღეისდღეს ხედავდა,
ბრძენს ძალუძს დროის ათვლა...
თქვითო – იტყოდა რუსთველი –
თქვითო, ოლონდაც ნათლად.

ლექსის ამდენი მწერალი
რა დროს უნახავს, რა ჟამს,
ზოგი თავს გოგლას უტოლებს,
ზოგიც – ლადოს ან ვაჟას.

თუ სიყვარულით გამოგაღვიძებ

გიყურებ ასე მშვენიერს და
უცხოდ სახიერს,
როგორ უხდები ამ გაზაფხულს
და ამ მზიანეთს,
არას ვინაღვლებ,
სიძულვილით თუ დამამსხვრიე,
ოლონდაც მერე
სიყვარულით გამამთლიანე.

ბოშა ქალივით
 ფოთლის ჭრელი კაბით მროკავი
 ჩამივლის ქარი
 და ცბიერად მითვლის ნაბიჯებს,
 არაფერს ვიტყვი,
 სიძულვილით თუკი მომკალი,
 ოღონდაც მერე
 სიყვარულით გამომალვდიქ.

უშენოდ

არც ფიქრით ცად მიმყავდი,
 არც საჩემოდ მენები,
 თითქოს კი არ მიყვარდი,
 სიყვარულს მახსენებდი.

ღმერთო, რა მზე მოგორდა,
 არ მენახა აგეთი...
 გაზაფხული მოგქონდა
 უბითა და ბაგეთი.

ვერც შენი გზა დავქარგე
 თრიმლითა და ძახველით,
 მაგრამ როცა დავკარგე,
 მაგრამ როცა ნახვედი,

დავრჩი მიწა აყალო,
 მზეც კი ჩაქრა იელთან,
 უშენობით სამყარო
 უცებ დაცარიელდა.

სიო ღიმის მძაღლებს –
 ნაზი და თან დედური,
 მე შენ არას გაბრალებ,
 არც არაფერს გემდური.

გულზე მზედ რომ მეკონა,
 იმ სანთელს თვით ვიქრობდი,
 შენ როგორღა გეგონა,
 შენ როგორღა ფიქრობდი?!

მარტი

ჯერ არც რა მწყერი მოგოგავს,
 არც დილა ნათობს ციმციმით,
 ვაი, ეს მარტი როგორ მგავს
 ცრემლებითა და სიცილით.

თუმც არ ამშრალა გუბენი,
 გულში ღვივდება იმედი,
 ცაზე ჩანს რუხი ღრუბელი
 ფეხმძიმე მარტის წვიმებით.

რა ენძელა და რა ია,
 ნეტავ, მანახა მთესავი...
 ჩემი პრანჭია დაია
 ჭირვეულია ჩემსავით.

მინდორი ფუტკარს დაისევს,
 მთებს სწვდება სხივთა ხანძარი,
 ხან ასეა და ხან – ისე,
 ხან წვიმაა და ხან – დარი.

ჯერ არც რა მწყერი მოგოგავს,
 მოლზე დაყრილა მარჯანი,
 ვაი, ეს მარტი როგორ მგავს
 სიცილითა და ჯაჯღანით.

ვყიდი მამულის სიყვარულს

სიზმრად რომ მაინც მანახა
 ნესტანის რიდე-ამბარჩა,
 ვყიდი მამულის სიყვარულს,
 მაგრამ მყიდველი არა ჩანს.

რა უამური დრო გვიდგას,
 ერთობის ამომბზარავი,
 ქსნის ერისთავთა სისხლს ვყიდი,
 თუმცა მყიდველი არ არი.

რამდენი მტერი გვესევა,
 როგორც კალია-სარანჩა,
 ხმლებს ვყიდი არაგველების,
 მყიდველი მაინც არა ჩანს.

ვყიდი „მერანს“ და „ბახტრიონს“,
ჯავარ-სინაზეს თამარის,
„დავითიანს“ და „განთიადს“ –
მყიდველი ისევ არ არი.

არც შენი საზი მინდა და
არც სხვისი ზურნა-ქამანჩა,
ჩემი მამულის ჯავრს ვყიდი,
თუმცა მყიდველი არა ჩანს.

თუ რამ მაქვს, გითმობთ, ნაიღეთ,
მე დავრჩე დარდის ამარი,
ვყიდი მამულის სიყვარულს,
მაგრამ მყიდველი არ არი.

ლექსი-ბექთარი

ტანთ მუდამ ლექსის ბექთარი მეცვა,
სხვა ოცნებების მეხვია რიდე,
დაბადებისას ნოემბრის ზეცამ
დამლოცა, მაგრამ დამწყევლა კიდეც.

როგორც არ უნდა სიცოცხლე მიქო,
ვიცი, სიკვდილი ბევრჯერ მეძებდა,
მე ჩემი ლექსის სუყველა სტრიქონს
ვრითმავ ჩემივე სისხლის წვეთებთან.

ლექსო, სულ დარდის საბნად მეხურე,
თუმც შევების ცრემლიც ბევრჯერ მაპკურე,
ვით ნამცეცებით ნაზამთორ ბელურებს,
მე ლექსით მშიერ სულებს ვაპურებ.

უნდა გაუძლო ქარ-წვიმას რამდენს,
ხან ბედისწერა აღმა აბრუნო,
ლექსები უნდა მაღამოს ჰგავდეს,
რომ მტკივან სულებს მიესაღბუნოს.

არც სამდურავი არასდროს მითქვამს,
რომ ვერ მოვხელე მთვარის არილი
და დალოცვილი ქართული სიტყვა
მკერდზე მიღვივის ნალვერდალივით.

საღვთო მადლი აქვს სიტყვას და ბგერას,
 ელვა და მეხი მას ვერ დანაცრავს,
 ლექსებს კი არ ვწერ,
 სამოსელს ვკერავ,
 რომ შემცივნებულ სულებს ჩავაცვა.

ტანთ ბექთარივით სულ ლექსი მეცვა,
 სხვა ოცნებების მეხვია რიდე,
 დაბადებისას ნოემბრის ზეცამ
 დამლოცა, მაგრამ დამწყევლა კიდეც.

არ დამემღურო

ჩემს ვაჟს ლაშა მარგიშვილს

მცირე ხანს თქვენთან ყოფნა მაცალეთ,
 ვუცქირო, როგორ ბრწყინავს მარიხი,
 არ დამემღურო, შენ გენაცვალე,
 თუ მოხვედი და აღარ დაგიხვდი.

არ დაიმძიმო გული ფიქრით და
 არ მოგერიოს დარდის მორევი,
 ღამით გადმოვალ ჩემი წიგნიდან
 და მძინარს ჩუმად გეამბორები.

მინდა, მზის სხივად ცაზე გავება,
 ვიგრძნო სამყაროს ყველა შერხევა,
 „მიყვარხარ“ – როგორ მეცოტავება
 ეს სიტყვა, როცა შენ შეგეხება.

აქ ყოფნა ერთხანს კიდეც მაცალეთ,
 ვუცქირო, როგორ ბრწყინავს მარიხი,
 არ დამემღურო, შენ გენაცვალე,
 თუ მოხვედი და აღარ დაგიხვდი.

ნეტავ, მანახა

ნეტავი,
 მართლად მთქმელი მანახა,
 ვის დაუბნელდა
 უწინ ცისკარი,

შენ,
სამზეოზე ვინც აღარა ხარ,
თუ – მე,
შენს სიკვდილს რომ მოვესწარი.

ჯავრის ფრინველი
ფრთას ვისთან კეცავს,
სვლა გოლგოთაზე
ვის ერგო ბიჯით?
შენ, ვინც უჩემოდ
ნახვედი ზეცას,
თუ – მე,
უშენოდ სიცოცხლემისჯილს.

ამ დილას

დღე უნდა მივშალ-მოვშალო
გულთან ბრძოლით და ომიტა,
ამ დილას, თეთრო შროშანო,
შენთან ალერსი მომიწდა.

მე შემნატროდა ყველა ხე,
მსურდა, ღიმილად მედინა,
გნახე,
ნეტავ, არ მენახე,
ნიავის მკლავზე გეძინა.

ცაში თრთის იფნის კენწერო,
მე ჯავრის გუბეს ვენები,
არ გსურვარ?
ჯვარი გენეროს,
ალარც მე შეგეხვენები.

მე განა ვინ ვარ

მთელი კვირაა გაბმულად ავდრობს,
წვიმის წვეთებით დამძიმდნენ ხენი,
მე განა ვინ ვარ, რომ სიტყვა გკადრო
ან საყვედური შეგბედო წყენის.

გამოეცვალა ამ მინდვრებს ფერი.
წვიმები განა უნინ არ იყო?
ისეთი ვინ ვარ, ამაყი მზერით
ჭკუა გასწავლო და დაგარიგო.

აქ ავთანდილი ერთ დროს მღეროდა,
აქ ფიროსმანი გადნა ტილოზე...
სიმაღლეს შენსას ვით შეჭფეროდა,
იმ სასოებით ვერ მოგილოცე.

შემინდე, თუკი ჟამმა მიმგვანა, –
შენთვის მახვილი ველარ ავლესე,
ვით გეკადრება, თუკი იმგვარად
ვერ გეფერე და ვერ გეაღერსე.

მთელი კვირაა გაბმულად ავდრობს,
წვიმის წვეთებით დამძიმდნენ ხენი,
მე განა ვინ ვარ, რომ სიტყვა გკადრო
ან საყვედური შეგბედო წყენის.

ღრო

სიტყვით შენ ამღვრევ წყალწმინდას,
საქმით მე გავინირები,
სად ჰყავდა მამულს ამდენი
მაოხრებელი გზირები.

ბრძოლის დროს ბურქში შემძვრალი
მინას აკვდები ლავინით,
შენ მტრობის ცეცხლი დააგზნე,
შიგ კი მხოლოდ მე ჩავინვი.

ან ზეცა რად არ ნითლდება,
მინა არ დაიმეხება,
როს ხელი, მძიმედ ცოდვილი,
მამულის დროშას ეხება.

დროა სიყრუის, სიბრმავის,
საქმეს არ გკითხავს არავინ,
ერის სახელით საუბრობს
მეძავიცა და მპარავიც.

ერო, რუსთველის პატრონო,
 დღეს უნიჭობის მიმხედო,
 ჯვარს უნდა ეცვა როდემდე,
 მინავ, ღვთისმშობლის ნილხვედრო.

სიტყვით შენ ამღვრევე წყალწმინდას,
 საქმით მე გავინირები,
 სად ჰყავდა მამულს ამდენი
 მათხრებელი გზირები.

რა გითხრა, ჩემო მთა-ველო

ივსება ცოდვის კალათა,
 მკერდზე შემანყდა ბროში,
 ის გიყვარს, ვინც გილალატა,
 ვინც გადაგცვალა გროშში.

ცარგვალზე უკვე იბინდა,
 მადლს გინონიან მისხლით,
 შენ აღარც ერთგული გინდა,
 არც შემწირველი სისხლის.

აღარ ყვავილობს ბალი და
 დრო მეც ნელ-ნელა მრიაყვს,
 ვინც უფრო ძვირად გაგყიდა,
 ის უფრო მეტად გიყვარს.

ქარი დაღლილა წანწალით,
 შუბლს ვერ მიგრილებს ქარი,
 მე რად გინდივარ – სანყალი,
 შენზე დარდისგან მკვდარი.

მთაში იქუხებს ირემი,
 მწყერი დატოვებს ბუდეს,
 მაინც შენ შეგეწირები,
 როგორც არ უნდა გძულდე.

ცოდვის ივსება კალათა,
 მკერდზე შემანყდა ბროში,
 ის გიყვარს, ვინც გილალატა,
 ვინც გადაგცვალა გროშში.

ზაფხულის მზეზი

ნატყვიარივით დამაჩნდა წყენა,
 ნავედი,
 თუმცა სხვა გზა მერჩია...
 ზაფხულია და მზე მნიფე ვენახს
 შაშვის ბარტყივით შემოეჩვია.

წლებმა იმდენი დარდი მანვიმეს,
 ჯერაც მომწვეთავს ცრემლი ისევე,
 რა დაუნდობელ ხელით გამწირე
 და მერე ერთხელ არ გამიხსენე.

არ დამცდენია სიტყვა უცები,
 ცაზე სისხლისფრად ყვაოდა მთვარე...
 და ჩაგმანული სიმწრით ტუჩები
 ჰგავდნენ დილეგის დაკეტილ კარებს.

დღეს, როგორც იქნა, გავტეხე ნავსი,
 გულმა ძველებურ ველარ იდინჯა,
 შხამი, რომელიც წვეთ-წვეთად მასვი,
 შენ ხომ ერთხელაც არ გაგისინჯავს.

ჯერაც მატყვია იმ დღეთა დამლა,
 ჯავრი შემორჩა თვალის დიობებს,
 ვერ გაპატიე...
 ხომ არის რალაც,
 რასაც ვერასდროს ვერ პატიობენ.

თრთოლით შევიბნევ საკინძის დილებს,
 ეს მზე გულამდე ველარც კი ატანს,
 ზაფხულია და ალვების ჩრდილებს
 ქარი სიცხიან ასფალტზე ხატავს.

ლანი ბიბიკაძე-ხახიანი

დილა მშვიდობისა, ბატონო ნოე!

ყველაფერი დაიწყო იქიდან, როდესაც კერძო სასაფლაოს ახალგაზრდა მოხელემ რალაც ქალაქი მისცა და უთხრა:

– აი, ამ თანხას გადაიხდით ბანკში.

გამოართვა. ანგარიშის ნომერი იყო, რომელზეც უნდა ჩარიცხულიყო ფული, ლალიტამ დიდი ხნის მანძილზე რომ აგროვდა. დახედა თუ არა ფურცელს, მიხვდა, თითქოსდა უწყინარი ოპერაციით მარტო მიწას კი არ ყიდულობდა, არამედ ხელშეკრულებას დებდა სამუდამო საყოფლის უცნობ გამრიგესთან, უსიტყვო, მტკიცე შეთანხმებას, რომლის მიხედვითაც ვერ იტყოდი, რომ ადამიანის სიცოცხლე მხოლოდ ლოტოსის ფოთლიდან გადმოვარდნილი უზარმაზარი წვეთია და ერთი უწყვეტი სევდიანი ამბავი თავისი დასაწყისითა და დასასრულით.

ის კი, სასაფლაოს მეპატრონე, სახელად ნოე, ჩუმად იჯდა ლამაზ სანერ მაგიდასთან ოთახის კუთხეში. ხელები ერთმანეთზე დაეწყო, თავი ისე აენია, გეგონებოდა, მხედრული სალმისთვის გამზადებულიყო. დარბაისლური იერი ჰქონდა. თითქოს ყურებით კი არა, ცისფერი, ოდნავ შემუშვებული მშვიდი თვალებით ისმენდა ლალიტასა და მოხელის დიალოგს.

– დღესვე ჩავრიცხავ, – თქვა ლალიტამ.

– თქვენი ნებაა, – გულგრილად უპასუხა მოხელემ.

მისმა ნათქვამმა მჭახე სიმართლედ გადაუარა სასაფლაოს ნახევრად ბნელოფისს და ლალიტას გარკვევით აუხსნა, რომ აქ ის ადგილი არ გახლდათ, სადაც თანაგრძნობას უნდა ელოდო. აქაურობა ყოველგვარ რომანტიზმს მოკლებულ უიმედო ნავსაყუდლად ქცეულიყო, ანუ, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, სიცოცხლის სიხარულთა ლოგიკურ დასასრულად.

წამიერად ადამიანური სისუსტე ეწვია, მაგრამ თავი ხელში აიყვანა, უსიტყვოდ გამოეთხოვა ოფისში მყოფთ, სახის გაურკვეველი გრიმისის მოშველიებით.

არ იცოდა, სწორად მოიქცა თუ არა, მეუღლე რომ არ წამოიყვანა თან. ზაფხულის პაპანაქება დღეები იდგა და გაუფრთხილდა ნაოპერაციებს. ქალს საკუთარ თავზე აელო უსიამოვნო მანიპულაციები.

ცოლ-ქმარს მემკვიდრე არ ჰყავდა, ამიტომ საჭიროდ ჩათვალეს, ყველაფრის თადარიგი წინასწარ დაეჭირათ, რათა არ ემტვრიათ თავი იმაზე, რაც ისედაც გარდაუვალია და დარჩენილი ცხოვრება მშვიდად გაეტარებინათ.

ფული რომ გადარიცხა და შინ ბრუნდებოდა, ცდილობდა, ამ ამბავზე არ ეფიქრა. როგორმე, შეძლებისამებრ, მსუ-

ბუქად უნდა შეეხედა, ვითომ განსაკუთრებული არც არაფერი ხდებოდა, მაგრამ ფიქრი მაინც თავისით მოდიოდა გარეუბნის ახალი სასაფლაოს შესახებ, ფაქტობრივად, მეზობელი სოფლის ძველი სასაფლაოს გაგრძელებად რომ მოიაზრებოდა. იგი კომერციული გახლდათ. ამიტომაც ადამიანის სიცოცხლეშივე იძლეოდა ადგილის შეძენის საშუალებას, რაც უმემკვიდროდ დარჩენილთა კატეგორიისთვის პირდაპირ მისწრება იყო.

...მაგრამ ქვეცნობიერის მგრძნობიარე ნაწილს ფარული სევდა მაინც ეპარებოდა, უსუსური მძვინვარების მსგავსი, რის აღიარებასაც ჯიუტად გაურბიხარ. ოღონდ კი გულამდე არ მიუშვა, ოღონდ კი მოიცილო... ლალიტა ცდილობდა, განწმენდილიყო შავი ენერჯისგან, იმ ნამლეკავი ძალისგან, მეცნიერთა დასკვნებით, სამყაროს მთელი ენერჯის სამ მეოთხედს რომ შეადგენს. იგი გამჭოლ აღწევს სულსა და სხეულში, მყისიერად გაივლის, შემდეგ ფართოვდება და ასე მრავლდება.

მშვიდი ადამიანის როლის მორგება იოლი როდია, მეტადრე, როდესაც სულაც არ ხარ ასეთი. ლალიტა მუდამ მძაფრად განიცდიდა ყოველ წვრილმან მოვლენას. მაგალითად, დღემდე ყურებში ედგა ფორტეპიანოს პედაგოგის ათეული წლების წინანდელი მკაცრი შეგონება: „იგრძენი! იგრძენი ბგერა!“

მან კი მაშინ, უმწიფარმა შეგირდმა, არ იცოდა, რა ელონა, როგორ ეგრძნო ბგერა.

დრო გავიდა. ახლა ლალიტა მწერალია. ამიტომ ცდილობს, გვერდიდან შეხედოს მოვლენებს, როგორც მოთხრობის წერისას. ადვილად შეუძლია, მისივე შექმნილ პერსონაჟთან გააიგივოს თავი, მასზე გადაამისამართოს ქმედებები, გადასცეს საკუთარი განცდები, თანაც ბუნებრივად, ზედმეტი ძალდატანების გარეშე.

როცა ავტორი ხარ, ბევრი რამ ხელგწიფება. მენტალობისთვის არაფერია დაუძლეველი. წარმოსახვით სამყაროს,

საჭიროებისამებრ, შეუძლია მოვლენათა ნებისმიერი გადალაგება. მით უმეტეს, როდესაც თვით ავტორი ყიდულობს მინის ორადგილიან ნაგლეჯს გარეუბნის სასაფლაოზე დედაქალაქიდან მთიულეთისკენ მიმავალი გზის დასაწყისში მდებარე მაღალ გორაზე.

სასაფლაოს ქუჩის მხრიდან რკინის მესერი აკრავს. ჭიშკარში შეხვალ თუ არა, იქვე გეგებება ოთხადგილიანი საფლავი, ჯერ ისევ მშენებარე, მაგრამ ერთი თვალის შევლებითაც რომ შეამჩნევ, განსაკუთრებული ზრუნვისა და პატივის ობიექტი გამხდარა. იგი სასაფლაოს მეპატრონეს – ბატონ ნოეს ეკუთვნის. საფლავს მაღალი თავი აქვს. შუაში მარმარილო ისეა გამზადებული, ჩანს, ადამიანის მთელი ტანით გამოსასახავად ჩაუფიქრებიათ. ამის შემდეგ კარგა დიდი ტერიტორია ცარიელია. ლალიტა მოგვიანებით გაიგებს, რომ ეს ტერიტორია შემონახულია საყდრისთვის, რომელიც უთუოდ გახდება აქაურობის მშვენება და გვირგვინი. ჯერ კი რაღაც სამეურნეო მონაკვეთის შთაბეჭდილებას ტოვებს. აქეთიქით მიმოდინ ბატები, ქათმები და, ასე გასინჯეთ, ინდაურიც.

შინაური ფრინველების ხილვამ პირველად გააოცა ლალიტა. სულ არ შეეფერებოდა აქაურობას. იქამდე ეხამუშებოდა, ვიდრე მათ რეალურ დანიშნულებას გაიგებდა. თურმე, ნუ იტყვი და, მომრავლებულ ქვეწარმავლებთან ბრძოლის იარაღად იყენებდნენ.

ჰაერი აქ სუფთაზე სუფთაა, ავტომანქანების ბინძური გამონაბოლქვისგან თავისუფალი. არ ისმის სირენების ცოფიანი კვილი, აგონიაში მყოფი ქალაქის ოხერა და ვიშვიში. მარჯვენა მხარეს სოფლის ტყის ხასხასა საფარველი ჩანს, პირდაპირ, ძველად ნაშენი მრავალსართულიანი კორპუსების უსახური ხედების იქით – ქალაქის შორეული ფრაგმენტები. მარცხნივ, ერთმანეთის ახლოს, ჩავარდნილ ალაგას, კამკამებს ორი პატარა ბუნებრივი ტბა – კოლოების ბუდედ წოდებული. მართალია,

სასაფლაოზე ხეები იშვიათობაა, უფრო სწორად, არ არის (თუ სათვალავში არ მივიღებთ მოკრძალებით მდგარ თითო-ოროლა ძეწნას). სამაგიეროდ, ზოგიერთ ჭირისუფალს უპოვია გამოსავალი – ხელოვნური საჩრდილობლები გაუმართავს მუქი ორგუმის ფანჩატურთა სახით, თუმცა გარდაცვლილთათვის ამას არანაირი მნიშვნელობა არა აქვს.

აქ მიწაც როდი ჰგავს მიწას, გამომწვარია, გამონაცრული, მაგრამ მიცვალებულთა მზრუნველი პატრონები ამ ხარვეზსაც ასწორებენ. მანქანებით ეზიდებიან სადღაც-სადღაც მოჭრილ მიწის ვარგის ფენებს.

ხოლო ლალიტა ირგვლივ კი არა, უფრო საკუთარ თავში იცქირება, სადაც გონებით ხედავს ერთსა და იმავეს – ადამიანის ორ თვალს, ორ სხივმფენ საოცრებას. იესოს თვალებია იგი, რომელიც ეუბნება: „ნუ გეშინია!“ და ქალს მართლაც არ ეკარება შიში, ადვილად თოკავს არაფრის-მომცემ ემოციებს. ცივ გონებას მინდობილი თავისი სასურველი გმირის უდრეკი ხასიათის თვისებებს იძენს. გულდასმით აგრძელებს ზარმაცი მუშის მიერ ნახევარგზაზე მიტოვებული საფლავის კედელთა საძირკვლის ამოსუფთავებას.

აცხუნებს მზე, რომელსაც არ ეპუება და საკუთარ პერსონაჟთან იდენტიფიცირებული, უცნაურ რეალობასა და წარმოსახვებს შორის მყოფი, ზოგადი შტრიხებით ცდილობს, ტრაგიზმში კომიკურობის მარცვალე შეიტანოს. აჰა, შენიშნა, რომ მისკენ ჯოხზე ცალი ხელით დაყრდნობილი ნოე მოემართება, აქაურობის ბატონ-პატრონი. ნელა, მაგრამ მაინც ენერგიულად მოიწვეს ზომიერი ნაბიჯით. თავზე ფარფლებაკეცილი ჭილის სომბრერო ახურავს. სწრაფად ფარავს ალბათ მრავალჯერ გავლილ მანძილს. მოდის და უსიტყვოდ ჯდება მომიჯნავე საფლავის მუქი კურსების ქვით კოხტად მოპირკეთებულ დაბალ კედელზე. ზის ასე მდუმარედ, თვალს ადევნებს, თუ როგორ ცდილობს ქალი საძირკვლის ჩაღრმავებას,

რათა ფუნდამენტი საიმედო გამოვიდეს.

ლალიტას სიბეჯითე მალე თვით დინჯნოესაც აკარგვინებს მოთმინებას. ამიტომაც, რომ ურჩევს თუ უბრძანებს: „კარგი, კარგი, ნუ წვალობთ, საკმარისია, არ უნდა მეტი!“

ლალიტა, რასაკვირველია, ყურად არ იღებს მის სიტყვებს.

– არაა საკმარისი, სიმაღლე ყველგან ერთნაირი უნდა იყოს. მიფუჩჩებულა. აი, ასეთია საჭირო, – ერთ ადგილს უთითებს ნიჩბით, – ამის მიხედვით უნდა გასწორდეს.

ნოეს ელიმება. ნოეს რა ენაღვლებო, ფიქრობს ქალი. და თითქოს ამის პასუხად, მეპატრონე ისევ იმპერატიულად ამბობს:

– რა, სასახლეს ხომ არ აშენებთ!

მაშინ ლალიტა, რომელმაც მთელი ცხოვრება ისე გაიარა, რომ მხოლოდ საკუთარი ძალებით უმკლავდებოდა ყოველგვარ სიძნელეს – დამხმარესა და ქომაგის გარეშე, რაც იყო, სულ თავად იყო და არც ნანობდა ამის გამო, ჯიუტად დაჯერებულობით უხსნის:

– დიახ, სასახლეს ვაშენებ, ჩემო ბატონო!

კიდევ მეტი გატაცებით ეძლევა საქმეს. იფიქრებ, სიამოვნებასაც კი განიცდის მიწის ჩორკნით. ასეთი იყო მისი ბუნება – რასაც ხელს მოჰკიდებდა, გულიანად აკეთებდა. ჰოდა, ახლა საკუთარი მარადიული სამყოფლის მონესრიგებაში საქმისთვის ვითომ რად უნდა დაეკლო ცდა. ჯერ ერთი, ამის ვალდებულებას გრძნობდა და ესეც არ იყოს, თითქოს თავისებურად ცდილობდა სიკვდილთან მორიგებას, ზავს დებდა დაუძლეველთან, რაც ამავედროულად ნიშნავდა ფარულ პროტესტსაც, რომ არ ეპუებოდა მას, ვის წინაშეც ძრწოდა ბევრი გულგვამი ძლიერთა ამა ქვეყნისა. ფარული თამაში თუ ბრძოლა წამოეწყო მის ყოვლად გარდაუვალობის შეურყეველი კანონის წინააღმდეგ, რითაც ოდნავ იიოლებდა მდგომარეობას.

ნუ გეშინიაო, ამხნევებდა ის საოცარი თვალეზი.

ამას ვერასოდეს ვერავინ გაიგებდა. მხოლოდ მეუღლეს გამოუტყდებოდა, ნამდვილ საიდუმლოს ჩვეულებრივ უამბობდა, როგორც ყოველთვის. მას, ერთადერთს, შეეძლო დაეჯერებინა ქალის ნაამბობი, წმინდანყლის ქეშმარიტებად მიეღო.

მუშაობს და თავისას ფიქრობს ლალიცა. ფიქრია მისთვის ნოეს დაჟინებული მზერისგან გასაქცევი. ისხენებს გურამ რჩეულიშვილის მამის ნათქვამს ზედმეტად მოლაყბეთა მისამართით – სადაც გურამია, იქაა პანთეონიო. აი, ისმინონ ბრძენი მამის ბრძნული აზრი, რომელმაც ზედმინვენით კარგად იცის შვილის ფასი. დიახ, ასეა. სადაც ნამდვილი მწერალი განისვენებს, ისაა პანთეონი. აბა, ვინმემ გვითხრას უფრო ზუსტად, უფრო დამაჯერებლად. მამამ არ დაუშვა ღირსეულად დალუპული ჭაბუკი შვილის – კარგი ბიჭისა და კარგი მწერლის ძვირფასი ძვლების აქეთ-იქით ტარება. მოკრძალებულ, სამოქალაქო სასაფლაოს დაუტოვა იგი ოჯახურ სამარხში, რადგან ღირსება თვითკმარია და შეუვალი, ქეშმარიტი შემოქმედი კი უნიკალური ინდივიდი. იგი მარტოა სიცოცხლეშიც და სიკვდილშიც. ადამიანი არ უნდა იქცეს ტოტემად. ადამიანი ადამიანად უნდა დარჩეს.

ფიქრი ამინაურებს აქაურობასთან. უფრო ახლობელი ხდება ეს ცა, ეს მიწა, ცხელი, სულის შემხუთავი ნიავი, ქვის მთელეთა სამუშაო იარაღთა ზუზუნ-ზრიალი.

– რამდენი წლისა ხართ? – უცებ იკითხა ნოემ.

– სამოცდაათის, – უპასუხა ლალიცამ.

– მე უკვე ოთხმოცს გადავაბიჯე, – დამნაშავესავით თქვა ნოემ.

– არ გეტყობათ, – ქათინაური არ დაიშურა ქალმა, – ჩანს, სწორად იცხოვრეთ.

– ჰო, რა ვიცი...

ქალი ისევ საძირკვლის დათვალეობას მოჰყვა. ისევ აწუხებდა უგულოდ

ნაჯიჯგინი უსწორმასწორო ფსკერი. სიღრმეს ცოტა კიდევ უნდა ამოღებო, ჩაილაპარაკა ხმამაღლა, უფრო კი ნოეს გასაგონად. ამ სამუშაოსთვის კარგად ჰქონდა გადახდილი, ამიტომ აცხადებდა პრეტენზიას, ხარისხს ითხოვდა. მერე ის იყო, წელში გასწორდა, დააპირა, კიდევ რაღაც დაემატებინა მოთხოვნისთვის, რომ ყურს ნოეს დამტკბარი ხმა მისწვდა:

– ახალგაზრდობაში ლამაზი იქნებოდიო, – თითქმის უადგილოდ თქვა კაცმა.

შეცბა, ცოტა არ იყოს. არ ელოდა ლალიცა საუბრის ასეთ მობრუნებას. შეხედა სასაფლაოს მეპატრონეს. მერე თვალეზი დახარა და არადროული თემის დასრულების მიზნით, მოკლედ მოუჭრა:

– არა მიშავდა.

ისე კი, რაც მართალია, მართალია, ენის წვერზე მაინც მოადგა ანცი სიტყვები – ჩემს ქმარს ახლაც მოვწონვარო. მაგრამ არაფერი უთქვამს.

დიდ ისტორიულ დღეს შედგა ეს მიწიერი უმნიშვნელო საუბარი – ზუსტად „2015 წლის 14 ივლისს, როდესაც “NASA“-ს მიერ ცხრა წლის წინათ გაშვებულმა პლანეტათაშორისო სადგურმა “New Horizons“-მა, რომელსაც თან კლაიდი ტომბოს – პლუტონის აღმომჩენი ამერიკელი ასტრონომის ფერფლი მიჰქონდა, კოსმოსში დაფარა ხუთი მილიარდი კილომეტრი და ჯუჯა პლანეტად წოდებულ პლუტონს ჩაუქროლა მაქსიმალური სიახლოვით (12,5 ათასი კილომეტრის მანძილზე), გრინვიჩის მიხედვით 11.50 წუთზე, 14 კილომეტრი წამის სიჩქარით.

– დაჯექით, დაისვენეთ, – თავის გვერდზე ხელით მიუთითა ქალს ნოემ, – გააკეთებენ, ნუ განიცდით, როგორც თქვენ გსურთ, ისე გააკეთებენ.

ქალიც დაჰყვა მის რჩევას, შეეშვა საძირკველს, მივიდა და გვერდით მიუჯდა მეპატრონეს.

ერთხანს მდუმარედ ისხდნენ, თითქოს არაფერი ჰქონდათ სათქმელი. ორივე

ცალ-ცალკე ფიქრობდა თავისას, დიდი ალბათობით, ყოფნა-არყოფნაზე, რასაც სიტყვები არ სჭირდებოდა. მერე ნოემ დაინყო:

– მამაცი ქალი ხართ თქვენ. პატივისცემას იმსახურებთ.

ლალიტა გაოცდა. ვერ მიხვდა, რაში გამოიხატებოდა მისი სიმამაცე. ასეთად სულაც არ მიიჩნევდა თავს, ვერ წარმოედგინა, რითი შეძლო მსგავსი შთაბეჭდილების მოხდენა, მაგრამ ისევ დუმილი არჩია. იქნებ თავად ნოეს დაეკონკრეტებინა, რა ჰქონდა მხედველობაში. ამიტომ თვალმოუცილებლად, მოთმინებით დაელოდა, თუ კიდევ რას იტყოდა კაცი. მანაც არ დააყოვნა:

– მიკვირს, როგორ გაბედეთ, რანაირად გადანყვიტეთ ამის გაკეთება, – საფლავზე ანიშნა.

გაელიმა ლალიტას, მოკლედ მიუგო, რაც გარდაუვალია, იმას ყველა უნდა დავმორჩილდეთო.

– მე კი დიდხანს ვყოყმანობდი. მეუბნებოდნენ, ამხელა ტერიტორია გაქვს, შენთვისაც გაიკეთე რამეო. კარგა ხანს ვიფიქრე. უნდა გამოგიტყდეთ, მეშინოდა.

მ ე შ ი ნ ო დ ა ო. აბა, ამაზე გასაგებად რისი თქმა შეიძლებოდა? მაგრამ გულწრფელობის ხარისხი მოსალოდნელობის სიმძაფრეს ვერ ცვლის. ბევრჯერ მოისმენ – რაც მეტად მდიდარია ადამიანი, მით მეტად უჭირს სიკვდილთან შეგუება.

არავინ იცის, ეს რამდენად შეესაბამება სიმართლეს, მაგრამ ბოლო ხანებში, ქვეყნის ტრივიალური ყოფის სიდუხჭირეში ჩავარდნილთაგან ბევრისგან მოისმენ – ნეტა მოკვდე, დავისვენებო. ავიწყდებათ, რომ შეკვეთილი სიკვდილი მკვლელთა პრეროგატივაა. საკუთარ სიკვდილს შენს ნებაზე ვერ მოიხმობ. იგი არსთა გამრიგეს ფუნქციაა, ამიტომ მასვე უნდა დაუტოვო. ცოცხალმა სიცოცხლეზე უნდა იფიქრო. სიცოცხლე არანაკლებ საშიშია და თუ საქმე შიშზე მიდგა, იქნებ ჯობდეს, სიცოცხლეს ვუფ-

რთხილდეთ, დაუსრულებლად რომ გვიმზადებს განსაცდელს.

ნოე კი ხუმრობის გუნებაზე დგება. ნოემ შიში გადალახა.

– ჩვენ აქ ერთად ვიცხოვრებთ. სამუდამო მეზობლები გავხდებით, – ამბობს იგი.

– ჰო, ოღონდ შორეული მეზობლები, მაგრამ ჩემი მოკრძალებული სამყოფლიდან თქვენს მეფურ სამარხამდე მაინც მოგანვდენტ ხმას. ყოველ ცისმარე, როცა აქაურობას რიჟრაჟი დახედავს, ხმამალა დაგიძახებთ: დილა მშვიდობისა, ბატონო ნოე!

გულიანად იცინიან. სიცოცხლე ზეიმობს. სიცოცხლეს ზეიმი უხდება.

– საყდარი, ბატონო ნოე... ერთი პატარა საყდარი მართლა მონათლავდა ამ ადგილს.

– ვნახოთ, ვფიქრობ. მეც მინდა, თუ მოვასწარი...

– მაცხოვრის სახელობის. რა შესანიშნავი იქნება! უკეთესს რას გააკეთებთ. ქვეწარმავლის ჭაჭანებაც მოისპობა. ბატები აღარ იქნება საჭირო.

თავს აქნევს, ვნახოთ, ვნახოთო. ეტყობა, უჩვეულოდ დელიკატურ თემაზე საუბარმა და, მით უმეტეს, ხუმრობამ რამდენადმე იმოქმედა მასზე. უსიტყვოდ გაუჯავრდა ამოებას, როგორც ონავარ ბავშვს, რომელიც არ იცი, როგორ დასაჯო. განყრომას მხოლოდდა ასე ახერხებ: შენ იცი, რას გეტყვი?! იცი?!

ნამოდგა. დაებჯინა განუყრელ ხელჯოხს. ოფისისკენ დაუყვა გზას.

მერე და მერე უფრო გაირკვა, რომ ნოე მართლა კარგი მოსაუბრე გახლდათ. ჰყვებოდა ხან ამ მთისას, ხან იმ მთისას. აფხაზეთიდან დევნილი იყო, დედით აფხაზი, მამით მეგრელი. მოუსმენდი ამ ზრდილ, ცხოვრებისგან გამოჯეკილ ადამიანს და ხვდებოდი, მყარად იდგა მიწაზე. ფულის ყადრი იცოდა, თანაც იმდენად, რომ ძუნწის რეპუტაციაც შეეძინა, მაგ-

რამ, სადაც გინდა გადაგეგდო, ყველგან აღჩუხე დადგებოდა. უფრო წარსულით ცხოვრობდა, რომელიც საინტერესოდ გაევილო. ანმყოს კი ამ სასაფლაოსთვის მიეჯაჭვა. დილიდან საღამომდე ფეხმო-უცვლელად იჯდა ოფისში. ემსახურებოდა საქმეს, მისი ბიზნესი რომ ერქვა. უმართლებდა კიდეც.

ლალიტას სურვილით, ნოე ყველა მოგონებას, რომლიდანაც უმეტესობა აფხაზეთის ომის შემდგომ მისი მოსკოვში ცხოვრების დროინდელია, უყვება პერსონაჟს, ვისთვისაც ავტორს სახელის დარქმევა დავინყებია ან, იქნებ, არც ჩაუთვლია საჭიროდ. ამას მნიშვნელობა არ აქვს, მით უმეტეს, ცოდვად არ ჩაითვლება. პერსონაჟი, თუნდაც უსახელო, მაინც პერსონაჟია. სად წაგვივა, ყველგან მივაგნებთ, რადგან მოვალეობების ჩარჩოში ზის. ავტორმა მას დამოუკიდებელი, გამოკვეთილი სახეც კი არ მისცა. შიგადაშიგ გადაულოცავს ხოლმე თავის როლს, ჩართავს მისთვის ნაკლებად საინტერესო ეპიზოდში და სულ ეგაა. ამიტომ პერსონაჟმა ბევრი რამ არ იცის ლალიტასა და მისი გეგმების შესახებ. თავისი ფუნქციის საფარველში შეყუჟული მოთმინებით იცდის, იფიქრებ, იბუტებაო იმ მეზობელივით, ფული რომ შემოაკლდება და მოსალმება აღარ სურს. თვალს გარიდებს, თითქოს თავის ხელმოკლეობას შენ გდებს ბრალად. ჰყავდა ლალიტას ასეთი მეზობელი – ძნელად ასახსნელი, ამოუცნობი, რომელსაც, რახან არ ენუნუნები, საკუთარი პრობლემებით გულს არ უწყალებ, დაღბინებული ჰგონიხარ, სხვა კატეგორიაში მყოფი. ამიტომ შენდამი, თუნდაც ფარული, ანტაგონისტური დამოკიდებულება უნდა ჰქონდეს. მაგრამ რა, ბაკანში ჩაკეტილისთვის ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს? ჰო, თითქმის ასეთად იქცა ლალიტა. ძველი მეგობრები აღარ ჰყავდა, თუ არ ჩავთვლით ერთი-ორ, ისიც ნახევრად გაუცხოებულ პირს. ახლის შეძენის დრო კი სადღა იყო. გვიან ისწავლა ჭკუა. ადამიანებთან ურთი-

ერთობისგან კარგს არაფერს მოელოდა. ისინი ორ კატეგორიად დაჰყო – პერსონაჟებად და მკითხველებად. ორივენი მისგან დამოუკიდებლად არსებობდნენ. ორთავესგან მკაცრად დაცული ვირტუალური სივრცე მიჯნავდა, მსუბუქი და თავისუფალი, რადგან ერთმანეთისგან არაფერს ითხოვდნენ.

როგორ გგონიათ, წარმოიდგენს პერსონაჟი, რომ მის ავტორს – ლალიტას ფეხის თითები უბუჟდება, თითქოს შიგჭიანჭველები დაუდიოდეს? ამიტომ ხშირ-ხშირად ალაგებს ტერფებს კუზნეცოვის იპლიკატორზე, მაგრად აჭერს ნემსებს, რათა სისხლი ამოძრავდეს ანდა იმას, რომ მან სიზმრებში კარგა ხნის დავინყებული ფრენა ისევ დაიწყო. ისევ დაიბრუნა გამორჩეულობის შეუდარებელი განცდა. ვინ ახსნის, თუ რა კავშირი აქვს ამას ისეთ უნიკალურ უნართან, რომლითაც ლამით აყვებულ ძაღლებს აჩუმებს, მაგრამ ფაქტია, მათზე ზემოქმედება იოლად გამოსდის, ადვილად ახერხებს ალავლავებულ პირუტყვთა ალფა დონეში შეღწევას.

იცის კი პერსონაჟმა, რომ ლალიტა თითქმის ყოველ გათამაშებაზე ლოტოს ლატარიის ერთ ბილეთს იძენს? თანაც ჯიუტად არ კარგავს იმედს ან ის, რომ არ უყვარს ხალხმრავალ ადგილებში ყოფნა, საკუთარი წიგნების პრეზენტაციების გამართვა, თავისი დაბადების დღეების აღნიშვნა... ხმარობს საუკეთესო კბილის პასტას და ეჯავრება, როდესაც ვინმე ერთი და იმავეს ორჯერ ასმენინებს. ასეთებს შიზოფრენიით შეპყრობილად მიიჩნევს... კიდეც ბევრი რამ არ იცის პერსონაჟმა. არცაა საჭირო. იგი თვინიერი უნდა იყოს, ადვილად დამყოლი. ჰოდა, სწორედ ასეთია. გულდასმით უგდებს ყურს ნოეს ამბებს, რასაც თავისი განსაკუთრებული მდგომარეობა ავალდებულებს.

ნოე კი, ნაბლისფერ საწერ მაგიდასთან მჯდომი, მშვიდად უყვება, თუ სახალხო მკურნალმა როგორ იხსნა ჭინჭრის ციებისგან, ოღონდ ნანობს, მისი წამალი, რომელიც თორმეტი პატარა ჭიქით უნ-

და მიელო, ძალიან ცუდი დასალევი იყო და ათის მეტის დალევა ვერ შეეძლო. გაუფრთხილებია იმ მაღლიანს, ის ორიც მიაყოლე, თორემ სიბერეში ისევ გაგიხსენებს ავადობაო. არ დაუფუჯერე და რაღაც ნიშნებს მართლა ვგრძნობო.

უამბო ჭკვიანი ძაღლის შესახებაც, რომელსაც თურმე ყელზე შებმულ პატარა ყუთში ჩაუდებდნენ ფულს წერილთან ერთად და ჯიხურში გაგზავნიდნენ საყიდლებზე. იგი ადამიანების რიგში დგებოდა, როგორც წესი მოითხოვდა, შინ კი პირით მოჰქონდა ნავაჭრით სავსე პარკი. მერე ჯიხური გაუქმებიათ. სუპერმარკეტში ძაღლი აღარ შეუშვეს. შეურაცხყოფილმა პირუტყვმა მაშინ არც აცია, არც აცხელა, ისკუპა და წამში ვეებერთელა ვიტრინა ჩამოფშვნა, რის გამოც ნოეს სასამართლოში სიარული მოუწია.

ვიღაც „აჩკოს“ მოთამაშე შულერიც გაიხსენა ერთხელ, ბოშებს დანიშნული კარტების დასტებს რომ აყიდვინებდა და იმ კარტებით ნოეს ნაცნობს ერთ ლამეში თორმეტი მილიონი რუბლი წააგებინა, რასაკვირველია, ძველი კურსით, რაც დიდ თანხას შეადგენდა და ასე შემდეგ, ამოუწურავად...

როცა ნოე ამბებს ჰყვება, უნდა იჯდე და უსმინო ბოლომდე. ჯერ ერთი, ადვილად გითრევს ამბავში და, რაც მთავარია, თავად ისე ერთობა, ვერ შეანწყვეტინებ. ანმყო სავსეა მოგონებებით, ანმყო წარსულის მოგონებათა სკივრია.

უსუსური მძვინვარება.

სიცოცხლის მუდმივი თანამგზავრია ასეთი განცდა – წმინდა ცრემლში ამომხრჩვალ გრძნობების საყუდარი.

იმდენ ხანს უნდა ვიცოცხლო, ყველას

დავაგინყდე!

ნამდვილი ავტორი აქ არ ჩანს. ნამდვილი ყოველთვის ჩრდილშია. ასპარეზო ეთმობა თოჯინებს. თავს ზემოთ არაა ძალა. ჭრაქიანი დღე დაუნდობლად გწვავს, გთენთავს. თანაც გონებას გიხედნის, გადარჩენის ინსტინქტს გიძლიერებს. ესეც არ იყოს, ადამიანი დიდხანს მაინც ვერ გაძლებს მთვლემარე მდგომარეობაში. რაღაც გამოაფხიზლებს, აიძულებს, ფართოდ გაახილოს თვალი, მიმოიხედოს ირგვლივ, სადაც სულაც არ ხარობს მარტო ია-ვარდი. დრო ცოტაა. იღვევ შენი დრო. წინ ახალი ჰორიზონტია, უცხო, შეუცნობელი. არაფერს გპირდება ეგ სიუცხოვე. არც ელოდო. არ შეცდე და არ ელოდო. რად გინდა... საკმარისია ფუჭი წარმოდგენები. არაფერი გჭირდება.

აღარც თხოულობ. ჩანს, მოჭკვიანდი. ჰოდა, ასე უფრო გაგიადვილდება შეიგნო, რომ სტუმრად ხარ მოსული სამყაროს ცისფერ ბურთზე, რომლის რადიუსი, არც მეტი, არც ნაკლები, სულ რაღაც 6.371 კილომეტრია. აქ შენამდე ბევრი მოსულა და იგი საკუთარ სახლად გამოუცხადებია.

ამ ლამაზ ტყუილში ცუდი არაფერია. სრული უფლება გქონდა, შენც ასე მოქცეულიყავი, რადგან სითამამე და გამბედაობა თვით სიცოცხლის თვისებაა. აუწყვე, აუწყვე ფეხი ღვთივ ბოძებულ სიცოცხლეს, იმკვიდრე, სანამ ხარ, შეიფერე უდიდესი პატივი ადამიანად ყოფნის. გულში ნუ ჩაიხვევ წყენებს, გაიადვილე, გაისხივოსნე დღეები დედამიწაზე, რომელზე ცხოვრებაში მეცნიერება გვეხმარება, რომლიდან წასვლაში კი რელიგია.

ნუ გეშინია! ნუ გეშინია!

ხოლო თუნდაც ერთ ადამიანთან განშორებაზე თუ გწყდება გული, სიცოცხლე ღირს.

ზისი გუჩიანი

ცაში ასასვლელი ბილიკი

დიდი ბიჭია უკვე. ახლა გულს უფრო სხვანაირი სიმძაფრით უთრთოლებს უმნეობა...

– „დრო ყველაფრის მკურნალია“-ო და, ეგონა, დრო მისი მკურნალიც იქნებოდა...

ფანჯარასთან ჯდომით და მაქმანიან ჩარჩოში ყურებით გადის ცხოვრება. საოცრად მეოცნებე, წყლიან თვალეში თავს იხრჩობს ნატვრა, ნატვრა ფეხზე დადგომის, დედის გვერდით კაცური ნაბიჯით გავლის...

იქით – მოპირდაპირე სახლის ლამაზრიკულებიან აივანზე ქოთნის ყვავილებს რწყავს ქერა, ცისფერთვალეა და იმ ყვავილებივით ნაზი გოგონა. ოთახის სიღრმიდან გოგო-ბიჭების ბავშვური სიკისკასით სავსე ალიაქოთი ესმის და მწარე ბედისწერა კიდევ ერთხელ შეახსენებს, რომ სხვანაირია – ფეხებს წართმევიათ ღონე, ხერხემალს აღარ შესწევს წელის დაჭერის უნარი და თითოეულ შეხსენებაზე მლაშე ტკივილებად მოჟონავს დეფორმირებული სხეულის უილაჯობა.

მერე თავანყვეტილი ნერვების რიალში დაღლილი უსმენს ვივალდის „წელიწადის დროებს“... გახედავს ჩანისლულ მომავალს და სწყურია, ისეთი დილა გაუთენდეს, რომ იმედის მზემ სასწაულის-

ფრად დაძენდოს უშემურად გამომზირალი, ნისლიანი, მაგრამ მისი საკუთარი ნაცრისფერი და ცივი დღეები... კიდევ კარგი, გამოიშუქებს ხანდახან – ეზოს ბიჭებმა იციან ამოსვლა, არის ერთი ხორხოც-გნიასი. სანდრო ღვიძლ ძმასავით უყვარს. ყველასგან გამორჩეული და არაჩვეულებრივად თბილი ბიჭის გული-სამაჩუყებელი თანადგომა მის ერთფეროვან ცხოვრებას კრიალოსანივით ახალისებს, ახმაურებს... არც დანარჩენები იშურებენ სიყვარულს, მაგრამ...

ერთადერთი და უღალატო იმედი მაინც დედაა!.. როცა მარტოა, მიგორდება ხატებთან და ღვთისმშობელს ჩახედავს თვალეში – შენც ხომ დედა ხარ, მარტო იმიტომ მიშველე, დედაჩემი დარდმა არ მომიკლასო!..

...და ისევ მლაშე ნაკადულები წალეკავენ გულიდან წამოსულ ტკენას...

დაღამება უყვარს იმიტომ, რომ ძალიან ხშირად ესიზმრება ის ქერა, ყვავილივით ნაზი გოგონა მოპირდაპირე სახლიდან. ხელიხელჩაკიდებულები გარბიან კესანების, გვირილების, ლილილოების თოვამი და უსაზღვროდ ბედნიერები თითიქოს ცაში ასასვლელ ბილიკს ეძებენ ღმერთთან მისაახლოვებლად...

...გათენება ყველაფერს ისევ თავის

ადგილებზე ალაგებს. გულში ჩამწყდარი ოცნებების მძივი შემფოთებული ფორიაქით კითხულობს:

– ვაიმე! სად, რატომ დამეკარგნენ ოცნებებიო? – და პასუხად დაობლებული მახსოვრობის ხე შრიალით ახსენებს მწუხრისფერ სივრცეებში დაკიდებულ ღალატისფერ იმედებს...

არ უნდა, რომ მხოლოდ ნაცვალსახელი ერქვას... მერე ვივალდის ნოტების გრძნეულებას სიყვარულის მინდვრებიდან კესანების ლურჯი სევდით სავსე სამძიმარი მოაქვთ მისთვის სასოებით...

შეჯავრდა გაჩენის დღე და ფანჯარასთან ჯდომა. იქით – სიცოცხლე სწყურიათ, ფერადი და ხალისიანია ცხოვრება! აქეთ კი კუშტი და უიმედობით ამომხრჩვალნი დღეები უხუთავს საკუთარი უილაჯობით გასავათებულ სულს...

...სანდრო დაფეთებული შეყურებს მეგობარს, მერე წყალწაღებულივით ეჭიდება ერთადერთ ნათელ აზრს და ფეხებს თავისთავად აჰყავს ქერა გოგონას სადარბაზოს კიბეზე. კარს სიმპათიური მამაკაცი ადებს.

– შენ, ალბათ, თავოს მეგობარი ხარ; მობრძანდი, გენაცვალეო! – თავო, მამა, სტუმარია შენთან გამოიხედეო! – და ჩიტვივით გამოფრთქილებული გოგოს თვალებიდან ერთი დიდი და თბილი ლურჯი მზე მოსჩერებია. შვილის გაცხებული მზერით ხვდება მამა, რომ რაღაც სხვა ხდება.

სანდროს მღელვარებისგან ენა ებმის, ძლივს ახერხებს აუხსნას, ვინ არის, რატომ და რისთვის გაბედა ამ პატიოსანი ოჯახის შენუხება. თავო და მისი დედ-მამა, დაბნეულები ამ მოულოდნელი სტუმრით და სულის შემძვრელი ამბით, თანაგრძნობით მიაჩერდნენ ნერვიულობისგან ფერფურ წასულ ბიჭს.

– არ ვიცი, სწორად მოვიქეცი თუ არა, თქვენთან რომ მოვედი. ათას ბოდიშს მოგიხდით შენუხებისთვის, მაგრამ სხვა გზა არ მქონდა – გიორგის შველა სჭირდება, საშინელი დეპრესია სტანჯავს, სიცოც-

ხლე აღარ უნდა... ხშირად გიყურებთ ფანჯრიდან და მის თვალებში მხოლოდ მაშინ ვხედავ სიხარულს და ცხოვრების ხალისს, ყველაფერი ავიწყდება, ბედნიერი და აღტაცებულია... გემუდარებით, დაუმეგობრდით ბიჭს, თორემ წყალი წაიღებს. იქნებ, გამოგვივიდეს რაღაც! – დიდი გაჭირვებით დაასრულა სანდრომ უცხო ოჯახში ვიზიტის მიზეზი და სათითაოდ შეათვალიერა მასპინძლები.

„რაც იქნება, იქნება!“ – ფიქრობს გულში. გრძნობს წამოჭარხლებულ სახეს და არანაკლებ გახურებულ ყურებს, გული ბაგაბუგით უცემს.

თაკომ დედ-მამას გადახედა, მერე წამოდგა და უთხრა:

– სანდრო, შენ ახლა გიორგისთან წადი! რაღაცას მოვიფიქრებთ, არა, მამა? – ჩაეკითხა და პასუხს აღარ დაელოდა – ძალიან კარგად მოიქეცი, რომ მოხვედი!

სადარბაზოდან გამოსული მოეგო გონს, გული ისე უცემდა თითქოს მართონი დაასრულაო...

„ნეტავ, რა მოხდება?“ – არ ასვენებდა ფიქრი. ჩვეულებრივად მიეხალისა სავარძელს მიჯაჭვულ მეგობარს. იტინგიცა, აიყოლია, აცინა და იცინა, ათას სისულელეს მიედ-მოედო...

დღე დღეს მისდევდა. გიორგისთვის არაფერი იცვლებოდა. იყო ვივალდი, საშინელი სულის დარდი და მხოლოდ ლოცვებით შემსუბუქებული ტკივილი...

ერთხელაც ხატებს ესაუბრებოდა ჩემად, უსიტყვოდ, მტკივანი გულით... კარზე ზარმა გაანწყვეტინა ფიქრი.

– ღიაა! – გასძახა და გაიფიქრა: სანდრო იქნება!

კარის გაღებასთან ერთად თითქოს გაზაფხულის სურნელი შემოიჭრა ოთახში. გაუკვირდა. „ნუთუ“?! – გაფიქრება და ბორბლებზე შემოტრიალება ერთი იყო და ჰოი, საოცრება! – შუა ოთახში გვირილებით ხელში იდგა მისი სიზმარი – გოგონა მოპირდაპირე სახლიდან. თითქოს მზე მოჰქონდა მის ღიმღის სიცისფრით აციმციმებული თვალებიდან.

მეგობრულად გაუნოდა ხელი.

– დიდი ხანია აღარ ჩანდი ფანჯარას-თანო! – უთხრა.

ოთახში ცისარტყელის ფერებად აელვარებულ იმედის სხივს სიხარულის ტკარცალით პასუხობდა ბიჭის დანთებული თაფლის სანთელი...

– ჩემი აივნის გვირილებია, წამოგიღე, ნახე რამხელეებია!!!

ოთახში წყლიანი ლარნაკით ხელში გიორგის დედა გამოჩნდა, გოგონას ღიმილით მიესალმა:

– გამარჯობა, შვილო, რა ლამაზი გვირილებია! – ჩამოართვა, გვირილებიანი ლარნაკი მაგიდაზე დადგა.

გიორგი თითქოს სიზმრის გაგრძელებას ხედავდა, თაკოს საუბარი ვერ აღწევდა მის აფორიაქებულ გონებაში. მოეჩვენა, ყვითელგულა გვირილები თითქოს უღიმოდნენ ლარნაკიდან.

თაკო ყვებოდა, როგორ უყვარდა ყვავილები, მუსიკა და თეატრი, ისტორია და საქართველოს დედატაძარი – სვეტიცხოველი.

– ჰოდა, მეგობრებმა გადავწყვიტეთ, მცხეთა მოვინახულოთ. შენც უნდა წამოხვიდე! მამა დიდი სიამოვნებით წაგვიყვანს, ასე რომ, ხვალ დილიდანვე მზად იყავი!..

ამასობაში სანდრომ შემოალო კარი. აღფრთოვანებულმა გიორგიმ ერთმანეთი „გააცნო“ სტუმრებს.

– ხვალ მცხეთაში ვართ დაპატიჟებული, სანდრო, თაკოს მამას მივყავართ!..

სანდრო გაოცებული შესცქეროდა გიორგის უცაბედ ფერიცვალებას და ბედნიერი ფიქრობდა – „ხომ მაინც გამომივიდა“!.. თაკო დიდხანს აღარ გაჩერებულა. – აბა, ხვალამდე, გიორგი! დედა და სანდრო კარებამდე მიჰყვანენ. სანდროს შეთავაზებაზე – გაგაცილებო – ღიმილით უთხრა უარი და ჩიტივით გაფცქიალდა.

ოთახში შემობრუნებულ სანდროს გიორგიმ სხაპასხუპით გადმოულაგა ხვალინდელი დღის გეგმა. გიორგის დედა ცრემლებს დიდი გაჭირვებით აბრუნებდა

უკან – შვილის ფორიაქში ხედავდა, როგორ დაბრუნებოდა სიცოცხლის წყურვილი.

სახლში თითქოს უშველებელი მზე დატოვაო გოგომ. ლარნაკიდან ყვითელგულა გვირილები უღიმოდნენ გიორგის და თითქოს ეუბნებოდნენ – ყველაფერი კარგად იქნება!..

ღამე საშინლად გაინელა. გიორგის მუსიკასავით ჩაესმოდა თაკოს სიტყვები და გრძნობდა, როგორ მოჟონავდა მთელი სხეულიდან ბედნიერება. იმედით გაკაჟებული სული ხელუხლებელი ოცნებების სამყაროში მიაქროლებდა...

როცა სისხამმა რძისფერი თვალებით მაქმანიანი ფარდიდან შემოიხედა, გიორგიმ – დილა მშვიდობისა, თაკო! – გულიდან ისეთი გრძნობით ამოატარა, რომ მაქმანზე ჩამომჯდარ გარიჟრაჟს გააჟრიალა...

ძალს გიორგი იყო და ძალს კედლიდან მონიკნიკე საათი.

როგორც იქნა, დაადგა საშველი გათენებას. ლიფტი პირველ სართულზე გაჩერდა. სანდრომ და ბიჭებმა გიორგი ეტლიანად ციმციმ მიიყვანეს მანქანასთან. გულთბილი კაცი იყო თაკოს მამა – ბიჭი დიდი სიფრთხილით ჩასვა სალონში, დაკეცილი ეტლი საბარგულში მოათავსა და მანქანა დაქოქა.

გიორგის დედა მაქმანებიდან დაჰყურებდა სადარბაზოსთან გოგო-ბიჭების ფუსფუსს, ცრემლები ღაპალუპით ჩამოსდიოდა. ხედავდა, როგორ ევლებოდნენ თავს მის შვილს მეგობრები, ანუხებდათ გიორგის მდგომარეობა. ამ გოგო-ბიჭებმა, ჯერ კიდევ ბავშვობიდან გაუსვლელებმა, იცოდნენ, სად უნდა ჩაეთესათ სიკეთის მარცვალი, როგორ უნდა შეეშველებინათ ხელი, რომელი სიტყვა იყო საჭირო ადამიანის გულის გასათბობად! საამაყო, წესიერი და ღირსეული თაობა მოაბიჯებდა საქართველოში... თაობა, რომელიც კითხვას – რანი ვართ და საით მივდივართ? – კეთილი საქმეებით პასუხობდა. ესე იგი, ღვთისმშობელმა

არ გვაქცია ზურგი, ესე იგი, ანთებულ სანთელს არ დაჰკარგვია ძალა; მათ ყოველთვის ეცოდინებათ ერთადერთი და ჭეშმარიტი პასუხი, ისინი ამქვეყნადვე იპოვიან ღმერთს, იგრძნობენ, რომ თავად არიან სიყვარული და მოძებნიან იმ ჭეშმარიტად სუფთა სავალს, რომელიც აუცილებლად ტაძრამდე მივა!..

დედამ დაძრულ მანქანას ჩურჩულით დაადევნა:

– ღმერთი გფარავდეთ, ღიმილის გოგო-ბიჭებო, რამეთუ იცით, როგორ უნდა დაადგეთ თქვენი ცხოვრების საფეხურებს!..

მანქანა დაიძრა, გიორგი ღიმილით, ხელის დაქნევით დაემშვიდობა დედას.

მანქანაში სასიამოვნო, გულთბილი და უშუალო ატმოსფერო სუფევდა. იყო ძალიან ბევრი იუმორი და ხალისი, მერე საქართველოს ძველ დედაქალაქს მიუახლოვდნენ და სალაპარაკო თემაც შეიცვალა. ყმანვილები ქვეყნის წარსულზე ალაპარაკდნენ. ქართველები სიამაყით დავდივართ ღვთისმშობლის წილხვედრ მინაზე, კურთხეული დედის ჩვენდამი სიყვარულის უდიდესმა მადლმა მოგვცა დღემდე მოსვლის ძალაო, ამბობდნენ. საქრისტიანოსთვის უწმინდესი რელიკვიიდან ორი უდიდესი სინმინდე სინმინდეთა შორის საქართველოში ინახება, ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის და მისი მხოლოდ შობილი ძის – იესოს კვართი!

ერთი – დასავლეთ საქართველოში, დადიანების სასახლეში ინახება...

მეორე აღმოსავლეთ საქართველოში – მცხეთის მადლიან მკერდშია ჩაკრული...

„მეორედ მოსვლა გარდაუვალია! ეს სინმინდეები კი თითქოს მეორედ მოსვლამდე ქართველთა ნუგეშად არის შემონახული“, – გაიფიქრა გიორგიმ.

– მოვედით! აი, ესეც სვეტიცხოველი! – ფიქრებიდან გამორკვეული გიორგი აჟრიაშულეზულმა მეგობრებმა ისევ ციმციმ ჩასვეს ეტლში და ქვაფენილიანი ვიწრო

ქუჩით აუყვნენ სვეტიცხოვლისკენ გზას.

თაკო გვერდიდან არ შორდებოდა. გიორგის უსაშველოდ ეძვირფასებოდა ეს წუთები.

იდუმალი სიზმარივით მშვიდი დახვდათ მცხეთა. გოლგოთა იყო გიორგისთვის ცხოვრება – ლოცვაში გამხელილი სურვილების ბენვის ხიდი... სულის ზანზალაკებიდან მოტანილი მუსიკის უწონადობით ეიფორიაში ჩავარდნილი ხედავდა რწმენის ბილიკად სველ ქვიშაზე დარჩენილ იესოს ნაკვალევს!..

ეს უფლის გზა იყო, რომელზეც სიხარულით და რწმენით უნდოდა ევლო, რამეთუ ასე დანერილა ათიდან ერთ-ერთი: „მარადის გიხაროდენ!“

ტაძართან ხალხი ირეოდა. რიგი მოდიოდა, რიგი მიდიოდა. მომსვლელები რწმენიანი თვალებით მიეახლებოდნენ „ხელიკისფერ“ ოცნებას... წამსვლელებს ლოცვის მადლით დამშვიდებული გულეები მიჰქონდათ...

ჩუქურთმაჩამოტყეხილი ისტორია კიდევ ერთხელ ახსენებდა ყველას – საიდან მოდიოდნენ და საით უნდა წასულიყვნენ...

დედატაძრის დიდებულ მდუმარებაში ლოცვისა და მარადიულობის სიმბოლოდ გაყურსულიყო თაღების საკმევლით გაჟღენთილი სივრცე.

ღვთისმშობლის ხატთან ერთად ლოცულობდა მდუმარე გოგო-ბიჭი...

ბიჭმა იცოდა, რომ თაკოსთან ერთად იპოვა ცაში ასასვლელი ბილიკი, რომ აღარ ჩაუტყდებოდა სურვილების ბენვის ხიდი... ახდებოდა თაკოს მამის დანაპირები – გერმანიაში აღარ ჭირს შენი დავადების განკურნებაო.

გოგომ კი ის იცოდა, რომ ბიჭის იმედს არ ელაღატებოდა, რაზეც დანთებული თაფლის სანთელი ტკარცალით პასუხობდა – ყველაფერი კარგად იქნება!..

ეცხაჲ მახლია

პანთეონის რობაი

რეზო ქვიციანიშვილის შესანდობარი

დუმს კლასიკოსი... ნვით და დაგვით, განა ადვილად
ქმნიდა შედეგებს... ნუთისოფლის კადრიც ჩავლილა...
თუმცა მაღალი იყო დღემდეც ეს პანთეონი,
ამიერიდან მთანმინდაა მწვანეყვავილაც...

მსგავსების რობაი

შემოსძარცვია ფრანგს პერანგი ძველი ფლანელის,
ქართველს – სატინის... მათ ირჩიეს აუტანელი
თავისუფლება... აპოლონის იყვნენ პაჟები,
პარიზს აოცებს გრენგუარი*, თბილისს – გრანელი...

ფაქტის რობაი

(ნახევრად იუმორესკა)

თუმცა სახელი დაიმკვიდრა ქვეყნის განირვით,
თავსაც გვანონებს ღვანლმოსილი ერისკაცით...
იქნებ, ყვავობა არც ყვავს უნდა, მაგრამ ფაქტია,
რომ შეიცვალოს, ვერ გახდება მაინც არწივი...

* გრენგორი (გრენგუარი) პიერ – ფრანგი პოეტი-დრამატურგი, მწერალი (დაახლოებით 1475-1538 წწ.).

უკან მოსახელის რობაი

ღამეა. მთვარე ბურიანის* მინათებს შუკას,
ვათვალეირებ გონებაში ცხოვრების რუკას...
რაც უნდა მოხდეს, წინ იარე, – გვმოძღვრავს გოეთე,–
ოლონდაც ისე, მოსახელი რომ გქონდეს უკან...

ჯოჯოხეთის რობაი

წლების სიმრავლე დარდს გვიმატებს და ცრემლებს გვადენს,
თან თევზებივით გვაფრთხობს შიში, ცხოვრება – ბადე...
ჩვენი ეპოქა საშინელი ჯოჯოხეთია –
რომ დაგანახოთ, უნდა ვიყო უკვდავი დანტი...

სამშობლოს რობაი

იცნობა ნაღდი მეციხოვნე და ფარლალიტი**,
როგორც ქურაში გამომწვარი მტკიცე კრამიტი....
ჩვენთვის შენა ხარ ბედისწერა, დიდი სამშობლო,–
რომ ვერ აწონის დედამინის თვალ-მარგალიტი...

ნიჭის რობაი

ცხოვრება ხანაც ყაჩაღია, ხანაც ჩაფარი,
ხან აწენილი, როგორც ქარში ცხენის ფაფარი...
უფალს მადლობა, ლექსის წერის მაჩუქა ნიჭი
და მაპოვნინა საიმედო თავშესაფარი...

სიტოცხლის რობაი

„...თავსა ახლად ვერვინ იშობს“.
რუსთაველი

თავს ვერვინ იშობს ხელმეორედ... მაგრამ დიადი
მზე დაიბადა... კვლავ გვაჩუქა ეს განთიადი...
უფლის მადლი და წყალობაა დილა ყოველი –
რომ გაგვიფანტოს ღამესავით სულის წყვდიადიც...

* ბურიანი – აგარაკი საგურამოსთან.

** ფარლალიტი – ტაძრის დარაჯი.

გუთნისღედის რთბაი

*მინანერი გივი ჩიღვინაძის ნიგნზე
„ძველი გუთნისღედების მინა“...*

არ გვინატრია სხვა სამოთხე და სხვა ედემი,
წინაპრებივით ჩვენც სამშობლოს შევაბერდებით...
ვინც აყურადებს მართლაც სისხლით გაპოხილ მინას –
ესმის გოდება უძველესი გუთნისღედების...

ღედის რთბაი

ჯერაც ბევრი მაქვს მოსაყოლი თქვენთვის ამბავი,
პოეტი ვარ თუ მოგონების ამომხაპავი...
ზამთრისპირია, თავზე მადგას მოხუცი დედა –
შემომიკეცა მე, ჭალარას, თბილი საბანი...

ზეციური ჯარისკაცის რთბაი

ბრძოლის გარეშე ამ ცხოვრებას რაღა ფასი აქვს,
ერთიანობით ჩვენ მოვიგებთ დიდგორს, ბასიანს...
მამულიშვილნო!!! – ზარებს რეკავს მერაბ კოსტავა –
ვინც საქართველოს ზეციური ჯარისკაცია...

პოეტის რთბაი

(ნახევრად იუმორესკა)

გეპატიება ზოგჯერ პოეტს, იყო თავხედიც –
თუ არ შეტოპე და ხელიდან აღარ ნახვედი...
მოუთმენლობა-ეშმაკობას ის გირჩევნია,
გულუბრყვილობა და მოთმენა გქონდეს სახედრის.

მუხის რთბაი

დიდგულობს ქარი... აგუგუნებს გარინდულ ტყესაც,
გზადაგზა მესმის დაუცველი ხეების კვნესა...
ბილიკზე გდია უმონყალოდ მოკლული მუხა –
გლოვობს ბუნება... გულის ნუხილს გიყვები ლექსად...

რენეგატების რობაი

ციხე შიგნიდან ტყდება მუდამ... მტერი ცბიერი
ცდილობს, გაგვხადოს გულმავინე და თვინიერი...
ძეგლებად დგანან უსამშობლო რენეგატები
და ზურგს იმაგრებს ჩვენ დროის კონდოტიერი.

გაზაფხულის რობაი

მანანას...

როდესაც გიყვარს, ველარ ახსნი, რა გემართება,
გულში შემოდის გაზაფხული, როგორც ნათება;
ყოჩივარდები დავეკრიფე და ვიჩქარი შენკენ –
თითქოსდა პირველ პაემანზე მაგვიანდება.

პეიზაჟის რობაი

ზღვაზე არა ჩანს ჰორიზონტი, ცურავს შორს გემი,
წვიმს და ბულვარსაც გაუშლია პალმის ქოლგები;
ნეტავ, რა ძალამ დაგვიხატა ეს პეიზაჟი –
რის მონე, მანე ან ვან-გოგი, ანდა გოგენი.

უიგელოზის რობაი

თუკი ამქვეყნად ღირსებას და სინდისს ღალატობ,
გეტყვი პირდაპირ, საიდუმლოს განა გაგანდობ...
წულარ გექნება გამარჯვების მცირე იმედიც –
რადგანაც იბრძვი უფაროდ და უმუზარადოდ.

გულის რობაი

ნოდარ წულეისკირის ხსოვნას

ითმენდა ხმაურს და ცხოვრობდა თითქოსდა ჩუმად,
მამულიშვილთა მიჰყვებოდა გზასა და გუმანს;
ერის მხურვალე, უპირველეს გულშემატკივარს –
ბუნებრივია, რომ უმტყუნა მტკივანმა გულმა.

დედაენის რობაი

„რა ენა ნახდეს, ერიც დაეცეს“..
გრიგოლ ორბელიანი

ფესვს თუ მონყდები, ვერ გიშველის ღრუბლებში ფრენა,
 სხვისი თუ იცი, საკუთარიც გიყვარდეს ენა...
 გიყვარდეს შენი დამწერლობა თოთხმეტაგანი –
 ენა თუ მოკვდა, თავისთავად გავქრებით ჩვენაც.

ზამთრის რობაი

ხსოვნაში ჩამრჩა შთამბეჭდავი სურათი ერთი,
 ყონავდა სხივი, როგორც სისხლის ფერმკრთალი წვეთი...
 ხეზე ეკიდა თოვლის ქულა – იმედი ზამთრის, –
 ფრთებჩამოყრილი, უმოწყალოდ მოკლული გედი...

კართაგენის რობაი

„Carthaginem esse delendam!“
მარკუს პორციუს კატონ უფროსი

პოლიტიკოსი თუმც არა ვარ და ორატორი,
 სხვა ვერ გახდება ჩვენი ქვეყნის ბატონ-პატრონი...
 გარდუვალა, კართაგენი უნდა დაინგრეს! –
 ვუმზერ ლეღვის ხეს... მახსენდება ბრძენი კატონი...

ბუნების რობაი

მარაოსავით გაუშლიათ ხეებს ტოტები,
 ქახჭახებს შაშვი, არ ეშლებათ ჩიტებს ნოტები...
 ბუნებას მონყდა, გაუცხოვდა ადამიანი, –
 იქნებ ეს არის საფუძველი გაბოროტების...

დაისის რობაი

გული სიკეთეს თუ ასხივებს, რას გიზამს დარდი,
 ბოროტს ნილაბი ვერ დაფარავს და მახინჯს – ჩადრი...
 ლამაზად უნდა იცხოვრო და ნახვიდე ბოლოს, –
 შეხედე დაისს, მზე მშვიდად და ლამაზად ჩადის...

დილის როზაი

მადლობა ღმერთო, გაგვითენე მზიანი დილა,
ჩვენი სიცოცხლე შენ გეკუთვნის... შენს წიაღს შინა
ბედნიერია, ვინც მღვიძარებს... იქნებ გონებაც
შენ გაუნათო, ვისაც მთელი ცხოვრება სძინავს...

მარადისობის როზაი

მოდელიანის მომნუსხველი ისმის სუიტა,
ჰანგი უკვდავი მოვისმინო რაღაც სულ მინდა...
რაა ცხოვრება ნარმავალი?... აი, სიცოცხლე, –
მარადისობა რომ იწყება დასასრულიდან...

უსამართლობის როზაი

ამ ჩვენს ცხოვრებას უხილავი ხელი წარმართავს,
ქათმის სიბრმავე უღმერთობამ მრავალს დამართა...
„მართალ სამართალს“ გვიქადაგებს ბრძენი სოლონი, –
მაგრამ უფალი თუ აღადგენს ქვეყნად სამართალს.

ენის როზაი

სიმართლის მთქმელი უნდა იყო მტკიცე მხედარი,
გაბედული და უშიშარი, შორსგამხედავი...
ხანდახან ენაც ისე უნდა დაიმორჩილო, –
როგორც ულაცი თავნება და გაუხედნავი.

თავისუფლების როზაი

არაფერს ნიშნავს განძეული, თუნდ შენი წონა
თუ გბოჭავს ქსენფი, – რა აზრი აქვს სიმდიდრის ქონას?..
რად გინდა გერქვას უკვდავი და ბრძენი ეზოპეც, –
თავისუფლებას ვერ ეღირსა საწყალი მონა...

ზეზოს როზაი

(რემინისცენცია „დათა თუთაშხიას“ თემაზე...)

ემმაკმა უწყის, თუ რას ფიქრობს გულში სეთური,
მორჩილი ხალხით, რა თქმა უნდა, ბედს არ ემდურის.
ჭაში ზის ზებო და იმედით ბედნიერია, –
მამა-მარჩენალს შესციცინებს ეს უბედური.

შემეცნების როზაი

რომ არ მოგედოს დამღუპველი ობი და ხავსი,
 იბრძოლე მუდამ... შეიმეცნე ცხოვრების არსი...
 ცინიკოსობდა დიოგენე, მაგრამ იცოდე, –
 იყო ნამდვილი მოქალაქე, მსოფლიო – კასრი...

სიმართლის როზაი

„არ გათეთრდების ყორანიო“, – იფიქრე მეტი,
 ჭორს ნუ აჰყვები და სიმართლის დადექი გვერდით...
 სისულელეა, მტრედი ყვაავად წარმოაჩინო, –
 ბუნებრივია, ყვაავიც ველარ გახდება მტრედი...

იმედის როზაი

მაინც რა არის ეს იმედი?.. რა გვაძლევს იმედს?..
 ამომწურავად მიპასუხოს იქნება ვინმემ?..
 მიწიერ ყოფის დასასრული თუა წერტილი, –
 იმედს დავარქვათ სულის მოთქმა – ნიშანი მძიმე...

ცხოვრების როზაი

კაცობრიობის აღსასრული ნელ-ნელა მოდის,
 მთელი სამყარო მონანიე, ბუდეა ცოდვის...
 ყოველდღიურად მძიმე ხდება ჩვენი ცხოვრება, –
 როგორც მწვერვალზე ასატანი სიზიფეს ლოდი...

დაუფიქრებლობის როზაი

(რემინისცენცია)

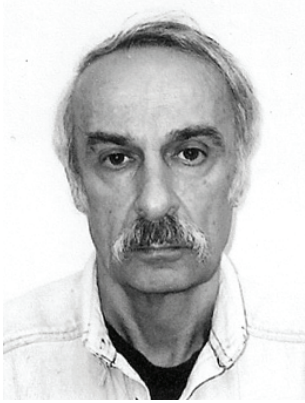
მოვიხმე დიდი სერვანტესი, რადგანაც ფრიად
 მომწონს ის, რასაც ქვემოთ ვიტყვი, სიბრძნე რომ ჰქვია:
 დაუფიქრებლად ისაუბრო, – ეს იმას ნიშნავს,
 დაუმიზნებლად გაისროლოს ჩუბინმა ტყვია...

ბედნიერების როზაი

ჩემს ნუცა და სანდრო ყოჩიაშვილებს...

შენ ისეთი ხარ, არასოდეს დამტოვებ მარტო,
 არ ვიცი, მაინც სანუგეშო რა გითხრა, დარდო...
 იქნებ ეს არის მთელი ჩემი ბედნიერება? –
 სიყვარულით რომ მეხუტება ნუცა და სანდრო...

სიმონ ჯაფარიძე

ცოცხალ-მკვდარი ქელესაფილი

გავრცელებული ხმები საქართველოში ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის მმართველობის პერიოდში მართლმსაჯულების გარდაცვალების შესახებ სულაც არ იყო გაზვიადებული.

მარკ ტვენის სიტყვების
ავტორისეული ინტერპრეტაცია

იაგო ქელესაფილი, ცოცხალი ადამიანი, ვერასდროს წარმოიდგენდა, ოდესმე იმის მტკიცება თუ მოუწევდა, რომ ნამდვილად ცოცხალია, არასდროს, არავის მიერ მოკლული არ ყოფილა და თავადაც არავინ მოუკლავს. რუსეთიდან დეპორტირებულმა უამრავი დამცირებისა და შეურაცხყოფის შემდეგ, როგორც იქნა, ფეხი მშობლიურ მიწაზე დადგა, ეგონა, სამშვიდობოს გააღწია, მაგრამ მწარედ შეცდა: საქართველოდან დიდი ხნის წინათ წასული თითქოს სხვა ქვეყანაში დაბრუნდა და ისეთი გასაოცარი ამბები გადახდა, ვინმეს რომ მოეყოლა, არაფრით არ დაუჯერებდა. თბილისის აეროპორტში ჯერ ქართველების დაღვრემილი სახეები მოხვდა თვალში, მერე გაუპარსავი ტაქსის მძღოლი, მთელი გზა სიგარეტს რომ აბოლებდა. დეპორტი ხარო, – მხოლოდ ეს ჰკითხა, დასტურის შემდეგ კი თავი ისე დაიქნია, ვერ გაიგებდი, თანაუგრძნობდა თუ კიცხავდა, ასეც მოგიხდებო. ქალაქამდე ხმა აღარ ამოუღია და მოეჩვენა, რომ სარკეში უთვალთვალებდა,

ხოლო საბარგულიდან მისი ჩემოდნის ამოსაღებად მანქანიდან გადმოსვლაც კი არ იკადრა, მაგრამ ეს არაფერია იმ საშინელებასთან შედარებით, რაც შემდეგ გადახდა. თავისი სახლის ფასადზე უზარმაზარი, წითელი ასოებით გამოყვანილი წარწერის – **ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა** და მის ქვემოთ საქართველოს დროშის დამნახველს გულმა რალაც ცუდი უგრძნო, თუმცა ასეთი წარწერა შეიძლება სხვა შენობებზეც ყოფილიყო. ბინის კარზე თავისი გვარის ნაცვლად იგივე წარწერა – **ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა** – რალაც გაუგებრობას მიანერა, ხოლო შიგნით შესულმა თვალებს არ დაუჯერა – დაცარიელებულ ოთახში, სადაც უწინ მისი ავეჯი იდგა, მხოლოდ ერთი მაგიდალა დარჩენილიყო; კედელზე დედამისის სურათის ნაცვლად პრეზიდენტ დოროთე სადლობელაშვილის პორტრეტი ეკიდა, კომპიუტერთან მიმჯდარმა ვილაც თმაგაჩეჩილმა ქალიშვილმა კი მისკენ გამოხედვაც არ იკადრა. გაოგნებულმა ოთახს თვალი მოავლო. კუთხეში როიალი და

მრგვალი, შავი სკამი იდგა, ბავშვობაში წაღმა-უკუღმა რომ ატრიალებდა; დედა უკრავდა ხოლმე და მღეროდა, ახლა კი... აღარც დედამისის სურათი იყო, აღარც როიალი, თმაგაჩეჩილმა, სრულიად უცხო ქალიშვილმა კი, რა გნებავთო, როგორც იქნა, ისე იკითხა, მონიტორისთვის თვალი არ მოუნყვეტია.

- ეს მე უნდა მეკითხა, თქვენ რა გნებავთ ჩემს ბინაში?

- აქ ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის სათავე ოფისია, - მისკენ მოუხედავად ისე თქვა, თითქოს ყველაფერი მართლაც ასე უნდა ყოფილიყო.

- როგორ გეკადრებათ, ეს ჩემი ბინაა, თქვენ კი ამბობთ ოფისიაო.

- სწორედაც მეკადრება, იმიტომ, რომ თქვენ აბსოლუტურად უსაფუძვლოდ აცხადებთ, თითქოს ეს თქვენი ბინაა. - ამ თავხედობამ ისე დააბნია, რომ ერთხანს ხმა ველარ ამოიღო.

- მე აქ დავიბადე, მთელი სიცოცხლე აქ ვცხოვრობდი და განა ეს საფუძველი არ არის?

- ეს კიდევ გასარკვევია, მართლაც ცხოვრობდით აქ თუ არა.

- რას ჰქვია, გასარკვევია? - ეს უკვე ნამეტანი იყო.

- სწორედაც რომ გასარკვევია. აქ ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის ოფისია, სრულიად საქართველოს მმართველი პარტიის ოფისი, ასე იყო, ასე არის და ასე იქნება ყოველთვის, გასაგებია? - წარმოთქვა მუქარით, - თქვენ კი აბსოლუტურად უსაფუძვლოდ აცხადებთ ეს ჩემი ბინააო.

- მე სულაც არ მაინტერესებს, ვისი ოფისია, ეს ჩემი საკუთარი ბინაა, მორჩა და გათავდა! - ხმას აუნია.

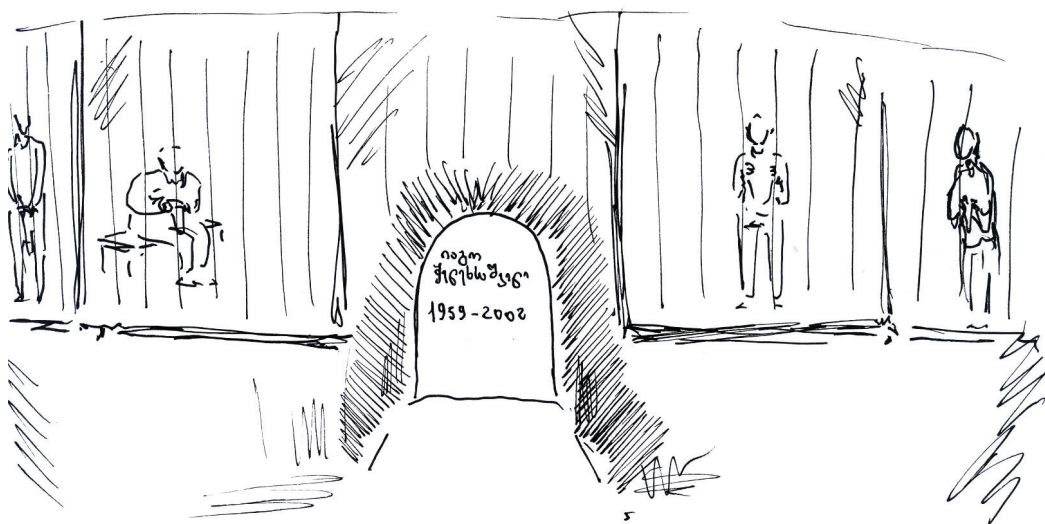
- აბსოლუტურად დარწმუნებული ხართ ამაში? - ისეთი ირონიით უთხრა, რომ წამით ეჭვიც კი შეეპარა, რამე ხომ არ მეშლებაო და ფანჯრიდან გადაიხედა - ქვემოთ თითქოს მისი ეზო იყო და არც იყო, ეჭვის გასაფანტავად მეორე ოთახის დათვალიერება დააპირა, მაგრამ იმ თავხედის მკაცრმა გაფრთხილებამ შეაჩერა, უცხო პირთა შესვლა სასტიკად აკრძალულიაო.

- მე ვარ უცხო? - იკითხა აღშფოთებულმა და გუნებაში გვარიანად შეუკურთხა.

- ნუ იგინებით, მოქალაქე, თორემ დაცვას გამოვიძახებ და მიგაბრძანებენ, სადაც საჭიროა.

მთელი ამ დიალოგის განმავლობაში

ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა...

ქალს მონიტორისთვის თვალი არ მოუნყვეტია და ამ საქციელით ისე იყო გაოგნებული, ყურადღება აღარ მიუქცევია იმისთვის, რომ ამან ასე ზუსტად ამოიკითხა თავისი მისამართით გაფიქრებული გინება. მეორე ოთახისკენ გაემართა, მაგრამ გზა შავპერანგიანმა ახმახმა გადაუღობა და გასასვლელისკენ მიუთითა. ამას არამცთუ წინააღმდეგობის განწევას, გუნებაშიც კი ვერ გაუბედავდა შეგინებას და იძულებული შეიქნა, უსიტყვოდ დამორჩილებოდა. სადარბაზოში ქოქიაშვილის ზარი დარეკა, მაგრამ კარი არავინ გაუღო. პირველ სართულზე ჯერ კაკაურიძეს მიუკაკუნა, მერე ხუბუტიას, მაგრამ აქაც, ეტყობა, შინ არავინ იყო, ეზოშიც ყველა დარაბა დაგმანული დახვდა და ისეთი უჩვეულო სიჩუმე იდგა, თითქოს მეზობლები ერთიანად ამოწყდნენ.

– ვა, იაგო, შენ ცოცხალი ხარ, კაცო? – მოესმა ზურგს უკან და მოულოდნელობისგან შეკრთა – მისი მეზობელი ქიქო იყო. ამ დარტყმულისგან არაფერი არ უნდა გაჰკვირვებოდა, მაგრამ ამგვარი შეკითხვა რატომღაც არ ესიამოვნა და – ვითომ, რატომ არ უნდა ვიყო ცოცხალიო.

– რა ვიცი, კაცო, ასე თქვეს, მოკლესო. – მისი ბინა ხომ მიისაკუთრეს და ახლა მოკლეს კიდეც. არა, აქ რაღაც სხვა ამბავიაო, გაიფიქრა და – ვინ თქვა, მოკლესო, – გაბრაზდა.

– მე რა ვიცი, ასე თქვეს, მოკლესო. ცოცხალი რომ დაგინახე, გამიხარდა.

– ეს ჩვენი მეზობლები სად არიან?

– რა ვიცი, ზოგი მოკვდა, ზოგიც საზღვარგარეთ წავიდა.

სიჩუმე ჩამოვარდა. დაცარიელებულ სახლს თვალი მოავლო და გული დაწყდა, მთელი ბავშვობა ხომ აქ გაატარა, ამ ეზოში გაიზარდა, ახლა კი ყველაფერს რატომღაც ეს ნაციონალური მოძრაობა დაპატრონებია და – აქ რანაირად აღმოჩნდნენო, შეეკითხა.

– რა ვიცი, კაცო, აქ არ ვიყავი და, რომ დავბრუნდი, აქ არ დამხვდნენ?.. მე ხომ იცი, ხან ნარმალნი ვარ, ხან ვურევ,

ფსიქოში მხოლოდ ექვსი თვე მაჩერებენ. იქიდან გამოსულმა ან ვიტრინა უნდა ჩავტეხო, ან ვინმე ვცემო და ისევ ჩემს ფსიქოში მაბრუნებენ; მაჭმევენ, მასმევენ, ვერთობი და იქ არ მიჩვენებია?.. ახლა საქართველოს პირველობისთვის ვემზადებით.

საქართველოს პირველობისთვისო?! – გაუკვირდა.

– ფსიქოშეუზღუდავ შესაძლებლობათა გუნდებს შორის. თუ მოვიგეთ, მსოფლიო პირველობაზე გაგვიშვებენ წყალჯომარდობაში. მაგარია, არა? – რადგან გაუგებარ წყალჯომარდობაზე მეტად თავისი გასჭირვებოდა, კი, ძალიან მაგარიაო, დაეთანხმა, ჩემოდანი და ხელჩანთა შესანახად დაუტოვა და ეზოდან გამოვიდა. საკუთარ ბინაში ნაცმოდრობა თუ დახვდებოდა, ამას ვერასდროს წარმოიდგენდა, არადა, ბინა არასოდეს არავისთვის უთხოვებია, არ გაუქირავებია, არც იპოთეკაში ჰქონია ჩადებული და, მით უფრო, არც გაყიდვაზე უფიქრია. მართალია, თითქმის ოცი წელი არ გამოჩენილა, მაგრამ საკუთრება ხომ ხელშეუხებელია და რა უფლებით შეიჭრნენ ცოცხალი ადამიანის ბინაში?.. ამან კიდეც საიდან მოიტანა, მოკლესო, თუმცა გიჟისგან ყველაფერია მოსალოდნელი. ამისთვის ყურადღება არ უნდა მიექცია და ვითარებაში გასარკვევად გადწყვიტა, მამიდასთან მისულიყო. ჭავჭავაძის ქუჩით რუსთაველზე ჩავიდა და აქ უცხოელების სიმრავლემ გააკვირვა – ზანგები, არაბები, ინდოელები, თურქები ტურისტებს არ ჰგავდნენ და ისე საქმიანად მიდი-მოდიოდნენ, თითქოს მუდამ აქ ცხოვრობდნენ. უნინ რუსთაველზე, როგორც წესი, ნაცნობებს ხვდებოდა ხოლმე, ახლა კი ერთი ნაცნობიც ვერ ნახა, მხოლოდ ვიღაც შავკეპიანმა კაცმა რაღაც უცნაურად გამოხედა და თვალიც კი გამოაყოლა, ალბათ, იცნო, მან კი ვერა. ძველი, ნაცნობი ჭადრების ნაცვლად ჯუჯა ხეები ჩაერგოთ, ერთმანეთის მიყოლებით ინგლისურწარწერიანი ძვირფასი მაღაზი-

ები, კაფე-ბარები, რესტორნები და უცხოური ოფისები ჩაემწკრივებინათ, მხოლოდ დამკრძალავი ბიუროს აბრაზე ეწერა ქართულად – „საიქიო“, ქვემოთ კი – კეთილი იყოს თქვენი მოზრძანებაო, რაც ასევე ცუდად ენიშნა. მერე თავის მშობლიურ, პირველ სკოლას ჩაუარა და უნებლიეთ, პარლამენტის შენობის წინ შეკრებილი ოპოზიციის ხალხმრავალ მიტინგზე აღმოჩნდა. ქელეხსაშვილი, საერთოდ, აპოლიტიკური ადამიანი იყო, რაც უშუალოდ მას არ ეხებოდა, დიდად არ აინტერესებდა და რუსეთში მყოფმა წესიერად არც კი იცოდა, საქართველოში რა ხდებოდა. **მოვითხოვთ ვადამდელ საპრეზიდენტო და საპარლამენტო არჩევნებს!** – ეწერა შენობაზე გაკრული ნაჭრის ზოლზე და, მართალია, ტრიბუნაზე გამოსული ორატორების ხმა აქამდე ვერ აღწევდა, მაგრამ ისინიც, ეტყობა, იმავეს ითხოვდნენ, თუმცა ამას თავისი გასჭირვებოდა და, ის იყო, წასვლა დააპირა, რომ თავისი კლასელი ხოჯავა შენიშნა.

– იაგო, როგორა ხარ, კაცო? – გახარებული გადაეხვია, სულ არ შეცვლილხარო, გაუღიმა, მერე მისკენ მიინია და ხმადაბლა შეეკითხა, გავიგე შენი ამბავი და მართალი თუაო. სხვებისგან განსხვავებით, ეტყობა, მოერიდა, ცოცხალი ადამიანისთვის პირდაპირ ეკითხა, ნუთუ ცოცხალი ხარო. ის-ის იყო, დააპირა, ხოჯავასთვის საქმის ვითარება აეხსნა, რომ უეცრად ხალხმა იხუვლა, ძირს პრეზიდენტიო, ხოჯავაც აჰყვა და მისთვის ყურადღება აღარ მიუქცევია. ალექსანდრეს ბაღში ჩაუხვია, მოეჩვენა, რომ ვილაც აეკიდა, მერხზე ჩამოჯდა, ირგვლივ თვალი მოავლო, მაგრამ საეჭვო ვერავინ შენიშნა, ცოტა ხანში კი მერხზე – ყოველ შემთხვევაში, იაგომ ასე შეიცნო – ის შავკეპიანი ჩამოუჯდა, რუსთაველზე თვალი რომ გამოაყოლა. როგორც ჩანს, მიტინგიდანვე უთვალთვალებდა, თუმცა ბალიდან გამოსულს ის აღარ შეუმჩნევია. მშრალ ხიდზე გადავიდა და ნაცნობი

სახლის ფასადზე უზარმაზარი, წითელი ასოებით გამოყვანილი ისევ ის წარწერა დაინახა – **ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა**. აქაცო, გაუკვირდა და იმის იმედით, რომ ეს ყველგან არსებული მოძრაობა მამიდამისის ბინაში არ იქნებოდა, სადარბაზოში შევიდა, მაგრამ იმედი გაუცრუვდა – მეორე სართულზე, ნაცნობი ბინის კარზე იგივე წარწერა ამოიკითხა. ოთახშიც, კედელზე, პრეზიდენტ სადღობელაშვილის სურათი დახვდა, კომპიუტერთან კი თმაგაჩეჩილი ქალიშვილი, მონიტორისთვის თვალის მოუნწყვეტლად რომ ჰკითხა რა გნებავთო.

– თქვენ თვითონ რა გნებავთ მამიდაჩემის ბინაში?

– აქ ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის ოფისია, – მისკენ მოუხედავად და ისე დამაჯერებლად განაცხადა, თითქოს ყველაფერი მართლაც ასე უნდა ყოფილიყო.

– ეს მამიდაჩემის ბინაა და საინტერესოა, თქვენ როგორ მოხვდით აქ?

– აქ ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის ოფისია, სრულიად საქართველოს მმართველი პარტიის ოფისი, გასაგებია?! – გაიმეორა მუქარით და თქვენ კი აბსოლუტურად უსაფუძვლოდ აცხადებთ ვილაც მამიდის ბინააო, დამატა.

– ვილაცის კი არა, მამიდაჩემის ბინაა, მა-მი-და-ჩე-მის, გასაგებია?! – ხმას აუწნია.

– ყველამ თავის იმნაირ მამიდას მიხედოს, – წარმოთქვა სხვათა შორის, ისე, რომ მისკენ არც გამოუხედავს. იმნაირში, ცხადია, ბოზმამიდა იგულისხმა. ამის ატანა უკვე შეუძლებელი იყო, თავხედი და უზრდელი ყოფილხარო, მიახალა და გუნებაში ამასაც მიაგინა.

– ნუ იგინებით, მოქალაქე, თორემ დაცვას გამოვიძახებ და მიგაბრძანებენ, სადაც საჭიროა. – საგინებელი კი იყო, მაგრამ ხმამალლა ნამდვილად არ შეუგინებია და გაუკვირდა, ფიქრს როგორღა მიმიხვდაო. მთელი ამ დიალოგის განმავლობაში ამ თავხედს მონიტორისთვის

თვალი არ მოუწყვეტია. ამნაირს მაინც ვერაფერს გააგებინებდა, კიბეზე დაეშვა და ქუჩაში გამოვიდა. შეიძლება მამიდამ ბინა ნაცმოდრობას მიაქირავა, მაგრამ თვითონ სად უნდა გადასულიყო, ფიქრობდა.

– ვა, იაგო, შენ ცოცხალი ხარ, კაცო? – მამიდამისის მეზობელი ლაუშა იყო. ვითომ რატომ არ უნდა ვიყო ცოცხალიო, ცოტათი გაბრაზდა კიდეც.

– რა ვიცი, ასე მითხრეს, მოკლესო.

– ვინ გითხრა ეს სისულელე?

– რა ვიცი, ვილაცამ მითხრა. – მხრები აიწურა. – შენ სად იყავი ამდენ ხანს, კაცო?

– რუსეთში. მამიდაჩემი სადაა, არ იცი?

– ზინა?.. – გაოცებულმა რაღაც უცნაურად გამოხედა. – ზინა დიდი ხანია არ მინახავს, სადღაც გაქრა.

– იაშა ბიძია? შვილები? ყველანი გაქრნენ?

ლაუშამ რაღაც უნდობლად გამოხედა, მერე კი თითქოს თავი იმართლა, აშოტას ეცოლინება, იმან ყველაფერი იცის, უძილობა სჭირს და დღე და ღამე ტელევიზორს უყურებსო.

ეზოში ლაუშამ კარგა ხანს აბრაზუნა აშოტას კარზე, მერე კარს მიანვა და შეაღო. ნახევრად ჩაბნელებულ ოთახში, ტელევიზორის წინ, სავარძელში აშოტა მოკალათებულიყო.

– აშოტ, ნახე ვინ მოვიდა?...

– ვა, იაგოჯან, შენ ცოცხალი ხარ, კაცო? – წამოდგა, ნათურა ჩართო და ხელი ჩამოართვა.

– ვერ ხედავ, რომ ცოცხალი ვარ?.. ყველა ერთსა და იმავეს მეკითხება, ცოცხალი ხარ, ცოცხალი ხარ?.. ცოცხალი ვარ, აბა რა...

– რა გენყინა, იაგოჯან, რაც ტელევიზორში გავიგონე, იმას გეხსენები, ნიტო შენ მოკლეს, ნიტო შენ მოკალი... ნიტო ოტ შესტი დო დევიატი, ნიტო ოტ დევიატი დო პიატნადცატი მისცეს, გავგიჟდი, მეთქი, რა დეტსკი სროკია, იაგო

მოკლეს, დვენადცატ რა არი, ჩვენ დროს მაგაზე პაჟიზნენი იყო, ვკრაინემ სლუჩაერასტრელ. მადლობა ღმერთს, ცოცხალი ხარ, ზნაჩიტ, არავინ არ მოკლა, ტემბოლე, შენც არავინ არ მოკალი. – ამ შტერთან მაინც ვერაფერს გაარკვევდა და, ხომ არ იცი მამიდაჩემი სად არისო, შეეკითხა.

– ზინა?.. – დააზუსტა და ხანმოკლე პაუზის შემდეგ ხმადაბლა, სინანულით ჩაილაპარაკა, ზინა გაქრა, მე მეგონა შენ იცოდიო. სად გაქრა, რას ამბობო, ამდენი გაუგებრობის შემდეგ, რასაკვირველია, არ დაიჯერა.

– სულ შენი დარდი ჰქონდა, კაცო, მაშინ რუსეთში ლიცა კავკაზსკოი ნაციონალნოსტი თუ ხარ, მორჩა. ეგონა, შენც მოკლეს, მერე უცებ გაქრა. ამბობენ საზღვარგარეთ გაიქცაო.

– იაშა ბიძია, ზინას ქმარი?

– აი, იაშა, ტოჩნა გაქრა, ვერც ცოცხალი ნახეს, ვერც მკვდარი, – მისკენ მიიწია, თავით ჭერისკენ მიანიშნა და გავიგე, გაიტაცესო, ხმადაბლა ჩაილაპარაკა და ჩუმადვე დაამატა, ამის მერე დაიწყო მაგათი უბედურებაო, მთელი ოჯახი საზღვარგარეთ გაიქცა, ნიტო გერმანია, ნიტო იტალია, ტოჩნა არავინ არ იცისო.

– ეს ნაცმოდრობა როგორ აღმოჩნდა მაგათ ბინაში?

– სულ დაკეტილი იყო, ერთხელაც ვხედავ, წერია ნაცმოდრობა. მეთქი, საიდან, როგორ, არავინ არაფერი არ იცის, იძახიან ჩვენი ოფისია ი ვსიო.

ამ აშოტამ ის ვერ გაარკვია, იაგო მოკლეს თუ იაგომ მოკლა და მამიდამისის ამბავს როგორღა გაარკვევდა, რაღაც ჭორები უამბო, ადამიანების ასე უგზოუკვლოდ გაქრობა ვის გაუგია, მაგრამ ხომ ფაქტია, რომ მთელი ოჯახი სადღაც გაქრა. არადა, საზღვარგარეთ რატომ უნდა გაქცეულიყვნენ – იაშა ბიზნესმენი იყო და შეიძლება სულაც ფულის გამოძალვის მიზნით გაიტაცეს?.. ლაუშა და, განსაკუთრებით, აშოტა ამაზე ისე ჩუმად ლაპარაკობდნენ, თითქოს ვილაცის ეში-

ნოდათ. მართალია, უნინ, სანამ რუსეთში წავიდოდა, ფულის გამოძალვის მიზნით, უცხოელი ბიზნესმენებიც გაუტაციათ, მაგრამ მას მერე ოც წელზე მეტი გავიდა, ქვეყანა თითქოს დალაგდა კიდეც და ნუთუ ახლაც იგივე მეორდება?.. დავუშვავთ, იაშა ფულის გამოძალვის მიზნით გაიტაცეს, მაგრამ მას რას ერჩიან, არც ფული აქვს და არც ბიზნესი, შეიძლება, სულაც ვილაც მისი მოგვარე მოკლეს, ნაცნობებს კი იაგო ეგონათ. ამდენ ხანს რომ არ გამოჩენილა, ალბათ, ზინასაც მკვდარი ეგონა, არადა, იმ ნაბოზარმა როგორ გაუბედა, ყველამ თავის ბოზამიდას მიხედოსო. საიდან მოეთრნენ ეს თავხედები, ჯერ მის ბინაში შეიჭრნენ, ახლა მამიდამისის ბინა მიითვისეს. იაგო ქელესსაშვილი მაგათ მართლა მკვდარი ხომ არ ჰგონიათ?.. ამ ფიქრებში ელბაქიძის დაღმართი ჩაიარა და აღმაშენებლის გამზირზე გავიდა. რუსთაველივით ესეც იმდენად შეცვლილი დახვდა, რომ ძლივს იცნო, წამლად ერთი ხეც აღარ დაეტოვებინათ, შენობების ფასადები კი სხვადასხვაფრად იყო შეღებილი. ერთმანეთის მიყოლებით ჩამწკრივებული ძვირფასი მალაზიების, კაფე-ბარებისა და რესტორნების აბრებზე ინგლისური, ჩინური, თურქული და არაბული წარწერები მოხვდა თვალში და მხოლოდ ერთადერთ ტუალეტს ამშვენებდა ქართული წარწერა – **საზტუალეტი**, ქვემოთ კი იგივე – ინგლისურად. აქაც ბევრი შავკანიანი და ათასი ჯურის ხალხი მოძრაობდა, ტურისტისა რომ არაფერი ეტყობოდათ, და ერთი ნაცნობი სახეც კი ვერ ნახა, ძველი პლენხანოვისგან აქ თითქმის აღარაფერი იყო დარჩენილი. მერე შეროზიას ქუჩაზე შეუხვია და გაოცებული მიაჩერდა ბიძამისის სახლის ფასადზე გამოკრულ უზარმაზარ, უკვე ნაცნობ წარწერას – **ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა**, მთავარი საარჩევნო შტაბი. ეგონა, რომ ესენი აქაც, ბიძამისის ბინაშიც იქნებოდნენ და, მართალია, შეცდა, მაგრამ იქ უარესი დახვდა: გაოგნებულმა ბიცოლამისმა

ერთხანს ხმა ვერ ამოიღო, ჩქარა შემოდო, ჩაილაპარაკა, კარის ლიობში გაიჭვრიტა, ეტყობა, დარწმუნდა, რომ არავინ უთვალთვალეზდა, კარი ჩარაზა, მცირე ხანს ისე შეჰყურებდა, თითქოს პირველად ნახა, მერე კი მკვახედ უსაყვედურა სად დაიკარგეო. ცოცხალი თუ იყავი, ერთხელ მაინც როგორ არ შეგვატყობინე, შენი გამოისობით ბიძაშენი ციხეში იტანჯებო. ციხეშიო, გაუკვირდა, კი მაგრამ, მე რა შუაში ვარო?.. ბიძაშენს რომ შენი მკვლელობა დააბრალებს, ნუთუ შენ არაფერი გაგიგიაო, უსაყვედურა და მისი გაოგნებული სახის შემყურემ, შენი მოკვლა დააბრალებს, შენო, დააზუსტა. არადა, რადგან გავრცელდა ხმები მისი მკვლელობის შესახებ, ვილაცისთვის ხომ უნდა დაებრალებინათ ეს მკვლელობა, მაგრამ ბიძამისს თუ დააბრალებდნენ, ამას ვერასდროს წარმოიდგენდა. ვინ დააბრალო, იკითხა და აქ უცნაური რამ მოხდა: ჩშშშ... ბიცოლამ ტუჩებზე თითი მიიფარა, მისკენ მიინია, იმათო, ნაიჩურჩულა და თავით ჭერისკენ მიანიშნა.

– ვინ იმათ, ქალო, ამოიღე ხმა! – ეტყობა, ხმამალლა მოუვიდა, იმან თითი ისეც ტუჩებზე მიიფარა, ჩშშშ... გვისმენენო, ირგვლივ თვალი მოავლო და ზემოთ მიანიშნა, ალბათ, ვილაც მაღალჩინოსანი იგულისხმა, მერე კი უამბო, რომ ბიძამისი ღამე სოდში წაიყვანეს, ბიზნესის და ქონების ჩუქება მოსთხოვეს, მაგრამ არ ქნაო, ამის შემდეგ ღამლამობით ურეკავდნენ და ემუქრებოდნენ, მერე კი მისი მკვლელობა დააბრალებს და უკვე ხუთი წელია ციხეში იტანჯება, ქარხანა და მთელი ქონება დაუყადაღესო. იაშას, მამიდამისის ქმარსაც იგივე დამართეს: ღამე წაიყვანეს, ბიზნესის ჩუქება მოსთხოვეს, მაგრამ არ ქნა, ემუქრებოდნენ და ერთ დღესაც სადღაც გაქრაო. მერე მამიდამისსაც ურეკავდნენ და ემუქრებოდნენ, თუ ბიზნესს სახელმწიფოს არ აჩუქებ, თქვენს ბიჭებს დავიჭერთო და იძულებულნი გახდნენ, საზღვარგარეთ გაქცეულიყვნენ. მაინც არაფერი შეგვარ-

ჩინეს, ნეტავი, თავიდანვე ერუქებიანათ და ამ უბედურებას გადავრჩებოდითო, დაიჩვილა საცოდავმა, ბოლოს კი ისე იკითხა, ვისი გაკეთებულია ახლა ესო, რომ ცხადია, იცოდა, ვინც გააუბედურა, მაგრამ შიშით ვერ ამხელდა.

– ვისი და ამ ნაციონალების, მაგათი... – გინების მიყოლება უნდოდა, მაგრამ ტუჩებზე ხელი ააფარა და ჩვენ ზემოთ მაგათი ოფისიო, უჩურჩულა, ხოლო როცა მისი ბინის ამბავი გაიგო, კიდევ უფრო მეტად შეშინდა, სამზარეულოში გაიყვანა და ხმადაბლა გაანდო, რომ ჰყავთ ადვოკატი, რომელმაც ბიძაშენის გამართლება ჯერჯერობით ვერ მოახერხა, მაგრამ, რახან ცოცხალი აღმოჩნდი, იმის გათავისუფლებას წინ რაღა დაუდგებო, თითქოს, თავისივე თავი დააიძვდა და – შენც დაგეხმარება ბინის დაბრუნებაშიო.

ლამე თავს დატეხილ გასაჭირზე ფიქრობდა, მაგრამ გამოსავალს ვერ პოულობდა, მერე ჭიჭო, ლაუშა და აშოტა დაესიზმრა, ნუთუ ცოცხალი ხარო, ეკითხებოდნენ. ხომ ხედავენ, რომ ცოცხალი ვარო, ბრაზობდა, შეშინებული ბიცოლამისი კი რალაცას ერუჩრულებოდა და თითს ქერისკენ იშვერდა, ხოლო აყირავებულ როიალთან გაღიმებული დედამისი იდგა და ლოცავდა, მადლობა ღმერთს, რომ ცოცხალი ხარო. ამან საიდანლა გაიგოო, უკვირდა, მერე შავპერანგიანმა ბეხლენმა, გაეთრიე შენი ბინიდანო, ხელი ჰკრა და... გაეღვიძა. სიზმარში დედამისის გამოცხადება ცუდად ენიშნა, მერე გაახსენდა, რომ სწორედ დღეს, თექვსმეტ თებერვალს გარდაიცვალა და ეს რა დღეში ჩამადგეს ამ გარენრებმა, დედაჩემის გარდაცვალების დღეც კი დამავინწყესო.

საბურთალოს სასაფლაოზე კიდევ ერთი უსიამოვნება დაემატა – დედამისის საფლავისკენ მიმავალმა გრანიტის უზარმაზარ შავ ლოდზე ოქროსფერი ასოებით ამოკვეთილი თავისი გვარ-სახელი და დაბადებისა და გარდაცვალების თარიღი დაინახა და თვალებს არ დაუჯერა:

იაგო ქელესაშვილი 1959-2002

არადა, ცოცხალი კაცი თითქოს საკუთარ საფლავთან იდგა. ხომ იცოდა – მისი ნამდვილად არ იყო, მაგრამ მაინც რალაც უსიამოვნო შეგრძნება გაუჩნდა, მერე ივარაუდა, რომ ეს შეიძლება სწორედ, მისი მოგვარე ეგონათ, თავად იაგო და მოკლულადაც ამიტომ ჩათვალეს. ამ უცნაური დამთხვევით კიდევ უფრო მეტად გულდამძიმებულმა სასაფლაო დატოვა და ადვოკატთან შესახვედრად გაეშურა.

ადვოკატ ნემსინვერიძის ოფისი ქალაქის ცენტრში, მაღალი შენობის პირველ სართულზე იყო განთავსებული, აბრაზე „საადვოკატო ბიურო, ნემსინვერიძე, ყუნწირიშვილი“, ამოიკითხა, ზარის ღილაკს დაანვა. შემობრძანდითო, მოესმა, კარი გაიღო და საკმაოდ დიდ ოთახში აღმოჩნდა. გამხდარი ახალგაზრდა კაცი წამოდგა, გარსევან ნემსინვერიძედ გაეცნო და დაბრძანდითო, სკამზე მიანიშნა. ამას არაფრით გამორჩეული, ერთი შეხედვით, ძნელად დასამახსოვრებელი სახე ჰქონდა, მეორის ბრტყელ, სარკესავით პრიალა კეფაში კი, რომ მოენდომებინა, თავის ანარეკლს დაინახავდა, მაგრამ უფრო იმან გააკვირვა, რომ მისკენ არც გამოუხედავს, მაგიდაზე რალაცას ჩაჩერებოდა, ალბათ, კითხულობდა ან ღრმა ფიქრებში იყო წასული. ნემსინვერიძემ მოკლედ გააცნო ბიძამისის საქმე, ბოლოს კი დასძინა, იშვიათი შემთხვევაა, ცოცხალი კაცი მოკლულად ითვლებოდეს, მსგავსი არაფერი შემხვედრიაო. ერთხანს ფიქრობდა, მერე გამომძიებელივით ისე დაყინებით მიაჩერდა, თითქოს უნდოდა დარწმუნებულიყო, რომ მართლაც, ცოცხალია და ასეთი უცნაური კითხვა დაუსვა: ნუთუ არ გაგიგიათ, რომ ბიძათქვენი სწორედ თქვენი მკვლელობისთვის გაასამართლესო და ყოყმანი რომ შეატყო, თითქოს თავი იმართლა, არასწორად არ გამიგოთ და იმისთვის, რომ ეფექტურად დავიცვა ჩემი კლიენტები, ყოველთვის სიმართლე უნდა ვიცოდე, თუნდაც ეს ეწინააღმდე-

გებოდეს ჩემი დაცვის ქვეშ მყოფის ინტერესებსო. აქ რომ ჩამოვედი, მხოლოდ მაშინ შევიტყვე, რომ თურმე მოკლული ვიყავიო, ხუმრობა სცადა, მაგრამ ეს მაინც არ მოეშვა და – ხომ ყოვლად ნარმოუდგენელია, ოცი წლის განმავლობაში არავის შეეტყობინებინა, რომ ბიძათქვენს თქვენი მკვლელობა დააბრალესო. როგორც ჩანს, არ დაუფერა და ეს შეკითხვა გამოტყვის მიზნით დაუსვა. ამან მე უნდა დამიცვას თუ ისინიო, გაიფიქრა და რადგან სხვა პასუხი ვერ მოძებნა, სამწუხაროდ, ასეაო, ჩაილაპარაკა, თუმცა ასეთმა პასუხმა, ეტყობა, ვერ დააკმაყოფილა და, ალბათ, მართლა, მოკლული ეგონეთ და მკვდარს ხომ არ შეგატყობინებდნენო, როგორც ჩანს, იხუმრა, თორემ იურისტი კაცი ასეთ აბსურდულ დასკვნას როგორ გააკეთებდაო, გაიფიქრა, მაგრამ ამან საქმიანი საუბარი განაგრძო, უზენაეს სასამართლოში საჩივრის შეტანას აპირებდა საქმის გადახედვის მოთხოვნით იმ ახლად აღმოჩენილი გარემოების გამო, მოკლულად მიჩნეული ცოცხალი რომ აღმოჩნდა, და დაჰპირდა, რომ მის ბინასაც მიხედავდა. რაც შეეხება იაშა ჩაჩავას, მამიდათქვენის ქმარს, მის ინტერესებს ჩემი კოლეგა, ელგუჯა ყუნწირეიშვილი დაიცავსო, ბრტყელკეფიანზე მიანიშნა, მაგრამ ის არც კი განძრეულა. კოლეგას განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი საქმე აქვს აღებული და დაცვისთვის ემზადებაო, თითქოს იმის ნაცვლად მოუბოდიშა.

ნემსინვერიძემ, დაპირებისამებრ, სასამართლოში განცხადება შეიტანა და იაგომაც დანიშულ დღეს სასამართლოს მიაკითხა. უზენაესი სასამართლო მთანმინდაზე, იმავე ძველებურ, ლამაზ შენობაში იყო განთავსებული, ოღონდ აბრაზე დიდი, ოქროსფერი ასოებით ეწერა – საქართველოს **ერთიანი ნაციონალური უზენაესი სასამართლო**. ნუთუ აქაც ესენი არიანო, გაიფიქრა. მიმღებში მჯდომმა გოგომ მისი პასპორტი გაშალა და ამრეზით ამოხედა, დაბლვერილმა დაცვის

თანამშრომელმა კი ეჭვით შეათვალიერა, პიჯაკის ჯიბეებზე ხელი მოუსვა, შარვლის ტოტებს ზემოდან ქვემოთ ხელისგულები ჩამოაყოლა, ბოლოს მკლავებზე ხელები რატომღაც ძალიან მაგრად მოუჭირა, როგორც ჩანს, თავისი ძალა აგრძნობინა, სწრაფად გაიარეო, მიუგდო, გასასვლელისკენ უბიძგა და ისეთი შეგრძნება გაუჩნდა, რომ აქედან შეიძლება ველარც გაეღწია. მესამე სართულის 33-ე ოთახზე ეწერა – თავმჯდომარის უფროსი თანაშემწე ფრიდონ ხუხუნი, მისაღებში კი, კომპიუტერთან, იმ თავხედებით თმაგაჩეჩილი ქალიშვილი იჯდა, თუმცა ამან გამოხედვა მაინც იკადრა და შედით, გელოდებიანო, ჩაილაპარაკა. უზარმაზარ ოთახში, ძველებურ სანერ მაგიდასთან მჯდომი ძალიან სუფთად გაპარსული, უტურო ახალგაზრდა მაშინვე წამოდგა, ხელი ჩამოართვა, დაბრძანდითო, სავარძელზე მიანიშნა, ამ დროს საკეტმაც გაიჩხაკუნა, როგორც ჩანს, კარი გარედან ჩაკეტეს და აქედან შეიძლება ველარც გავაღწიოო, ისევ ეს გაიფიქრა.

– ნუ გეშინიათ, მხოლოდ იმიტომ ჩავრაზე, ვინმემ რომ არ შეგვანუხოს, – დამშვიდა და გაუკვირდა, იმ თავხედი ქალიშვილივით ფიქრს რომ მიუხვდა. – შეგიძლიათ გულახდილად ისაუბროთ, უცხო აქ არავინ შემოვა, – თითქოს ვიღაც სხვამ უთხრა, ტუჩები ოდნავადაც არ გატოკეზია, უმოძრაო, ნახევრადგახელილი თვალებით მოსჩერებოდა, ეტყობა, დამძიმებული ქუთუთოების აწევა უჭირდა.

– მე ბიძაჩემის, არჩილ ნებიერიძის საქმეზე განუხებთ, სასამართლომ მას ჩემი მკვლელობა დააბრალა, – მცირე ხანს დააყოვნა, ამ იშვიათი, ალბათ, ერთადერთი საქმის შესახებ ხუხუნის რეაქცია აინტერესებდა, მაგრამ ამას არანაირი ემოცია არ შესტყობია და სინამდვილეში ჩემი მოკვლა არც უფიქრიაო, გააგრძელა, ცოცხალი ვარ და ამ ახლად აღმოჩენილი გარემოების საფუძველზე საქმის გადახედვას ვითხოვო. ხუხუნიმ ყურადღებით მოუსმინა და მენტორული

ტონით უსაყვედურა: – ტყუილად არავის არაფერს არ აბრალებს ჩვენი სასამართლო და მხოლოდ მტკიცებულებებით აბსოლუტურად გამყარებული განაჩენები გამოაქვს დანაშაულის ან უდანაშაულობის შესახებ, განსასჯელებთან მიმართებაში, რასაკვირველია. – ერთხანს მის განცხადებას ჩასჩერებოდა, მერე კი ასეთი უცნაური შეკითხვა დაუსვა: – შეეცადეთ, გაიხსენოთ, სად, როდის და რა ვითარებაში მოხდა თქვენი მკვლელობა? – უცებ ამოხედა და იმისი უმოძრაო ტუჩების შემყურეს ისეთი შეგრძნება გაუჩნდა, თითქოს შეკითხვა ამან კი არა, ვილაც უხილავმა დაუსვა და თქვენ, ეტყობა, ვერ გამიგეთო, ჩემი მკვლელობა საერთოდ არ მომხდარა, აგერ ვარ ცოცხალი კაციო.

– ძალიანაც კარგად გავიგე ყველაფერი. მე გეკითხებით თუ სად, როდის და რა ვითარებაში მოხდა მკვლელობა საქმის მასალებიდან გამომდინარე, ანუ, უბრალო ენით რომ ვთქვათ, საქმეში რა ნერია-მეთქი, ამას გეკითხებით. კი მაგრამ, მკვლელობა თუ არ მომხდარა, მკვლელობის ადგილი როგორღა იარსებებსო? – გაუკვირდა.

– მოსამართლემ თუ ჩათვალა, რომ ჩადენილია მკვლელობა, საქმეში აუცილებლად იქნება მითითებული სად, როდის და რა ვითარებაში მოხდა ეს მკვლელობა. – ერთხანს მის განცხადებას ისე ჩასჩერებოდა, თითქოს პასუხი იქ უნდა ამოეკითხა და ბრალდებულს თუ იცნობდითო, ასეთი კიდევ უფრო უცნაური შეკითხვა დაუსვა. როგორ არ ვიცნობდი, ბიძაჩემიაო, გაუკვირდა, ამის შემდეგ კი სრულიად უაზრო რამ ჰკითხა, ასე დარწმუნებული რატომ ხართ, რომ თქვენი მოკვლა არ უფიქრია ბიძათქვენს, ფიქრების ამოკითხვის უნარი გაქვთო? არა მარტო ფიქრებს, ზოგჯერ აზრებსაც ვკითხულობო, იხუმრა. აზრებსაც თუ კითხულობთ, მაშინ იმასაც შეიტყობდით, რომ სწორედ თქვენი მკვლელობისთვის გაასამართლეს ბიძათქვენიო. ოცი წელი

რუსეთში ვიყავი და ამ სიშორეზე მიჭირს აზრების ამოკითხვაო, ისევ იხუმრა, მაგრამ ამას არც გაუღიმიო და რუსეთში რას აკეთებდითო, სახე გაუმკაცრდა. საქმეზე ვიყავი, მერე ქართველების დეპორტაცია დაიწყო და ყველანი გამოგვყარესო.

– კიდევ კარგი, რომ უარესი არ გიქნეს, – როგორც ჩანს, გული დასწყდა, უარესი რომ არ უქნეს და ამაზე მეტი რაღა უნდა ექნათო, გაიკვირვა.

– არ უქნიათ თუ რა?.. ან ნარკოტიკს ჩაგიდებენ, ან მკვლელობას დაგაბრალებენ, უკიდურეს შემთხვევაში, გამხმარ ტოტზე ჩამოგკიდებენ ცალი ფეხით, სანამ სისხლი არ ჩაგექცევა ტვინში. – „ცალი ფეხით“ და „ტვინში“ ხაზგასმული მუქარით, ეტყობა, მისი მისამართით ნარმოთქვა.

– აქ ამაზე უარესი არ დამმართეს?.. ჩემს და მამიდაჩემის ბინებში ნაციონალები შეიჭრნენ, მოსამართლემ ბიძაჩემს ჩემი მკვლელობა დააბრალა, მაგრამ ჩამოვედი და ჩემი მკვლელობა არ დადასტურდა.

– ისევ გიმეორებთ, რომ ტყუილად არავის არაფერს არ აბრალებს ჩვენი სასამართლო, ხოლო რაც შეეხება იმას, თითქოს არ დასტურდება თქვენი მკვლელობა, ეს შეიძლება ითქვას, იურიდიული ნონსენსია, თქვენ მხოლოდ „დე ფაქტო“ ხართ ცოცხალი, „დე იურე“ კი თქვენთან მიმართებაში ჩადენილია მკვლელობა, ანუ, უბრალო ენით რომ ვთქვათ, სასამართლომ მხოლოდ დაადასტურა თქვენი მკვლელობა და, შესაბამისად, თქვენ უკვე დიდი ხანია ტრუპი ხართ, გასაგებია, ტრუპი. – „ტრუპი“ ძალიან ჩუმად ნარმოთქვა, სრულიად უფერული, უმოძრაო თვალებით მიაჩერდა, რაც ფარულ მუქარად აღიქვა, თუ არ გაჩერდები, ტრუპი გახდებო, თავისი საფლავის ქვაც გაახსენდა, გული ხომ ისედაც აწუხებდა და ამდენმა უსიამოვნებამ და ნერვიულობამ, ეტყობა, მაინც თავისი ქნა, გული რაღაც უჩვეულოდ მოეკუმა, უცებ ისეთი სისუსტე შეეპარა, სავარძლიდან წამოდგომაც

კი გაუჭირდებოდა და ამ რეგვენის წინაშე რომ არ წამხდარიყო, ჰაერი ღრმად ჩაისუნთქა, ნელა გაიმართა და, კი მაგრამ, მე სინამდვილეში ხომ ვარ ცოცხალიო, თავის თავს ისე ჩაეკითხა, თითქოს ბოლომდე არ იყო დარწმუნებული, რომ მართლაც ცოცხალი იყო.

– მოსამართლემ უკეთესად არ იცის, თქვენ ცოცხალი ხართ თუ მკვდარი? – ხუხუნის დამცინავმა ღიმილმა გადაჰკრა და ასეთი ცინიზმით გაოგნებულმა ერთხანს ხმა ვერ ამოიღო, მერე ცოტათი სული მოითქვა და თავად შეუტია.

– თქვენს მოსამართლეს ძალიანაც უნდა, რომ მკვდარი ვიყო, მაგრამ მე, გინდა ასე და გინდა ისე, ცოცხალი ვარ და ბიძაჩემი, უდანაშაულო კაცი, ჩემი, ცოცხალი ადამიანის მკვლელობისთვის ციხეში რატომ უნდა იჯდეს?

– ათი უდანაშაულოს დასჯა ჯობს ერთი დამნაშავის დასჯას, – ისე განაცხადა, თითქოს შეუვალ ჭეშმარიტებას ლაღადებდა. – ჩვენი პრეზიდენტის გამოცხადებული ნულოვანი ტოლერანტობა სწორედ იმას ნიშნავს, რომ ციხეში უნდა წავიდეს ყველა. უდანაშაულოები თუ დაისჯებიან, პოტენციურ დამნაშავეებს შიში გაუჩნდებათ, უდანაშაულოებს სჯიან და ჩვენ მით უმეტეს დაგვსჯიანო და აღარ ჩაიდენენ დანაშაულს. ასე რომ, პრევენციულ ხასიათსაც ატარებს ეს ნულოვანი ტოლერანტობა. – ეს დემაგოგია ისე მტკიცედ და დამაჯერებლად წარმოთქვა, რომ მასთან კამათს აზრი აღარ ჰქონდა და რადგან საქმის გადახედვის იმედი უკვე გადანურული ჰქონდა, ინანა, რისთვისღა მოვედიო, თუმცა, ყოველი შემთხვევისთვის, უფრო კი თავის დასამშვიდებლად, რომ ყველაფერი იღონა, უწინდელი თხოვნა მაინც გაუმეორა, რადგან ცოცხალი აღმოვჩნდი, შეიძლება, საქმის გადახედვის იმედი მქონდეს ამ ახლად აღმოჩენილი გარემოების საფუძველზეო.

– ახლად აღმოჩენილ გარემოებად არ შეიძლება ჩაითვალოს ეს, ვინაიდან გასულია ხანდაზმულობის ვადა. აი, თქვენი

გვამი რომ აღმოეჩინათ, ეს სხვა საქმეა. – ცოცხალი ადამიანის ანუ ჩემს გვამს როგორღა აღმოაჩენდნენო, გაუკვირდა.

– მე არ მითქვამს რომ თქვენი გვამი აღმოაჩინეს, რომ აღმოეჩინათ-მეთქი, – მცირე ხნით ჩაფიქრდა და, თუმცა ხანდაზმულობის ვადა აქაც მოქმედებდა, დაამატა. ნუთუ გვამის აღმოჩენასაც აქვს ხანდაზმულობის ვადაო, გაიკვირვა.

– ყველაფერსაც აქვს თავისი ხანდაზმულობის ვადა, გარდა?.. – შეკითხვის ნიშნად საჩვენებელი თითი აღმართა და თავადვე უპასუხა: გარდა ჭაჭისაო. – გიყვარს ჭაჭა?

საუბრის ასეთ შემობრუნებას ნამდვილად არ ელოდა და დაბნეულმა, ისე რაო, თავისთვის ჩაილაპარაკა.

– ჭაჭა არ გიყვარს კახელ კაცს?

– სხვათა შორის ჩემი დიდი პაპისპაპა ხუხია იყო, მაგრამ თავის დროზე ქელები ორჯერ გადაუხადეს და მას მერე ქელებსაშვილები გავხდით. – ქელები ორჯერო, გაიკვირვა.

– ერთხელ მკვდარი ჰგონებიათ და ქელებიც მაშინ გადაუხდიათ, მეორედ მართლა მომკვდარა, მაგრამ არ დაიჯერეს, გვატყუებსო, მერე კი დარწმუნდნენ და ქელებიც გადაუხადეს მეორედ.

– მეგრელი ყოფილხარ, გამოდის, თანაც ხუხია, – ღიმილი გადაეფინა და სახეც თითქოს გაუნათდა. – გესმის მეგრული? – არაო. არ ყოფილხარ ნამდვილი მეგრელიო, ისევ მოიღუშა და ცოტა ხნის მერე, როგორც ჩანს, ტყუილში გამოსაჭერად უწინდელი შეკითხვა გაუმეორა, მართლა არ იცოდი, რომ შენი მკვლელობისთვის გაასამართლეს ბიძაშენი? რომ მცოდნოდა, როგორ ფიქრობთ, არ ჩამოვიდოდით?

– მე რასაც ვფიქრობ, ეს სხვა საქმეა, შენ ის მითხარი, ამდენ ხანს რას აკეთებდი რუსეთში?

– ატომური იარაღის მკაცრად გასაიდუმლოებულ ქარხანაში ვმუშაობდი, – თავს უკეთ გრძნობდა და ხუმრობა სცადა.

– შენ დაბომბე ხიროსიმა? – როგორც იქნა, აჰყვა ხუმრობაში.

– მე ხომ მკვდარი ვიყავი და რანაირად დავბომბავდი? – მგონი შემოვებრუნეო, იფიქრა, მაგრამ შეცდა.

– „დე იურე“ კი, მაგრამ „დე ფაქტო“ ხომ იყავი ცოცხალი? – არ გაუღიმიო და გაუგებარი დარჩა, ხუმრობითვე უპასუხა თუ კვლავ ის უაზრო არგუმენტი გაუმეორა. ერთხანს მის განცხადებას ჩასჩერებოდა, მერე კი იმედი საბოლოოდ გადაუნურა, შენს საქმეზე არცკი ვიცი რა გითხრაო, ჩემზე არაფერია დამოკიდებული, მაგრამ იმედს მაინც ნუ დაკარგავო, დაემშვიდობა და ჩაკეტილი კარი გაუღო.

პირველ სართულზე, მისაღებში, იმ გოგომ პასპორტი ისე მიუგდო, არც შემოუხედავს, დაბლვერილმა დაცვამ კი ისევ გაჩხრიკა და, ალბათ, იმის გასარკვევად, რამე ხომ არ მოვიპარეო, ივარაუდა გაკვირვებულმა, მერე გასასვლელისკენ ხელი რამდენჯერმე ისე ენერგიულად გაუქნია, თითქოს უხმოდ უბრძანა, დროზე გაეთრიეო. გარეთ გაღწეულმა, მართალია, შვებით ამოისუნთქა, მაგრამ მოეჩვენა, რომ ვიღაც აედევნა. დროდადრო უკან იხედებოდა, რომელიღაც სადარბაზოშიც კი შევიდა და იქიდან აკვირდებოდა, თუმცა საეჭვო ვერავინ შენიშნა და გზა განაგრძო.

ამ დემაგოგი ხუხუნის ლოგიკით ასე გამოდის, რომ იაგო ცოცხალიცაა და მკვდარიც, თუმცა ამათვის, ყველასთვის მკვდარი იაგო უფრო ხელსაყრელია, იმიტომ რომ მკვდარს აღარ გაუჩნდებოდა პრეტენზია, ცოცხალი ვარო, ბიძამისიც მკვლევლობის ბრალდებით ციხეში დარჩებოდა, იმ გარენარ მოსამართლეს და ხუხუნს თავის უფროსებიანად აღარავინ შეაწუხებდა განცხადებებითა და საჩივრებით. აკი უთხრა კიდეც, უკვე ტრუპი ხარო, მაგრამ ამათ ჯინაზე არ მოკვდება და სანამ ცოცხალია, არ შეარჩენს არც თავის და არც მამიდამისის ბინას და იმ უდანაშაულო კაცის დასჯას...

ამ ფიქრებში რუსთაველის გამზირზეც გავიდა და ისევ პარლამენტის წინ მიმდინარე ოპოზიციის მიტინგზე აღმოჩნდა. ამჯერად აქ კიდეც უფრო მეტი ხალხი შეკრებილიყო, ძლივს გაიკაფა გზა პარლამენტის შენობისკენ. გაზონზე გამოფენილი ახალგაზრდების გადიდებული ფოტოსურათები და ასეთი წარწერა დაინახა: ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის მიერ ქუჩაში დახოცილი ახალგაზრდები, ქვემოთ კი მათი ფოტოსურათები და ვინაობა. ტრიბუნაზე გამომსვლელნი თავიანთ გასაჭირს ჰყვებოდნენ, ზოგიერთს ქმარ-შვილი მოუკლეს, ქონება წაართვეს, სხვებს ოჯახის წევრი უკანონოდ დაუპატიმრეს... ყველა ქვეყანაში გამეფებულ უსამართლობაზე ჩიოდა, პრეზიდენტის გადადგომასა და ვადამდელ საპარლამენტო არჩევნებს ითხოვდა. რაც უფრო მეტ გამომსვლელს უსმენდა, მით უფრო მატულობდა მისი აღშფოთება, თურმე მარტო ის არ ჩაუგდიათ ამ დღეში, მაგრამ როდესაც სათვალისი მამაკაცი მოჰყვა, როგორ მოკლეს ციხეში მისი ერთი შვილი, მეორე კი გაიტაცეს, წაართვეს ბიზნესი, ქონება და დაემუქრნენ, თუ არ გაჩუმდებოდა, მესამე შვილსაც დაიჭრდნენ. ველარ მოითმინა და, მიუხედავად იმისა, რომ ამდენი ხალხის წინაშე არასდროს გამოსულა, გადაწყვიტა, მოეყოლა, რაც გადახდა. ნახონ, რომ ნამდვილად ცოცხალი ვარო, ტრიბუნისკენ გზა გაიკვლია, სიტყვა ითხოვა და გამოცდილი ორატორივით ისე ემოციურად უამბო თავისი ამბავი, რომ მქუხარე ტაში დაიმსახურა, მერე ტრიბუნის უკან დადგა და ისევ ხოჯავა დაინახა.

– იაგო, კაცო, ეს რა დღეში ჩაუგდინხარ ამ ჩათლახებს. საიდან მოიგონეს, რომ მოგკლეს, მე კი მეგონა, რომ შენ კაცი მოკალი და ციხეში იჯექი, – უთხრა ხოჯავამ. ვინ გითხრა, რომ ციხეში ვიჯექიო, გაბრაზდა.

– ამათ მეტი ვინ იტყოდა... მე შენზე უარეს დღეში ჩამაგდეს, მაგრამ არა უშავს, ჩატარდება არჩევნები და ჩავრეც-

ხავთ ამ მძღრენებს. ამათ პრასტიტუტკა დედებს შევეცი! – ხოჯაგას ნაცვლად მას მოერიდა, ირგვლივ თვალი მოავლო და ისევ შუბლზე შავკეპჩამოფხატული კაცი შენიშნა, ვითომ ყურადღებით უსმენდა ტრიბუნაზე გამომსვლელებს, სინამდვილეში კი მათ საუბარს აყურადებდა, თუმცა ბიძამისის სახლისკენ მიმავალს ის აღარ შეუმჩნევია.

დადლილს მალევე ჩაეძინა და საზარელი სიზმარი ნახა: უზარმაზარ, გამხმარ ტოტზე ცალი ფეხით იყო ჩამოკიდებული, ხუხუნი კი ხითხითებდა, დროდადრო გააქან-გამოაქანებდა და, შენ დიდი ხანია ტრუპი ხარო, უმეორებდა. ცოცხალი ვარო, ცოცხალი, იძახდა, თუმცა რალაც გაურკვეველ ბურანში მყოფი დარწმუნებული არ იყო, რომ ცოცხალია. მე შენზე უკეთესად ვიცი, ცოცხალი ხარ თუ მკვდარიო, დაემუქრა. მე თუ მკვდარი ვარ და იქა ვარ, ესეც ხომ მკვდარი იქ, ჩემთან ერთად უნდა იყოსო, უკვირდა, ის კი ისევ დაემუქრა, რატომ დამალე, რომ ბიძაშენმა შენ მოგკლაო. იმიტომ, რომ მაშინ უკვე მკვდარი ვიყავიო, თავი იმართლა. ასეც მოგიხდება, არა ხარ შენ ნამდვილი მეგრელიო, მეჩხერი კბილები გამოაჩინა, მერე მისთვის თავის მოსაკვეთად განკუთვნილი უზარმაზარი, ლაპლაპა მაკრატელი გააჩხაკუნა, მან კი შიშისგან ხელები კისერზე შემოიჭდო, მაგრამ ხუხუნიმ მხოლოდ თოკი გადაჭრა, იაგო თავით მიწას დაასკდა, გაეღვიძა... და გაუხარდა, რომ ცოცხალია, მერე ამ სიზმარზე ფიქრში დაათენდა.

იმ საზარელ სიზმარზე ფიქრი ვერც მეორე დღეს, ადვოკატის ოფისისკენ მიმავალმა მოიცვალა, თვალწინ სულ მოხითხითე ხუხუნი ედგა და უკვე ტრუპი ხარ, ტრუპიო, უმეორებდა.

ნემსინვერიძე თავის მაგიდასთან რალაცას კითხულობდა, ყუნწირეიშვილი კი უწინდელივით ისევ ისე იჯდა, თითქოს მას მერე სკამიდან არც ამდგარა და ვერ გაიგებდი მაგიდაზე დახვავებულ ქალაქებს კითხულობდა თუ თვლემდა. რო-

გორ არისო საქმე, იკითხა ნემსინვერიძემ და ამანაც დაწვრილებით უამბო ხუხუნთან შეხვედრის შესახებ.

– ხუხუნი მაგრად აფრენს, – დაასკვნა ამან, – იურიდიულზე ერთ ჯგუფში ვსწავლობდით, სამჯერ გარიცხეს ზედიზედ და ორჯერ აღადგინეს, მაგრამ მერე მაინც გარიცხეს და მგონი, საკანალიზაციო ფაკულტეტი დაამთავრა ჩარეცხვის სპეციალობით. ასეთი ჩამრეცხავები რომ მუშაობენ მართლმსაჯულებაში, იმიტომაცაა კარგად ჩვენი საქმე. – ჩაფიქრებული ერთხანს მაგიდას ჩასჩერებოდა, მერე თანაგრძნობით გამოხედა, ყველაფერი გასაგებიაო, ჩაილაპარაკა, ამის შემდეგ კი, ცოტა არ იყოს, უცნაური მონოლოგი წარმოთქვა: – მაგათთვის თქვენ უკვე დიდი ხანია მკვდარი ხართ, რადგან თავად წყვეტენ, ვინ დარჩება ცოცხალი და ვინ არა – სასამართლოც მაგათია, პროკურატურაც, პოლიციაც, სოდიც, კუდიც, კაზინოც, ბორდელიც და თქვენ წარმოიდგინეთ, ელიტარული ტუალეტის კი. მოსამართლეს რასაც უბრძანებენ, ისეთი განაჩენი გამოაქვს და მადლობა უნდა თქვათ, რომ ცოცხალი ხართ. მე ერთ კაცს ვიცავდი, რომელსაც მკვლელობა დააბრალეს, სასამართლო დარბაზში დაცვამ შემოიყვანა და სკამიდან რომ არ გადავარდნილიყო, გვერდში ამოუდგინე. სახე ისეთი შეშუპებული ჰქონდა, თვალები არ უჩანდა. მოსამართლემ ჰკითხა, დანაშაულს აღიარებთო, ნახეთ, როგორი ნაცემი ვარო, იმან. მაგას საქმესთან არავითარი კავშირი არა აქვს, გაიყვანეთო, ბრძანა და შესვენება გამოაცხადა. ნახევარი საათის მერე ეს კაცი საკაცით შემოიტანეს, მოსამართლემ იგივე შეკითხვა დაუსვა და კი, აღიარებსო, უპასუხა დაცვამ. მე კი, არ გაშინებთ, მაგრამ არა მარტო ხიროსიმა, შეიძლება ნაგასაკის დაბომბვაც თქვენ დაგაბრალონ. ეს საუკეთესო შეთხვევაში, თორემ მაინც დამაინც თუ დაიჟენთ, რომ ცოცხალი ხართ, შეიძლება უარესიც დაგმართონ. ესენი ამტკიცებენ, რომ თქვენ „დე იუ-

რე“ მოკლული ხართ, ეს რა თქმა უნდა, აბსურდია, მაგრამ თამაშის წესებს ისინი ადგენენ და ჩვენც იმათი წესებით უნდა ვითამაშოთ. არადა, სასაცილოა, სატირალი რომ არ იყოს, იმის მტკიცება, რომ ცოცხალი ხართ, მაგრამ სხვა გზა არაა და იურიდიულად უნდა დავამტკიცოთ, რომ მართლაც ცოცხალი ხართ, ამისთვის კი ისეთი საბუთი უნდა მოვიპოვოთ, რომელშიც შავით თეთრზე დადასტურებული იქნება, რომ თქვენ ნამდვილად ცოცხალი ხართ და ვეღარ შემოგედავებიან, მკვდარი ხარო, ანუ იძულებულნი იქნებიან ცოცხლად გალიარონ. – ესეც ხომ არ აფრენსო, გაიფიქრა და კი, მაგრამ ასეთ საბუთს ვინ მომცემსო, იკითხა. ასეთი საბუთი, არც კი ვიცი, ვინ უნდა მოგცეთ, ალბათ, ოჯახის ექიმმაო და თავადვე უარყო, არა, მაგას ვინ ენდობაო. ამის შემდეგ სუბორდინაციის მიხედვით ჩამოთვალა ის უწყებები, რომლებსაც, სავარაუდოდ, შეეძლოთ ამგვარი საბუთის გაცემა: რაიონის პოლიკლინიკა, რესპუბლიკური საავადმყოფო, მერიია, ჯანდაცვის სამინისტრო, იუსტიციის სამინისტრო, პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტი... ეგონა, პრემიერ-მინისტრსა და პრეზიდენტსაც დაასახელებდა, მაგრამ ზემოთ ჩამოთვლილი ყველა უწყება თავადვე უარყო, ეს საკითხი მაგათ კომპეტენციაში არ შედისო. იაგო ვერ მიხვდა, ეს კაცი ხუმრობდა თუ სერიოზულად ამბობდა და სახალხო დამცველზე რას იტყვითო, ყოველი შემთხვევისთვის, შეეშველა, მაგრამ ამან ესეც უარყო, ეგ ცოცხლების უფლებებს იცავს, მკვდარს რაღა დაცვა სჭირდებაო. მეც ხომ ცოცხალი ვარო, შენიშნა მორიდებით და რეალურად კი, მაგრამ იურიდიულად მოკლულად ითვლებითო, დაასკვნა და იმათი აზრითო, დაამატა. იურისტია და, ალბათ, უკეთესად იცის, ცოცხლად ვითვლები თუ მოკლულადო და აღარ შეჰკამათებია.

– სამედიცინო ექსპერტიზის ბიურო,
– მოულოდნელად წარმოთქვა ყუნწირე-

იშვილმა ისე, რომ არც განძრეულა.

– ეგ, რამდენადაც ვიცი, მხოლოდ გარდაცვლილებზე გასცემს დასკვნას, – შენიშნა ნემსინვერიძემ.

– ცოცხლებზეც, – დააზუსტა იმან და ნემსინვერიძესაც ალარაფერი უთქვამს, ეტყობა, დაეთანხმა. მაინცდამაინც ჩემი მკვლელობა რატომ დააბრალებს ბიძაჩემს, ეს ვერ გავიგეო, იკითხა ცოტა ხნის მერე. როგორც ჩანს, ისედაც აპირებდნენ თქვენ მოკვლას, მაგრამ ვინაიდან ამდენ ხანს არ გამოჩნდით, უკვე მოკლულად ჩავთვალესო, – ივარაუდა. ჩემ მოკვლას ვითომ რისთვისღა აპირებდნენო, ვერ მიხვდა, მაგრამ ზედმეტი კითხვის დასმა მოერიდა და ჩემი ბინის საქმე როგორღა იქნებაო. ცოცხალი რომ ხართ, იქაც ეს ცნობა დაგჭირდებათო, მაგ საქმეს კი სამსონი მიხედავს, ბინები, აგარაკები, მიწისზედა და მიწისქვეშა შენობა-ნაგებობები და ოქროს კომპეტი მაგის კომპეტენციააო.

არადა, ცოცხალმა კაცმა ისეთი ცნობა თუ მოითხოვა, სადაც შავით თეთრზე ეწერება, რომ ცოცხალია, უეჭველად გიჟად ჩათვლიან, მაგრამ სხვანაირად როგორ უნდა დაამტკიცოს, რომ ნამდვილად ცოცხალია ან ვინ მისცემს ასეთ ცნობას?.. ადვოკატის ოფისიდან გამოსული ამ ფიქრებში იყო, როდესაც, შემთხვევით, ქუჩის მეორე მხარეს ის შავკეპიანი კაცი შენიშნა, მეორე ქუჩაზე შეუხვია და სადარბაზოში ჩასაფრდა. შავკეპიანი თუ აქეთ შემოუხვევდა, ესე იგი, მას უთვალთვალეზდა. მართლაც, აქეთ შემოუხვია, აშკარად, უთვალთვალეზდა, სადარბაზოდან გამოვარდა, ქურთუკის საყელოში სწვდა და მაგრად შეანჯღრია.

– რას დამყვები, კაცო, შენ, რას გადამეკიდე?!

– ვინ დამყვება, შენ გიჟი ხომ არა ხარ... – შავკეპიანი ცდილობდა, გათავისუფლებულიყო, მაგრამ იაგოს მაგრად ჩაებლუჯა, რატომ მითვალთვალეზ, ვინ დაგავალაო, ჩააცვიდა. ირგვლივ ხალხი შეიკრიბა, მერე საპატრულო მანქანა

გაჩერდა, იქიდან გადმოსულმა მაღალმა სერჟანტმა ძლივს გამოგლიჯა ხელიდან შავკეპიანი და რა მოხდაო, იკითხა. აი, ეს გიჟი თავს დამესხა, ვერ გავიგე რა უნდაო, აუხსნა იმან.

– კიდევ მე ვარ გიჟი? – შავკეპიანისკენ გაიწია, მაგრამ მაღალი სერჟანტი გადაუდგა, მეორემ ხელები ზურგს უკან გადაუგრინა, ხელბორკილი დაადო. პოლიციის განყოფილებაში მიიყვანეს, მშვიდობიან მოქალაქეზე მოახდინა თავდასხმაო და მორიგეს ჩააბარეს, იმან კი – გამომძიებელს, რომელმაც მხოლოდ ერთი შეკითხვა დაუსვა, რა მიზნით მოახდინეთ თავდასხმა მშვიდობიან მოქალაქეზეო.

– საქმე ისაა, რომ ბიძაჩემს ჩემი მკვლელობა დააბრალეს და ციხეში ჩასვეს, მე კი ცოცხალი ვარ და სასამართლოს უნდა დავუმტკიცო, რომ ნამდვილად ცოცხალი ვარ, ნაცმოდრობამ ჩემი და მამიდაჩემის ბინები მიისაკუთრა და ქუჩაში დამტოვა, ის შავკეპიანი, იმათი მოგზავნილი ვითომ მშვიდობიანი მოქალაქე კი მუდმივად მითვალთვალებს და ახლა მე თქვენ გეკითხებით, მე დავესხი იმათ თუ ისინი მე, მშვიდობიან, უდანაშაულო მოქალაქეს? – გაცემული გამომძიებელი ერთხანს მდუმარედ აკვირდებოდა, მერე, ყველაფერი გასაგებიაო, თავისთვის ჩაილაპარაკა, თანაგრძნობის ნიშნად თავი ოდნავ დაიქნია, ეტყობა, გიჟად ჩათვალა და შეეცოდა.

– მშვიდობიან მოქალაქეზე თავდასხმისთვის ვალდებული ვარ დაგაკავოთ, მაგრამ, ვინაიდან არ არსებობს თავდასხმის ობიექტი და, შესაბამისად, მომჩივანიც, ამიტომ მხოლოდ გაფრთხილებთ და თუ კიდევ დაარღვევთ წესრიგს, აუცილებლად დაისჯებით. – მცირე ხანს აკვირდებოდა, ეტყობა, მისი რეაქცია აინტერესებდა, მერე კი, ამჯერად თავისუფალი ხარო, შეგიძლიათ ნაბრძანდეთო.

ამ გამომძიებელმა აშკარად გიჟად ჩათვალა, არადა, ამათ ხელში შეიძლება მართლა გაგიჟდეს კაცი. თავდასხმის ობიექტი თუ არ არსებობს, ის შავკეპი-

ანი გარენარი ვინლაა ან რისთვის უთვალთვალდება, განსაკუთრებით მას მერე, რაც მიტინგზე სიტყვით გამოვიდა. მართალია ნემსინვერიძე, ამათ ცოცხალი იაგო ხელს არ აძლევთ და მის მოსაცილებლად ყველაფერზე ნავლენ, ის კი არ უნდა დანებდეს ამ გარენარებს და ყველანაირად, თუნდაც ცნობის მეშვეობით დაუმტკიცოს რომ ცოცხალია.

კარი ბიცოლამისმა გაულო და შეშფოთებულმა პროკურატურის უწყება მიანოდა. გულმა რალაც ცუდი უგრძნო, მაგრამ იძულებული გახდა, დანიშნულ დროს პროკურატურაში გამოცხდებულიყო.

პროკურატურის შენობაზე ოქროსფერასოებიანი აბრა – „საქართველოს ერთიანი ნაციონალური პროკურატურა“ აღარ გაჰკვირვებია, ის კი გაუკვირდა მისაღებში მკაცრად რომ აღარ შეუმონმებიათ, მხოლოდ საბუთს დახედეს და საშვიც გამოუწერეს. მესამე სართულზე, აქაც 33-ე ოთახში, ეგონა, რომ ხუხუნი დახვდებოდა, მაგრამ ჩვეულებრივ სანერ მაგიდასთან პროკურორი ზორბა კაშმაძე დახვდა. ამას სახელად ჩია უფრო შეეფერებოდა და უჩვეულოდ ფართო, მძიმე ყბა მთელ სახეს თითქოს ქვემოთ ექაჩებოდა და თვალების ირგვლივ უცნაურ ნაოჭებს ქმნიდა. დაბრძანდითო, მიმართა, პირდაპირ საქმეზე გადავიდა და, მართალია, მეტად უსიამოვნო და გასაოცარი ამბავი აუწყა, მაგრამ ამათ გადამკიდეს ეს აღარ გაჰკვირვებია.

– თქვენ, იაგო ქელეხსაშვილი, როგორც მკვლელობაში ეჭვმიტანილი, იძებნებით საერთაშორისო წითელი ცირკულარით. – მაგიდაზე ჩვეულებრივ თაბახის თეთრ ფურცელს რატომღაც ხელი დააფარა და სწორედ ამან აფიქრებინა, ცარიელი ფურცელიაო, და მართალია, დარწმუნებული არ იყო, რომ ცირკულარი აუცილებლად წითელი ფერისა უნდა ყოფილიყო, თუმცა ამანაც დააეჭვა, მაჩვენეთო, უნდოდა მოეთხოვა, მაგრამ კაშმაძემ დაასწრო და წითელი ცირკულარის ჩვენების უფლება არა მაქვსო.

– ალბათ, ბიძაჩემის, არჩილ ნებიე-

რიძის მკვლელობაში ვარ ექვმიტანილი, არა? – იკითხა ირონიით.

– თქვენი ხუმრობა სრულიად უადგილოა, – შენიშნა უკმაყოფილომ, წითელი ცირკულარიდან ხელი ოდნავ გადანია და ექვმიტანილი ხარტ მოქალაქე გულადი ჭანჭალეიშვილის მკვლელობაში, გამოუცხადა. ჩვენც იმათი თამაშის წესებით უნდა ვითამაშოთო, ნემსინვერიძის რჩევა გაახსენდა და მე როგორ მოვკლავდი ჭანჭალეიშვილს, როცა მე თვითონ მოკლული ვიყავიო, – თავი იმართლა. მერე ხომ ცოცხალი აღმოჩნდითო, იმან, „დე ფაქტო“ კი, მაგრამ „დე იურე“ მოკლული ვარო. ეს ვინ გითხრაო, გაიკვირვა და ხუხუნიმო, უპასუხა. სულ გადარეულა ეს კაცი და გიჟს რა ჭკუა მოეკითხებაო, – ჩაფიქრებული ერთხანს მაგიდას ჩასჩერებოდა, ალბათ, იმაზე ფიქრობდა, რა არგუმენტი მოეყვანა იმის დასამტკიცებლად, რომ შესაძლებელია, იურიდიულად მოკლულ ადამიანს მეორე, ცოცხალი ადამიანი მოეკლა, თორემ მკვდარი რომ ვერავის მოკლავს, ეს ხომ ისედაც ცხადია, მერე წითელი ცირკულარი ახლოს მიიწია, მეორე ხელიც დააფარა და მდუმარედ მიაჩერდა, ეტყობა, რაღაც მნიშვნელოვანის თქმას აპირებდა.

– შენი მკვლელობის საქმე მე გადმომცეს, ძმაო, მაგრამ, რაც მოხდა, ჩემი ბრალი არაა, გამოძიებელმა საქმე გააფუჭა და რას ვიფიქრებდი, რომ შენს მკვლელობას ბიძაშენს დააბრალებდნენ. ამას არ უნდა ვამბობდე, მაგრამ მინდა იცოდე, რომ ამ ხელისუფლების ხელში ამ საქმეს ხელახალი გამოძიება არ უნერია, გინდა ცოცხალი აღმოჩნდი და გინდაც მკვდარი. აი, ამ წითელი ცირკულარით... – ფურცლიდან წამით ხელი აიღო და დასტურის ნიშნად ისევ დააფარა, – ვალდებული ვარ, ახლავე დაგაპატიმრო, მაგრამ წესიერი კაცი ჩანხარ და არ მინდა ცხოვრება გაგიფუჭო. შეეშვი ამ საქმეს, ძმაო, მოგებით მაინც ვერაფერს მოიგებ და შეიძლება ყველაფერი დაკარგო. ხომ იცი, ესენი ყველაფერზე წამსვლელები

არიან, მარტო ჭანჭალეიშვილის კი არა, პრეზიდენტ კენედის მკვლელობასაც შენ დაგაბრალებენ. მე გულახდილად გეუბნები და გინდ დამიჯერე, გინდ არა. – წამოდგა და მარჯვენა ისე ჩამოართვა, მარცხენა ვითომ წითელი ცირკულარისთვის არ მოუცილებია.

ის ფურცელი მართლა წითელი ცირკულარი რომ ყოფილიყო, იაგო უკვე დიდი ხანია, ციხეში იჯდებოდა. კაშმადემ მშვენივრად იცოდა, რომ ამისი ბიძა დამნაშავე არ იყო, მაგრამ, იმათი დავალებით, იაგოს მკვლელობა დააბრალა, ახლა კი ვითომ გულწრფელად უნდა, რომ დაეხმაროს. არადა, ვითომ რომელი პროკურორია გულახდილი ექვმიტანილის მიმართ, ეგ რომ იყო. ერთი მართალი კი თქვა, თუ მოინდომეს, კენედის მკვლელობასაც მას დააბრალებენ, მე შენ გეტყვი, პასუხს მოსთხოვს ვინმე თუ რა, მაგრამ ესენი იაგოს ამ წითელი ცირკულარით ვერ გააჩუმებენ და აუცილებლად დაამტკიცებს, რომ მართალია.

არადა, რატომ უნდა უხდებოდეს ცოცხალ ადამიანს იმის მტკიცება, რომ მართლა ცოცხალია, თანაც რაღაც ცნობის საშუალებით, მაგრამ სხვა გზა ვერ მონახა, ბევრი იფიქრა, ვისთვის უნდა მიემართა ასეთი ცნობის მოსაპოვებლად, ნემსინვერიძის მიერ ჩამოთვლილთა გარდა სხვა დაწესებულებებიც გაიხსენა, მაგრამ ყველაზე კომპეტენტურად მაინც ყუნწირეიშვილის სამედიცინო ექსპერტიზის ბიურო ჩათვალა და მასვე მიაკითხა. შენობის აბრაზე დიდი, ოქროსფერასოებიანი წარწერა – **საქართველოს ერთიანი ნაციონალური სამედიცინო ექსპერტიზის ეროვნული ბიურო** უკვე ჩვეულებრივ მოვლენად ჩათვალა, აქაც მესამე სართულზე ავიდა და პირდაპირ მთავარი ექსპერტკრიმინალისტის, რაჟდენ მესტვირიშვილის კაბინეტს მიადგა. იფიქრა, რომ ცოცხალის და მიცვალებულის გასარჩევად ეს განყოფილება ყველაზე კომპეტენტური იქნებოდა და კაბინეტის კარი შეაღო. მაგიდასთან მჯდომი მელო-

ტი მამაკაცი რალაცას წერდა, რა გნებავ-
თო, წამით ამოხედა და წერა განაგრძო.

– მე, ცოტა არ იყოს, უჩვეულო საქ-
მეზე განუხებთ, ბატონო რაჟდენ. ცნო-
ბა მჭირდება, რომ ნამდვილად ცოცხალი
ვარ. თქვენ შეგიძლიათ ასეთი ცნობის
გაცემა?

ექსპერტმა კალმისტარი გადადო, ერ-
თხანს გაოცებული მისჩერებოდა, მერე
თითქოს რალაც გაახსენდა და კი, კი,
როგორ არ შეგვიძლია, აუცილებლად
მოგცემთო, დაპირდა, ყურმილი აიღო და
ჩემთან შემოდიო, ვილაცას უთხრა. ცოტა
ხანში ოთახში მაღალი, სათვალისანი კაცი
შემოვიდა, როგორც ჩანს, ცოცხლებისა
და მკვდრების დამდგენი ექსპერტი.

– პარმენ, აი, ამ მოქალაქეს სჭირდე-
ბა ცნობა, რომ ნამდვილად ცოცხალია.
ჩვენ შეგვიძლია ასეთი ცნობის გაცემა? –
შეეკითხა და, როგორც მოეჩვენა, თვალი
ჩაუკრა.

– ასეთი ცნობა რისთვის გჭირდებათ?
– სათვალისანი დაჟინებით მოაჩერდა.

– საქმე ისაა, რომ ბიძაჩემმა მე ვი-
თომც მომკლა, მე კი ვილაცა ჭანჭალეიშ-
ვილის მკვლელობა დამაბრალეს, რომე-
ლიც არასდროს არც კი მინახავს, მაგ-
რამ, როგორც ხედავთ, ცოცხალი აღ-
მოვჩნდი. ახლა ისინი მიმტკიცებენ, რომ,
მართალია, ფაქტობრივად ცოცხალი ხარ,
მაგრამ იურიდიულად მოკლული ხარო.
მე თქვენ გეკითხებით, მე რომ მართლა
მოკლული ვყოფილიყავი ბიძაჩემის მიერ,
მაშინ როგორღა მოვკლავდი ვილაცა ჭან-
ჭალეიშვილს, რომელიც არასდროს არც
კი მინახავს, ეს ხომ სრულიად გამორიც-
ხულია.

სათვალისანი ერთხანს ყურადღებით
აკვირდებოდა, მერე მელოტს ხმადაბლა
რალაც გადაულაპარაკა, საიდანაც იაგომ
მხოლოდ ორი სიტყვა, – „მანია მურტა-
ლე“ – გაარჩია, აქედან ერთი, – „მანია“
– გასაგებია, რასაც ნიშნავდა, მეორის
მნიშვნელობა კი არ იცოდა და ალბათ,
მურტალი გიჟი ვგონივარო, გაიფიქრა.

– ესე იგი, თქვენ გინდათ ცნობა, რომ

შეცდომით იყავით მოკლული, მაგრამ
ცოცხალი აღმოჩნდით, არა? – ირონიუ-
ლად შეეკითხა სათვალისანი.

– თქვენ ვერ გამიგეთ... მოკლული
რომ ვყოფილიყავი, ცოცხალი როგორღა
აღმოვჩნდებოდი?

– მაშინ თქვენ, ალბათ, გჭირდებათ
ისეთი ცნობა, რომ მოკლული არ ყოფილ-
ხართ და, შესაბამისად, ცოცხალი აღმოჩ-
ნდით, არა?

– არა, თქვენ ვერ გამიგეთ... მოკლუ-
ლი რომ არ ვყოფილვარ, ეს ხომ ისედაც
ცხადი გახდება, თუ მექნება ცნობა, რომ
ცოცხალი ვარ, ასე არაა? – მცირე ხანს
მისჩერებოდა და, რადგან პასუხი ვერ მი-
იღო, გაღიზიანებულმა ხმას აუწია. – მე
მჭირდება ცნობა, რომ ნამდვილად ცოც-
ხალი ვარ, გასაგებია, ცოცხალი და მე-
ტი არაფერი. რა არის აქ გაუგებარი!

– ნუ ლელავთ, გენაცვალე, დაწყნარ-
დით, – დაამშვიდა სათვალისანმა, – ჩვენ
მოგცემთ ცნობას, რომ ცოცხალი ხართ,
ოღონდ ამისთვის უნდა გაიაროთ სამედი-
ცინო ექსპერტიზა.

– რა ექსპერტიზა, რის ექსპერტიზა,
თქვენ რაებს ლაპარაკობთ, მე რომ ცოც-
ხალი ვარ, ეს ისედაც არ ჩანს თუ რა?! –
იკითხა მუქარით.

– ჩანს, ჩანს, ისედაც ჩანს, მაგრამ ხომ
შეიძლება ადამიანი მკვდარი ეგონოთ ან
თუნდაც მოკლული, მაგრამ ექსპერტი-
ზის შედეგად ცოცხალი აღმოჩნდეს, რო-
გორც თქვენ შემთხვევაშია?

– მე თქვენ მართლა გიჟი ხომ არ გგო-
ნივართ?.. ვერ ხედავთ, რომ ცოცხალი
ვარ, ცოცხალი და ამას რალა ექსპერ-
ტიზა სჭირდება?!

– დამშვიდდით, გენაცვალე, დამშვიდ-
დით. მე არ მითქვამს, რომ გიჟი ხართ,
მშვენივრად ვხედავ, რომ ცოცხალი ხართ
და ცნობასაც აუცილებლად მოგცემთ. –
სათვალისანმა მხარზე ხელი დაადო, მაგ-
რამ იაგომ მკვეთრი მოძრაობით ჩამოი-
ცილა იმისი ხელი.

– თქვენ არ უთხარით ამას, მანია
მურტალე სჭირსო?!. მურტალი მანიაკები

თქვენკენ მოიკითხეთ, თქვენი... – უნდოდა შეეგინებინა, მაგრამ თავი შეიკავა, მელოტისკენ გაიწია, ის კი სკამიანად უკან უკან გაჩოჩდა, მერე ეს სკამი აიფარა და კედელს აეკრა. ამ დროს ოთახში ორი პოლიციელი შემოვარდა და სწორედ იმ მაღალმა სერჟანტმა, შავკეპიანზე თავდასხმისთვის რომ დააკავა, ხელები ზურგს უკან გადაუგრისა, ხელბორკილი დაადო, ეს გიჟი ვიციტით, მშვიდობიან მოქალაქეებს თავს ესხმისო, გამოაცხადა, გარეთ გაიყვანეს და საპატრულო მანქანაში ჩატენეს. ეს ყველაფერი ისე სწრაფად მოხდა, რომ ხმის ამოდებაც ვერ მოასწრო. ეგონა, პოლიციაში მიიყვანდნენ, მაგრამ მანქანიდან გადმოსულმა ძველ, ნაცრისფერ შენობაზე მიკრული აბრა როცა დაინახა – **საქართველოს ერთიანი ნაციონალური მთავარი ფსიქიატრიული კლინიკა**, ზუსტად მაგათთვისააო, ჩაილაპარაკა, შიგნით კი ნავისნიჩბიანი ჭიჭო გადაეღობა. გიჟი მოგიყვანეთო, უთხრა მაღალმა სერჟანტმა. რა გიჟი, კაცო, ეს ჩვენი იაგო არ არისო, გაუკვირდა ჭიჭოს და ნიჩაბი იატაკს დააბჯინა. რომელი, ოტელოს იაგოო? – ირონით იკითხა სერჟანტმა. რა ოტელო, რის ოტელო, თქვენ ხომ არ გაგიჟდით, ჩვენი იაგოა, ვპალნე ნარმალნია და გიჟი რომც იყოს, მაინც არ შეგიშვებდით, იმიტომ, რომ გაფიცვაა, აუხსნა ჭიჭომ და ნიჩაბი დროშასავით შეარხია. რას ითხოვენო, სერჟანტმა. უვადო საპრეზიდენტო და საპარლამენტო არჩევნებსო, ჭიჭომ. შენ რას აკეთებო აქ, იკითხა მეორე პოლიციელმა. მე სპეცდაცვა ვარო, შიგნით არავის არ ვუშვებ, გარეთ ტემბოლეო, გიჟებმა ექიმები და სანიტრები მიძველებად აიყვანეს და გაფიცვა გამოაცხადესო. რაღა მე მხვდება ყველა გიჟი და გადარეულიო, დაიჩვილა სერჟანტმა, თავისი მენყვილე გვერდზე გაიყვანა, ერთხანს ხმადაბლა საუბრობდნენ, ეტყობა, ვერ გადანყვიტეს, როგორ მოქცეულიყვნენ, მერე სერჟანტმა ჭიჭოს, როგორც ჩანს, სავსებით სერიოზულად ჰკითხა, გაფიცვა რომ დამთავრდება მერე ხომ შეუშვებ-

ბო და იაგოზე მიანიშნა. მერე კიო, იმან, ხელბორკილი მოხსნეს და წავიდნენ. ვა, ძლივს არ მოვიცილეთ ეს გიჟებიო, ჭიჭომ შვებით ამოისუნთქა და ნიჩაბი კედელს მიაყუდა. სად დაიკარგე, კაცო, რას აკეთებდით ამდენ ხანს? ხიროსიმას ვბომბავდიო, იხუმრა. ნაგასაკიც შენ დაბომბეო, იკითხა. ნაგასაკიც სცოდნიაო, გაუკვირდა და – არა, ნაგასაკი ხუბუნიმ დაბომბაო. ეგ ხუბუნის ვინლა არისო, დაინტერესდა. ერთი გიჟიაო, იაგომ. თუ გიჟია, მე რატომ არ ვიცნობო, გაუკვირდა. იმიტომ, რომ შენ პერიოდულად აფრენ, ის კი მუდმივადო. მოულოდნელად საავადმყოფოს ვესტიბიულში ნავისნიჩბიანი მამაკაცები გამოჩნდნენ და კედლის გასწვრივ ჩამწკრივდნენ, მერე თეთრხალათიანი, ხელშეპორკილი ექიმები გამოვიდნენ, მათ კი ისევ ნიჩბიანი მამაკაცები გამოჰყვინენ, ვესტიბიული გიჟებით გაივსო, მერე რიგში ჩამწკრივებულები გარეთ გავიდნენ. ამდენი ორგანიზებული გიჟი ერთად პირველად ნახა. შენობის წინ, კედელთან გამწკრივებულნი უვადო, უვადოო, გაიძახოდნენ და ტრანსპარანტებს აფრიალებდნენ. მერე წინ ერთი ჩია კაცი გამოვიდა და პირით მწკრივისკენ დადგა. ეს კრანაშვილიაო, აუხსნა ჭიჭომ, ჩვენი საპრეზიდენტო კანდიდატი, მაგარი დასტონია, ათასში ერთხელ თუ აურევს, თორემ ისე პაჩტი ნარმალნიაო. კრანაშვილმა რეზინის ხელკეტი დირიჟორით აღმართა, გიჟების გუნდმა ჯერ საქართველოს ჰიმნი შეასრულა, მერე კი „უვადოს ვითხოვთ, უვადოს ვითხოვთოზე“ გადავიდნენ, მაგრამ ყველაზე მეტად გააოცა იმან, რომ პირველ რიგში მდგომი ხელბორკილი ექიმებიც გიჟებთან ერთად მღეროდნენ. მოულოდნელად მათ წინ პოლიციის რამდენიმე დახურული მანქანა გაჩერდა, იქიდან შავფორმიანი სპეცრაზმელები გადმოხტნენ, გიჟების ორკესტრი ალყაში მოაქციეს, უვადო მოინდომეთ, თქვენი დედაო... ხელკეტების ცემით ალყა თანდათან შეავიწროვეს და იმ ხელბორკილ ექიმებთან ერთად შენობაში შერეკეს.

– შენც უვადოს ითხოვ, შენი დედა... – შავპერანგიანმა იაგოს ხელკეტი მოუქნია, ამან ხელები აიფარა, მაგრამ ხელკეტი მაინც მოხვდა თავში, გაითიშა და... თავისი ქელები დაესიზმრა. ცარიელ მაგიდასთან მდუმარედ ისხდნენ ჭიჭო, ლაუშა, ნემსინვერიძე და ყუნწირეიშვილი, პროკურორი კაშმაძე, სათვალისანი ექსპერტი პარმენი, დირიჟორი კრანაშვილი, თმაგაჩიჩილი ქალიშვილები და თვალდახუჭული უცნობი. ეს ვინღააო, გაიფიქრა და, ალბათ, ჭანჭაღეიშვილიო, მაგიდის თავში კი ჭაჭისარაყიანი ჭიქით ხელში ხუხუნი იდგა და მის შესანდობარს ამბობდა, დღეს უკვე მეორედ ვუხდით ქელებს თითოეული ჩვენგანისთვის ძვირფას იაგოსო. ქელები ორჯერო, გაიკვირვა ყუნწირეიშვილმა, ნემსინვერიძემ კი, გიჟიაო, დააზუსტა. რა ქელები, რის ქელები, ცოცხალი ვარო, იყვირა, მაგრამ რამდენადაც გასაკვირი უნდა ყოფილიყო, ხმა არავის ამოუღია, მხოლოდ კაშმაძემ, ჯერჯერობითო, დააზუსტა. ცოცხალი ვარო, ცოცხალი, იყვირა, მაგრამ ყურადღება მაინც არავის მიუქცევია, მხოლოდ სათვალისანმა ექსპერტმა, მანია მურტალეო, ჩაილაპარაკა. გიჟები თქვენ თვითონა ხართ, მე

ცოცხალი ვარ, ცოცხალიო, იყვირა, მაგრამ ყურადღება ამჯერადაც არავის მიუქცევია, მხოლოდ ხუხუნიმ გამოუცხადა, ცოცხალი რომ იყო, ქელებს მეორედ ხომ აღარ გადაგიხდითო, გადმოპირქვავებული ჭიქა ცერა თითის ფრჩხილზე დაიკაკუნა და ეს შესანდობარი ყველამ ბოლომდე უნდა შესვასო, გააფრთხილა. რა შესანდობარი, რის შესანდობარი, ვერ ხედავთ, ცოცხალი ვარო, იღრიალა და წამოხტა, კრანაშვილმა კი რეზინის შავი ხელკეტი აღმართა, გაისმა მრავალჯამიერი, თუმცა გასაოცარი იყო ის, რომ პირი არავის გაუღია. დირიჟორი სიმღერას რიტმულად აყოლებდა ხელკეტს, ალბათ, გიჟები მღერიანო, გაიფიქრა. შეწყვიტეთ სიმღერა, ქელებიაო, ბრძანა ხუხუნიმ, განრისხებულმა კრანაშვილმა კი ხელკეტი მოუქნია, მაგრამ ხუხუნის ნაცვლად მას მოხვდა თავში... თვალები როცა გაახილა, თეთრხალათიანი მამაკაცი ადგა თავს, სადა ვარო, იკითხა და **საქართველოს ერთიან ნაციონალურ რეფერალურ საავადმყოფოშიო**, უპასუხა იმან. რეპრესალურშიო, ამოიკვნესა და არა, რეფერალურშიო, დააზუსტა თეთრხალათიანმა, მაგრამ არ ინერვიულოთ, შოკურ-ფსიქი-

ატრიული ექსპერტიზის განყოფილებაში ხართო, დაამშვიდა. ისევ მაგათთანო, ჩაილულულულა... ჭერმა მის ზემოთ რხევა დაიწყო, თვალები მილულა და ნისლისფერ ბურანში ჩაიძირა, მაგრამ აღარაფერი დასიზმრებია.

P.S. შენ არ ინერვიულო, ჩემო მკითხველო, ყველაფერი კარგად დასრულდა – იაგო იმავე დღეს გამონერეს რეფერალური საავადმყოფოდან, საპარლამენტო არჩევნებში კოალიცია „ქართულმა ოცნებამ“ დაამარცხა პარტია „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“, იაგომ, როგორც იქნა, მოიპოვა ცნობა, რომ ცოცხალია, ხოლო ამ ცნობის საფუძველზე სასამართლომ დაადგინა, რომ ნამდვილად ცოცხალია – როგორც „დე იურე“, ასევე, „დე ფაქტოც“, ბიძამისს არ მოუკლავს ის და მასაც არ მოუკლავს ჭანჭალეიშვილი. დაიბრუნა წართმეული ბინა, ბიძამისი გათავისუფლდა ციხიდან და იმანაც დაიბრუნა წართმეული ქონება, მამიდამისის ქმარი იაშა კი თავის ოჯახთან ერთად იტალიაში აღმოჩნდა. სახელმწიფო დანებსებულებათა დამახინჯებული სახელწოდებებიდან ამოიღეს სიტყვები „ერთიანი ნაციონალური“ და ძველი სახელები დაუბრუნეს; დირიჟორი კრანაშვილი დამარცხდა არჩევნებში და ვერ გახდა საქართველოს პრეზიდენტი; იაგომ ჩამოაყალიბა არასამთავრობო ორგანიზაცია „უკომპრომისო ბრძოლა ცოცხალ-მკვდარი ადამიანების უფლებების დასაცავად“ ითხოვა ცოლი, შეეძინა ორი გოგო და ერთი ბიჭი, ხუხუნს კი ეგონა, რომ დაიჭერდნენ, გაიკეთა თვალის პლასტიკური ოპერაცია, გაიქცა ამერიკაში, სადაც მუშაობს უზენაესი სასამართლოს დარაჯის – საქართველოს ექსპრეზიდენტის – უმცროს თანამემნედ და, ამავე დროს, იღებს უმუშევრებისთვის განკუთვნილ ფულად დახმარებას.

აიხან გომახთელი

გამრუდებული ყოფის მხატვარი

„რამა და დამა!...“

– ოსა! ასა! ოსა! სამი, ოთხი, ზემკლავი!... ნაგანის ლულა თავზემით!..

– ნავედით! სამი, ოთხი, დოლი!

იხეოდა იმ სერიაში დოლი და აზიური გარმონი: თავად ქორეოგრაფი მასხორიძე ცეკვავდა ამ დროს და ბახ! აჭედებდა ქორეოგრაფი ტყვიებს ჭერში...“

„...ხუთი, ექვსი, შვიდი! – დოლი! – ნავედით – და მიდიოდნენ: აზიური გარმონი, მოჭიმული დოლი და ცეკვავენენ ყრუ-მუნჯები გამოუძინებელი ქაჯებივით... წითელყაბალახმოგდებული მთავარი ქორეოგრაფი ბრუნავდა წრეში... დააძრობდა ნაგანს ტაბელურს და ჭერში აჭედებდა კირუხ ტყვიებს“, – ეს გახლავთ ამონარიდები რეზო ჭეიშვილის უკანასკნელი მოთხრობიდან, რომელიც „ცისკარი 1852“-ის მეშვიდე ნომერში დაიბეჭდა.

ვისაც ნაკითხული აქვს რეზო ჭეიშვილის ეს მოთხრობა, ემასხოვრება, ვისაც არ ნაუკითხავს, განვუმარტავ: მოთხრობის მთავარი პერსონაჟი დათიკო მესხორიძე ყრუ-მუნჯ მოცეკვავეთა ანსამბლის ქორეოგრაფია, ზოგჯერ მასხორიძე-დაც რომ მოიხსენიებს ავტორი.

მოთხრობას ორი სათაური აქვს – „ქორეოგრაფი დათიკო მესხორიძე“ და ფრ-

ჩხილებში მინაწერი – „ასტამურას ფული რად უნდა...“ არადა, ეს ორსათაურიანი თხზულება იმ მწერალს ეკუთვნის, რომელიც კინოფილმ „ცისფერი მთების“ სცენარისა და ამავე სახელწოდების მოთხრობის ავტორია, სადაც გამუდმებით გაისმის გროტესკული ფრაზა: „კი, მაგრამ, რა საჭიროა ეს ორი სათაური – „ცისფერი მთები ანუ ტიანშანი“, თუმცა „ცისფერ მთებში“ ამ ორმაგი სათაურის ფუნქცია სავსებით ნათელია: ის ფილმში ასახულ აბსურდულ ვითარებას კიდევ უფრო მეტად ამძაფრებს და ააშკარავებს.

„ცისფერ მთებში“ თუ ორმაგი სათაური გამოშტერებულ-გამობენტერებულ პერსონაჟს, ე.წ. მწერალს მიენერება, რითაც კიდევ უფრო ესმება ხაზი აბსურდსა და უაზრობას, ახლა რეზო ჭეიშვილმა საგანგებოდ მოითხოვა ორმაგი სათაურის შენარჩუნება და რედაქციის თანამშრომლები გაგვაფრთხილა, ორმაგი სათაური არ წამიშალოთო (თუმცა, როგორ ვკადრებდით რეზო ჭეიშვილს რაიმეს წაშლას ან გადასხვაფერებას).

თუ რატომ მიმართა მწერალმა ორმაგ დასათაურებას, ამაზე ქვემოთ ვისაუბროთ. ახლა კი კვლავ მოთხრობას მივუბრუნდეთ:

ეს ჩვენი დათიკო მესხორიძე, როგორც მწერალი გვამცნობს თხზულების

დასაწყისში, „ფელიქს ძერჟინსკის სახელობის შინაგანი სამინისტროს კლუბის მხატვრული ხელმძღვანელია, იმავე კლუბის ყრუ-მუნჯ მაცეკვართა ქორეოგრაფი“. როცა მოთხრობის კითხვა ხელნაწერში დავინყე, სულო ცოდვილო და, გავიფიქრე, ჯერ ხომ შინაგანი სამინისტრო უნდა ენეროს (უფრო ზუსტად შინაგან საქმეთა სამინისტრო) და მერე ამ სამინისტროს ძერჟინსკის სახელობის კლუბი (ასე ერქვა რუსთაველზე არსებულ კლუბს კომუნისტების ხანაში). ამ „მაცეკვართას“ მაგიერ ენის გრამატიკულ ნორმათა თავგამოდებული დამცველი, წესით, „მოცეკვავეთას“ დანერდა, მაგრამ, საბედნიეროდ, მალევე მივხვდი, მწერალს არც ის შეშლია, რომ კლუბია ძერჟინსკის სახელობისა და არა სამინისტრო და არც ის, რომ „მოცეკვავეთა“ უნდა დაენერა „მაცეკვართა“ ნაცვლად, არც იმის გაფიქრება შეიძლება, რომ მოთხრობაში ყრუ-მუნჯ მოცეკვავეთა შემოყვანით ოდნავ მაინც ილახება უნარშეზღუდულთა უფლებები. ეს კონკრეტული ანსამბლი კი არა, ქვეყანაა, ის ქვეყანა, სადაც ჩვენი საწყალი ყოფაა დამუნჯებულ-დაყრუებული აგერ ახლახან, გუშინნინ თუ გუშინ და ეგების სულაც დღესაც. ეს ჩვენა ვართ, ვერაფრით რომ ვერ მოგვიშლია „დამპა“ და „დუმპა“, ბრაგაბრუგი, ღმუილი, სროლა შიგადაშიგ, ტაში კვლავ და ვაშა და ურა, თქვენი მონონებული, ნებადართული და დიდებული!“ (ეს უკანასკნელი ციტატაც რეზო ჭეიშვილის მოთხრობიდანაა).

ჰო, იმას ვამბობდი, რა თქმა უნდა, „მოცეკვავეთა“ მაგიერ „მაცეკვართა“ უნდა იყოს; რასაკვირველია, სამინისტროც „შინაგანი“ უნდა იყოს და აუცილებლად ძერჟინსკის სახელობისა (ასე უფრო შთამბეჭდავია), მოთხრობასაც ორი სათაური უნდა ჰქონდეს: „ქორეოგრაფი დათიკო მესხორიძე“ და „ასტამურას ფული რად უნდა...“ (ესეც რასაკვირველია), დათიკოც გვარად მესხორიძე, ალაგ-ალაგ მასხორიძედ უნდა იხსენიებოდეს, დათიკოსაც ხომ ზოგჯერ „დატიკოდ“ მოიხსენიებენ რუსულ ენაში ქართული ყრუ, ფშვინვიერი „თ“ თანხ-

მოვნის არქონის გამო. როცა ირგვლივ ყველაფერი: ყოფა, აზროვნება, პერსონაჟთა ქცევა თუ ზოგადად ვითარება დეფორმირებულია, გამოხატვაც შესაბამისი სჭირდება. მოთხრობა უმწვავესი გროტესკია და შესაფერის გამომსახველობით საშუალებებს ითხოვს. გამრუდებული ყოფა შესაბამისი (გამრუდებული) ენობრივი სტილით გამოისახება. ამიტომაც გვხვდება კუთხური მეტყველებითა და დამახასიათებელი გამოთქმებით თუ სიტყვებით: „პატატვრანებს“, „კირუხ“ და ასე შემდეგ. ლავრენტი ბერიამ, როცა გაარკვია, რომ ნათელა (გიმიტია) ფარჩალია ლეჭენჭყოდანაა, „დაბალძირულით“ გააგრძელა მასთან საუბარი. სოფლის ასეთი დაკნინებულ-დამცრობილი სახელი – ლეჭენჭყო – თუ საზოგადოდ კუთხური მეტყველება, იმაზე მიგვანიშნებს, რომ მოთხრობაში აღწერილი ყოფა და გარემოა დაკნინებულ-დამცირებული და ღრმად პროვინციულიც, ოღონდ ამით ჩვენს სულიერ პროვინციალიზმზეა აქცენტი გადატანილი და არა იმაზე, თუ ვინ საიდანაა, სად დაიბადა ან სად გაიზარდა, თორემ, როცა დღეს მავანი „თბილისელი ბიჭობით“ ტრაბახობს და ბაქიბუქობს, ესაა სწორედ სულიერი პროვინციალიზმი. ერთი სიტყვით, რეზო ჭეიშვილის მოთხრობის ენაც გროტესკის შესატყვისი და შესაბამისია. მარტინ ჰაიდეგერი ამბობდა, ენა ყოფიერების სახლიაო. ჰოდა, როგორიც ყოფაა, ისეთია ენაც. მართალია, ერთმა ჩვენმა დარბაისელმა პოეტმა თქვა: „რა ენა ნახდეს, ერიც დაეცეს“-ო, მაგრამ, მე მაინც მგონია, რომ პირიქითაა: „რა ერი ნახდეს, ენაც დაეცეს“. ვინ, ვინ და ეს შესანიშნავად იცის „დათიკო მესხორიძის“ ავტორმა.

გროტესკი შეგნებულად გაურბის ფორმალურ ნესრიგს. ის დესტრუქციულია. აქ დეფორმირებულია აბსოლუტურად ყველაფერი: ენა, გარემო, ვითარება, პერსონაჟთა ქცევა და თვით ამბავიც. გროტესკის ავტორი თავისუფალია ცრუ კდემამოსილებისგან, მორიდებისაგან. გროტესკში სკაბრეზი ისეთივე ბუნებრივია, როგორც ცხოვრებაში, ოღონდ უმიზნოდ, უფუნქციოდ და უაზროდ არა-

სოდეს გვხვდება. სკაბრეზის მეშვეობით ეპატაჟის შექმნას არავინ ცდილობს, როგორც უკანასკნელ წლებში ცდილობენ ამით ფონს გასვლას ჩვენში საექვო ნიჭის მწერლები.

როცა გაუთავებელი „დამპა-დუმპატი“ და ნაგანის ფუჭი („კირუხ“) ტყვიების სროლით თავგაბეზრებული საბავშვო ბაღის დარაჯი ბარნაბა ხმამაღლა შეუკურთხებს ამ ბრავაბრუგის მომწყობთ: „გამგონის ყ-ე გამსროლის ტრა-ში“-ო, ეს მოდას აყოლილი მწერლის სკაბრეზულობა არ გახლავთ. აქ გინება რეალობის ასახვის ადეკვატური ფორმაა, იმ დეფორმირებული, აბსურდამდე მისული ყოფის გამოძახილია, რომელსაც რეზო ჭეიშვილი აღწერს საკუთარ მოთხრობაში. ოღონდ საკითხავია – ეს დეფორმირებულ-დეგრადირებული ყოფა და აბსურდი მხოლოდ წარსულის ასახვაა, რომელმაც კარგა ხნის წინ ჩაიარა (მოთხრობაში ავადსახსენებელი 30-იანი წლები, ლავრენტი ბერიას ზეობის ხანაა აღწერილი), თუ ბერიას მშობელი ერი და მისი პირმოთენე მეხოტბე დღესაც ვერ გამოფხიზლებულა, დღესაც ბურანშია და მონუსხულ-მოჯადოებული კვლავ დიდი კაცის/ბელადის მონატრული და მოტრფიალეა. იქნებ სულ მცირედი ბიძგია საჭირო, სიტუაციის ოდნავი სახეცვლილება, რომ მუხლებზე დაჩოქილებმა ვიბლავლოთ: „ჩვენ ავლოკავთ შენს გადაფურთხებულს“, მერე კი ფურთხსა და ლანძღვა-გინებასაც არ დავაკლებთ იმას, ვისი გადაფურთხებულის ალოკავამიც ერთმანეთს ვასწრებდით. ეს გუშინ იყო... გუშინწინ კი... ამჟამად ჯალათად შერაცხულ ლავრენტი ბერიას ქება-დიდებაში ერთმანეთს ვასწრებდით და ვეჯობრებოდით. კარგადაც გამოგვდიოდა – ჩვენ ხომ ნიჭიერებით და ესთეტიკური უდარდელობით გამორჩეული ხალხი ვართ. აბა, უნიჭო, როგორ შეძლებდა სისხლის წვიმების მომწყობისთვის ასეთი დითირამბის მიძღვნას: „მტკვარს უბრძანე და ისიც აღმა დაიწყებს დენას“-ო, მერე დამწყები პოეტიც არ ჩამორჩებოდა უფროს თანამოკალმეს და უკვე გამოსკოვებული ბერიას სამშობლოში სტუმ-

რობისას „ომახიანად“ დაიმღერებდა: „ჩვენ ყველა ხიდან სალამურს გავთლით, მასზე დავუკრავთ ჩვენ თქვენს დიდებას“. „ვაშა და ურა!“ ამ ხალხს და მის ქამელეონობას. ამიტომაც გაისმის წარამარა ეს „ვაშა-ურა“ და „დამპა-დუმპა“ რეზო ჭეიშვილის მოთხრობაში, ოღონდ ეს აღტაცებული შეძახილი მხოლოდ ბელადებს (მერე ყვარყვარეებად ქცეულთ) კი არ მიემართება, არამედ თვითონ ერია მიდრეკილი ამ „ვაშა-ურას“ ძახილისა და „დამპა-დუმპისაკენ“. სწორედ ეს ერი შობს ყვარყვარეებს და მერე გაუსაძლის ყოფაში ჩავარდნილი, ვითომც აქ არაფერიო, არხეინად ღიღინებს: „ასტამურას ფული რად უნდა, ასტამურა თვითონ ფულია“. და, ჰაი გიდი, ბუქნავს ლალად და ტრიალებს წრეში ეს გულარხეინი „ყოფლის მთმენი“ „ბედნიერი ერი“. ვერც ვერაფერი შევისმინეთ და ვერც ვერაფერი ვისწავლეთ. ნირიც არ შეგვიცვლია. ისევ ბელადების ძიებაში ვართ, რათა სხვას დავაკისროთ პასუხისმგებლობა და თითოეულმა ჩვენგანმა, პილატესავით, ხელები დაიბანოს. აბსურდულ ყოფაში ჩარჩენილები, ისევ მზადა ვართ, რომ სიტუაციის შესაფერი აბსურდული სიმღერები შევქმნათ და გავლადეთ: „ასტამურას ფული რად უნდა, ასტამურა თვითონ ფულია...“

„ქორეოგრაფი დათიკო მესხორიძე“ გროტესის კლასიკურ ნიმუშად გამოდგება. გროტესკში ხომ გვერდიგვერდ თანარსებობს კომიკური და ტრაგიკული, რეალური და ფანტასმაგორიული, კარიკატურული, ჰიპერბოლური თუ ალოგიკური. კომიკურია ყრუ-მუნჯების ანსამბლის რეპეტიციები – დათიკოს წრეში ბზრიალ-ტრიალი და ნაგანის სროლა, მისი სიტყვა-პასუხი. თუნდაც ის რად ღირს, როცა ძმის, კოლიას, შესახებ ამბობს: „დედით სხვადახვა ვართ, ერთი მამიშვილები ვართ, მამა უცნობია“(!); ტრაგიკულია მოთხრობის პერსონაჟთა ყოფა და თავგადასავალი, იმავე დათიკო მესხორიძის გაციმბირება – ეროფეი ერმაკის (ციმბირის დამპყრობლის) გზას გაუყენესო, გვამცნობს მწერალი; კიდევ უფრო ტრაგიკულია ნათელა (გიმიტია)

ფარჩალის ბედი – ყრუ-მუნჯთა ანსამბლის სოლისტობა, ბერიას საყვარლობა თუ აგენტობა, ბოლოს კი შემზარავი, ფანტასმაგორიული სვლა გვამებს შორის იმჟამინდელი უშიშროების სამინისტროს სარდაფში.

ნათელა ფარჩალიაზე არანაკლებ ტრაგიკულია ლევ ლეიბა ტროცკის დაქალის, ბერიას მიერ „დავერობოვებული“, პროვოკატორად და აგენტად ქცეული ქალის, ლიდა გასვიანის ბედიც, რომელიც „პირდაობებული ბრონეულივით გამოწურეს“ და, როცა აღარ სჭირდებოდათ, საიქიოს გაისტუმრეს.

როგორც ითქვა, მოთხრობაში თანაარსებობს რეალური და ფანტასმაგორიული, კარიკატურული და ჰიპერბოლური. რეალურია პენსნიანი ჯალათის, ლავრენტი ბერიას პიროვნება და, რა თქმა უნდა, ჰიპერტროფირებულიც (სხვაგვარად შიშველ ნატურალიზმთან გვექნებოდა საქმე). ასევე რეალურია მისი დის ყრუმუნჯობაც და ჩვენი გაუნელელებელი ტკივილიც – პაოლო იაშვილის თვითმკვლელობა, მერე კი მიცვალებული პოეტის გასამართლება მისი დამფრთხალ-დაშინებული კოლეგების მიერ; რეალურია მწერალთა კავშირის მაშინდელი თავმჯდომარის, დავით დემეტრაძის შეფასება პაოლო იაშვილის „პროვოკაციული თვითმკვლელობის“ შესახებ და ისიც, რომ „არ გასულა დიდი დრო და ხანი... და დემეტრაძეც მიუწვინეს თვითმკვლელს“, რომ ცოცხლად გადარჩენილ გაციმბირებულებს უკან დაბრუნება არ ეღირსათ მანამ, სანამ „დიდი ბელადი“ და პენსნიანი ჯალათი ერთმანეთს არ მიჰყვნენ. ამ მეორემ, „ზოგიერთის ვარაუდით, მოკლა პირველი, თავად მკვლელი დახვრიტეს, მაგრამ, რომელმა რომელი მოკლა, ვერ დაადგინეს!.. ეს მოხდა 1953 წლის გაზაფხულ-ზაფხულში“.

გროტესკისათვის დამახასიათებელი ირონიით აღბეჭდილ ამ მონაკვეთს უშუალოდ მოსდევს მოთხრობის სტილისათვის თითქოს აბსოლუტურად უცხო და შეუსაბამო, ერთი შეხედვით, ლირიკული პასაჟი:

„რამდენჯერ დაილია და აღივსო მთ-

ვარე მას შემდეგ. ყოველივე მიედინება: შემოდგომას ზამთარი ცვლის, ზამთარს გაზაფხული, სიცოცხლე წუთისოფელივით გრძელდება და ხანმოკლე... იბჟუტება, ბოლომდე არ ქრება, ინთება და ფერმკრთალდება, ააღდება ისევ სუსტად... და... ისევ... მხოლოდ მახსოვრობისა და მარადისობის ციური დისკო – მზე და დროა – უკვდავი“.

ხვდები, რომ ამგვარი „ლირიზმი“ ალოგიკურია, ფსევდოლირიზმი ფანტასმაგორიულ ვითარებაში ირონიულად ჟღერს და გროტესკულ გამოსახვას უწყობს ხელს (ალოგიკურობაც ხომ გროტესკის ჟანრობრივი მახასიათებელია). როცა ამგვარ სტილურ მრავალფეროვნებას შეხვდები, გაცემა გიპყრობს, თუ რა შემოქმედებითი მუხტი და ენერჯია შერჩენია სოცოცხლის მიმწუხრის ჟამს მცოვან მწერალს.

ზემოთ „ესთეტიკური უდარდებლობა“ ვახსენე. ოდნავ გადასხვაფერებულ ამ გამოთქმას კემბრიჯელ ქართველოლოგს, უილიამ ალენს დავესესხე, 1932 წელს „ქართველი ხალხის ისტორია“ რომ გამოაქვეყნა ინგლისურ ენაზე:

„ქართველების ხასიათში ერთი საინტერესო ელემენტი აღინიშნება – **ინდივიდუალური უპასუხისმგებლობა... რასაც შეიძლება ესთეტიკური უპასუხისმგებლობა ეწოდოს**“, – წერს ალენი, მერე კი ეს ჩვენი კარგად მცნობი ბრიტანელი იმასაც დასძენს, რომ: „ქართველებში, როგორც ხალხში, ისე პიროვნებებში, კარგად განვითარებული ინტელექტი და ნათელი, ცნობისმოყვარე გონება უთავსდება **პირველყოფილი ადამიანის უზნეობას და მოუთოკაობას**“.

„ესთეტიკური უპასუხისმგებლობა“ თუ მაინცდამაინც დიდად არ გვანუხებს და ცოტა მოგვწონს კიდეც, „უზნეობა და მოუთოკაობა“, რა თქმა უნდა, ნამეტანი არ გვსიამოვნებს, მაგრამ შედავებაც გვიჭირს, რადგან ჩვენი წარსული, ჩვენი ისტორია სავსეა ამგვარი პერსონაჟებით. მაგალითისთვის ლევან II დადიანის გახსენებაც კმარა, რომელმაც, ეჭვიანობის ნიადაგზე, ცოლს ცხვირი მოაჭრა და ისე მიუბრუნა სიმამრს. მერე კი, საკუთარ

ბიძას ცოლი წაართვა, თუმცა, ამგვარი უზნეობისა და მოუთოკაობის პარალელურად, კულტურულ საქმიანობაზეც იზრუნა: იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის ვალები გადაიხადა, „ვეფხისტყაოსანი“ გადააწერინა და შეამკობინა, ახალი ტაძრები ააშენა, ძველი აღადგინა, ეკლესიას ბევრი ოქრო-ვერცხლი და ხატები შესწირა, რომლებსაც მინაწერებიც დაურთო თავისი მძარცველური თავდასხმების შესახებ მეზობელ ქართულ ფეოდალურ სამთავროებზე. ერთი სიტყვით, ქართული ხასიათის მოუცილებელი თვისება: უზნეობა და მოუთოკაობაც ძალუმად გამოავლინა და ესთეტიკურობაც. სტალინს უახლოეს გარემოცვაში კაცი აღარ დარჩა, ვისი ცოლი, შვილი, ძმა თუ საზოგადოდ ოჯახის წევრი არ გაეციმბირებინოს, მეტიც – მათი უმეტესობა არ დაეხვრიტოს, თუმცა ჩვენებური წარმომავლობის დიქტატორს არც მშობლიური, ქართული ხელოვნების დეკადის ჩატარება დაიწყებია და არც რუსთაველის იუბილესი. ყოველივე ეს ესთეტიკურ ტკობას ანიჭებდა, ალბათ. ლავრენტი ბერიამ გვამებზე სიარულით შეაღწია კრემლში, წითელი მეფის კარზე. შემზარავია ყოველივე ეს, მაგრამ, რას იზამ, ჩვენ სტალინისა და ბერიას მშობელი ერი ვართ, დიდი ბელადის მონატრება დღესაც რომ არ გაგვენლებია. პასუხისმგებლობას რაც შეეხება, სტალინისა და ბერიას გამო, რა თქმა უნდა, ვერ ავიღებთ საკუთარ თავზე, თუმცა, ვერც მათ ხოტბას და სიყვარულს შეველევი.

როგორც ითქვა, სწორედ სტალინისა და ბერიას ეპოქის ფანტასმაგორიული, შემზარავი ყოფაა ასახული რეზო ჭეიშვილის მოთხრობაში „ქორეოგრაფი დათიკო მესხორიძე“. მართალია, ყოველივე ეს კარგად არის ცნობილი, მაგრამ იმ შემზარავმა ყოფამ მხატვრული უკუფენა დიდად ვერ ჰპოვა ჩვენს მწერლობაში. რეზო ჭეიშვილის უკანაკნელი მოთხრობა ამ ნაკლს, რა თქმა უნდა, ნაწილობრივ ავსებს, მაგრამ ეს არ არის მთავარი. მისი ავტორისათვის მთავარი ჩვენი ერის ხასიათში ჩაბუდებული „ესთეტიკური უპასუხიმგებლობის და მოუთოკაობის წარმოჩენაა“.

ამდენად, წარსულის ასახვა არაა რეზო ჭეიშვილის მოთხრობის მიზანი, ის უფრო საშუალებაა, რომელიც ეროვნული ხასიათის მანკიერ თვისებებს ააშკარავებს. ამაზე მკაფიოდ მეტყველებს მოთხრობის ფინალი, სადაც აშკარაა მინიშნება (ალუზია) ფილმზე „ყვარყვარე თუთაბერი“, რომელშიც ყვარყვარე (მსახიობი დოდო აბაშიძე) ლალად და თავმომწონედ ბუქნაობს და მღერის: „ტრულაილას ფული რად უნდა, ტრულაილა თვითონ ფულია...“ ჩვენ ყვარყვარეს მშობელი ერიც ვართ. კონფორმისტი და შემგუებული, „ყოვლის მთმენი“, „ინდივიდუალური უპასუხისმგებლობით“ გამორჩეული, რომელიც საკუთარ უპასუხისმგებლობას ესთეტიკური უდარდელობით ნიღბავს. ამიტომ ემსგავსება ჩვენი არსებობა გამუდმებულ სცენაზე ყოფნას. ეს უკვე უცხოელმა კი არა, ჩვენებურმა თქვა. გურამ ასათიანი, ქართულ ხასიათზე მსჯელობისას, საგანგებოდ აღნიშნავდა: „ქართველი კაცი მუდამ სცენაზე გრძნობს თავს. მარტოდ დარჩენილსაც კი ვილაცის მოუშორებელი მზერა ელანდება და ყოველ თავის მოძრაობაში ამ უხილავ თვალთა დაინტერესებულ ყურადღებას ითვალისწინებს“.

სცენაზე დგომისა და ესთეტიკური უდარდელობით გამორჩეული საერთო ეროვნული უპასუხიმგებლობის „კლასიკური მაგალითი“ ორგზის ვიხილეთ უკანასკნელ ორ ათწლეულში. პირველად, როცა აფხაზეთის წაგებული ომის შემდეგ ფილარმონიის დიდი საკონცერტო დარბაზის სცენაზე გულზე მჯილის ცემასა და ბაქიბუქში ვეჯიბრებოდით ერთმანეთს და მეორედ, 2008 წლის აგვისტოს ტრაგიკულ დღეებში, როცა პარლამენტის წინ რაღაც გაუგებარი სანახაობა და ტაშ-ფანდური მოვანყვეთ. ორივეჯერ დამარცხებულ-გაბითურებულნი, სცენაზე, ვითომდა, ჩვენს სულიერ გაუტეხლობას ესთეტიკურად წარმოვაჩენდით, ხოლო წაგებული ომის მთავარსარდლებს საუკუნო ერთგულებას ვეფიცებოდით, ოღონდ, ეგ არის, შაგრენის ტყავივით გალეულსა და დაპატარავებულ ჩვენს მამულს ვერაფერი შევმატეთ. მართალია, „ტრუ-

ლაილას ფული რად უნდა...“ არ გვიმღერია, ცოტა უფრო დრამატული და გულსამაჩუყებელი ვთქვით და ვიმღერეთ, მაგრამ მთავარი მაინც ისაა, რომ სცენაზე ვიდექით, ყველაფერი ლამაზად და ესთეტიკურად ჩავატარეთ, პასუხი კი არც სხვას მოვთხოვეთ და არც საკუთარ თავს, როგორც უპასუხისმგებლოდ ჩავებით იმ ორ ომში, ისე უპასუხისმგებლოდ დავასრულეთ.

ახლა ისევ „ქორეოგრაფ დათიკო მესხორიძეს მივუბრუნდეთ მოთხრობის ფინალში კვლავ ცეკვა და ტაშ-ფანდურია, ამბის თხრობა დასრულებულია, მაგრამ გულარხეინობა გრძელდება. კვლავ გაისმის: „ასტამურას ფული რად უნდა...“ თითქოს ყველაფერი თავიდან იწყება. მოთხრობა იმითვე მთავრდება, რითაც დაიწყო, თუმცა სულ დამავინწყდა მკითხველისთვის შემეხსენებინა მოთხრობის დასაწყისი: საბავშვო ბაღის აღსაზრდელი, ფეხისწვერებზე აზიდული და ფანჯრის მინაზე ცხვირმიჭყლეტილი ხუთიოდე წლის ბიჭი, მოპირდაპირე შენობის საკალათბურთო დარბაზში, როგორ უცქერის, თვალმოუშორებლად, ყრუ-მუნჯთა ანსამბლის რეპეტიციას – ნაგანის სროლას და ბახაბუხს, მერე კი, ფინალში, როგორც მოგახსენეთ, მწერალი ისევ საკუთარ ბავშვობას უბრუნდება, იმას, რითაც მოთხრობა დაიწყო:

„მე ახლაც გაუნმენდავ, მტვრიან შუშაზე ვარ ცხვირმიდებული, სილიან აგურებზე ისევ ფეხმოუკიდებელი ვიჭყიტები ვეებერთელა, ბურუსიან დარბაზში, კალათბურთის ცალი ფარი ჩანს ეულად. პარკეტზე ვილაც დარბის შენელებულად: ერთი იცინის, ერთი ტირის, ვილაც გადის, ვილაც შემოდის, ერთი გაყავთ.

ერთი ფარი ჩანს.

შეუბერე, ასტრაფინა!

– ასტამურას ფული რად უნდა...

არავინა ჩანს. ვილაც მღერის:

წავალ და დავიკარგები (დოდო?!)...

ცეკვავს ცალ ფართან, არკი (დოდო)

რა ჩიტის გული გქონია.

შეუბერე, ასტრაფინა!..

ცეკვავენ. არ ჩანან.

– ნამდვილი იყო?

– არა.

– არც ცალფა ფარი, ხომ?

ასეა, არ იცი?! შენ რა განუხებს, სად იხედები?!

იქ, სადაც დრო არ მიდის, სადაც ჩრდილებია, ლანდები...

მერედა ლანდებს რა მოეკითხებათ?! ვიციით?!“

დრო გაჩერებულა, „დრო არ მიდის“-ო, – გვეუბნება მწერალი და ეს ფრაზა არსებით მნიშვნელობას იძენს მოთხრობის აზრობრივი შინაარსის ამოსახსნელად: არაფერი შეცვლილა, ჩვენ ისევ წრეზე ვტრიალებთ, ზუსტად ისე, როგორც „მთავარი ქორეოგრაფი ბრუნავდა წრეში და ჭერში აჭედებდა კირუხ ტყვიებს“. ჩვენ ისევ აბსურდის ტყვეობაში ვართ და აბსურდულ სიმღერას ვმღერით: „ასტამურას ფული რად უნდა, ასტამურა თვითონ ფულია...“ მოთხრობის ამგვარი ფინალი პრობლემის აქტუალობაზე, მის დაუძლეველობაზე მეტყველებს.

ახლა ისევ მოთხრობის ორმაგ დასათაურებას მივუბრუნდეთ: როგორც მოგახსენეთ, მოთხრობაში სულისშემწე-თველი ყოფა აღწერილი – XX საუკუნის 30-ანი წლები – დასმენა-დაშინების, რეპრესიების, სისხლის წვიმების ხანა. ამ მდგომარეობას უმწვავესი გროტესკის სახეს ანიჭებს გამუდმებული „დამპა და დუმპა!“, „ვაშა-ურა!“ და ტაშ-ფანდური. ჰოდა, როცა ირგვლივ ასეთი ვითარებაა, ბარაქაა იმ ერს, ვინაც იმისთვის მოიცალა, რომ ასეთი უდარდელი და სალალბო სიმღერა შეექმნა: „ასტამურას ფული რად უნდა, ასტამურა თვითონ ფულია“ (სიმღერის ზოგიერთ ვარიანტში, „ასტამურას“ მაგიერ „ტრულაილა“ იხსენიება, მაგრამ ამას არსებითი მნიშვნელობა არა აქვს). როგორც ჩანს, ჩვენი სილაჩრე და კონფორმიზმი გამუდმებით გარეგნული სილალით ინილებოდა და ინილება. ამიტომაც არის აქცენტირებული მოთხრობის სათაურში ეს ყოველგვარ აზრსა და შინაარსს მოკლებული ფრაზა: „ასტამურას ფული რად უნდა...“ ამიტომაც აქვს მოთხრობას ორმაგი სათაური; ამიტომაც ითხოვა მისი დატოვების აუცილებლობა ავტორმა.

ჭეშმარიტ შემოქმედს ხშირად აქვს ერთი მთავარი თემა. ამით მისი ღირსება არა თუ არ კნინდება, არამედ, პირიქით, განსაკუთრებით გამოარჩევს მას. რეზო ჭეიშვილსაც აქვს საკუთარი მთავარი თემა, რომელიც მთელ მის შემოქმედებასაც მსჭვალავს და უკანასკნელ მოთხრობასაც – „ქორეოგრაფი დათიკო მესხორიძე“. რეზო ჭეიშვილი მთელი თავისი შემოქმედების მანძილზე, გამუდმებით შეგვახსენებდა, რომ, „თქვენ ცუდად ცხოვრობთ ბატონებო!“ (აქ ერთი ცნობილი მწერლის გამონათქვამს დავესესხე ანტონ ჩეხოვზე).

მიუხედავად იმისა, რომ რეზო ჭეიშვილის უკანასკნელ მოთხრობაში „ქორეოგრაფი დათიკო მესხორიძე“ არის დოკუმენტურობის მომენტებიც, მას არაფერი აქვს საერთო დოკუმენტურ პროზასთან. ცალკეული მომენტების ნამდვილობა, საბოლოო ჯამში, სათქმელის განზოგადებას ემსახურება. მოთხრობაში კონკრეტულ ეპოქასა და ცალკეულ რეალურ მომენტებზე დაყრდნობით ეროვნული ხასიათის უარყოფით თვისებათა მხილება და წარმოჩენა-განზოგადება ხდება. ასე რომ, რეზო ჭეიშვილს სრული უფლება ჰქონდა, გაემეორებინა „კაცია-ადამიანის?!“ ავტორის სიტყვები: „ჩვენ პირთან საქმე არა გვაქვს, ჩვენ საზოგადო ნაკლზედა ვწერთ“.

რეზო ჭეიშვილის თხზულებებში ასახული ჩვენი გამრუდებულ ყოფაც იმ სარკეში აირეკლება, რომელშიც „კაცია-ადამიანის?!“ ავტორმა ჩაგვახედა, რათა

საკუთარი ნაკლოვანება დაგვენახა. „ქორეოგრაფი დათიკო მესხორიძის“ ავტორსაც განუხრელად სწამდა და სჯეროდა, რომ: „ის მწერლობა უქმი და მკვდრად შობილია, რომელსაც საძირკვლად საკუთარის ვითარების შესწავლა არ დაუდვია“ (ილია ჭავჭავაძე). სწორედაც, რომ „საკუთარი ვითარების“ შესწავლასა და გამომზეურებას ემსახურება გროტესკი და ირონია რეზო ჭეიშვილის შემოქმედებაში, ოღონდ მის პროზას აქვს ერთი გამორჩეული თვისება – აქ გროტესკსა და, განსაკუთრებით კი, ირონიას რალაცნაირი სევდაც ახლავს, ისეთი, დავით კლდიაშვილის შემოქმედების უმთავრეს თვისებურებას რომ გაგახსენებს. ამგვარი სევდიანი ირონიითაა გამსჭვალული მისი მოთხრობები. ვინც „ბიჭიკოს ავადმყოფობის ისტორიას“, ნაარტისტალი მეთუნუქის, სავლე გიორგაძის ყოფასა („ალ-რაზაკის სიკვდილი“) თუ „ლუკა პაჩოლის ცხოვრების უკანასკნელ წლებს“ იცნობს, დამეთანხმება ამაში. რეზო ჭეიშვილიც, დავით კლდიაშვილის მსგავსად, თანაუგრძნობდა უკუღმართ ყოფასა და ვითარებაში მოქცეულ საკუთარ პერსონაჟებს.

ახლა, როცა უკვე დასრულებულია რეზო ჭეიშვილის ამქვეყნიური ყოფა, ნუგეშად ისლა გვრჩება, რომ კვდება ადამიანი და არა მისი შემოქმედება. სიცოცხლის მიმწუხრის ჟამს დანერილი რეზო ჭეიშვილის უკანასკნელი მოთხრობაც ამის დასტურია.

ღმერთმა გაანათლოს მისი სული!

P. S. ახლახან, 2015 წლის 19 ოქტომბერს, ქალაქ თბილისის საკრებულოს ლიტერატურისა და ხელოვნების კონკურსის ფიურიმ მხარი დაუჭირა ჟურნალ „ცისკარი 1852“-ის წინადადებას და „ქორეოგრაფი დათიკო მესხორიძის“ ავტორს, რეზო ჭეიშვილს, ქართული ლიტერატურის განვითარებაში შეტანილი განსაკუთრებული წვლილისათვის, გარდაცვალების შემდეგ, კონკურსის ჯილდო „ოქროს ხოხობი“ მიანიჭა. ჯილდო მწერლის შვილიშვილებს გადაეცათ.

თანაზ ტყემაძაძე

სიყვარული, რომელიც სიცოცხლეს აღემატა

(ნინო ჭავჭავაძე და ალექსანდრ გრიბოედოვი)

აზრი და საქმე შენი უკვდავია რუსული მახსოვრობისთვის, ოღონდ
საკითხავია, რისთვის აღემატა ჩემი სიყვარული შენს სიცოცხლეს.
ნინო ჭავჭავაძე

ალექსანდრ გრიბოედოვის საფლავის ეპიტაფია

თეირანი. 1829 წლის იანვარი...

ალექსანდრ გრიბოედოვი ჯერ კიდევ პეტერბურგში იყო და, როგორც სპარსეთის მინისტრ-რეზიდენტი, იმპერატორის ინსტრუქტაჟს ისმენდა, როდესაც კავკასიის მთავარსარდალმა ივან პასკევიჩმა¹ ირანიდან საოკუპაციო საჯარისო ფორმირებები გამოიყვანა. 1828 წლის მარტის ბოლოს ტფილისში ჩამოვიდა და გენერალიტეტთან ერთად კვლავ საბრძოლო სტრატეგიის შემუშავებას შეუდგა – ამჯერად თურქეთის წინააღმდეგ. თურქმენჩაის საზავო ხელშეკრულების² რამდენიმე მუხლით გათვალისწინებულ ვალდებულებას სპარსეთი სრულყოფილად არ ასრულებდა. ეს ითქმის, უპირველეს ყოვლისა, რუსეთისადმი მიყენებული ზარალის საკონფისკაციო თანხის გადახდაზე (ამ თანხის დიდი ნაწილი ინგლისმა მისცა მისთვის ასე საინტერესო ქვეყანას, სპარსეთს). გადასახდელი რჩებოდა ოთხი მილიონი მანეთი. სპარსეთი არც ტყვეებს ათავისუფლებდა. ამას ისიც და-

ერთო, რომ ქვეყანაში სხვადასხვა დავალებით მყოფ რუს მოხელეებს, ვაჭრებს შავ დღეს აყრიდნენ. გახშირდა უხეშად მოპყრობის და ძალადობის ფაქტები. სპარსეთის შაჰის ფარული ბრძანებით ქვეყნის ჩრდილო რეგიონებში დამსჯელი რაზმები დათარეშობდნენ და დედაბუდიანად ანადგურებდნენ ყველას, ვინც ომის დროს რუსებს თანაუგრძნობდა, – მხოლოდ იმის გამო, რომ ეჯი-რიზას სახლში ორიოდ დღე დაჰყვეს, რუსეთის ჯარის სამი ოფიცერი საჯაროდ ჩაქოლეს.

ნავარინის ყურესთან მოულოდნელი შეტაკებისას რუსეთმა თურქეთის რამდენიმე საბრძოლო კატარღა გაანადგურა, რამაც უკიდურესად დაძაბა ორ ქვეყანას შორის ვითარება.

იმპერიის საგარეო საქმეთა მინისტრის, ფრიად გამოცდილი და უნარიანი ნესელროდეს³ რჩევით, რუსეთის იმპერატორმა, ნიკოლოზ პირველმა ყველა ხერხს მიმართა, რათა შეეტყო, რომ ავად განწყობილი თურქეთის წამქეზებლად, ინგლისს გარდა, არენაზე უკვე საფრან-

გეთიც გამოჩნდა, ამიტომ დაასწრო და 1828 წლის 12 აპრილს ომი გამოუცხადა თურქეთს. ირანიც, რასაკვირველია, თურქეთის მხარეს დაიჭერდა, რადგან სულს უხუთავდა თურქმენჩაის საზავო, მძიმე პირობები. სწორედ ახალი ომის იმედით არა და არ ახდენდა ხელშეკრულების რატიფიკაციას.

სამხრეთის ჰაერი, უკვე მერამდენედ, სისხლის სუნით იყო გაჯერებული, როდესაც გრიბოედოვი ავი წინათგრძნობით ტფილისს მიადგა. იმპერატორის კარზე, მინისტრ-რეზიდენტის ნოდებას რომ ანიჭებდნენ, მისთვის ყველაფერი არ უთქვამთ – არსებული ვითარება კარგად რომ სცოდნოდა, ამ თანამდებობის მიღებას არ დასთანხმდებოდა.

სპარსეთისკენ

გრიბოედოვი და ნინო იმდროისათვის კომფორტულ ოთხცხენიან ეტლში სხედან. ეტლის სარკმლიდან, მარჯვნივ თუ მარცხნივ, ნინოსთვის სრულიად უცნობი და საინტერესო პეიზაჟი იშლება. სამაგიეროდ, არაფრის ხილვა არ სურს გრიბოედოვს – იგი უკვე მერვედ მიემართება ამ გზით და აქაურობა იმდენად კარგად იცის, რომ აღარაფერი აინტერესებს. ცდილობს, განსაკუთრებით ყურადღებიანი და ალერსიანი იყოს მეუღლისადმი. ბევრს ფიქრობს ბედისწერაზე. მართლაც, რა უცნაურია... ყველა ახალშეუღლებული იქ მიემგზავრება, სადაც სიხარულს და ბედნიერებას ერთნაირად განიცდის, სადაც ნეტარებას შეიგრძნობს. გრიბოედოვს კი ამ მტვრიანი, ხრიოკი გზით სპარსეთში მიჰყავს საყვარელი არსება, ანუ იქ, საიდანაც, ადვილი შესაძლებელია, ცოცხლები ვეღარც დაბრუნდნენ. ნინოსთან არ იმჩნევს, მაგრამ განწყობილებას უამრავი ფაქტორი უმძიმებს.

ტფილისიდან გამომგზავრების წინ, 7 სექტემბერს გრიბოედოვმა მთავარმართებელს გადასცა პროექტი – რუსეთის

ამიერკავკასიის კომპანიის შექმნისა (რეგიონის საწარმოო ძალთა განვითარებისათვის). იმავე დღეს „ტფილისის უწყებანი“ ამ პროექტს „ზუმბერაზულ ნამონყებას“ უწოდებს... „ამ საგანზე ყველა წინასწარ განზრახვა დამყარებულია მხარის ღრმა შესწავლით მოპოვებულ საფუძველზე მიღებულ უაღრესად ნათელ დასკვნებზე“. პროექტში კარგად ჩანს, როგორ აქვს შეცნობილი მის ავტორს მთელი კავკასია, მისი პრობლემები და პერსპექტივები. პროექტის განხორციელება ითვალისწინებდა: ბათუმის რაც შეიძლება მალე გათავისუფლებას თურქეთისაგან, ტფილისის დიდ საწარმოო ქალაქად გადაქცევას, მტკვარზე ნაოსნობის შექმნას, სკოლების, ბიბლიოთეკების გახსნას, ვაჭრობის აღორძინებას, აბრეშუმის, ნართის, მატყლის გადასამუშავებელი ფაბრიკების აშენებას, მეღვინეობის, მეხილეობის განვითარებას. ყურადღება ექცეოდა ბაქოს ნავთობს, სომხურ ბამბას. ხელისუფლების საამებლად პროექტში ნათქვამია, რომ აქციონერები მხოლოდ და მხოლოდ რუსები იქნებიან. პროექტის თანაავტორი ზავილეისკი ტფილისში დარჩა, რათა პროექტის შესახებ პასკევიჩის აზრი შეეტყო. მთავარმართებელმა პროექტი წაიკითხა და იმავე დღეს განსახილველად გადასცა კავკასიის საგანგებო კორპუსის გენერალ-ინტენდანტს, ჟუკოვსკის. პროექტს კითხულობს უკვე პასკევიჩის „მარჯვენა ხელად“ აღიარებული თალღითი ყორღანოვი, რომელსაც კარგა ხანია, რაც გრიბოედოვმა „ივან კაენი“ შეარქვა. პასკევიჩის თავდაპირველი ინტერესი და კეთილგანწყობა ასიმეტრიულად შეცვალა „ივან კაენმა“ და ჟუკოვსკიმ. მათ დაანახეს პასკევიჩის, რომ პროექტი, უპირველეს ყოვლისა, ეწინააღმდეგება ამიერკავკასიაში ცარიზმის კოლონიურ პოლიტიკას. საშიშრად მიიჩნიეს კავკასიაში საქართველოს პრიორიტეტად აღიარება. „თუ საქართველოში ინდივიდუალურ მანუფაქტურულ ნაწარმს შევქმნით, ეს ხომ შეამცირებს საქართველოს კავშირს

რუსეთთან... არა, „საქართველოსაც ისე უნდა შევხედოთ, როგორც ნამდვილ კოლონიას“... თუ პროექტს „მწვანე გზა“ მიეცემა, „ივან კაენის“ აზრით, კავკასიის მთავარმართებელი, ფაქტობრივად, გრიბოედოვი ხდება. ამ ფაქტმა კი ძალზე აღაშფოთა თავის თავზე უზომოდ შეყვარებული გრიბოედოვის სიძე – პასკევიჩ-ერევანსკი. შესაძლოა, ამ გრანდიოზული გეგმის ბედი სხვაგვარად წარმართულიყო, გრიბოედოვს და ზავილესკის ეშმაკობა რომ ეხმარათ და პროექტის მესვეურად მთავარმართებელი ელიარებინათ.

ერევანში გზად წამოწეულმა ზავილესკიმ წამოიძღვანა პროექტი, რომელსაც „ერევანსკის“ საზიზლარი კალიგრაფიით ეწერა (თურმე ყველას უჭირდა მისი ნაწერის წაკითხვა და იქიდან აზრის გამოტანა), რომ იდეა უარყოფილი იყო.

(გაივლის ათეული წლები და საქართველოში უამრავი ვინმე ისე, რომ არც ამ პროექტს გაეცნობა და არც მასთან დაკავშირებულ მოვლენებს, იტყვის – გრიბოედოვის პროექტი საქართველოს „გარუსების“, მისი „სრული განადგურების“ მიზანს ემსახურება. ამასვე იმეორებენ დღესაც!)

დიდი ნაწილი 40000 ჩერვონეცისა⁴, რომელიც გრიბოედოვმა იმპერატორისაგან ჯილდოდ მიიღო, მეგობარ ლიტერატორს, ბულგარინს დაუტოვა, რათა „ვაი ქკუისაგან“⁵ წიგნად გამოეცა. იგი ჯერ კიდევ პეტერბურგში იყო, როდესაც სათეატრო თხზულებათა ბედის გადამწყვეტი სახალხო განათლების მინისტრი (რომელიც მერე თავის შეხედულებებს შინაგან საქმეთა მინისტრს უთანხმებდა), შიშკოვი, მოულოდნელად გაათავისუფლეს და მის ადგილას ჟანდარმერიის შეფის, ბენკენდორფის ახლო ნათესავი კ. ლივენი დანიშნეს. ლოიალურმა ცენზორმა, პეტერბურგის უნივერსიტეტის ცნობილმა პროფესორ-ორიენტალისტმა ტ. ბენკოვსკიმ ნაწარმოების სატიტულო ფურცელს წააწერა: „ეს კომედია დანერვილია კეთილგანზრახვით და შეიძლე-

ბა დაიბეჭდოს მთლიანად, ყოველგვარი ცვლილებების და შემოკლებების გარეშე“. ლივენმა კი წიგნის დაბეჭდვა შეუძლებლად მიიჩნია და კარიერის პირველსავე დღეებში იმპერატორის მოწყალე ლიმილიც დაიმსახურა. ყოველივე ამას აუწყებდა გზად წამოწეული ბულგარინის წერილი, სადაც დამამშვიდებლად ჟღერდა ფრაზა – პიესას შემოკლებით დავბეჭდავ ჩემს ალმანახშიო. ამ ფაქტმა ლიტერატორ-გამომცემელი ბულგარინი და მისი თანამოსაქმე გრეჩი ჟანდარმერიის სათვალთვალ პერსონებად აქცია.

მინაწერი: გრიბოედოვი თავის წიგნს ვერ მოესწრო. მისმა ახლობლებმა შეძლეს წიგნის გამოცემა 1833 წელს, მოსკოვში, ავგუსტ მენის სტამბაში, თუმცა ტექსტი ძალზე დაამახინჯა ახალმა ცენზორმა სემიონოვსკიმ – ფამუსოვის⁶ და ჩაცკის მონოლოგში ბევრი რამ შეცვალეს. 1853 წელს გრიგოლ წინამძღვრიშვილმა ქართულად თარგმნა ეს ნაწარმოები. გავრცელდა მხოლოდ 1862 წელს. შემდგომი თარგმანები ეკუთვნით დიმ. ერისთავს, ალ. ყაზბეგს, ს. ფაშალიშვილს. ნაწარმოები სრული სახით წარმოადგინეს 1831 წლის 26 იანვარს პეტერბურგში. მოსკოვში კი მეორე დღეს, 27 იანვარს.

1832 წლის 21 იანვარს საქართველოს მთავარმართებლის, ბარონ როზენის, მისი მეუღლის და ტფილისის ელიტისათვის რუსულად წარმოადგინეს „ვაი ქკუისაგან“. რეჟისორი იყო მიხ. ლამაზოვი, რომელიც აგრეთვე განასახიერებდა ფამუსოვს.

ეს თეატრალური წარმოდგენა კიდევ განმეორდა. ავადმყოფობის გამო ვერც ერთს ვერ დაესწრო ნინო ჭავჭავაძე.

გრიბოედოვის მისიამ ასეთი გეზი აირჩია: ტფილისი-კოდა. შულავერი-ჯელალ ოღლის გზა, მერე ამამლოს გზა ერევანზე გავლით. 17 სექტემბერს ერმიადინს მიაღწიეს და ღამე გაათიეს. აქედან

ერევისკენ აიღეს გეზი. ერმიადინიდან წერილი გაუგზავნა გრიბოედოვმა პეტერბურგელ მეგობარ ნ. გალმატინს, ვ. მიკლაშევიჩს (გრიბოედოვისა და ნინოს სასიყვარულო ამბის მიმართ ირონიით განწყობილთ ვურჩევთ, საფუძვლიანად გაეცნონ ამ წერილს): „...ჩემი ცოლი ჩვეულებრივ თვალეში შემყურებს და წერას არ მანებებს. იცის, ქალს რომ ვწერ და ეჭვიანობს... ცოლთან ერთად ვმოგზაურობ უზარმაზარი ამალით. 110 ცხენით, ჯორებით. ღამეებს ვათევ კარვებში, მთის მწვერვალთა ფონზე. უკვე იგრძნობა სიცივე. ჩემი ნინო გალაღებულია, ყველაფრით კმაყოფილია, გიჟმაჟი და მხიარული. ახალ-ახალი შეხვედრები მოუწყინარია. წინ გვეგებებიან ცხენოსნები. ქვეითდებიან და გვილოცავენ ბედნიერად ჩასვლას იქ, სადაც სრულებითაც არ მსურს ვიყო...“ მართლაც, ერმიადინში გალობით, ჯვრებით, ხატებით შეეგებნენ, შემდეგ კი ერევიდან მათ შესახვედრად გამოემართნენ ხუთასი ცხენოსანი, ხანები და ერევის პლაც-ადიუტანტი.

21 სექტემბერს კი, დილით, ბაიაზეთიდან ჩამოვიდა ალექსანდრე ჭავჭავაძე. ოთხი დღე ერთად არიან (იქვეა ნინოს დედაც, სალომე ორბელიანი). ქალიშვილს მამამ ქორწილისმაგვარი ღვინო მოუწყო. 25 სექტემბრის დილას კი გამოემშვიდობნენ ახალშეუღლებულებს და ტფილისისკენ მობრუნდნენ. მისია გზას განაგრძობს. 27 სექტემბერს უკვე თავრიზშია.⁷ წინ შემოეგებათ სპარსეთის ტახტის მემკვიდრე აბას-მირზა, რომელსაც გრიბოედოვმა გადასცა რუსეთის იმპერატორის რატიფიცირებული ტრაქტატი. თავრიზში ორი თვე დაჰყო გრიბოედოვმა.

გრიბოედოვის თავრიზში ყოფნის ჟამს, 1828 წ. 23 ნოემბერს, პასკევიჩი იმპერიის საგარეო საქმეთა მინისტრს, ნესელროდეს, ერთგვარ სამხილ და საბოდიშო წერილს უგზავნის: „თქვენი ბრწყინვალეებისთვის, რა თქმა უნდა, უკვე ცნობილია, რომ სპარსეთის კარზე ჩვენმა სრულუფლებიანმა მინისტრმა, სამოქალაქო

მრჩველმა გრიბოედოვმა, სპარსეთში გამგზავრებამდე შეირთო გენერალ-მაიორ თავად ჭავჭავაძის, საქართველოს ერთ-ერთი უდიდესი მემამულის ქალიშვილი, ისე, რომ ამის ნებართვა არ უთხოვია. ამის გამო ჩემს მოვალეობად ვრაცხ ვაცნობო თქვენს ბრწყინვალეობას, რომ გრიბოედოვის ჯვარისწერა რამდენადმე მოულოდნელად მოხდა. მას უნდა აღესრულებინა უზენაესი ნება და საჩქაროდ წასულიყო სპარსეთში, ამიტომ არ შეიძლებოდა ჯვრისწერა შემდგომი დროისთვის გადაედო. გრიბოედოვის დაჟინებითი თხოვნით მე ვიკისრე მიმეცა მისთვის ქორწინების უფლება. გთხოვთ, თუ საჭიროდ ჩათვლით, ყოველივე აცნობოთ მის უდიდებულესობას – იმპერატორს“.

სპარსეთი დროის მოგებას ცდილობს. აჭიანურებს ოთხი მილიონი მანეთის რუსეთისათვის გადაცემას. გრიბოედოვი წონასწორობიდან გამოჰყავს გაუთავებელ შეხვედრებს, ერთი და იმავეს გამეორებას. იგი არ ინდობს არავის, ვინც არ მიიღო მისი წინადადება, რომელიც დღეის გადასახედიდან ზუსტია და მახვილგონივრული. მისი აზრით, მუქარის წერილი უნდა გაეგზავნათ სპარსეთის ცბიერი შაჰის და მისი ქვებუდანი შვილის, აბას-მირზასთვის. და, თუ გრიბოედოვს გააგზავნიდნენ სპარსეთში, ისინი თანხას აღარ გაიღებდნენ. რუსეთი ვერაფერს ველარ იზამდა, რადგან მისიის წევრთა სიცოცხლეს უნდა გაფრთხილებოდა.

ინგლისის დიპლომატიური მისია უკვე, როგორც სურდა, ისე წარმართავდა სპარსეთის საგარეო პოლიტიკას. ყველასათვის ნათელი იყო, რომ რუსეთ-თურქეთის ომში სპარსეთი თურქეთის მოკავშირე გახდებოდა. სრულუფლებიანი ელჩის ყოველდღიური შეხვედრები თავრიზში აბას-მირზასთან, მის გარემოცვასთან. სხვადასხვა მიზეზით უსაშველოდ ჭიანურდებოდა. აშკარა იყო, რომ ინგლისი სპარსეთში მილიონებს ხარჯავდა და ქვეყანას აძლიერებდა. მხოლოდ და მხოლოდ რუსეთის წინააღმდეგ ამუშავებ-

დნენ რამდენიმე გეგმას, რომლის ძალი-
თაც დაირღვეოდა თურქმენჩაის ზავი და
სამხრეთის ტერიტორიებზე შემოჭრილი
რუსეთი იძულებული იქნებოდა, თავის
საზღვრებში დატეულიყო. პეტერბურგის
სამეფო კარზე მსტოვრების თუ ოფიცია-
ლური პირების გამოგზავნილი წერილები
ნათელყოფდა, რომ დიპლომატიური მი-
სიის წევრები დიდი საფრთხის წინაშე იყ-
ვნენ. ნაცვლად იმისა, რომ იმპერატორს
ავად დამუხტული გარემოსაგან განერი-
დებინა მისია და მისი მეთაური, პირიქით,
ახალ-ახალ სამოქმედო დირექტივებს უგ-
ზავნიდა. გრიბოედოვს უნდა შეესწავლა
კასპიის ზღვის სანაპიროებიდან ინდოე-
თისაკენ მიმავალი სავაჭრო-საქარავნო
გზების ყოველი ნიუანსი. უნდა დაედგინა,
რა კავშირი ჰქონდა სპარსეთს აზიის
მეზობელ ქვეყნებთან: ავღანეთთან, ბუ-
ხარასთან, თურქეთთან და, რაც მთავა-
რია, ინდოეთთან.

იმპერატორმა ყურად არ იღო მი-
ნისტრ-რეზიდენტის რჩევა, ეპატიებინა
ირანისთვის დარჩენილი ორი ყურური,
ანუ ოთხი მილიონი მანეთი და პეტერ-
ბურგს მოსათათბირებლად მიენვია აბას-
მირზა, რომელიც კვლავაც რჩებოდა ნი-
ნალმდეგობათა მიზეზად. გრიბოედოვმა
აბას-მირზა უკვე წინასწარ დაითანხმა
ამ ვიზიტზე. პატივმოყვარე ტახტის მემ-
კვიდრე (რომელსაც რუსეთის მხარემ
ოფიციალურად განუცხადა ტახტისათვის
ბრძოლაში მხარდაჭერა) პეტერბურგს
ენვეოდა და ყველაფერი მოგვარდებო-
და. არცთუ ღრმად მოაზროვნე პასკევი-
ჩი მხარს არ უჭერდა გრიბოედოვის ამ
მოსაზრებას. ცდილობდა, ნესელროდეც
დაერწმუნებინა იდეის უვარგისობაში –
ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, კავკა-
სიონზე ზაფხულამდე ვერავინ გადავაო.
პასკევიჩის აზრით, აბას-მირზა უნდა და-
ეჯერებინათ, რომ თუ სპარსეთი პირა-
დად მას აჩუქებდა ბაღდადის ან ვანის
და მუშქის საფაშოებს, რუსეთს საბრძო-
ლო იარაღი უნდა მიეცა სპარსეთისათ-
ვის, მატერიალურად მოემძლავრებინა,

ასტრახანში კი მზად უნდა ჰყოლოდათ
10000-კაციანი მძლავრი არმია, თუ ირა-
ნი ჩვეულებისამებრ მუხანათურს რასმე
მოისურვებდა.

გრიბოედოვი სიხარულით თავბრუდას-
ხმულია. მეუღლე ფეხმძიმედაა... „ნუთუ
აქ, ამ საშინელებაში უნდა დაიბადოს
ჩემი შვილი?“ – გული მხოლოდ ამაზე
წყდება და აღარ იცის, როგორ და რითი
ასიამოვნოს თექვსმეტი წლის მეუღლეს.

მოულოდნელი არ იყო გრიბოედოვის-
თვის ახალი ბრძანება, დაეტოვებინა
თავრიზი და თეირანს გამგზავრებული-
ყო... ბედის ირონიაა, რომ გრიბოედოვი
მეზობლად მოსახლე ინგლისის მისიის
მეთაურის, ვინც მისი სიკვდილით დას-
ჯას მალე მხარს დაუჭერს, მაკდონალ-
დის მეუღლეს (ძალზე ყურადღებიან და
მოყვას ქალბატონს) ემუდარება, ყურად-
ღება არ მოაკლოს წინოს. აღსანიშნავია,
რომ ფეხმძიმე ქალზე ზრუნავდა ალა-
ლო-ბეგის ოჯახი, რომლის დიასახლი-
სიც ქართულის მცოდნე გეზალ-ხანუმი
გახლდათ. გრიბოედოვს ასე თუ ისე ისიც
ამშვიდებდა, რომ ინგლისის მისიას ძალ-
ზე გამოცდილი ექიმები ჰყავდა თავრიზს
ჩამოყვანილი.

გამგზავრებული მისიის მეთაური წა-
მით შეყოვნდება, ცხენს შემოაბრუნებს
და ორი-სამი წამი უცქერის სპარსული
სახლის ჭრილ სარკმელში თვალზე ცრემ-
ლმომდგარ, თითქოს გაღიმებულ საყვა-
რელ მეუღლეს, რომელიც გულში მია-
სედ იმეორებდა ლოცვას. გრიბოედოვმა
ცხენს მათრახი გადაჰკრა და უმაღვე მი-
ეფარა თავრიზის მეჩეთის ბრტყელი აგუ-
რით ნაშენ კედელს.

მეოთხე დღეს წინომ წერილი მიიღო.
„ჩემო უძვირფასესო მეგობარო, მებრა-
ლები, საშინლად მოწყენილი ვარ. მიმ-
ძიმს უშენობა. მხოლოდ ახლა ვიგრძენი
სიყვარულის ჭეშმარიტება. წინათაც ბევ-
რჯერ დამამორა ბედმა საყვარელ მეგო-
ბარს, მაგრამ მალე განშორების ნაღველი
მიქრებოდა. ახლა, რაც უფრო შორს ვარ
შენგან, მით უფრო მიჭირს ასე ყოფნა.

ღმერთს ერთად ვევედროთ, ჩემო ან-გელოზო, რომ ამის შემდეგ არასდროს აღარ დაგვაშოროს ერთმანეთს... გახსოვს, შუამავლის, მესამე პირის გარეშე, როგორ გამცნე სიყვარული? გახსოვს? როგორ გეამბორე პირველად?.. გახსოვს, მე რომ ავად გავხდი და შენ რომ მკურნალობდი?.. დარეჯანის იმედი მაქვს (ნინოს მოახლე), ის მუდამ ფხიზლობს და გვერდიდან არ გცილდება. აკოცე მას, ჩემო ტკბილო, ფილიპესაც, ზაქარიასაც (ნინოს ქართველი მცველები). მაღლობას ვუხდი მათ. თუ შენ მათი მოქმედებით კმაყოფილი იქნები, მე შემიძლია მალე მათ საკადრისი სიკეთე მივუზღო.

წელან ვათვალისწინებდი აქაურ ქალაქს. ყველაფერი იავარქმნილია ისე, როგორც მთელი ეს ქვეყანა. მალე აქ ჩვენ ერთად გავივლით და ყველაფერი, ყველაფერი კარგად და ლამაზად მომეჩვენება.

მშვიდობით, ნინიკო, ჩემო პატარა ან-გელოზო. ახლა საღამოს 9 საათია და შენ, ალბათ, დასაძინებლად წვები. მე კი მეხუთე დღეა არა და არ მეძინება. ექიმი ყავის სმას აბრალეხს. მე კი ვიცი, რა არის ჩემი უძილობის მიზეზი – ეზო, სადაც სპარსულ ქორწილს იხდიან, ჩემი საძინებლის გვერდითაა. ხმაურობენ, მღერიან, ყვირიან და ყოველივე ეს მე არ მაბრაზებს, პირიქით, ძალზე მსიამოვნებს კიდეც.

ნახვამდის, უძვირფასესო მეგობარო... გკოცნის სავსებით შენი ა.გრ.“.

გრიბოედოვის ტრაგიკული აღსასრული

ფეთ-ალი-შაჰის⁸ ჰარამხანის მთავარი საჭურისი მირზა-იაკუბ მირქარიანი 1804 წელს დაატყვევეს და სომხეთიდან თეირანში ჩამოიყვანეს თავის მეგობართან, ან უკვე მანუჩარ ხანთან ერთად. ჭკვიანმა საჭურისებმა იოლად ისწავლეს სპარსული და ვაჭრული აღლოს წყალობით მალე დიდძალი ფულიც იშოვეს. ერმოლოვის სპარსეთში შეპარულმა მსტოვრებმა მირ-

ზა-იაკუბი აგენტად გაიხადეს. სპარსეთის მხარე (ინგლისელების დახმარებით) თითქოს ხვდებოდა კიდეც, რომ საიდუმლო ინფორმაციები სწორედ საჭურის იაკუბის შემწეობით ჟონავდა, მაგრამ ვერა და ვერ წაასწრეს ლალატის ფაქტზე.

გრიბოედოვის კაბინეტში შესულმა სპარსული მისაღმების რევერანსი შეასრულა და ყოველგვარი ქათინაურების გარეშე მოახსენა სათხოვარი. მან კარგად იცოდა, რომ რუსეთის იმპერიის დიპლომატიური მისია დიდ ყურადღებას აქცევდა თურქმენჩაის ზავის XIII მუხლით გათვალისწინებული შეთანხმების შესრულებას. რაც შეიძლება მალე უნდა გაეთავისუფლებინა ფეთ-ალი-შაჰს საქართველოდან და სომხეთიდან ტყვედ წაყვანილნი. შაჰის მთავარი საჭურისი გრიბოედოვს სთხოვდა, ამ ტყვეთა შორის ისიც ყოფილიყო მოხსენიებული. მიუხედავად სიმდიდრისა და თანამდებობისა, თავს შეურაცხყოფილ მონად ვგრძნობო. გრიბოედოვს არ შეუთავაზებია სავარძელი სტუმრისათვის.

– თქვენი სურვილი ჩვენთვის მისაღებია. ღამე, ფარულად რატომ მოხვედით? მოდიტ ხვალ, დღისით-მზისით, აშკარად და სხვა მოწმეთა თვალწინ განაცხადეთ თქვენი სათქმელი...

ხუთ წუთს არ გაეგლო, რომ მირზა-იაკუბი ქურანა ცხენს მოახტა და სასახლისკენ გასწია. ფარულად მოთვალთვალე ჯაშუშები სახტად დატოვა ამ ფაქტმა.

მეორე დღეს, 15 იანვარს, მძიმე კაეშანი შემოაწვა გულზე. აკვიატებული ფრაზა რამდენჯერმე გაიმეორა: „მე აქედან ცოცხალი ვეღარ დავბრუნდები“, მაგრამ ბუნებით უშიშარი, უდრეკი ხასიათისა იყო და შიშს არ ნებდებოდა. ერთხანს მაგიდაზე საფრანგეთიდან გამოწერილ მოყვითალო სანერ ფურცლებს თვალგაშტერებით უმზერდა. იმასაც კარგად ხვდებოდა, რომ ძალიან მალე მისთვის ბევრი რამით საინტერესო დიდ სოფელში თან წაიღებდა გონებაში კარგა ხნის წინათ შექმნილ მხატვრულ ნანარმოებთა

გეგმას... მერე ხელში დიდხანს ატრიალა ასევე საფრანგეთიდან მიღებული ცისფერი სამელნე, რომელშიც ჯერ მელანი არ ჩაესხა. თავის რკინის სამელნეში კალამი ჩაანო და ფრანგულად მისწერა ნინოს: „ძვირფასო, გიგზავნი სამელნეს, იმიტომ, რომ ხშირად მომწერო წერილები, ჩემო ანგელოზო. მარად შენი ა.გ. 15 იანვარი 1829 წელი. თეირანი“. ეს იყო უკანასკნელი წერილი და უკანასკნელი საჩუქარიც საყვარელი მეუღლისადმი.

ორი საათის შემდეგ მირზა-იაკუბ-ხანიც მოვიდა. ამ დროს გრიბოედოვთან იმყოფებოდნენ შაჰის კარის საფინანსო საქმეთა მესვეურნი (კვლავ უთავბოლოდ მსჯელობდნენ რუსეთისათვის გადასახდელ ოთხ მილიონ მანეთზე), რომელთა გასაგონად მირზა-იაკუბმა მინისტრ-რეზიდენტს უმორჩილესად სთხოვა, მფარველობა გაენია მისთვის, როგორც დატყვევებულისთვის და როგორმე დაებრუნებინა იგი მშობლიურ სომხეთში. გრიბოედოვმა ასევე ოფიციალურად განუცხადა, რომ რუსეთის საელჩო შეიფარებდა საჭურისს, ვიდრე მისი უდიდებულესობა ფეთ-ალი-ხანი ოფიციალურ ნებართვას მიიღებდა მისი სამშობლოში გამგზავრების შესახებ.

მაღე შაჰს შეატყობინეს, რაც მოხდა. წყენა, გაცემა და სიბრაზე ერთად აისახა ღრმა სიბერით დანაოჭებულ სახეზე. იმავე დღეს შეყარა თავისი მინისტრები, დაისწრო ინგლისის მისიის ხელმძღვანელი. ამ დროს საელჩოს ოთახი სავსე ყოფილა ხოჯებით, რომელნიც სახეში აფურთხებდნენ მირზა-იაკუბ-მირქარიანსო. ყოველივე ამას ისიც დაერთო, რომ 20 იანვარს თეირანის თავმომწონე თავადის ალიარ-ხანის ჰარამხანიდან ორი სომეხი ხარჭა გამოიპარა და ტირილით მიადგა რუსეთის საელჩოს, ეგებ გვიმველოთ და ჩვენს ოჯახებში დაგვაბრუნოთო. გრიბოედოვმა უყოყმანოდ მისცა თავშესაფარი საელჩოს შენობაში. მაღე საელჩოსთან ცხენი მოაჭენა ალიარ-ხანმა, რომელიც ქალების მკაცრად გადა-

ცემას მოითხოვდა. ესენი ჩემი კანონიერი ცოლები არიან, თანაც ერთი ფეხმძიმე-დააო... გრიბოედოვი წარბშეუხრელად იცავს ხელშეკრულების XIII მუხლს და, პირიქით, მოითხოვს სასწრაფოდ გაათავისუფლონ მონურ პირობებში მყოფი ტყვეები და თავიანთ სახლ-კარს დაუბრუნონ. ინგლისის მისიის მეთაური მაკდონალდი სიამოვნებას ვერ ფარავს. სცენარი ისე ვითარდება, რომ, მისი აზრით, რუსეთი თვითონ გამოუცხადებს ომს ირანს, ეს კი, ბოლოს და ბოლოს, გაერთიანებს ირანს და თურქეთს რუსეთის წინააღმდეგ საბრძოლველად. ამ ომში ჩაებმება ყველა მუსულმანური ქვეყანა. ისინი მიიღებენ ევროპიდან საჭირო დახმარებას და რუსულ დათვს არა მარტო ბრჭყალებს შეაკვეცენ... შაჰი ყველაზე მეტ ანგარიშს მაკდონალდის აზრებს უწევს, მაგრამ, თეირანში ვითარება რომ ბოლომდე დაიძაბოს და მოსახდენი მოხდეს, ამისთვის თეირანის მთავარი მუშტაიდი უნდა ჩაებას და იანვრის 25-ში ისიც დაარწმუნა იაკუბ-ხანი უკვე ყველას გასაგონად აგინებს ისლამსო.

ქალებნაგვრილი ალიარ-ხანი⁹, შაჰის სიძე, კბილთა ღრჭენით მოუწოდებდა ყველას, თავგასული რუსეთის დიპლომატიური მისიისათვის ჭკუა ესწავლებინათ. თეირანის მუშტაიდი მოლა-მესიხი და თვით თავრიზის მუშტაიდი ამერ-ფეტი სალოცავებში შესულ მუსულმანებს ერთხმად აწყველინებდნენ ალაჰის მაგინებელ მირზა-იაკუბს და მის მხარდამჭერებს. საჭურისს კი ჩაქოლვა მიუსაჯეს.

ხალხი ბობოქრობდა. რისხვამ ყველას დაავინცა, რომ რუსეთის იმპერიის მისიის გალიზიანებას, შესაძლოა, საყოველთაო უბედურება მოჰყოლოდა.

29 იანვარს, მუშტაიდის დავალებით, თეირანში მოქმედ მეჩეთთა სასულიერო პირებმა ხალხს მიმართეს, რომ 30 იანვრისთვის ყველას გამოეკეტა ბაზარი, მალაზია, საჩაიე და თავი მოეყარათ მთავარი მეჩეთის წინ. მოწოდება ასეთი იყო: „მოდით რუსეთის საელჩოს შენობასთან.

გამოიყვანეთ იქ თავშეფარებული ტყვეები, ჩაქოლეთ მირზა-იაკუბი და რუსტამ-ქართველი, რომელიც იქვეა თავშეფარებული“.

ამავე ღამით საბოლოოდ შეიყარნენ ფეტ-ალი-შაჰთან ორი მუშტაიდი, საგარეო საქმეთა მინისტრი, ინგლისის მისიის ლიდერი და ალიარ-ხანი. სამ-ოთხჯერ გაისმა შეკითხვა, თუ რა მოჰყვება ამ ფაქტს, თუ მისიის მეთაური ბრბოს შემოაკვდება, თუ მთელი მისია განადგურდება... შაჰმა წაუყრუა, შეკითხვა არ დააფიქსირა, რითიც ყველაფერი გადანყვეტილი იყო.

1829 წლის 30 იანვარს (11 თებერვალს) განრისხებით მოყაყანე მისიას წინ უძღოდნენ ალიარ-ხანი და თეირანის მუშტაიდი. გრიბოედოვს თავდაპირველად ეგონა, რომ ეს ხალხი სპარსეთის შაჰის ბრიყვულ გეგმას – დაეშინებინათ მისია – ასრულებდა. ფიქრობდა, იყაყანებენ და დაიშლებიანო, მაგრამ სულ მალე იძულებული შეიქნა, ალიარ-ხანის ჰარემის ხალხი მომხდურებისათვის გადაეცა. ეს უკვე დაგვიანებული ქმედება იყო. მისიის ხუთი კაცი შეიარაღებული დგას ეზოში, სადაც ქვების წვიმა მოდის. მალე ალაყაფიც შემოანგრის და ერთმანეთს დაერივნენ. გრიბოედოვმა დამბაჩა დაცალა. ყოველგვარი დამიზნების გარეშე კლავდა გასროლილი ტყვია ადამიანს. ეზოში თითქმის ყველა მოკლეს. ხმალამონვდილი იდგა კარებთან მინისტრ-რეზიდენტი. მერე დინჯად შევიდა ბრბოში, ორ-სამჯერ ხმლის მოქნევაც მოასწრო, მერე... უკნიდან მოზრდილი ქვა მოხვდა კეფაში და გონი დაკარგა. ბრბომ გადათელა. მერე მომხდურები შენობაში შეიჭრნენ და ყველაფერი დაიტაცეს. შენობა მთლიანად დაანგრის. ამ ბრძოლაში მისიის წევრთაგან ექვსი კაცი გადარჩა. მირზა-იაკუბი აკუნეს. დახოცეს სხვა შეფარებული ტყვეებიც.

მინაწერი: რუსეთის დიპლომატიური მისიის ამონყვეტაზე დღემდე გრძელდე-

ბა უნიგნურთა ათასი ჭორი და მითქმა-მოთქმა. 2003 წელს „ოგონიოკში“ ორი რუსი ავტორის წერილი ამ ტრაგედიის მიზეზად პირადად გრიბოედოვს, მის უკმეხოზას, უზრდელობასა და პოლიტიკურ სიბეცეს ასახელებს. ტრაგედიაში ლომის წილი (დიდება შენდა, ღმერთო!) თურმე გრიბოედოვის სიმამრს ალექსანდრე ჭავჭავაძეს უძევს. ვითომ ა. ჭავჭავაძემ, თავის სიძეს, სრულუფლებიან ელჩს, მისიის შემადგენლობაში ბევრი ქართველი თავადიშვილი შეაყვანინა. ეს ქართველები რუსებივით კარგები ხომ არ იქნებოდნენ? ქარაფშუტები, ფუქსავატები, აყალმაყალის ამტეხნი თეირანის ქუჩებში მუშტი-კრივს მართავდნენ, რის გამოც თავისი წყრომა აღარ დაუფარავს სპარსეთის მხარეს. გრიბოედოვი თურმე ისეთი უზრდელი იყო, ეტიკეტს არად დაგიდევდათ. არ იხდიდა ფეხსაცმელებს შაჰის მისაღებსა თუ მეჩრეთში შესვლისას. შაჰს ტიტულების გარეშე მოიხსენიებდა. შაჰის მინისტრებს ხომ ღამის აპანლურებდა. ქარაფშუტა ქართველების გარდა, თეირანის მოსახლეობას საზიზღრად ექცეოდა მისიის სამეურნეო მხარის უფროსი რუსტამ-ბეგი და გრიბოედოვის ძიძიშვილი ალ. დმიტრიევი.

შაჰის საჭურისები მანუჩარ-ხანი და იაკუბ-მირზა (ერევნელი სომხები) „ოგონიოკში“ დაბეჭდილ უნიჭო ნარკვევში ტფილისელებად არიან მოხსენიებულნი.

გრიბოედოვს თითქოს გატაცებული და სპარსეთში ტყვეებად მყოფი ახალგაზრდების მშობლებისაგან ქრთამიც კი აელოს... ერთი სიტყვით, რუსი ავტორები ყოვლად უსამართლოდ ექცევიან რუსული კლასიკური მწერლობის მშვენებას, ალექსანდრე გრიბოედოვს, რომელმაც თურმე ტფილისში „ცელქობით“ შეირთო ნინო ჭავჭავაძე.

უსინდისობაა, აბა რა. გრიბოედოვი ისე გახდა ალ. ჭავჭავაძის სიძე და ისე გაეშურა სპარსეთისაკენ, მათ ერთმანეთი თვალითაც არ უნახავთ. მხოლოდ ერევანში შეხვდნენ ერთი დღით, სადაც სიმამრი

მხარის გამგებლად მსახურობდა. ავტორთა აზრით, გრიბოედოვს სრულებითაც არ ჰყვარებია ნინო და ა.შ. საინტერესოა, ეს პოპულარული ჟურნალი რა მიზნით ბეჭდავს უსინდისო და უნიჭო ავტორთა პასკვილანტურ „ნარკვევს“, სადაც ახერხებენ კიდევ ერთხელ გალანძღონ და ტალახის გუნდა ესროლონ საქართველოს. რუსეთის სალიტერატურო კრიტიკაში ამ ხნის განმავლობაში უამრავი მცდარი წერილი და გამოკვლევა დაიბეჭდა ალექსანდრ გრიბოედოვზე. აქებენ ეპოქის მამხილებელ კომედიას „ვაი ჭკუისაგან“ და რამდენადაც ძალუძთ, აკნინებენ მის ავტორს. ეს იმიტომ, რომ გრიბოედოვს დიდი სიყვარულით უყვარდა საქართველო, ქართველი ხალხი... ცოლად შეირთო ქართველი ასული, რომელსაც, ფაქტობრივად, ემონებოდა... მისი შემდგომი ლიტერატურული საქმიანობა მთლიანად ქართულ თემატიკას მიეძღვნა. მისი კომერციული გლობალური გეგმებიც მხოლოდ საქართველოს დასტრიალებდა თავს. მან ბევრი, ძალზე ბევრი რამ გააკეთა საქართველოსთვის... ამიტომ გამორიცხული არ არის, რომ მსგავსი ჭორები, ცხადია, კვლავაც იჩენს დროდადრო თავს.

სინამდვილეში...

გულღრძო იმპერატორმა ნიკოლოზ I-მა გრიბოედოვს მინისტრ-რეზიდენტის წოდება მიანიჭა თუ არა, იმნამსვე კარგად უნყოდა, რა უღელში გააყოფინა თავი მისთვის მიუღებელი „ვაი ჭკუისაგან“-ის ავტორს. მის მიმართ კეთილი განწყობილება არასდროს ჰქონია. სამი წლის წინათ, როდესაც სახელმწიფო კომისია სხვებთან ერთად გრიბოედოვსაც დაჰკითხავდა, ხელჩასაჭიდი დანაშაულის მსგავსი არ დაუმტკიცდა, მაგრამ იმპერატორმა კარგად იცოდა მისი დამოკიდებულება რუსეთის ხელმწიფის ტახტის მიმართ... მაშინ ნაუყრუა, რადგან არც ის აძლევდა ხელს, დიპლომატი და მწერალი

ქვეყნის დასანახად თავის მტრად ელიარებინა.

გრიბოედოვი ჯერ კიდევ ტფილისში არ ჩასულიყო, რომ რუსეთმა დაასწრო და თურქეთს ომი გამოუცხადა. ასეთ დროს სპარსეთში დიპლომატიური მისიის გაგზავნა მათ დალუპვაზე თანხმობის გაცხადებას ჰგავდა. იცოდა იმპერატორმა, რომ ინგლისელები სწორედ გრიბოედოვს განირავდნენ, რათა სპარსეთი საბოლოოდ მოსწყვეტოდა რუსეთს, ამას კი თურქმენჩაის ზავის (ინგლისისათვის ასე მიუღებელი) სრული ლიკვიდაცია მოჰყვებოდა. ამ გზით ირანი თურქეთის მომხრე ხდებოდა უკვე დაწყებულ რუსეთ-თურქეთის ომში.

დოკუმენტურად დასტურდება, რომ ამ დროს თურქეთსა და ირანს შორის დასრულდა ხანგრძლივი მოლაპარაკება და დაიდო სამეკავშირეო ხელშეკრულება (ნ. ქორთუა, „ამიერკავკასია რუსეთ-ირანის 1826-1828 წლის ომში“, განათლება. 1978 წ.), რომელიც ითვალისწინებდა რუსეთის წინააღმდეგ ერთობლივ საომარ მოქმედებას. ერთ-ერთ დოკუმენტში მოთხრობილია, თუ როგორ ივალდებულა ირანის შაჰმა ა.ს. გრიბოედოვისა და მისი მისიის ამონყვეტა. სამაგიეროდ, თურქეთი ირანს ჰპირდებოდა, რუსებისათვის გაცემული კონტრიბუციის კომპენსაციას – დამატებით ათი ყურურის (ანუ ოცი მილიონი მანეთის) მიცემას და ომში დაკარგული ტერიტორიების დაბრუნებას.

საარქივო დოკუმენტებში, რომელიც თავადმა აფხაზმა მიანოდა რუსეთის მხარეს, ვიგებთ, რომ ირანის შაჰი და მისი ვაჟი ჰასან-ალი-მირზა, ავანტიურისტულად ცდილობდნენ ომში რუსეთის ჩაბმას. სწორედ ამისი ემინოდა გრიბოედოვს, რომ ინგლისი და თურქეთი ყველაფერს იღონებდნენ ირანი მოკავშირედ გაეხადათ რუსეთის წინააღმდეგ. დიახ, ყველაფერს წინასწარ გრძნობდა გრიბოედოვი და თურმე ისიც კარგად იცოდა, რომ მსხვერპლი პირადად ის იქნებოდა.

ვინ იცის, იქნებ, პასკევიჩმა განგებ

დაუშვა შეცდომა და არ დაუჯერა გრიბოედოვს – აბას-მირზას პეტერბურგში გაგზავნის მოსურნეს. მართლაც რამდენი პრობლემა გვარდებოდა ამ ერთი ვიზიტით. ასე თუ ისე, დანაშაულთა მორგევი სწორედ ამ საბედისწერო შეცდომიდან იწყება. ამ ტრაგედიის მერე მიხრწნილი ცბიერი ფეტ-ალი-შაჰი და მისი ახლად დანიშნაურებული ვაჟი, გენერალ-გუბერნატორი ზილი სულთანი მართლაც უსინდისოდ იტყუებოდნენ თავიანთ წერილებში, ამ მკვლელობის შესახებ ქვეყნის მთავრობამ არაფერი იცოდაო. აგენტურის მეთაურის აფხაზის წერილში კი მკაფიოდ ჩანს, შაჰის ორგანიზატორობით რომ ჩაიდინა ბრბომ ეს სივერაგე.

ინგლისის ოცნება არ სრულდებოდა. მიუხედავად ყოველივე მომხდარისა, რუსეთი სპარსეთს ომს არ უცხადებდა და, პირიქით, კვლავ დიპლომატიური გზით ცდილობდა, ვითარება არ დაეძაბა და როგორმე ირანი გამხდარიყო თურქეთის ოფიციალური მხარდამჭერი.

ინგლისმა მოახერხა და შაჰის ჩვიდმეტი ვაჟიშვილი კონკრეტული ინტერესებით დააკავშირა ერთმანეთთან – ტახტის მემკვიდრის, აბას-მირზას წინააღმდეგ... ამავდროულად აცხადებდნენ, რომ მზად არიან, რუსეთს ომი გამოუცხადონ. ახლალა მიხვდა ერმოლოვის¹⁰ მიერ ბრიყვად და კობტაპრუნად მონათლული მთავარმართებელი პასკევიჩი, რომ აუცილებელია აბას-მირზას იმპერატორის კარზე გაგზავნა გრიბოედოვის მკვლელობისათვის ბოდიშის მოსახდელად და მთელი რიგი პრობლემური საკითხების გადასაწყვეტად.

ამ დროს რუსეთი იოლად ახერხებდა თურქეთის ყველა შეტევის მოგერიებას, რაც ომში ჩაბმის სურვილს მთლად უკარგავდა ირანის შაჰს, რომელსაც უკვე სურდა, პეტერბურგს გაეგზავნა არა აბას-მირზა, არამედ მომდევნო ვაჟი ხოსრევან-მირზა.

როდესაც ნინო ჭავჭავაძემ გრიბოედოვის ორსიტყვიანი წერილი და ჯერ უხმა-

რი ცისფერი სამელნე მიიღო, გრიბოედოვის ცხედარი უკვე კარგა ხანი იყო, რაც თეირანის დასავლეთით ხევში ეგდო და ფრინველები ძიძგნიდნენ...

ტრაგედიის შემდეგ ნინო ჭავჭავაძე

საქართველოში ჩამოდის ალექსანდრ პუშკინი

რუსეთის დიპლომატიური მისიის ამოწყვეტას რამდენიმე პიროვნება ოდნავ განსხვავებულად აღწერს. უფრო ვრცელი და ზუსტია მოგონება მისიის სასწაულად გადარჩენილი წევრის, მალცოვისა. გადარჩა მისი პირადი მსახურიც, იბრაჰიმ ბეგი. „ჯაჰად-ჯაჰად“ გაჰკივის რისხვით ანთებული ბრბო... ამ მოგონებიდან საინტერესოა, რომ იმ დღეს გრიბოედოვს ოფიციალური მუნდირი ეცვა, ორდენ-მედლებით განყოფილი და თავზე ეხურა სამკუთხედი ფორმის ქუდი. მერე უწყალოდ დახანჯლეს მისი გვამი, ორდენები ააძვრეს მუნდირს და ქუდიც მოხადეს. მოკლულთა გაძარცვული, შიმველი გვამები სამ დღეს ეყარა საელჩოს ეზოში. მხოლოდ მეოთხე დღეს, თეირანის ქალანთარმა¹¹ შეაგროვა გვამები და საელჩოს წინა ტერიტორიაზე ამოთხრილ ორმოში ჩააყრევინა.

დიდ ინტერესს იწვევს ამ დანაშაულებრივი, არაადამიანური ქმედების ფარული რეჟისორის, ინგლისის მისიის ლიდერის, მაკდონალდის საქციელი. მან მეორე დღესვე ოფიციალური ნოტა მიართვა ფეტ-ალი-შაჰს, სადაც ეწერა, რომ სპარსეთის ხელისუფლებამ უსწრაფესად უნდა გამოიძიოს ამ ვანდალური აქტის ყოველი ნიუანსი, გამოავლინოს მკვლელობის ინიციატორები (აი, ცინიზმი!) და მთელი სიმკაცრით დასაჯოს. მისიის ცოცხლად გადარჩენილი წევრები კი უხიფათოდ უნდა მიაცილონ თავრიზამდე. ნოტის წაკითხვის შემდეგ გაცოცხლდა შაჰი...

30 იანვარს გავლენიანმა საჭურისმა, მანუჩარ-ხანმა, თავისი მსახურები, პირადი დაცვის წევრები ცხენებზე შესხა, ძმისწული სოლომონ მელიქიანი უნიამ-ძღვრა და ინციდენტის ადგილისკენ გაამგზავრა. ჭკვიანი საჭურისი ხვდებოდა, რომ რალაც ქმედება იყო საჭირო, რათა უბედურება არ მომხდარიყო. იცოდა, მირზა-იაკუბ-მირქარიანს თუ გადმოსცემდნენ, ბრბო მოშორდებოდა რუსთა საელჩოს, მაგრამ ეს მოქმედებაც ძალზე დაგვიანებული აღმოჩნდა. „ჯიჰად-ჯიჰად“ – ეს შეძახილი მთელ სივრცეს ფარავდა. ყურთასმენა აღარ იყო. გამძვინვარებულმა ბრბომ სოლომონი საელჩოს წევრად მიიჩნია, ცხენიდან გადმოაგდეს და უმაღლესი გამოლადრეს. სპარსეთში მყოფი მანუჩარ-ხანის დედამ შვილიშვილის მოკვლა რომ შეიტყო, ადგილზევე გარდაიცვალა. გავლენიანი საჭურისი ერმიადინში გზავნის დედისა და ძმისწულის გვამებს. სოლომონ მელიქიანის ძებნისას მსახურებმა სამარხი გათხარეს და ამ დროს იპოვეს გრიბოედოვის უთავო გვამიც, რომელიც იაკუბოვიჩთან დუელის ჟამს მარცხენა ხელის მტევანზე დაზიანებული ნეკის მეშვეობით ამოიცნეს.

შერმაზანიანი იგონებს: „15 თებერვალს მანუჩარ ხანმა თავისი დედის და სოლომონ მელიქიანის გვამები ერთ ტახტრევანზე დადებულნი ურემზე მოათავსა და ცხენოსანთა თანხლებით ერმიადინში გაგზავნა. იმავე ურემზე იყო გრიბოედოვის გვამიც“.

თავრიზს მყოფმა ნინო ჭავჭავაძემ არაფერი იცოდა თეირანის ტრაგედიისა. ერთხანს ეს არავინაც არ იცოდა, რადგან ირანის ხელისუფლება ამ საშინელი ამბის გამჟღავნებას აჭიანურებდა. უბრალოდ, ძალზე უკვირდით, ასე რატომ იგვიანებდა წერილები თეირანიდან. ალექსანდრემ ფეხმძიმე ნინოსთან მიავლინა ბიძაშვილი, რომან ჭავჭავაძე. მალე თავრიზს ჩავიდა ტფილისელი ვაჭარი იაგორ ბეჟუაშვილი,

რომელმაც ნინოს დედამისის, სალომე ორბელიანის წერილი ჩაუტანა. რა თქმა უნდა, არც სალომემ არა უნყოდა რა მომხდარი საშინელების შესახებ. დედა შვილს სთხოვს, ტფილისისკენ გამოჰყვეს რომან ჭავჭავაძეს. ოლონდ უფლება აილოს ქმრისაგან! ამასობაში ყველასათვის ნათელი გახდა ყველაფერი. კიდევ მიილო ნინომ წერილი. ამჯერად მამისაგან. შენს შესახებ ვერად ჯულფაში მოვედი და ნუ აყოვნებ, ჩქარა გამოემგზავრეო (ჯულფას იქით წასვლა შეშინებულმა პასკევიჩმა აუკრძალა).

1829 წლის 13 თებერვალს ნინოს სამგზავრო ეკიპაჟი თავრიზს ტოვებს. მალე შეხვდა მამასაც და მიუხედავად ალექსანდრეს დაბეჯითებით მტკიცებისა, რომ გრიბოედოვი ფეტალი-შაჰთან ერთად ხორასნის მხარეს სტუმრობს, საიდანაც საფოსტო გზავნილები დროებით შეჩერებულია, მაინც ავს უგრძობობა გული. მალე ყველაფერი გაიგო და საშინელი კრუნჩხვები დაეწყო, გონება დაკარგა. მეორე დღეს კი დღენაკლული ვაჟი დაბადა, რომელმაც მხოლოდ ერთ საათს იცოცხლა.

ჭავჭავაძეთა სახლში სამძიმარზე მისულთა ნაკადი არ ცხრებოდა. ყოველი მხრიდან მოდიოდა სამძიმრის წერილები. ალ. ჭავჭავაძე ყველას უბრუნებდა პასუხს.

დაიწყო მოლაპარაკება სპარსეთთან გვამების გადმოსვენების თაობაზე. გრიბოედოვის ნეშტი, უკვე მოგახსენეთ, ძმათა სასაფლაოდან სხვებზე ადრე ამოასვენეს.

კახეთის სასაზღვრო რაზმის, ანუ ნიჟეგოროდის დრაგუნთა 44-ე პოლკის უფროსი, გენერალ-მაიორი ნ. რაევსკი მთავარმართებელს მოახსენებდა: დაღესტნიდან მსტოვრებმა დაუჯერებელი ამბავი ჩამოიტანეს, თითქოს თეირანში მოუკლავთ ჩვენი სრულუფლებიანი ელჩი. მე ვეჭვობ, ეს იქნებ ამათი აგენტურის სპეციალურად გავრცელებული ჭორია... ყოველ შემთხვევაში, ძალზე ცუდი და ამაზრზენი.

პასკევიჩმა მომხდარის შესახებ ამბურ-გერისაგან გაიგო 1829 წლის 8 თებერვალს, რომელიც, ბედად, იანვრის თვეში თავრიზში იმყოფებოდა. ერთხანს დუმდა პასკევიჩი. ვინ იცის, იქნებ, სინდისის ქენჯნასაც კი გრძნობდა. დუმდა გაზეთი „ტიფლისკი ვედომოსტიც“. ამბურგერს, როგორც ჩანს, ბევრი არაფერი მოეკითხებოდა, რადგანაც თავის წერილში მომხდარ ტრაგედიაში მხოლოდ თეირანის სასულიერო პირებს სდებდა ბრალს.

მკითხველი ძალზე ბევრს შეიტყობს წერილიდან, რომელიც ნინო ჭავჭავაძემ მაკდონალდის მეუღლეს, ქალბატონ ამალიას გაუგზავნა.

„ტიფლისი, 22 აპრილი, 1829 წელი.

ძვირფასო ქალბატონო მაკდონალდ!

სრულებითაც არ დამვიწყებია თქვენი სიკეთე და თანაგრძნობა, რაც ჩემდამი გამოიჩინეთ იმ დღეებში, როდესაც ერთად ვიყავით... თქვენი ზრუნვითვე მშვიდობით ჩამოვედით ტფილისამდე... ძვირფასო მეგობარო, აქამდე არ დავაყოვნებდი თქვენს მიმართ ჩემი დიდი ნდობის და მადლიერების გამოვლენას – ის უმძიმესი ამბავი რომ არა...

ძალა არა მაქვს აგინეროთ ჩემი განცდები. სწორედ თქვენს გულს, ვითარცა ნაზი მეუღლის გულს, ვანდობ ჩემს განცდებს. მჯერა, რომ ყოველივეს მიმიხვდებით. ჩემმა სულიერმა სამყარომ ვერ გაუძლო ასეთ მეხთატეხას და ეს გახდა მიზეზი ნაადრევი მშობიარობისა... საცოდავმა ბავშვმა მხოლოდ ერთ საათს იცოცხლა და თავის უბედურ მამას გაჰყვა იმქვეყნად. ბავშვის მონათვლა კი მაინც მოვასწარი, ალექსანდრე დავარქვით – მისი ბედშავი მამის სახელი.

...ძვირფასო ქალბატონო მაკდონალდ, მე ყველაფერი გავიგე, ყოველი წვრილმანიც კი. ვიცი, რომ ჩემი უბედური ქმრის ნეშტი თავრიზში გაგზავნეს, სადაც ალბათ ჩაიტანეს კიდეც, მაგრამ გამოგზავნეს კი ეს სევდიანი ტვირთი ტფილისში? – ეს ვერ გავიგე. თუ თქვენ რამე იცით, გთხოვთ შემატყობინოთ – ძალიან მინ-

და გავიგო ბედი ჩემი საუნჯისა, რომლის დაბრუნებასაც შემპირდნენ. ესეც ვიცი, რომ თქვენი ტფილისში ჩამოსვლა გადადებულია. ვფიქრობ, თქვენი ჯანმრთელობისადმი საზრუნავი ცოტა ხანს კიდეც წამართმევს თქვენი ხილვის ბედნიერებას.

...ნახვამდის, ძვირფასო და კეთილო ქალბატონო მაკდონალდ. ნუ შეწყვეტთ ჩემდამი თქვენს მეგობრულ თანაგრძნობას, რასაც მე ასე ვაფასებ. სამაგიეროდ თქვენ მიიღებთ ყველაზე სრულყოფილ და ცხოველმყოფელ სამადლობელს.

ნინო გრიბოედოვა“.

ჩანს, რომ წერილის ავტორი დიდსულოვანი, გულწრფელი, მაღალზნეობრივი ადამიანია. წერის მანერა დახვეწილია, გრძნობიერი. ასევე დიდებულად წარმოგვიდგება ინგლისელი კეთილშობილი, ნინო ჭავჭავაძისადმი დიდი ყურადღების, ადამიანური სითბოს გამღები ამალია მაკდონალდი. იგი თავრიზში ცივ ნიავს არ აკარებდა ფეხმძიმე გოგონას, ნინო ჭავჭავაძეს (ეს მაშინ, როდესაც თეირანში მისი ქმარი, ჯონ მაკდონალდი, რელიგიური ფანატიზმით ჭკუადაკარგული ბრბოს საჯიჯგნად წირავდა ალექსანდრე გრიბოედოვს).

მთელ სპარსეთს აკონტროლებდა გენერალ აფხაზის აგენტურა. აღსანიშნავია, რომ მისი გამოგზავნილი ყოველი წერილი დაუბრკოლებლად აღწევდა პასკევიჩამდე. რუსეთის მხარემ უკვე იცოდა, რომ გრიბოედოვის სიკვდილის ცნობას ინგლისის სახელმწიფო მომზადებული შეხვდა. მათი გუმანით ან რუსეთი გამოუცხადებდა სპარსეთს ომს, ანდა აუცილებლად დადგებოდა რუსეთის წინააღმდეგ მებრძოლი თურქეთის მხარეს. ორივე შემთხვევაში ბრიტანეთის ლომი თავს ვალდებულად მიიჩნევდა გაეძლიერებინა ფეტ-ალი-შაჰი. აფხაზის უტყუარი ცნობებით თეირანში ინგლისიდან გაიგზავნა თოფები, დამბაჩები, 60 ქვემეხი, ოთხი მილიონი მანეთი, რამდენიმე ასეული

წმინდა ინგლისური ცხენი. ორი კვირის განმავლობაში დიდძალი არმია შეიკრიბა. ასევე გააძლიერა სამხრეთ აზერბაიჯანის ტერიტორია, ხოის ოლქში ქურთების 10-ათასიანი კავალერია მზად იყო საიერიშოდ, თავრიზში 12-ათასიანი ქვეითი ბრძანებას ელოდა, ჰასანალი-მირზა საუკეთესოდ აღჭურვილ 15-ათასიან არმიას სარდლობდა. შაჰმა სარდლებს, ალიარხანს და ჰასან-ალი-მირზას ათი მილიონი მანეთი გაუგზავნა.

თეირანში დიდად შეურაცხყოფდნენ რუსეთის განახლებულ დიპლომატიურ ჯგუფს, რომელსაც ამბურგერი ხელმძღვანელობდა. შეშინებულმა ამბურგერმა და მისიის ხუთმა წევრმა თეირანი დაუკითხავად დატოვა.

გენერალ აფხაზის ოპერატიული მამხილებელი ცნობების მიღების შემდეგ რუსეთმა სასაზღვრო ზოლი გაამკაცრა. ამ სიფხიზლის გამო, როგორც თალიბის გენერალი რალი უპატაკებს მთავარმართებელს, 1829 წლის 21 თებერვალს მირჰასან-ხანმა მოულოდნელად გადმოლაზა საზღვარი და სოფელ ასტრას დაეცა. იყო მსხვერპლი, თუმცა მზადმყოფმა რუსეთის საჯარისო ნაწილმა თავდამსხმელები უკუაქცია. ასეთი თავდასხმები ძალზე გახშირდა. ყველაფერი ნათელი იყო. ასეთივე სურათი იხატებოდა ბაიაზეთიდან გამოგზავნილ გენერალ პანკრატიევსკის წერილში. ფრანგი სემინოს ცნობა საინტერესო პროგნოზს გვაცნობს. ირან-რუსეთის ახალი ომის მსურველი ინგლისი, რომელიც სრულიად განუდგა აბას-მირზას, ასეთი მზაკვრული გეგმის განხორციელებას ცდილობს: მას სურს, რუსეთის სამხედროფორმიანებმა მოკლან აბას-მირზა. ეს ორმხრივად მომგებია – აბას-მირზას ჩამოცილებდნენ პოლიტიკური ასპარეზიდან და ეს ფაქტი უკიდურესობამდე გაამწვავებდა ირანის ორთავიანი არწივის და ინგლისის ლომის ქიშპობას... თუმცა მალე ოსმალეთის ფაშამ გაიგო, რომ, ფატ-ალი-შაჰის ნებართვით, აბას-მირზამ პეტერბურგს

წარგზავნა თავისი უფროსი ვაჟი, ხოსრევან-მირზა¹², რათა ბოდიში მოეხადა გრიბოედოვის და მისიის სხვა წევრების ულმობლად დახოცვისთვის. ირანის ამაღლაში შედიოდნენ ქვეყნის დიდად წარჩინებული პირები: ამერ-ნიზამი¹³ (ჯარების სარდალი), ფაიეტი ფაზილ-ხანი (რომელიც, პუშკინის მსგავსად, ოდას უძღვნის ნიკოლოზ I-ს), მირზა-მასუდი (რუსული ენის მცოდნე)... აქ წამით შევჩერდეთ!

პუშკინი საქართველოში...

ცხრა წლის წინათ, 1820 წელს, პუშკინი კავკასიას ესტუმრა და უახლოესი მეგობრის, ნ. რაევსკის ოჯახში ორი თვე დაჰყო. მას შემდეგ ბევრი რამ მოხდა და ახლა, როდესაც კვლავ აიღო გეზი კავკასიისაკენ, სამეფო კარისგან უკვე შერისხული ცნობილი პოეტი ვალდებული იყო, უზენაესის ნებართვა მიეღო ამ მოგზაურობისათვის, თუმცა პუშკინი 1829 წლის 1 მაისს თვითნებურად გამოემშურა და „ორიოლში“ ინახულა სამართლიანად, გულისხმიერად და, ამავე დროს, უსასტიკესად ცნობილი რუსეთის ომების ლეგენდარული გმირი, ჩეჩნეთ-დაღესტნის და სხვა ტომების დამრბვეი, ყოფილი კავკასიის მთავარმართებელი ერმოლოვი... შემდეგ ისევ გზა ტფილისისაკენ. პუშკინი გაოცებულია... ჩრდილო კავკასიასა და ამიერკავკასიას ბევრი არაფერი ჰქონია საერთო. მოგზაურობას საუცხოო დარები დაერთო. ბარემ აქვე ვთქვათ, რომ არა გრიბოედოვის ასე თვალწარმტაცად აღწერილი პეიზაჟები, ასე ხატონად წარმოდგენილი ივერია, საეჭვოა, ეს მოგზაურობა შემდგარიყო. პუშკინს უკვე შეეცყო გრიბოედოვის ტრაგედიის შესახებ, იცოდა ამ სიკვდილის გამომწვევი მიზეზებიც... დიდი კომპოზიტორი გლინკა¹⁴ იგონებს, გრიბოედოვის მიერ მიცემული ქართული თემა პუშკინმა ჩემს მელოდიას შეუჯერა და ლექსად ჩამოქნაო.

ეს იყო ლექსი „Не пой красавица при мне“. გლინკა იმასაც დასძენს, ეს მელოდიაც, ფაქტობრივად, მუსიკის საუკეთესოდ მცოდნე გრიბოედოვმა მიკარნახაო. სწორედ გრიბოედოვთან სამი-ოთხი შეხვედრის შემდეგ, 1826 წელს პირველად ახსენა პუშკინმა თავის ლექსში სიტყვა „Грузин“ (Ответ Ф.Т...). მეორე იყო ზემოხსენებული ლექსი, მესამეს, უკვე საქართველოში მყოფი წერს:

„На холмах Грузии лежит ночная мгла
Шумит Арагва предо мною“...

შემდეგ ლექსში „Кавказ“ სწორედ მათათა მასივის იმ პეიზაჟს ხატავს, რაც ჩვენი მიწიდან აღიქმება, თერგისა და არაგვის დინებებიდან... ოლონდ, არაგვისა არ იყოს, აქაც ასე წერს: „Кавказ подо мною...“ „Здесь тучи смиренно идут подо мною“... ასეთია პუშკინის განცდა! ასეა თუ ისე, ადრეულ წარმოსახვაში ნახსენებ საქართველოსთან დაკავშირებულ პეიზაჟებს ახლა ცოცხალი, რეალური ხილვები ცვლის.

29 მაისს, საღამო ხანს, პუშკინი ტფილისშია, ჟან-პოლის „ტრაქტირში“. ერთი სული აქვს, როდის გათენდება და ფეხდაფეხ დაივლის ქალაქს.

პუშკინი ნახევარ თვეს ატარებს ტფილისში. უცდის მთავარმართებლის ნებართვას, რომ რუსეთ-თურქეთის ფრონტზე წასვლის უფლება მიიღოს. ამ ხნის მანძილზე პირადად მოინახულა ნინო გრიბოედოვა-ჭავჭავაძე, ალექსანდრე ჭავჭავაძე და მიუსამძიმრა.

პუშკინი ნინოს და ალექსანდრეს უამბობს: „დავშორდით შარშან, პეტერბურგში, სპარსეთს მისი გამგზავრების წინ. მწუხარე იყო და უცნაური წინათგრძნობით შეპყრობილი. მითხრა: „თქვენ არ იცნობთ ამ ხალხს, ნახავთ, რომ საქმე დანებამდე მივა“. მერე სხვა წლის მოგონებებში ჩაწერს: „...იმ მხარის უნაკლოდ ცოდნამ, სადაც ომი იწყებოდა, ახალი ასპარეზი გადაუშალა გრიბოედოვს, საქართველოში ჩამოსვლისას შეერთო ის, ვინც უყვარდა.“

არ ვიცი მისი მძაფრი უკანასკნელ წლებზე უფრო შესაშური რამ. თვით სიკვდილიც კი, რომელიც უთანასწორო ბრძოლაში ეწვია, არ წარმოადგენდა გრიბოედოვისთვის რაიმე შესაზარს, რაიმე სამძიმოს, იგი წუთიერი და მშვენიერი იყო“.

პუშკინმა, როგორც იქნა, მიიღო ნებართვა ფრონტის ხაზზე გასვლისა...

გრიბოედოვის ცხედარს ნახჭევანში დიდი გლოვა გაუმართეს...

1829 წლის 10 ივნისს ტფილისიდან არზრუმისკენ მიმავალი პუშკინი გერგერის ციხესთან შეხვდა მოზოზინე ურემს, რომელსაც მხოლოდ ქართველები მოსდევდნენ.

ხანმოკლე დიალოგი ასეთი იყო:

- საიდან? – ვკითხე მათ.
- თეირანიდან.
- რა მოგაქვთ?
- გრიბოედოვი...

პუშკინმა ცხედრის წინაშე დაიჩოქა, მერე კი თვალცრემლიანმა განაგრძო გზა არზრუმისაკენ.

17 ივნისს ცხედარი ტფილისში იყო. მემამათიანე გვამცნობს:

„სამგლოვიარო სვლაში რაღაც სიდიადე გამოკრთოდა და გულს უსერავდა ყველას. საღამოს ბინდი, მამხალეებით განათებული გარემო, გაღავნის თავზე თეთრჩადროსანი მტირალი ქართველი ქალები, ცხედრის ეტლს უკან მომავალი ხალხი. დაღუპული გრიბოედოვის საშინელი ბედი გულს უკლავდა ყველას, ვისაც კი უყვარდა ის.“

განსვენებულის მწუხარე, სვეგამწარებელი ახალგაზრდა ქვრივი, ტფილისის კარიბჭესთან იდგა თავის ოჯახის წევრებთან ერთად. მამხალის პირველმა შუქმა ამცნო მას ცხედრის მიახლოება. ის გონებამიხდილი დაეცა და დიდხანს ვერ მოიყვანეს გონზე“ (თანამედროვეთა მოგონებები გრიბოედოვზე. 1929 წ.).

შუალამისას სიონის ტაძარში დაასვენეს გრიბოედოვის ცხედარი.

მეორე დღეს ეგზარქოსმა იოანემ წირ-

ვა გადაუხადა. ტაძარში იყვნენ დიდმოხელენი, ტფილისის გუბერნატორი, გენერალ-ადიუტანტი სტრეკალოვი.

1829 წლის 18 ივლისს გრიბოედოვი თავისი ანდერძისამებრ მთანმინდის ეკლესიის გალავანში დაკრძალეს.

დიდძალმა ხალხმა მოიყარა თავი დაკრძალვაზე. ბევრს ახსოვდა გრიბოედოვის გულისხმიერება, სიტბო. ტფილისის გუბერნატორმა გენერალმა სტრეკალოვმა (რომელმაც სპიაგინი შეცვალა ამ თანამდებობაზე) მთავარმართებლის საბჭოს წევრს, გენერალ ვოლკოვს გადაულაპარაკა: ვეჭვობ, ამ ხალხის ნახევარი მოსულიყო გრიბოედოვის დაკრძალვაზე მოსკოვში ანდა პეტერბურგშიო.

გრიბოედოვის განაწამები სხეულის მთანმინდაზე დაბინავებიდან 12 დღის შემდეგ ირანის დიპლომატიური მისია პეტერბურგს ჩავიდა და კარგადაც დაისვენა. იმპერატორთან შეხვედრა 2 აგვისტოს შედგა. ნიკოლოზ პირველმა ამ შეხვედრას ყველა უმაღლესი საფეხურის სამოქალაქო თუ სამხედრო პირი დაასწრო.

ხოსრევან-მირზამ იმპერატორს შაჰის სიგელი გადასცა და ვრცელი საბოდიშო სიტყვა წარმოთქვა საკრებულოს წინაშე. უსინდისოდ ტყუოდა. ამბობდა, ირანის მთავრობას ამ ჟღერტაში არავითარი ბრალი არ მიუძღვისო. არ უხსენებია არც ტრაგედიის ორგანიზატორი, ინგლისის დიპლომატიური მისია. მსმენელთაგან ყველამ საუცხოოდ იცოდა, რა როგორ მოხდა. საბოდიშო სიტყვამ იმპერატორი და მის ირგვლივ შეკრებილნი, ყველანი კარგ გუნებაზე დააყენა. და როდესაც ნიკოლოზ პირველმა, თავისი არტისტული შესტით წარმოთქვა: „Я

предаю вечному забвению злополучное Тегеранское происшествие“, ამის შემდეგ ნათელი გახდა, რომ იმპერატორი ამ სევდიან თემას არასდროს მიუბრუნებოდა. იგი ყოველთვის შინაგანად გრძნობდა, რომ დეკაბრისტულ ამბოხში სერიოზულად იყო ჩართული გრიბოედოვი და როდესაც ამბოხის მონაწილეთა სიკვდილის ცნობებს იღებდა ციმბირიდან, შურისძიების ბნელი ღიმილით უნათდებოდა სახე. ასე მოხდა ახლაც. გრიბოედოვი მინისტრ-რეზიდენტის მანტიით შემოსა და პოლიტიკურ დაფაზე დიდი ფიგურის შეწირვის ვერაგ გეგმაშიც ქვეშეცნეულად მიიღო მონაწილეობა.

იმპერატორმა დარჩენილი ოთხი მილიონი მანეთიდან ირანს ნახევარი აპატია, მისიის წევრები კი უხვად დააჯილდოვა ძვირფასი რამერუმეებით.

ირანში კი მოულოდნელად რუსეთისთვის სასურველად შეიცვალა ვითარება.

აბას-მირზას ტახტის მოცილე ჰასანალი-მირზა ქერმანში დაატუსაღეს და შაჰს ჩაუყვანეს ბაღდადში... აღარხანის აქტიურობამაც საგრძნობლად იკლო. ომის მომხრეთა ასეთი დასუსტება პირდაპირპროპორციული იყო ინგლისის მისიის წარმმართველი როლის დაკნინებისა... ყოველივე კი ისევ და ისევ გრიბოედოვის მსხვერპლშენიერვის პოლიტიკური ჭადრაკის ავაზაკური სვლის შემდეგ მოხდა...

თუმცა... კიდევ ერთი... 1830 წლის 7 აპრილს საგარეო საქმეთა მინისტრი გრაფი ნესელროდე პასკევიჩს წერილს უგზავნის და ამცნობს, რომ გულმონყალე იმპერატორმა გრიბოედოვის დედას და ქვრივს, ნინო ჭავჭავაძეს, სრულად გადასცა ოცდაათი ათასი მანეთი, მათ დაენიშნათ წლიური ხელფასი ხუთი ათასი მანეთის ასიგნაციით მთელი სიცოცხლის მანძილზე...

განმარტებები

1. პასკევიჩი – საქართველოს მთავარმართებელი (1827-1831).

2. თურქმენჩაის საზავო ხელშეკრულება – ხელშეკრულება, რომელიც დაიდო ირანსა და რუსეთს შორის 1828 წელს. ირანი დამარცხდა რუსეთის არმიასთან ბრძოლაში და დადეს ხელშეკრულება, რომლის თანახმადაც რუსეთის შემადგენლობაში შევიდა ერევნისა და ნახჭევანის სახანოები და დღევანდელი სომხეთი.

3. ნესელროდე – რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი (1780-1862).

4. ჩერვონეცი – პეტრე პირველის წინადროინდელ რუსეთში უცხოური ოქროს ფული.

5. „ვაი ჭკუისაგან“ – ალ. გრიბოედოვის დრამა, რომელიც მის სიცოცხლეში არ გამოქვეყნებულა.

6. ფამუსოვი და ჩაცკი – ალ. გრიბოედოვის დრამის პერსონაჟები.

7. თავრიზი – ქალაქი ირანში.

8. ფეთ-ალი-შაჰი – იმდროინდელი შაჰი.

9. ალიარ ხანი – შაჰის სიძე.

10. ერმოლოვი – საქართველოს მთავარმართებელი (1816-1827).

11. ქალანთარი – პოლიცმაისტერი.

12. ხოსრევან-მირზა – ირანის შაჰის ერთ-ერთი ვაჟი.

13. ამერ-ნიზამი – შაჰის სარდალი.

14. მიხაილ გლინკა – რუსი კომპოზიტორი (1805-1857).

ზუხაბ ოდიცაძე

მარხვის ღრუს საპითხავი ესე

„ჩემი გონება ჩემი ეკლესიაა“
ტომას პეინი

I. დღეს – სიძულვილის ქვეყანა

28 ნოემბერს ქრისტეშობის მარხვა დაიწყო. ადამიანები ღმერთსა და ერთმანეთს ცოდვების მიტევებას მობილურებით ისე სთხოვენ, რომ ერთმანეთს თვალეშიც არ ჩახედავენ. ზოგი იტირებს კიდევ...

მთელი წელი ყველა და ყველაფერი გვძულდა, სისაძაგლეებს ჩავდიოდით, უმსგავს ქორებს ვავრცელებდით და შენდობა უცებ, ერთი დარეკვით?! სიაბანდია ეს ყველაფერი, ფარისევლური რიტუალი და თავის მოტყუება – წეს-ჩვეულებების აღსრულებაზე აგებული, „ტაძრული რწმენის“, სინდისის დამამშვიდებელი „პლაცებო“ აბი.

მარხვის დასრულების შემდეგ ხომ ზრდასრული დეიდები და ბიძიები კაცობრიობას ისევ „ქოცებად“ და „ნაცებად“ დაყოფენ და თან ქრისტიანულ შემწყნარებლობას იქადაგებენ. „ნაცები“ ცოტანილა დარჩნენ, სულ ერთი-ორი და ამ სიყვარულით სავსე „ქოცებმა“ ისინი უნდა გაჟლიტონ, გაანადგურონ და გასარისონ. არც „ნაცები“ თმობენ... და ჩვენ სიყვარულზე ვლაპარაკობთ, ვბედავთ? ეს როგორი სტილის არამზადული სიყვა-

რულია – ახალი სიძულვილის ქრისტიანობაა?

პატივცემული საზოგადოება მალევე ისევ დასმენებს, დაჭერებსა და სხვისი უბედურებით ტკობას მიეცემა, მრავალ სხვა ჭუჭყიან საქმეს ჩაიდენს და 40 დღე ცოდვების გამო იტირებს. თქვენ ვის აგონებთ? საკუთარ თავს იბოლებთ? ნაზებო და უმანკოებო, ფრთხილად, ცოდვებზე ტირილით, ერთმანეთისთვის შენდობის თხოვნითა თუ საყოველთაო სიყვარულით არ დადნეთ და ღორის ქონად არ ჩამოიღვენთო... ღმერთი თქვენსავით გულმავინყი იდიოტი გგონიათ? თვალთმაქცებო, ცოდვებზე ტირით?

ერთ დიდ წმინდანს უთქვამს – ხორცი ჭამეთ, ოღონდ ადამიანს ნუ შეჭამთო. ამდენი შური, ბოღმა, მუდმივი სიძულვილი და... სიყვარული? ერთმანეთს ვერ ვიტანთ, კარის მეზობლის გვმურს, ნათესავები თუ ოჯახის წევრები, იგივე „ქოცობისა“ თუ „ნაცობის“ გამო, დანასისხლად ვართ ერთმანეთზე გადაკიდებულნი; „ერთმანეთში ვერ მოვრიგებულვართ და ჩრდილოელ დამპყრობელთან ურთიერთობებს ვალაგებთ“? ათეულობით წლებია, ერთიმეორის გინებით პირი აგვევსო, სისხლი შურით, ზიზღითა და

გაუტანლობითაა გაჟღერებული და საყოველთაო სიყვარულს ვიჩემებთ? სწორედ ამ ფარისევლობის ოკეანის გამო აქ კარგა ხანს ხე კეთილ ნაყოფს არ გამოიხსამს – ეს ბოლმით გადამწვარი მინაა, სიცრუით გამოფიტული და შურით მოწამლული ნიადაგია.

ჩვენ შორის არაფერია საერთო – სრული გაუცხოება და გაუტანლობა. ბარიერის ორივე მხარეს – 30 წლის ბოლმა და ზიზლი. იცით, რატომ ვართ ასე პოლიტიკითა და საზღვარგარეთით გატაცებულნი? გასაუხვობით – ამ სფეროში სიძულვილისა თუ დაპირისპირების გადატანის და მისი გამოხატვის შესაძლებლობით. სწორედ ამის გამო ვერ ვიკლავთ წყურვილს პოლიტიკისა და რელიგიის მიმართ – ჩვენ არა ღმერთი, არამედ სხვაზე უპირატესობა გვწყურია. ჩვენ ბოლმა და გესლი ვერ დავშრიტეთ საკუთარ გულში. დიას, ჩვენ ურთიერთზიზლითა და შურით გაჟღერებული მონების ერი ვართ. მარხვას გილოცავთ!

II. ხვალ – „გონების საუკუნე“

ჩვენ ჩამოვრჩით – ცივილიზებულ სამყაროში რახანია „გონების საუკუნე“ დგას. ყოვლისმომცველი სიყვარული პრაქტიკულად შეუძლებელი შეიქმნა, ის მხოლოდ დეკლარირებულ თეზისში გადაიხარდა. სწორედ ამიტომ ადამიანთა მთელი მოდგმის სიყვარულის ქრისტიანული მოთხოვნა ფარისევლობად იქცა. ძველთაგან გამეფებული თვალთმაქცობა ადამიანის პიროვნებისადმი ცივილიზებულმა დამოკიდებულებამ – მისი პიროვნული თავისუფლებისა და თვითგამოხატვის ფორმებისადმი პატივისცემამ, ტოლერანტობამ შეცვალა. უკიდვანო სიყვარული აღარ შეიქნა საჭირო და აუცილებელი, საკმარისია პიროვნული წესიერება და პატიოსნება – ადამიანებმა მკაცრად უნდა დაიცვან მხოლოდ მორალური ნორმები და იცოდნენ, რომ სხვებ-

ზე „ფეხის დაბიჯება“ თუ „ფეხის დადება“, შური და ჭუჭყიანი ჭორების გავრცელება ჩამორჩენილობის ნიშანია და სამარცხვინოა. მორალის მთავარ პრინციპად კვლავ რჩება ახალი აღთქმის ოქროს წესი – მოექცეც სხვას ისე, როგორც გინდა, რომ ის გექცეოდეს.

პიროვნებისადმი ცივილიზებული მიდგომა, აგრეთვე, გულისხმობს არა სიტყვით სიყვარულს და რეალურად კი – მუდმივ ბღვერას, არამედ მისდამი კეთილგანწყობასა და გაღიმებას. რალა თქმა უნდა, მეტად ფასობს ისეთი ნიჭი, როგორცაა ჩაგრულების, უპოვარების და ავადმყოფების სიბრალული, თანადგომა. ასეთი რაციონალური სიყვარული – იგივე ცივილიზებული ურთიერთობა, მტრისთვის ლოყის მიშვერისგან განსხვავებით, შესაძლებელია. ამას გარდა, ის „ყოვლისმომცველი სიყვარულისა“ და „სულიერების“ მსგავსად ეფემერული, უზომო და უნონო ცნება არაა – შენს მორალურობას ყველა ხედავს, შესაძლებელია მისი შემონახვა და საზოგადოების მხრიდან კონტროლი. ცივილიზებულ საზოგადოებაში წესიერება დაფასებულია და ამის გამო ყველა ცდილობს, ამგვარი თამაშის წესები დაიცვას.

ნაკლები ემოციები და მეტი რაციონალიზმი – გულის ძახილის, მაღალფარდოვანი სიტყვებისა და ადვილად აალებადი, შესაბამისად, მალე ჩაქრობადი და აუცილებელი სიძულვილში გარდამავალი ემოციური სიყვარულის დრო გავიდა. წარსულს ჩაბარდა ირაციონალური შეფასებების, მოუთოკავი გრძნობების ხანა და დადგა გონების საუკუნე. დღეს შვილებისადმი, მშობლებისადმი, ქალისადმი დიდი პატივისცემისა და სიყვარულის საუკუნეა. საწინააღმდეგო სქესისადმი სექსუალური ლტოლვის და პირადი სიმპათიის ხანა.

ადამიანური ნაწილი იესო ქრისტესიციკი თანამოაზრის არჩევაში შეცდა და იუდა დაიმეგობრა. მით უფრო არც ჩვენ ვართ დაზღვეულნი ამგვარი შეცდომე-

ბისგან. დრო გადის და როდესაც საერთო ინტერესები, შეხედულებები ქრება, მეგობრობაც ნელდება. ასე რომ, „ტრუსიკის“ სამუდამო ძმაბიჭობის ეპოქაც დასრულდა – დღეს ინტერესთა თანხვედრაა მეგობრობის წარმართველი ძალა. ძველი სავალდებულო და დამამძიმებელი ტვირთით მობეზრებული ძმაკაცობა, დაობებული ურთიერთობები, ხელოვნური მეგობრობა კვდება. მხოლოდ ინტერესთა თანხვედრა ასაზრდოებს ახლო ურთიერთობებს, ქალის სიყვარულს კი – სექსი, სიმპათია და იგივე საერთო მისწრაფებები.

ადამიანი იმ ახალ წრეს ირჩევს, რომელიც შეესაბამება მის ამჟამინდელ ინტელექტსა და ინტერესებს, იმ კონკრეტული დროისთვის ჩამოყალიბებულ ფასეულობების ერთობას. სიყვარული რაციონალური ხდება – ადამიანი იმასთან ატარებს დღეს, ვინც იმ მომენტისთვის მას აინტერესებს, მასთან ყოფნა სიამოვნებს და არა „კანონით“ დადგენილ „ბავშვობის ძმაკაც-დაქალებთან“.

ასე ხდება ადამიანი სიყვარულსა და ურთიერთობებში გაცილებით თავისუფალი. ის ვერ დარჩება ძველი კოლექტივისადმი ერთგული და მასთან სამუდამოდ მიბმული. ერთი სიტყვით, ძმაბიჭობისა და დაქალების ინფანტილური ინსტიტუტი წარსულს ბარდება. მოდის ახალი თავისუფალი ურთიერთობების, ინტერესთა თანხვედრასა და გონებრივ განვითარებაზე დაფუძნებული ურთიერთობების დრო.

– დაძველებული, ხელოვნური სიყვარულისა და მეგობრული ურთიერთობების ჯაჭვები წყდება! – შეთხვევითი

გარემოებებისგან (უბანი და სხვა) და კლანური ინტერესებით გაპირობებული დამოკიდებულის ხარისხი იკლებს – კოლექტივიზმი კვდება!

– ინდივიდუალიზმის დრო დგება – თავისუფლების ხარისხი იმატებს!

– თავისუფლების დაუძინებელ მტრებს – მინიერ მიჯაჭვულობას, ყოველდღიური ყოფისგან და ცხოვრების გარემოებებისგან დამოკიდებულებას – არა!

და ბოლოს, საქართველოს უახლესი ისტორიისთვის დამახასიათებელი და მორიგი ხელისუფლების მიერ გაჩაღებული გაცხარებული საქმიანობის შიშით გამონწვეული რიტორიკული კითხვა: „ამათ ხელში („ზვიადისტები“ – „პუტჩისტები“; „ნაცები“ – „ქოცები“...) რა გვეშველება?!“

პასუხი: საქართველოში არჩევნები ოთხ წელიწადში ერთხელ ტარდება. რევოლუციები ანგოლაში ხდება, ავტომატებით სირბილი სომალში უყვართ. ნორმალური ქვეყნები ატარებენ არჩევნებს, ხოლო არჩევნებს შორის სწავლობენ, შრომობენ, კითხულობენ, კულტურულად იხვეწებიან... და ერთმანეთს უღიმიან... და წინ მიდიან.

საქართველო მაშინ გაბრწყინდება, როდესაც უცხო ადამიანის არ შეგვეშინდება, დაგვინტერესებს კიდეც მისი აზრი ცხოვრებაზე – ანუ გარეშე პირს თანატოლად, საკუთარი თავის ღირსად მივიჩნევთ, ხოლო მისი „მეს“ გამოკვლევა ახლის მომტანი იქნება ჩვენთვის. ამიტომ საქართველო მაშინ გახდება მაგარი ქვეყანა, როდესაც ავტოსტოპით შეძლებ თუნდაც თბილისიდან ქუთაისში ჩახვიდე და გზაში ნებისმიერ თემაზე ისაუბრო.

მანა ქვეჩენჩიძე- ხახანიძე

უიკენდი ფლორიდაში – სულის ზეიმი

ნოემბერი, 2013 წელი

ამიკიდია გუდა, გადამიკიდია ჩემი განუყრელი „ლეპტოპის“ ჩანთა და ფლორიდის შტატში, ქალაქ სარასოტაში მივფრინავ...

მოგზაურობა ჩემი მამოძრავებელი ძალაა. ცვლილებები და სიახლეები მიყვარს, ეს კი ამის პირდაპირი ნამალია: სავსე ახალ-ახალი სანახაობებით, ბედნიერი ადამიანებით და სულიერი სამყაროს გამამდიდრებელი მრავალფეროვანი ხედებით.

ახლა ჩემს მეხსიერებაში კინოკადრებით იცვლება ხედები: ატლანტის ოკეანის სანაპიროები მზის ჩასვლის სუნთქვის შემკვრელი სურათებით; ცას მიბჯენილი კოლორადოს თოვლიანი მთები; ულურჯესი ცა, ფირუზისფერი კარიბის ზღვა და უმწვანესი პალმები; აფრიანი გემები, მეკობრეების დროში რომ გადაასახლებს ადამიანს; კეთილშობილი დელფინების ბედნიერი ხტუნვა-თამაშები; ჰავაის კუნძულების მიხვეულ-მოხვეული გზები, მოულოდნელად კლდიდან ჩამოშლილი ქვებით რომ ჩახერგილა; სულში ჩამწვდომი ჰავაიური მელოდიები, ყვავილიანკაბიანი გოგონები, მამლები... ჰო, ჭრელ-ჭრელი, წითელბიბილიანი მამლები, დილაუთე-

ნია რომ ყვიან და ულამაზეს ალიონს ამცნობენ ფუფუნებას მიჩვეულ მოაგარაკებს; კალიფორნიის ცნობილი „Highway 1“-ის გულის გამხეთქი მიხვეულ-მოხვეული გზები, ცალი მხრიდან კედელივით აღმართული ციცაბო მთა რომ ებჯინება, მეორე მხარეს კი მონყვევით დაქანებული კლდეები პირდაპირ წყნარ ოკეანეში რომ ეხეთქებიან და, ამავე დროს, სუნთქვისშემკვრელ სილამაზეს რომ ქმნიან. ყველაფერი ისეთ სრულყოფილებამდე ასული, თითქოს დახატულიაო, თუმცა მართლაც ხომ ნახატია ეს ყოველივე, ღმერთის მიერ შექმნილი?! მერე კი ადამიანის ხელით ასეთ მშვენიერებამდე აყვანილი ამავე ადამიანის მონდომებით, მოვლითა და ზრუნვით.

მოგზაურობა მიყვარს, მაგრამ ერთი თვისებაც მაქვს, რომელიც, რაც დრო გადის, უფრო მიძლიერდება და ეს უკვე უბრალო სურვილი კი არა, სულის ამოძახილია. ის, რაც ძალიან მომწონს, მინდა გავუზიარო მათ, ვინც მიყვარს, ვინც მიღირს და ვისზეც გული შემტკივა... და ვარ ასე, სულ გაზიარებაში: თუ რამე კარგი ფილმი ვნახე, საინტერესო წიგნი წავიკითხე, სპექტაკლია, კონცერტი თუ ინფორმაცია.

ჰოდა, ახლა...

მინდა ჩემთან ერთად გამოგზაურო, ჩემო საყვარელო მკითხველო. მინდა დაგანახო, გაგრძნობინო, განგაცდევინო სიხარული, აღფრთოვანება, ბედნიერება, იქნებ, დალლა და ქანცგანყვეტილობაც კი, ამ ყველაფერს რომ ახლავს თან. ყველაზე მეტად კი მსურს, ის გამოცდილება გაგიზიარო, ღმერთი რომ გადამიშლის წინ ფართოდ და მეც მივდივარ გადახსნილ გზაზე, ვნახულობ, ვსწავლობ, ვიზრდები... თუმცა ერთიცაა: სადაც გინდა წავიდე, რაც უნდა ვნახო, ვისაც გინდა შევხვდე, ყველაფერი ერთი და იმავე ფიქრთან, მიზანთან კავშირშია მუდამ, ეს კი ის ადგილია, შორიდან წერტილად რომ მოჩანს, ახლოს კი ჩემი სამშობლო ჰქვია. ფესვები მექაჩება. თითქოს თოკი მქონდეს სულზე გამობმული. მტკივნეულია ეს ქაჩვა, საშინლად მტკივნეულია მონატრებაც. მერე ამ ყველაფერს სიტყვებად ვაქცევ და ვიახლოვებ:

*შენი მონატრება ისევ შემახსენებს
თავს,
ისევ ამეშლება საღერღელი შენზე
ფიქრის,
ლამე ჩაიმუხლავს,
უმთვაროდ დარჩენილი ლამე,
წუთები კი ისევ დაუნდობლად,
სწრაფად მიჰქრის...
ეს ზამთარიც ძველებურად თეთრად
ბარდნის,
ისევ უშენობის ფიფქებს მათოვს ცა,
მინდა, გავარღვიო კედლად
აღმართული სივრცე,
ნელა ვიფარფატო
და ფრიალით შენთან დავეშვა...*

სამშობლო კი მიხმობს, მაგრამ ეს ახალი ადგილებიც რომ მიზიდავს, მზრდის და სულს მიბედნიერებს? ჰოდა, მეც ვცდილობ, დავაახლოო ეს, ერთი მხრივ, სულის გამამდიდრებელი და, მეორე მხრივ, მშობლიური ადგილები ერთმანეთს. მინდა, ხიდი გავდო ამ ორ სამყაროს შორის. ვირტუალური ხიდი გავდე კიდეც. ამ წლების

მანძილზე რა არ მიცდია, რა არ მიფიქრია, ვისთან რა წერილი არ მიმიწერია და რა პროექტი არ შემიმუშავებია ამ ხიდის გასადებ-გასამყარებლად. მერე ბევრჯერ გულიც დამწყვეტია, დანყებული საქმე წინ რომ ვერ წასულა, მაგრამ ახლა ვხვდები, აგურებს ვადებდი თურმე ერთმანეთს. ვძლიერდებოდი და ვიბრძმედივოდი.

ამას წინათ ღია ბარათი მივიღე და ჩემს აღფრთოვანებას საზღვარი არ ჰქონდა. მართალია, ადრესატის გვარი მსოფლიოს უმეტესობისთვის ცნობილია, მაგრამ ჩემი სიხარულის მიზეზი ბარათის ავტორთან საოცარი სიახლოვის შეგრძნება იყო, რამდენიმე კვირის წინათ რომ ვიგრძენი.

მწერალი და ფილანტროფისტი ეილინ როკფელერი მწერდა: „ძვირფასო მაკა, რა მშვენიერი სიურპრიზი იყო შენგან ქართული მინანქრის სამკაულის მიღება. ახლა ის ყელზე მაქვს ჩამოკიდებული. მის სილამაზეს სიტყვებითაც ვერ აღვწერ.“

თითქოს ეს ტიხრული მინანქარი სიმბოლურიცაა. მეტაფორები – ფაქიზი და ლამაზი – სარკეა შენი სულისა, რომელიც ჯაჭვით დააკავშირებს ორ სამყაროს, რომელთა ერთმანეთთან დაახლოება მიზანდასახულ ოცნებად გქცევია“...

ეილინ როკფელერი დიდი ჯონ როკფელერის შვილთაშვილია. იმ ადამიანისა, რომელმაც მსოფლიოში პირველი მილიონერობით გაითქვა სახელი და დაიპყრო კიდეც მსოფლიო თავისი მილიონებით. უდაოა, ბევრი ნეგატიური აზრიც არსებობს მისი, თუ მისი შთამომავლების სიმდიდრის გამო. მაგრამ, თითქოს ბედის ირონიააო, ახლა ისევ მისი გენი და ჯიში სულიერების, ხელოვნების, გარემოს დაცვის, ადამიანებს შორის კეთილი დამოკიდებულების დესპანია.

ეილინი ძალიან ფაქიზი და ლამაზი სულის ადამიანი აღმოჩნდა. როკფელერების დიდებაში ჩაკარგულს, საკუთარი თავის ძიებით დაღლილს ამ დაღლილი სულის განსაკურნებლად მოგონებებისა და ცხოვრებისეული გამოცდილებების შესახებ წერა დაუწყია. ნიგნმა „როკფე-

ლერობიდან საკუთრი თავის პოვნამდე“ ეილინს მტკივანი სულიც განუკურნა და თავი და ადგილიც აპოვნინა ცხოვრებაში.

თურმე, მართლაც, რა პატარა ყოფილა სამყარო! თურმე რა ერთნაირები ვყოფილვართ ადამიანები! და, რაც მთავარია, არანაირ მატერიალურ სხვაობას არ ჰქონია მნიშვნელობა, თუ სული სულს შეიცნობს. სწორედ, თავისა თუ ადგილის ამ სამყაროში ძიების პროცესი, აღმოჩნდა ის საერთო მუხტი, მყისიერად რომ დაგვაახლოვა მე და ეილინი, სარასოტაში ღირსშესანიშნავ წვეულებაზე ერთად მოხვედრილნი.

ყველაფერი კი შემოდგომის ერთ მშვენიერ დილას, საუზმეზე სტუმრობით დაიწყო:

15 ოქტომბერი, 2013

100 წელს მიტანებული ჯოელი და 86 წლის სელი, გამორჩეულნი თავიანთი მიღწევებით, წარმატებებით, მდიდარი სულიერი სამყაროთი და თურმე სიყვარულის ამბითაც კი, საუზმეზე გველოდნენ. მოხუცი მხატვარი და მისი ცოლი ჩვენს უბანში, საუკუნის ტოლი იახტკლუბის აუქციონზე გავიცანი რამდენიმე ხნის წინათ. მოხუც ჯოელის ნახატი „მდინარის პირას“ გამოეტანა. ნახატის განსხვავებულმა სტილმა და თბილმა და ბედნიერმა ფერების შერწყმამ შორიდანვე მომხიბლა და მიმიზიდა. პირდაპირ მისკენ წავედი:

„რა ლამაზია!“ – ვერ დავფარე აღფრთოვანება.

ეს ჯოელ ელკესის ნახატია. ჯოელი წარმოშობით ლიტვიდანაა და, როცა გაიგო, ამ საღამოზე ერთ-ერთი სტუმარი საქართველოდან იქნებოდა, – გაცნობა ისურვა და ახლა გელოდებო...

წარმადგინეს ჯოელთან. დაკოჟრილ-ხელებიანი, მაგრამ თვალებში ახალგაზრდულ სხივმოციმციმე, ჯოელი მომესალმა. ამერიკული ჩვეულებისამებრ, გადავხვიე ამ სათნო და კეთილ მხატვარს,

რომელიც ამ ორივე თვისებას ასხივებდა. იასამნისფერი, სუნამოთი სასიამოვნოდ გაჟღენთილი, ფუმფულა სვიტერი საოცრად ნაზი იყო. ამ ადამიანში, ისევე, როგორც მის ნახატში, რაღაც იდუმალი ენერჯია იგრძნობოდა.

მორიდებით დავიწყე მოყოლა, საიდან ვიყავი და რამ გადმომისროლა ამ ქვეყანაში...

აუქციონი დამთავრდა. სტუმრები წავიდნამოვიდნენ. მთვარის შუქზე იდუმალად მოლივლივე ტბა და ვარსკვლავებით მოჭედილი ცა კი სიყვარულით სავსე ღამეს ჰპირდებოდა შეყვარებულებს...

რამდენიმე ხნის მერე საუზმეზე მონვევა მოგვივიდა.

ხელცარიელი ხომ არ მივიდოდი და, ხაჭაპური გამოვაცხვე.

ულამაზესი დილა იყო – შემოდგომის ფერები და სურნელი უკვე შერეოდა ჰაერს. ტბის პირას განლაგებულ პატარა, კოხტა თეთრ სახლს მივადექი. აქ ცხოვრობენ მხატვარი, ხელოვანი, თანამედროვე ფსიქიატრიისა და ფსიქოლოგიის ერთ-ერთი ფუძემდებელი ჯოელ ელკესი და მისი მეუღლე, ხელოვანი, პედაგოგი, ქველმოქმედი, ნიჭიერთა სკოლების დამფუძნებელი, უამრავი უნივერსიტეტის საპატიო წევრი და ჩვენი ქალაქის აფროსნული კლუბის აღორძინებისა და შენარჩუნების პროექტის ლიდერი სელი.

ჯოელი, აგრეთვე, ავტორია მემუარული ნაშრომისა მამის, ელკანან ელკესის ლიტვაში კაუნასის გეტოს დროს თავდადებული ლიდერობისა და მოღვაწეობის შესახებ. „ღირებულებები, რწმენა და გადარჩენა“ ებრაელთა მიმართ ფაშისტების მიერ ჩადენილ სისასტიკეზე მოგვითხრობს. ელკანანის ერთგულება საკუთარი ხალხისადმი კი, უდავოდ, სამაგალითო და შთამაგონებელია.

კარი ჯოელმა გაგვიღო და გულითადი ღიმილით შეგვიპატიჟა სახლში. უცებ ვიგრძენი, იქაურობაც, როგორც მისი ფუმფულა სვიტერი, გამოხედვა და ღიმილი, გაჟღენთილი იყო დადებითი ენერ-

გით, სიკეთით, სიყვარულით და... თავი ისე ვიგრძენი, როგორც ჩემს საკუთარ სახლში. გადავხვიეთ ერთმანეთს. შემდეგ ჯოელმა თავისი დაკოჟირილი, მაგრამ ახალგაზრდული ძალით სავსე ხელი მომიკიდა და ოთახებისაკენ გამიძღვა. თვალები მხატვრის მზით განათებულ სახელოსნოს მოვავლე და ღრმად ჩავისუნთქე საღებავების და ნახატების სუნი. ჯოელმა ჩემი მზერა დაიჭირა და ღიმილით მითხრა:

– დაინყე ხატვა...

70 წლის ასაკში მემუარების წერით დაღლილი ოკეანის სანაპიროზე სეირნობდა, წარსულით აფორიაქებულ ფიქრებს იმშვიდებდა. ერთი-ერთი ასეთი გასეირნების დროს პეიზაჟმა თვალი წარიტაცა: აქაფებული ტალღების შხუილმა, ცის, აისის და წყლის ფერთა შერწყმამ მეცნიერში რაღაც ახალი სიმი შეარხია. მერე საღებავები და ტილო იყიდა და ხატვა დაიწყო. ჯოელის ნახატები მეცნიერებისა და ხელოვნების შერწყმამ, სულის სამყაროს სიმსუბუქეა, რაღაც განსხვავებული.

ამ ფაქტმა კიდევ ერთხელ მაფიქრებინა, რომ ასაკს მართლა არ ჰქონია მნიშვნელობა. ჩვენ ხომ, პირიქით, დაგვაკომპლექსეს, მაგრამ სულ უფრო მეტად ვრწმუნდები, ასაკი არ ყოფილა სულის სიძლიერის განმსაზღვრელი.

ჯოელი, ეს უშუალო და თავმდაბალი ადამიანი, სინამდვილეში უზარმაზარი პიროვნებაა. ესაა მეცნიერი, რომელმაც პირველად „ჩაიხედა“ ადამიანის ტვინში და სწორედ მან აღმოაჩინა, რომ ის ერთი მთლიანი მასა კი არაა, პატარ-პატარა „განყოფილებებით“ სავსე ორგანოა. ყველაფერი კი კატის ტვინზე დაკვირვებით დაიწყო. ამერიკა გამჭრიახია და ნიჭს ფართო გზას უხსნის. ინგლისში მცხოვრები ახალგაზრდა სწავლული 1950-იან წლებში ამერიკაში მიიწვიეს. ბრიტანეთის რიგითი ლაბორატორიიდან ამერიკის უზარმაზარი საავადმყოფოს ულტრაბინამედროვე ტექნიკით აღჭურვილ

კვლევით ცენტრში აღმოჩნდა და მორიგი „შერეკილიდან“ გენოსად იქცა. ახლა, ამ ასაკშიც კი, შეუპოვარი და მუდამ სი-ახლის მაძიებელია. ეს მოხუცი კაცი ისე აღფრთოვანდება ყოველი საინტერესო ამბით, პირდაპირ გაოცებს და, რაც ყველაზე ღირებულია, თითოეულ ადამიანში არსებული საუკეთესო უნარების გამომჟღავნების და გაფურჩქვნის ინიციატორი და ხელისშემწყობია.

სასადილო ოთახში ლამაზად განწყობილი მაგიდა გველოდა. ყოველი ნივთი და მუქი ლურჯი საღებავით მოხატული ჭურჭელიც კი სიმშვიდის დარაჯად ჩანდა ამ გარემოში. ჯოელი და სელი ისეთი უშუალობით, უბრალოებით, თავმდაბლობითა და მეგობრულად გვექცეოდნენ, რომ თავი ოჯახში მეგონა.

შედარება გულსატკეპია – ჩვენ, ქართველებს, სულ მცირე წარმატებაც კი თავში აგვივარდება ხოლმე და გვაკარგვინებს თავს, გზას, მეგობარს, დაწყებულ საქმეს. „ჩვენც რატომ არ გვაქვს წარმატებისაკენ სწრაფვა, დაწყებული საქმის ბოლომდე მიყვანის ჟინი, თანადგომა, ერთგულება?“ – ვფიქრობდი სევდით.

სტუმრობის მერე, დღე-ნახევარი ემოციებს ვხედნიდი. ბოლოს არც ვაცხე, არც ვაცხელე და წყლის საღებავები, ფუნჯი და სახატავი ქაღალდი შევიძინე. იმეღია, ერთ დროს ახალგაზრდობაში ჩარჩენილ ამ განუხორციელებელ ოცნებასაც ავიხდენ.

სწორედ იმ დღეს მივიღეთ მინვევა ჯოელის დაბადების მე-100 წლის აღსანიშნავ წვეულებაზე, რომელიც სარასოტაში, ფლორიდის შტატში უნდა გამართულიყო.

15 ნოემბერი, 2013

ფლორიდა პალმების, თეთრსილიანი სანაპიროების მზიანი შტატია. სწორედ რომ თეთრი მანქანა შეეფერება აქაურობას და ჩვენც ზუსტად თეთრი მანქანით

მისრიალებთ სანაპირო ზოლზე... შენობების არქიტექტურაც ზედმინვენით შეეფერება აქაურ ბუნებას.

ჯოელ ელკესის საუკუნოვან იუბილეზე მივდივართ. ეს პირველი შემთხვევაა ჩემს ცხოვრებაში – 100 წლის ადამიანის დაბადების დღე. ცოტა არ იყოს, ვლელავ, მეშინია ემოციების მოზღვავეების, არადა, ვიცი, უხვად იქნება. ჯოელი უცნობილესი პიროვნებაა და, შესაბამისად, ბევრი წარმატებული ადამიანი იქნება მონვეული, მაგრამ ერთ ადამიანთან შეხვედრას განსაკუთრებით ველი: ელინ როკფელერმა იცის ჩემ შესახებ, ჯოელმა წინასწარ უამბო ჩემზე. მოკლე შეხვედრა და საუბარიც დაგეგმილია.

წვეულება სარასოტას ერთ-ერთ საბანკეტო დარბაზში გაიმართა. იქაურობა ჯოელის ნახატებით იყო დამშვენებული. მონვეული სტუმრებიც, მასპინძლის მსგავსად, უმაღლეს სამეცნიერო, მწერალთა და ხელოვანთა საზოგადოებას ეკუთვნოდნენ და მე ღმერთს მადლობას ვწირავ, ამდენ ღირსეულ და საინტერესო პიროვნებას შორის რომ აღმოვჩნდი.

მე მეგობართა რანგში გავედი. რატომღაც არც გამკვირვებია ასეთი სტატუსის მონიჭება. ამაყი და აღფრთოვანებული ვარ, რომ ღმერთმა აქ ყოფნის შესაძლებლობით დამაჯილდოვა.

ჯოელი საკმაოდ სხარტად აზროვნებს და უზომოდ ბედნიერია. მის სახეს კეთილი ღიმილი ამშვენებს. სტუმრები ულოცავენ ამ მნიშვნელოვან თარიღს. მეც ვულოცავ და მისი უშუალობა ძალიან მსიამოვნებს. უკვე შევეჩვიე ამერიკელთა ამ დადებით მხარეს. როგორი მაღალი წოდება, წარმატება, თანამდებობაც უნდა იყოს მათ სახელთან დაკავშირებული, შენთან საუბარში ისინი მეგობრები არიან, აინტერესებთ შენი ამბები, თვალელებშიც შემოგციცინებენ მოსმენისას. მათი ღიმილიანი სახე სითამამეს მატებს შენს მორიდებულ თხრობას და გრძნობ, როგორი ძლიერი ხარ ამ თუნდაც ორნუთიანი საუბრის მერე... თუ რამეს ვინატ-

რებდი ჩემი ქართველებისთვის, სწორედ ამ უშუალობას, ასეთ დამოკიდებულებას ერთმანეთის მიმართ, ვინატრებდი იმ შინაგან თავისუფლებას, რომელიც შეაძლებინებს ადამიანს, სხვისი წარმატებით გაიხაროს.

მერე ჯოელმა ელინს წარუდგინა ჩემი თავი. ელინს კომპლიმენტი ვუთხარი წიგნზე და ის ნაწყვეტი გავიხსენე, რომელიც ყველაზე მეტად მომხვდა გულზე: ელინის ბებიის, უმდიდრესი მამაკაცის მეუღლის, ები როკფელერის სიტყვები, რომლითაც ის 1920-იან წლებში ახალჩამოსულ ემიგრანტებს მიმართავდა. ეს ადამიანები გაამერიკელების, მასაში შერევის და ადგილის დამკვიდრების გამო ტრადიციებისა და ეროვნულობის დავიწყებას ცდილობდნენ, რადგან ეგონათ, ასე უკეთესად მოერგებოდნენ ამ ქვეყანას, ები სახლში სტუმრობდა ემიგრანტებს. ისინიც დიდი სიხარულით, ჩაითა და ტკბილეულობით უმასპინძლდებოდნენ. მოშინაურებული ები ძალიან ბუნებრივად ოჯახის უფროსს სამშობლოდან ჩამოტანილი ნივთების გამოტანას სთხოვდა, სათუთად ათვალეებდა და ამავე დროს თბილად ახსენებდა, საკუთარი ღირებულებები არ დაევიწყებინათ:

„არასდროს დაივიწყოთ თქვენი ფესვები და წარმოშობა. ამ ქვეყანაში თქვენი მომავალი ცხოვრება მათზე დაამყარეთ“.

ელინს ჩემს წიგნზეც ვესაუბრე. უცხო ქვეყანაში მუდმივ ძიებასა და ემიგრანტულ სატკივარზე. აღმოჩნდა, რომ 1978 წელს საქართველოში უმოგზაურია. ბათუმსა და თბილისში გატარებული დღეები თბილად გაიხსენა. ცრემლებმა დაუკითხავად დამიწყო დენა და, მიუხედავად ჩემი მცდელობისა, თავს ვერაფერს ვშველოდი. საკუთარი სისუსტით შერცხვენილი ლულულულით ვცდილობდი მობოდიშებას, მაგრამ, ამ სისუსტის საპასუხოდ, ელინმა მომიალერსა: არა უშავს, ხანდახან აუცილებელიცაა ტირილი, ჩვენ ყველას რაღაც გვტკივაო....

ამ სიტყვებმა ერთბაშად გამაძლიერა და კიდევ ერთხელ მივხვდი: „ერთგულე-ბა, მეგობრობა, ურთიერთობა თუ სხვა ღირებულებები არ ყოფილა „ქართული“ ან „ამერიკული“ რამ. ადამიანები ყველა ქვეყანაში ერთნაირები ვყოფილვართ, უბრალოდ სხვადასხვა ენაზე ვსაუბრობთ და სხვადასხვა გარემოებებში აღვიზარ-დეთ, ისე კი ყველას ერთნაირად გვიყ-ვარს, ერთნაირად ვმეგობრობთ, განვიც-დით და გვიხარია“ („ბილიკები ამერიკის-კენ“ მ.კ. 2012).

*16 ნოემბერი, 2013
მანასობას სანაპიროს
ხელოვნების ცენტრი*

ღრუბლიანი შაბათი გათენდა. ჩვე-ნი სასტუმროს აივნიდან წესით მთელი ოკეანე უნდა მოჩანდეს, მაგრამ ახლა ამ ამინდში მხოლოდ ბუნდოვნად თუ და-ლანდავ მის ნაპირებს. მართალია, ნაც-რისფერი გადაჰკრავს სიშორეს, მაგრამ ეზოში ხასხასა მწვანე პალმები და მო-ნითალო, დიდფოთლიანი სუბტროპიკუ-ლი მცენარეები მახსენებს, რომ გარეთ სიტბოა.

მე და ტომი ვსაუბრობთ თეთრსილი-ან სანაპიროზე, სასტუმროს ოკეანისპირა კაფეში. ხედი, როგორც ყველგან, აქაც ეგზოტიკურია. ყავის სურნელი მსიამოვ-ნებს. ფორთოხლის წვენი გამაცოცხლებ-ლად იკვალავს გზას სხეულში. მერე მე და ტომი ფეხსაცმელებს იქვე ვტოვებთ და ფეხშიშველნი მივუყვებით სანაპირო ზოლს. სასიამოვნოდ ცრის.

ვიცოდი, საინტერესო დღე გველო-და, მაგრამ ჩემი ფანტაზია უძლური აღ-მოჩნდა იმის წარმოსადგენად, სადაც ორ საათში აღმოვჩნდი. ფლორიდის შტატი ოკეანეში გრძლად შეჭრილი ყურეა, მაგ-რამ ასე ახლოს არასდროს დავკვირვე-ბივარ რუკას. ახლა კი აღმოვაჩინე, რომ განცალკევებული ხმელეთი ზოლად ჩა-უყვება სანაპიროს. ჩვენც, ერთ-ერთი

ასეთი სანაპიროსკენ გვაქვს გეზი აღე-ბული.

გეგმის მიხედვით, 12 საათზე ლანჩზე უნდა შევხვდეთ ჯოელს, ეილინს და მათ მეუღლეებს. გუშინდელმა გულისხმიერ-მა საუბარმა და ცრემლებმა, ვიცი, მე და ეილინი დაგვამეგობრა.

მივუყვებით ულამაზეს ზოლს. ორი-ვე მხრიდან წყალია, უმწვანესი პალმე-ბი, სუნთქვაშემკვრელი ხედები და უნე-ბურად ღმერთის ყოვლისშემძლეობას ვგრძნობ. მისამართს ვუახლოვდებით. ცოტა არ იყოს, დაბნეულობა გვეპარება. კი, ვიცი, შეხვედრის ადგილი ხელოვნე-ბის ცენტრია, მაგრამ მე კეთილმოწყო-ბილი შენობა და შეხვედრა რესტორანში წარმოვიდგინე და ჩემი მაღალქუსლიანი ფეხსაცმელებიც, შესაბამისად, მსგავ-სი ადგილებისთვისაა შესაფერისი. მოუ-ლოდნელად, ორივეს, მეც და ტომსაც, გაოცების შეძახილი აღმოგვხვდება:

„ვაიმე, მგონი ეს უნდა იყოს?!“ და ვხედავთ ხალხმრავლობას, კარებს, გა-მოფენილ ნახატებს. აბრა დიდი ასოებით გვეგებება: „ხელოვანთა შემოქმედებითი სახლი“. იქით პალმებისა და კოტიჯების წყება და ოკეანის სილურჯე მოსჩანს. აგერ, ეილინსაც ვხედავ, არავითარი სა-ლამოს კაბა – თავისუფლად აცვია...

რა ხდება?

სასწარფოდ ვაბრუნებთ მანქანას. ორივემ უსიტყვოდ ვიცი, რა უნდა გავა-კეთოთ: მე მაღალქუსლიან ფეხსაცმელს ვიხდი, უკანა სკამს გადავწვდები, ჩანთი-დან ამოვაძვრენ დაბალქუსლიან საზაფ-ხულო სანდლებს და... მზად ვარ. ტომი ცალი ხელით თეთრი პერანგის ღილებს იხსნის და ისე აჩერებს მანქანას. მე უკან ჩამოკიდებულ მაისურს გადავწვდები და ტომს ვანოდე. ჩვენს ჩაცმულობას ად-გილსა და მოვლენების ხასიათს ნამებში ვუსადაგებთ. გადმოვდივართ მანქანი-დან. ნაჩქარევად იქვე მდგარი მანქანის ფანჯარაში ვიხედები: „როგორ გამოვი-ყურები?“ და ვაწყდები პოლის, ეილინის მეუღლის, თვალებს... ორივეს გველიმება:

ჩვენი მომენტალური ტრანსფორმირების საიდუმლო გამჟღავნებულია...

მანასოტას კულტურის ცენტრი ჯოელის დაბადების დღის აღსანიშნავად მასპინძლობს სტუმრებს. სამასი ადამიანია მონვეული. საქველმოქმედო თანხა გადაირიცხება ხელოვნების ხელშეწყობისა და განვითარების ფონდში. ხალხი კეთილგანწყობილია და თანხების გასაღებად მზად არის.

სელის ჯოელზე სამასსოვრო ფილმის გადაღებაც დაუგეგმავს. სტუმრები კამერის წინ დგანან და თბილ მისალოც სიტყვებს უძღვნიან ამ დიდ ადამიანს. უცებ, მეც მიწვევენ: ჯოელს გაეხარდება, შენს მოლოცვას რომ მოისმენსო. ცოტა ვღელავ, მაგრამ როგორც კი ოპერატორმა და პროდიუსერმა მიკროფონი მომანოდა, სიტუაციის განსამუხტავად ცოტა გამეხუმრა და მერე ძალიან უბრალოდ დამისვა კითხვა, უცებ სულ დამავიწყდა რომ უნდა მენერვიულა:

„მოგვიყვი, როგორ გაიცანი ჯოელი?“

და მეც დავიწყე...

როგორც ჩანს, საინტერესოდ გამომივიდა, ვინაიდან იქ მდგომნი მილოცავდნენ და გულდანყვებით აქნევენ თავებს: ვაიმე, ჩვენ ასე ლამაზად არ გვისაუბრიაო...

წვეულება დასასრულს უახლოვდება. ჯოელის და ელინის წიგნები თან მაქვს. ავტოგრაფების და სამასსოვრო სურათების გადაღების შესაძლებლობას როგორ გავუშვებ ხელიდან?!

მერე ჯოელს ვეხვევი და იქაურობას ვტოვებ..

ბედნიერი, სულიერად სავსე და ამაღლებული მივეშურები ოკეანის სანაპიროსაკენ. სილიან სანაპიროზე მზით გაბრწყინებული ლურჯი, უკიდევანო ოკეანე თვალებს მჭრის... ხელებს ვშლი და ცისკენ ავაპყრობ მადლიერ მზერას:

„დიდი მადლობა, ღმერთო!“

5 მარტი, 2014

დღეს ელინის წიგნის „როკფელერობიდან საკუთარ თავამდე“ კითხვას მოვრჩი. წიგნში მორიგ სიურპრიზს წავაწყდი:

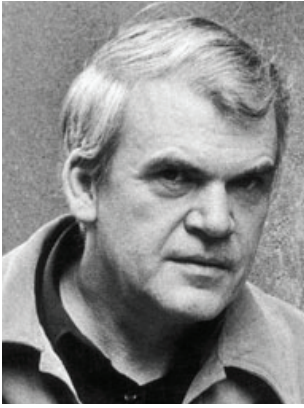
2008 წელს ელინი და მისი ქმარ-შვილი სამხრეთ აფრიკაში ნელსონ მანდელას ესტუმრნენ. ბევრ საინტერესო კითხვაში ასეთიც იყო: პოლმა (ელინის მეუღლე) ნელსონ მანდელას ჰკითხა: „რა რჩევას მისცემთ ჩვენს შვილებს?“

„იმოგზაურონ“!

– მერე მანდელა ადამს მიუტრიალდა და ჰკითხა: – ყოფილხარ ოდესმე Georgia, Russia? საქართველოში?

„არა, მაგრამ ჩვენ რამდენიმე წლის წინათ ვუმასპინძლეთ გაცვლითი პროგრამის სტუდენტს საქართველოდან – იყო პასუხი.

მანდელამ კი გააგრძელა: „ხო,ხო, ძალიან საინტერესო მხარეა საქართველო... მოგზაურობა მნიშვნელოვანია, თვალსაწიერს უზრდის ადამიანს“.

მიცან ქენდეხა

აუჩქარებლობა

22.

– ამ დროს თავმჯდომარე სხდომას ხურავს. დარბაზიდან ხმაურით გამოცვენილი კონგრესის მონაწილენი ჰოლს ავსებენ. ბერკი ჩეხ მეცნიერთან მიდის.

– ისეთი შეძრული ვიყავი... – განზრახ ნაიბორძიკებს, რათა ჩეხ სწავლულს მიახვედროს, რარიგ უძნელდება მის მიერ წარმოთქმული სიტყვის ჟანრისთვის ზუსტი განსაზღვრების შერჩევა, – თქვენი მონაწილეობით... ჩვენ მიდეკილნი ვართ, მეტისმეტად სწრაფად დავივინყოთ ბევრი რამ. მინდა დაგარწმუნოთ, რომ გულთან ახლოს მივიტანე ყველაფერი, რაც თავს გადაგხდათ. თქვენ ევროპის სიამაყე იყავით, იმ ევროპის, რომელსაც საკუთარი თავით სიამაყის განსაკუთრებული საფუძველი არა აქვს.

ჩეხი მეცნიერი პროტესტის ნიშნად აკეთებს გარკვეულ ჟესტს, რომელსაც მისი თავმდაბლობის დამონმება მართებს.

– არა, არა, ნუ აპროტესტებთ, – აგრძელებს ბერკი, – რასაც ვფიქრობ, იმას ვლაპარაკობ. თქვენ, სწორედ თქვენ, თქვენი ქვეყნის ინტელექტუალები, კომუნისტური წნეხის წინააღმდეგ შეუპოვარი ბრძოლის გამომხატველნი, იჩენდით სიმამაცეს, რომელიც ასე ხშირად გვაკ-

ლია ჩვენ. თქვენ თავისუფლების ისეთი წყურვილი გამოამჟღავნეთ, მე ვიტყვოდი – თავისუფლებისადმი ისეთი ჟინი, რომ ჩვენთვის მისაბაძი მაგალითი გახდით და კიდევ მინდოდა მეთქვა, – დაუმატა მან თავისი სიტყვებისათვის მეგობრული ფამილარობის მისანიჭებლად, – რომ ბუდაპეშტი საუცხოო ქალაქია, ისეთი ცოცხალი და, ნება დამრთეთ, ხაზგასმით აღვნიშნო – ისეთი ევროპული.

– თქვენ, ალბათ, პრადის თქმა გინდოდათ? – ფრთხილად აგებინებს ჩეხი სწავლული.

ოჰ, ეს ოხერი გეოგრაფია! ბერკი მიხვდა, რომ ბრიყვულ სიტუაციაში აღმოჩნდა და კოლეგის უტაქტობით გამოწვეულ გაღიზიანების ჩასახშობად თქვა:

– რასაკვირველია, პრადის თქმა მინდოდა, მაგრამ ასევე შეიძლება უწოდო კრაკოვი, სოფია, სანკტ-პეტერბურგი: მე უზარმაზარი საკონცენტრაციო ბანაკიდან გამოგლეჯილ ყველა ამ ქვეყანაზე ვფიქრობ.

– საკონცენტრაციო ბანაკებზე ნუ მელაპარაკებით. ჩვენ ხშირად გვემუქრებოდა სამსახურიდან მოხსნის საფრთხე, მაგრამ საკონცენტრაციო ბანაკებში არავის შევეურეკივართ.

– აღმოსავლეთ ევროპის ყველა ქვე-

დასასრული. დასაწყისი „ცისკარი“ № 9.2015 წელი.

ყანა საკონცენტრაციო ბანაკებით იყო მოფენილი, ჩემო ძვირფასო, მაგრამ რეალურით თუ წარმოსახვით, ამას არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს!

– და აღმოსავლეთ ევროპაზე ნუ მელაპარაკებით, – განაგრძო შედაგება ჩეხმა სწავლულმა, – როგორც ცნობილია, პრალა ისეთივე დასავლური ქალაქია, როგორც პარიზი. მეთოთხმეტე საუკუნეში დაარსებული კარლოვის უნივერსიტეტი პირველი უნივერსიტეტი იყო წმინდა რომის იმპერიაში. სწორედ მასში მოღვაწეობდა იან ჰუსი, ლუთერის წინამორბედი, ეკლესიისა და ორთოგრაფიის უდიდესი რეფორმატორი.

რა ბუზმა უკბინა ჩეხ მეცნიერს? ის გამუდმებით უსწორებდა თანამოსაუბრეს, რომელიც გაცოფებამდე მიჰყავდა ამ შესწორებებს, თუმცა ხმაში სიტბოს შენარჩუნება მაინც შეძლო.

– ძვირფასო კოლეგა, ნუ გრცხვენიათ იმისი, რომ თქვენ აღმოსავლეთის გვერდიგვერდ ხართ. საფრანგეთს ყოველთვის ესიმპათიურებოდა აღმოსავლეთი. თუნდაც მეცხრამეტე საუკუნის თქვენს ემიგრაციაზე გაიხსენეთ.

– მეცხრამეტე საუკუნეში ჩვენთან არავითარი ემიგრაცია არ ყოფილა.

– მაგრამ მიცკევიჩი? ვამაყობ იმით, რომ მან საფრანგეთში პოვა თავისი სამშობლო!

– მაგრამ მიცკევიჩი ჩეხი არ იყო, – არ დაშოშმინდა ჩეხი ენტომოლოგი.

ამ მომენტში სცენას იმაკულატა მოეკლინება, რომელიც თავის კინომანს ენერგიულ ნიშანს აძლევს, შემდეგ ხელების მოძრაობით გვერდზე წევს ჩეხს, ბერკის გვერდით ჯდება და მიმართავს:

– ჟაკ-ალენ ბერკ...

23

როდესაც ერთი საათის წინათ ბერკმა საკონფერენციო დარბაზში იმაკულატა და მისი კინომანი დაინახა, სიბრაზისაგან ლამის აყმუვლდა, მაგრამ ახლა ჩეხი მეცნიერით გამოწვეულმა გაღიზიანებამ და-

ჯაბნა იმაკულატასადმი სიბრაზე. ამ ეგზოტიკური პედანტისაგან თავის დაღწევის სამადლობლად გაუბედავი ლიმილიტი გაიმეტა ქალისთვის.

გამხნევებული იმაკულატა მხიარული და ხაზგასმულად ფამილარული ტონით არატრატდა:

– ჟან-ალენ ბერკ, ენტომოლოგთა ამ შეკრებაზე, რომელთა რიცხვს, ბედისწერის ნება-სურვილით, თქვენც ეკუთვნით, მოგვიხდა ერთი ყველაზე მღელვარე მომენტის გადატანა... – აქ ის მიკროფონს უწრიალებს ბერკს ტუჩებთან.

ისიც სამაგალითო მონაფესავით პალუხობს:

– დიახ, ბედნიერება გვაქვს, ამ კედლებში მივესალმეთ დიდ ჩეხ ენტომოლოგს, რომელმაც, იმის ნაცვლად, მთლიანად მისცემოდა მეცნიერებას, მთელი თავისი ცხოვრება ციხეში გაატარა. ჩვენ ყველანი შეძრული ვიყავით მისი აქ ყოფნით.

მოცეკვავე – ეს არა მხოლოდ ხორცშესხმული ვნებაა, არამედ გზაც, რომლიდანაც შეუძლებელია გადახვევა; როდესაც დიუბერკმა შიდასიანებთან სადილის ბოლოს დრუნჩით ტალახში ათრია, ბერკი სომალს არა მარტო პატივმოყვარეობის მოჭარბების გამო მიაწყდა, არამედ იმიტომაც, თავისი ცეკვის წარუმატებელი პა-ს გამოსწორების აუცილებლობას გრძნობდა. ამ მომენტში ის ხვდება საკუთარი ფრაზების უგვანობას, გრძნობს, მათ რაღაც აკლია, რაღაც ქიმიმის მარცვლები, მოულოდნელი იდეები, სიახლეები. ამიტომაც გაჩერების მაგივრად ლაყბობას იმ დრომდე აგრძელებს, სანამ წინ ნამდვილი შთაგონების გამოკრთომას არ იგრძნობს:

– და მე ვსარგებლობ შემთხვევით, შეგატყობინოთ ჩემი წინადადება ფრანგულ-ჩეხური ენტომოლოგიური ასოციაციის შექმნის თაობაზე. – ამ იდეის მოულოდნელობით განცვიფრებული მაშინვე ძალების მოზღვაგებას გრძნობს. – ეს-ეს არის ველაპარაკე ჩემს პრალელ კოლე-

გას, – ის გაურკვეველ ჟესტს აკეთებს ჩეხი მეცნიერის მხარეს, – რომელიც მოიხიბლა ჩემი წინადადებით – ამ ორგანიზაციას მივაკუთვნოთ გასული საუკუნის დიდი პოეტ-დევენილის სახელი, პოეტისა, რომელშიც ჩვენ ორ ხალხს შორის მარადიული მეგობრობა სიმბოლიზირდება. მიცკევიჩი. ადამ მიცკევიჩი. ამ პოეტის ცხოვრება გვევლინება გაკვეთილად, რომელიც მოწოდებულია შეგვახსენოს, რომ ყველაფერი, რასაც ვაკეთებთ, იქნება ეს პოეზია თუ მეცნიერება, ბოლოს და ბოლოს, არის ამბოხი. – ამ სიტყვის წყალობით ბერკი საბოლოოდ მიაღწევს საუცხოო ფორმას. – რადგან ადამიანი – მარადიული მემბრანაა. – ახლა იგი ჭეშმარიტად ბრწყინვალეა და გრძნობს კიდევ ამას. – ასე არაა, ჩემო მეგობარო? – ის მიბრუნდება ჩეხი მეცნიერისკენ, რომელიც სასწრაფოდ ჩნდება კინოკამერის კადრში და თავს იქნევს, თითქოსდა სურს თქვას „დიახ“. – თქვენ ეს მთელი თქვენი ცხოვრებით დაამტკიცეთ, თქვენი მსხვერპლით, თქვენი ტანჯვით, დიახ, დიახ, დამეთანხმეთ: ადამიანი, ამ ნოდების ღირსი, მუდმივად მემბრანაა, ჯანყდება მჩაგვრელის წინააღმდეგ და თუ ასეთი არაა, – აქ ის ხანგრძლივ პაუზას აკეთებს; მხოლოდ პონტევენს შეუძლია შეეძაროს მას აგრერიგად გრძელი და მრავალმნიშვნელოვანი პაუზის გამოყენების ხელოვნებაში; შემდეგ დაბალი ხმით ამთავრებს: – ის თავად კაცობრიობის იმ ხვედრის წინააღმდეგია, რომელიც ჩვენ არ აგვირჩევია. ჯანყი კაცობრიობის იმ ხვედრის წინააღმდეგ, რომელიც ჩვენ არ აგვირჩევია... – უკანასკნელი ფრაზა, თავისი იმპროვიზაციის გვირგვინი, თავადვე ანცვიფრებს. ვერაფერს იტყვი, ფრაზა თავისთავად დიდებულია. მომენტალურად იტაცებს მას თავისი დროის პოლიტიკური კინკლაობისაგან, ნებას რთავს, შეეხოს თავისი ქვეყნის უდიდეს ტვინებს; ასეთი ფრაზის დანერგა შეეძლო კამიუსს, მარლოს ანდა სარტრის.

გაბედნიერებული იმაკულატა თავის

კინომანს ანიშნებს და კამერა ჭრიჭინს წყვეტს.

ამ მომენტში ჩეხი სწავლული ბერკთან მიდის და ეუბნება:

– ეს ყველაფერი ბრწყინვალეა, მართლაც ბრწყინვალე, მაგრამ ნება მიბოძეთ, გითხრათ, რომ მიცკევიჩი...

პუბლიკის წარმატებამ ბერკი იმ მდგომარეობაში ჩააგდო, რომელიც ახლოსაა სიმთვრალესთან: მტკიცე, მაღალი და დამცინავი ხმით აწყვეტინებს:

– ვიცი, ჩემო ძვირფასო მოძმევ, თქვენზე არანაკლებ კარგად ვიცი, რომ მიცკევიჩი ენტომოლოგი არ ყოფილა. დიახ და, დამეთანხმებით, იშვიათად ხდება, პოეტები ამ მეცნიერებით იყვნენ დაკავებული. ამ ზადის მიუხედავად, ისინი კაცობრიობის სიამაყეს წარმოადგენენ. იმ კაცობრიობის, რომლის ნაწილსაც შეადგენენ ენტომოლოგები. მათ რიცხვში კი, თქვენი ნებართვით, ჩვენცა ვართ.

ჭოლში განმზმენდი სიცილის ნამდვილი აფეთქება გაისმა, დიდი ხნის დუღილის შემდეგ ორთქლის ამონაბოლქვის მსგავსი. როგორც კი ენტომოლოგები მიხვდნენ, რომ ამ მეტისმეტად ალელვებულ ბატონს თავისი მოხსენების წაკითხვა დაავიწყდა, ძლივსძლივობით შეძლეს სიცილის შეკავება. ბერკის თავხედურმა სიტყვებმა გაათავისუფლა ისინი სინდისის ქენჯნისაგან და ახლა ერთხმად ჭიხვინებდნენ, თავიანთ ზეიმს არ მალავდნენ.

ჩეხი მეცნიერი საგონებელშია: სად გაქრა პატივისცემა, რომელსაც მეცნიერების ეს ბურჯები გამოხატავდნენ მის მიმართ ჯერ კიდევ ორიოდე წუთის წინ? როგორ შეუძლიათ სიცილი, თავს ამის ნებას როგორ აძლევენ? (შეიძლება, ჩემო კარგო და მერე როგორ) ნუთუ სიმპათია ასეთი მყიფე, ასეთი არამდგრადი გრძნობაა? (რა თქმა უნდა, ჩემო კარგო, რა თქმა უნდა).

ამ დროს იმაკულატა მივარდება ბერკს. დამაჯერებელი ხმით ლაპარაკობს, მაგრამ ენა მსუბუქად ებმის, თითქოსდა შეზარხოშებულია.

– ბერკ, ბერკ, მომისმინე, შენ, უბრალოდ, დიდებული ხარ! შენ შეძელი ყველაფრისთვის მიგეფურთხებინა. ო, მე ვალმერთებ შენს ირონიას! მაგრამ გეხსომება, მე რა გადამხდა მისგან. გახსოვს ჩვენი ლიცეუმი? ბერკ, მომისმინე, გახსოვს, როგორ დამარქვი იმაკულატა? ნუ მეკამათები, საჭიროა, ორივემ მოვამზადოთ ფილმი, რალაც შენი პორტრეტის მსგავსი. დამეთანხმე, რომ მხოლოდ მე მაქვს ამის უფლება.

სიცილი, რომლითაც ენტომოლოგებმა ბერკი დააჯილდოვეს ჩეხი მეცნიერის გაჯორვისათვის, ჯერ კიდევ ჟღერს მის ყურებში და შეზარხოშებულ გზნებას უფუცხუნებს. ასეთ მომენტებში უზარმაზარი თვითკამაყოფილების გრძობა აპოგეას აღწევს და უბიძგებს თავხედური, თუმცა კი გულწრფელი გამოხდომებისკენ, რომლებიც არაიშვიათად თავად მასვე აძრწუნებს. წინასწარ ვაპატიოთ ის, რის გაკეთებასაც ახლა აპირებს. იმაკულატას ხელს დასტაცებს, მოურიდებელი ყურებისგან მოშორებით მიათრევს და ხმადაბლა ეუბნება:

– რაც გინდა, ის ჰქენი, ბებერო ჩათლახო, შენი დაქნეული დამქაშებით, გინდა იტყნაურე მათთან, ღამის ფრინველო, ღამის კომშარო, ბოსტნის საფრთხობელავ, ჩემი სიბრიყვის მოგონებავ, ჩემი სისულელის ძეგლო, ჩემი მოგონებების სანარცხე ორმოვ, ჩემი ახალგაზრდობის აქოთებულო შარდო...

ქალი ისე უსმენს, თითქოს ყურებს არ უჯერებს, ეჩვენება, რომ ამ ბილწ სიტყვებს ვიღაც სხვა ანთხევს, რათა კვალი აურიოს, დააბნოს მთელი შეკრებილობა; ჰგონია, რომ ეს სიტყვები, როგორღაც, ეშმაკური ოინია, რომლის გაგების უნარი მის ძალებს აღემატება და ის ბერკს მიამიტად და პირდაპირ ეკითხება:

– ყველაფერ ამას რატომ მეუბნები? რისთვის? რას მიბრძანებ, ყველაფერი ეს როგორ უნდა გავიგო?

– გიბრძანებ, გაიგო სწორედ ისე, როგორც გეუბნები! პირდაპირი აზრით! სავ-

სებით პირდაპირ! ჩათლახი – ჩათლახად, სანარცხე ორმო – სანარცხე ორმოვ, კომშარი – კომშარად, შარდი – შარდად.

24

ამ დროს ბარში მჯდომი ვენსანი თავისი ზიზლის ობიექტს უთვალთვალებდა. მთელი სცენა მისგან ათი მეტრის მოცილებით გაიშალა. ასე რომ, საუბრიდან ვერაფერი გაიგო. მისთვის მხოლოდ ერთი რამ იყო ნათელი: ბერკი მის თვალწინ სწორედ ისეთი წარსდგა, როგორსაც პონტევენი აღწერდა ყოველთვის: კლოუნს უხეში ბრბოსათვის, მსახიობს, ბურჟუას, მოცეკვავეს. სრულიად თვალსაჩინოა, რომ მხოლოდ ტელებრიგადის ხათრით გადანყვიტა ენტომოლოგთა კონგრესის მონახულება! ვენსანი გაფაციცებული იყო მისი „ბალეტური“ ოსტატობის შესწავლაზე: კამერას თვალი არ მოაცილოს, ყველაზე წინ გაძვრეს, საყოველთაო ყურადღების მისაპყრობად ელევანტურად იქნოს ხელები. იმ მომენტში, როცა ბერკმა იმაკულატას ხელი დაავლო, ვენსანმა თავი ვერ შეიკავა და წამოიძახა:

– არა, ერთი შეხედეთ: ის აქ არავის აინტერესებს, ამ ტელე-დედაკაცის გარდა! თავისი საზღვარგარეთელი კოლეგისათვის არ გაუკეთებია ხელკავი, ფურთხად არ უღირს თანამოძმენი, განსაკუთრებით, უცხოელები, მხოლოდ ამ ტელე-დედაკაცს ეპყრობა თბილად, როგორც თავის ქალბატონს, თავის საყვარელს, ერთადერთ მძევალს იმიტომ, რომ – ნაძლევს ვდებ! – მეტი არავინ ჰყავს. ის ხომ მთელი სამყაროს ბუმბერაზი იმპოტენცია.

უცნაურია, ამჯერად მისი ხმა, მთელი მისი სამარცხვინო სისუსტის მიუხედავად, სრულიად მკაფიოდ ჟღერს. ხდება ხოლმე, როდესაც თვით ყველაზე სუსტი ხმაც მიდის მსმენელამდე, ეს მაშინ, როცა ვენსანი ჩვენთვის გამაღიზიანებელ იდეებს გამოთქვამს, ხმამაღლა გამოცემს თავის მოსაზრებებს, ჭკვიანია, გამქირდავი, მოცეკვავეებზე და სიკვდი-

ლის ანგელოზთან დადებულ კონტრაქტზე ლაპარაკობს და უფრო და უფრო მეტად ფიცხდება საკუთარი მჭევრმეტყველებით, თავის ჰიპერბოლებზე ისე მიცოცავს, როგორც ცაში მიმავალ კიბეზე. ვილაც კოსტიუმში გამოწყობილი სათვალისანი ახალგაზრდა ყურადღებით ადევნებს თვალს და იმ მტაცებელივით უსმენს, თავდასხმისათვის რომ მზადაა. როდესაც ვენსანის ენამჭევრობა დაიშრატა, მიმართა:

– მუსიე, ჩვენ არ ვირჩევთ ეპოქას, რომელშიც ვცხოვრობთ. ცხოვრებით კი კინოკამერების მზერის ქვეშ ვცხოვრობთ. ისინი ახლა კაცობრიობის არსებობის ერთ-ერთ პირობას შეადგენს. ომში მონაწილეობის დროსაც კი კამერის მზერის ქვეშ ვომობთ და, თუკი რაიმეს წინააღმდეგ პროტესტის გამოხატვა გვიხდება, ჩვენი პროტესტი კამერის დახმარების გარეშე ვერ იქნება მოსმენილი. ჩვენ, ყველანი, მოცეკვავეები ვართ, როგორაც თქვენ ინებეთ გამოხატვა. მეტსაც ვიტყვით: ჩვენ ან მოცეკვავეები ვართ, ან დეზერტირები. თქვენ, მუსიე, გენანებათ, დრო რომ წინ მიდის. ასე მობრუნდება იგი უკან! მეთორმეტე საუკუნეში თუ მოგეწონებოდათ? მაგრამ იქ მოხვედრისთანავე კათედრალური ტაძრების წინააღმდეგ დაიწყებთ პროტესტს, რადგან მათ თანადროულობის ბარბაროსობად მიიჩნევთ! კიდევ უფრო შორს წადით! დაბრუნდით მაიმუნებთან! იქ თქვენ არავითარი თანამედროვეობა არ დაგემუქრებათ, თავს ისე იგრძნობთ, როგორც საკუთარ სახლში, მაკაკების შეურყვნელ სამოთხეში!

არაფერია იმაზე დამამცირებელი, გესლიანი პასუხი ვერ მოძებნო გამქირდავ გამოხდომაზე. უზომოდ დაბნეული ვენსანი აბუჩად ამგდებ სიცილში იძულებულია, გაიპაროს. წუთიერი დაფანტულობის შემდეგ იხსენებს, რომ იულია ელოდება; ერთი ყლუპით ცლის ჭიქა ვისკის, რომელიც ხელში უჭირავს, ჭიქას ბარის დახლზე დგამს და კიდევ ორ ულუფას

უკვეთავს – ერთს თავისთვის, მეორეს იულიასათვის.

25

კოსტიუმისანი ადამიანის ხატება მის სულს ხინვივით ჩაერჭო: ეს მით უფრო უსიამოვნო იყო, რომ ქალის მოხიბლვა სწყუროდა. მაგრამ როგორ მოხიბლავ, თუკი სულში ხინვი გტანჯავს?

ქალიშვილმა შეამჩნია მისი მდგომარეობა.

– ამდენ ხანს სად იტუზებოდი? ვფიქრობდი, რომ მიმატოვე, უკვე აღარ დაბრუნდებოდი.

ვენსანი ხვდება, ქალიშვილი დიდად აფასებს და ეს ცოტათი უმსუბუქებს ხინვით გამოწვეულ ტკივილს. ცდილობს, ისევ მომაჯადოებლად გამოიყურებოდეს, მაგრამ იულიას ფხიზლად უჭირავს თავი.

– თვალს ნუ მიხვევ, რამდენიმე წუთში სავსებით შეიცვალე. ნაცნობს შეხვდი?

– არა-მეთქი, არა, – გაეხმიანა ვენსანი.

– და მაინც, ქალს შეხვდი, გთხოვ, თუ გინდა, წადი მასთან. ჩვენ ხომ ერთმანეთი რალაც ნახევარი საათის წინ გავიცანით. ჩავთვლი, რომ სრულებით უცნობები ვართ.

ქალიშვილი უფრო და უფრო ნალვლიანდება. მამაკაცისთვის კი არ არსებობს ქალისთვის მიყენებულ ნალველზე უფრო ტკბილი ბალზამი.

– არა, დამიჯერე, იქ ქალის სახსენებელიც არ ყოფილა. იყო ერთი მუდო, საშინელი კრეტინი, რომელსაც მივეჯაჭვე. აი, ყველაფერი, – და მან იულიას ლოყაზე ხელი ისე გულწრფელად და ნაზად მოუთათუნა, რომ ქალს მაშინვე დაავინყდა თავისი ეჭვები.

– დაე, ასე იყოს, ვენსან, და მაინც, სავსებით შეიცვალე.

– წამოდი ჩემთან, – უთხრა მან. ბარში მიიწვია. იმედოვნებდა, რომ იქ მაინც მოახერხებდა სულიდან ხინვის ამოძრობას ვისკის მთელი ნიაღვრის მეშვეობით. კოსტიუმში გამოწყობილი ელეგანტური

ტიპი ისევ იქ დაყალიბდა რამდენიმე მეგობრის თანხლებით. ახლომახლო ქალის ჭაჭანება არ იყო და ეს ხელს აძლევდა ვენსანს, რომელსაც ამ ნუთში თანმხლები ქალიშვილი კიდევ უფრო სანდომიანი მოეჩვენა. ორი ქიქა ვისკი აიღო, ერთი იულიას გაუწოდა, მეორე აჩქარებით ჩაყლაპა, შემდეგ მისკენ დაიხარა.

– ამ სათვალთან და კოსტიუმთან კრეტინს შეხედე.

– ამას? ეს ხომ არარაობაა, ვენსან, ნამდვილი არარაობა. როგორ შეგიძლია, ყურადღება მიაქციო?

– მართალი ხარ, ტიპური მოუმთავრებელია, ანტიბიტნიკი, იმპოტენტი, – ამბობს ვენსანი და ეჩვენება, რომ იულიას გვერდით ყოფნა წელანდელი მარცხის დავინწყებას აიძულებს, რადგან ნამდვილი გამარჯვება, ერთადერთი, რისთვისაც ღირს ბრძოლა ენტომოლოგთა ავბედით და ანტიეროტიკულ საზოგადოებაში, ამ დამათრობელი ლამაზმანის უსწრაფეს დაპყრობაზე დაიყვანება.

– არარაობა, ცარიელი ადგილი, ცარიელი ადგილი, გარწმუნებ, – იმეორებს იულია.

– მართალი ხარ, თუკი თავიდან ვერ ამოვიგდებ, თვითონაც ასეთივე კრეტინად გადავიქცევი, – და იქ, ბარში, ყველას თვალწინ ტუჩებში კოცნის იულიას.

ეს მათი პირველი კოცნა იყო.

ისინი პარკში გადიან, სეირნობენ, ჩერდებიან და ხელახლა კოცნიან ერთმანეთს. შემდეგ სკამს პოულობენ და სხდებიან. შორიდან მდინარის შხაპუნის ხმა აღწევს, თავადაც არ უწყიან, რატომ, ალფრთოვანებულები არიან; აი, მე კი ვიცი: ისინი მაღამ დე T.-ის მდინარეს უსმენენ, მისი სასიყვარულო ღამეების მდინარეს, განცხრომათა საუკუნის წიაღიდან მოკრძალებულ სალამს რომ უძღვნის ვენსანს.

და ისიც თითქოსდა ვილაციის კარნახით წარმოთქვამს:

– ოდესღაც ამ ციხე-დარბაზში ორგებს მართავდნენ. უფრო ზუსტად, მეთ-

ვრამეტე საუკუნეში. სადი, მარკიზი და სადი. „ფილოსოფია ბუდუარებში“. იცი ეს პატარა წიგნი?

– არა.

– საჭიროა, კი, მოგცემ წასაკითხად. ესაა საუბარი ორგის დროს ორ მამაკაცსა და ორ ქალს შორის.

– დიახ, – ამბობს იულია.

– ოთხივენი შიშვლები არიან და ერთად ეძლევიან სიყვარულს.

– დიახ.

– შენ ეს მოგეწონებოდა?

– არ ვიცი, – პასუხობს იგი. მაგრამ ეს „არ ვიცი“ ჟღერს არა როგორც უარი, არამედ როგორც ამაღლელებელი გულწრფელობისა და სამაგალითო სისადავის დასტური.

სულიდან ხიწვს ასე იოლად რას ამოიძრობ. ტკივილზე გამარჯვება, მისი განდევნაა საჭირო. ვენსანი თავს იკატუნებს, თითქოს ამაზე აღარ ფიქრობს, მაგრამ ეს თვალთმაქცობა ძალას მოითხოვს. მარკიზ დე სადიზე ასეთი ვნებით არა იმდენად იულიას გასარყვნელად ლაპარაკობს, არამედ იმ წყენის დასავიწყებლად, კოსტიუმთანმა ლამაზმა რომ მიაყენა.

– არა, – არწმუნებს ქალიშვილს, – ბრწყინვალედ იცი, რომ მოგეწონებოდა, – მოუწონდა მისთვის უამრავი სენტენცია მოეყვანა, უამრავი სიტუაცია მოეთხრო, რომელსაც შეიცავს ეს ფანტასტიკური წიგნი, „ფილოსოფია ბუდუარებში“ რომ ეწოდება.

შემდეგ ისინი დგებიან და სეირნობას განაგრძობენ. უზარმაზარი მთვარე ამოდის ხეების თავზე. ვენსანი შეხედავს იულიას და თავს უეცრად მოჯადოებულად გრძნობს: მთვარის მკრთალ შუქზე გოგონა ზღაპრულ ფერიად ეჩვენება, იგი განსაცვიფრებელი სილამაზით ბრწყინავს, რომელიც თავიდან წესიერად არც კი შეუნიშნავს, ნატიფი, უღონო, ქალწულებრივად სუფთა, მიუნვდომელი სილამაზით. იმნამსვე, თავადაც არ იცის რატომ, მის უკანა ხვრელს წარმოიდგენს. მოულოდნელად ეს ხატება მთლიანად

მოიცავს და ვერაფრით ვერ შეძლებს მისგან გათავისუფლებას.

დალოცვილი იყოს ეს მხსნელი ხილვა! რადგან კოსტიუმისანი ლამაზი მისი წყალობით აორთქლდა (ბოლოს და ბოლოს, ბოლოს და ბოლოს!). ის, რაც ვისკის აურაცხელმა ულუფამ ვერ შეძლო, ამ უხამსმა სურათმა მოახერხა წამში! ვენსანი მოეხვია იულიას, მიიკრა, მკერდის სრესვა დაუწყო, ტკებოდა მისი გრძნეული სილამაზით და, იმავდროულად, მისი უკანა ხვრელი ელანდებოდა. საშინლად მოუნდა ეთქვა მისთვის: „მე ვეალერსები შენს მკერდს, მაგრამ მხოლოდ ამ ხვრელზე ვფიქრობ“, მაგრამ ამის ხმამალა წარმოთქმა ვერ გადაწყვიტა, სიტყვები ყელში გაეჩხირა. რაც უფრო მეტს ფიქრობდა ამ ხვრელზე, მით უფრო ნათელი, გამჭვირვალე და ანგელოზისებრი ეჩვენებოდა იულია. ასე რომ, მისი სიტყვები უთქმელი დარჩა.

ვერას სძინავს. მე კი, ღია ფანჯარასთან მდგარი, მთვარიან ღამეში ციხე-დარბაზის პარკში მოსეირნე წყვილს ვუყურებ.

უეცრად მესმის, მძინარე ცოლის სუნთქვა სულ უფრო ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ხდება. მისი საწოლისკენ შემობრუნებული ვგრძნობ, საცაა დაიყვირებს. არასოდეს მინახავს, იგი კომპარების მსხვერპლი გამხდარიყოს! ციხე-დარბაზში რალა ხდება?

ვალვიძებ. ის ფართოდ გახელილი, შეძრწუნებული თვალებით მიყურებს. შემდეგ თავის სიზმარს ისე აჩქარებით მიყვება, თითქოს ციხე-ცხელების შეტევა აქვს:

– ამ სასტუმროს გრძელ კორიდორში ვიყავი. უეცრად შორს ადამიანი გამოჩინდა, ჩემკენ მორბოდა. ათ მეტრზე რომ მოიბრინა, ყვირილი მორთო. შენ წარმოიდგინე, ჩეხურად ყვიროდა! ფრაზები სავსებით უაზრო იყო: „მიცკევიჩი ჩეხი არაა! მიცკევიჩი პოლონელია!“ შემდეგ მუქარის გამომხატველი მზერით მომიახლოვდა რამდენიმე ნაბიჯზე და აქ შენ გამალვიძე.

– მაპატიე. – ვეუბნები, – შენ ჩემი

სულელური გამოწვინების მსხვერპლი გახდი.

– ეს როგორ გავიგო?

– ისე, რომ შენი სიზმრები როგორღაც, იმ სანაგვე ვედროდ იქცა, რომელშიც მე მეტისმეტად სულელურ გვერდებს ვყრი.

– ამჯერად რას იგონებ? რომანს? – განგაპით მეკითხება ის. თავს ვუქნევ.

– ხშირად მეუბნებოდი, რომ ოდესმე დაწერდი რომანს, რომელშიც არც ერთი სერიოზული სიტყვა არ იქნებოდა. დიდ სისულელეს საკუთარი სიამოვნებისათვის. ვშიშობ, რომ ეს მომენტი ჯერ კიდევ არ დამდგარა. მინდა მხოლოდ გაგაფრთხილო: ფრთხილად იყავი!

თავს კიდევ უფრო მონდომებით ვუქნევ.

– გახსოვს, რას გეუბნებოდა დედაშენი? ყურებში აქამდე მესმის მისი ხმა: მილანკა, სისულელეებს შეეშვი, ვერავინ გაგიგებს, ამქვეყნად ყველას გაანაწყენებ და ყველა შეგიძულეებს ამისთვის.

– ჰო, – ვეუბნები მე.

– გაფრთხილებ, შენი ხსნა სერიოზულობაშია. როდესაც ის დაგტოვებს, მგლებს შორის შიშველი აღმოჩნდები და განა არ იცი, რომ მხოლოდ ამას ელოდებიან.

ამ საშინელი წინასწარმეტყველების წარმოთქმისთანავე ვერამ ხელახლა დაიძინა.

27

თითქმის ამ დროს დათრგუნვილი და განამებული ჩეხი სწავლული თავის ნომერში ბრუნდება. ყურებში ჯერაც არ მიწყნარებია ბერკის სარკასტული სიტყვებით გამოწვეული ხარხარი. მას ერთი და იგივე კითხვა აწამებს: შესაძლებელია კი აღტაცებიდან ზიზღზე ასეთი სიმსუბუქით გადასვლა?

სინამდვილეში, ვეკითხები საკუთარ თავს, სად გაუჩინარდა უმაღლესი მსოფლიო აქტუალობით აღბეჭდილი კოცნა ჩეხის შუბლზე?

აი, რაში ცდებიან აქტუალობის მიმდევრები: მათ აზრადაც არ მოსდით, რომ ისტორიულ სცენაზე წარმოშობილი სიტუაციები მხოლოდ პირველსავე წუთებშია გაჩირაღდებული. არც ერთი მოვლენა არ რჩება აქტუალური მთელი მისი ხანგრძლივობის მანძილზე, არამედ დროის ძალზე მოკლე მონაკვეთში, დასაწყისში. განა აღარ იხოცებიან სომალელი ბავშვები, რომელთაც ხარბად შესცქეროდა მილიონობით ტელემეყურებელი? რა სჭირთ ამ ბავშვებს ახლა? გამოჯანმრთელდნენ თუ უფრო უარესად დამჭლევდნენ? არსებობს კი დღემდე ასეთი ქვეყანა – სომალი?

ანდა არსებობდა კი ოდესმე? რომელიმე ფანტომის სახელი ხომ არ იყო?

თანამედროვე ისტორიის მოთხრობის ხერხი გრანდიოზულ კონცერტს გვახსენებს, სადაც თანმიმდევრობით სრულდება ბეთჰოვენის ას ოცდათვრამეტი ოპუსი, თანაც, ყოველი მათგანიდან მხოლოდ პირველ რვა ტაქტს უკრავენ. თუკი იმავე კონცერტს ათი წლის შემდეგ გავიმეორებთ, მასზე თითოეული პიესის მხოლოდ პირველი ნოტი გაიჟღერებს; შესაძლოა კონცერტის გაგრძელებაში შესრულდეს ყველა ას ოცდათვრამეტივე ნოტი, ერთ მელოდიად წარმოდგენილი. ოცი წლის შემდეგ კი ბეთჰოვენის მთელი მუსიკა იმ დაუსრულებელი მალალი ბგერის მსგავს ხანგრძლივ და განმგმირავ ნოტზე დაიყვანება, რომელიც მან მოისმინა სიყრუის პირველ დღეს.

ჩეხი მეცნიერი ჩვეულ მელანქოლიაში იძირება. დარდის გასაქარვებლად იხსენებს, რომ მშენებლობაზე გმირული მუშაობის ეპოქამ, რომლის დავინყებაც სურს ყველას, დაუტოვა სრულიად მატერიალური და საგრძნობი მოგონება – ჩინებული მუსკულატურა. კმაყოფილების თავშეკავებული ღიმი გამოჟონავს სახეზე, რადგანაც დარწმუნებულია, რომ არც ერთ აქ მყოფ სწავლულს არა აქვს ისეთი კუნთები, როგორიც მას.

ღიახ, ღიახ, გინდ დაიჯერეთ, გინდ

არა, მაგრამ გარეგნულად ამ სიცილის მომგვრელ იდეას კარგ გუნებაზე მოჰყავს. ქურთუკს იხდის და პირქვე, პირდაპირ იატაკზე წვება. ხელებს მალლა წევს. ამ ვარჯიშს ოცდაექვსჯერ აკეთებს და კმაყოფილებას გრძნობს. იმ დროს იგონებს, როცა სამსახურის ამხანაგებთან ერთად ცვლის დამთავრების შემდეგ სამშენებლო მოედნის პატარა გუბურაში საბანაოდ დადიოდა. სიმართლე გითხრათ, მაშინ ის ათასჯერ უფრო ბედნიერი იყო, ვიდრე დღეს, ამ ციხე-დარბაზში. მუშებს იგი უყვარდათ და აინშტაინს ეძახდნენ.

თავში კიდევ ერთი საკმაოდ უაზრო იდეა გაუკრთება (მან იცის ამ იდეის უაზრობა და ეს კიდევ უფრო ამხიარულებს): საბანაოდ წავიდეს სასტუმროს მდიდრულ აუზში. ამ სულსწრაფი და სავსებით ცნობიერი პატივმოყვარეობის შესრულებით სურდა, თავისი სხეულით ეტრაბახა ამ უცნაური, უზომოდ კულტურული და, საერთოდ, მზაკვრული ქვეყნის ჩია ინტელექტუალების წინაშე. საბედნიეროდ, საბანაო კოსტიუმი წამოიღო პრალიდან (ყველგან თან დაათრევს); იცვამს მას და სარკეში ნახევრად შიშველ საკუთარ გამოსახულებას ათვალიერებს. მკლავებს იდაყვებში ღუნავს, მისი ბიცეფსები მძლავრად ხტიან. „თუკი ვინმეს აზრად მოუვა ჩემი წარსულის უარყოფა, დაე, ჩემს კუნთებს შეხედოს, მტკიცებულება სრულიად უდავოა!“ წარმოიდგენს, როგორ დასეირნობს აუზის გარშემო. ფრანგებს თვალსაჩინოდ აჩვენებს, რომ ამქვეყნად არსებობს ელემენტარული ღირებულება – სხეულებრივი სრულყოფა, რომლითაც ის სამართლიანად ამაყოფს და რომელზეც მათ მცირეოდენი წარმოდგენაც არ აქვთ. შემდეგ გადაწყვეტს, რომ უწესობა იქნება ასეთნაირად სასტუმროს კორიდორში აქეთ-იქეთ სიარული და სპორტულ ტრიკოს იცვამს. ფეხსაცმლის საკითხის გადაწყვეტალა რჩება. ფეხშიშველა ტანტალი ისევე უადგილოა, როგორც ფეხსაცმლით წასვლა; გადაწყვეტს, წინდები იკმაროს. ამნაირად ეკი-

პირებული ხელახლა იცქირება სარკეში. მისი ჩვეული მელანქოლია კვლავ უთანასწორდება სიამაყეს, თავს ისევ დაჯვრებულად გრძნობს.

28

უკანალის ხვრელი. შეიძლება სხვაგვარადაც ეწოდოს, მაგალითად, ისე, როგორც ეს გააკეთა გიომ აპოლინერმა: „სხეულის მეცხრე კარიბჭე“. მისი ლექსები ქალის სხეულის მეცხრე კარიბჭეზე ორ ვარიანტად არსებობს: პირველი თავის საყვარელს – ლუს გაუგზავნა 1915 წლის 11 მაისს სანგარში დანერილი წერილით, მეორეც იქიდანვე გაგზავნა იმავე წლის 21 სექტემბერს მადლენთან – მეორე საყვარელთან. ორივე ლექსი ერთნაირად ბრწყინვალეა, მხოლოდ წარმოსახვის გამომწვევი მიზეზები განასხვავებს, მაგრამ ერთიანი პლანით არის აგებული: თითოეული სტროფი მიძღვნილია შეყვარებულის სხეულის ერთ-ერთი კარიბჭისადმი: ერთი თვალი, მეორე თვალი, ერთი ყური, მეორე ყური, მარჯვენა ნესტო, მარცხენა ნესტო, პირი; შემდეგ ლუსადმი მიძღვნილ პოემაში „შენი უკანალის კარიბჭე“ და ბოლოს, მეცხრე კარიბჭე – საშვილოსნო. მადლენისათვის მიძღვნილ მეორე ლექსში კარიბჭეების ჩამოთვლის რიგითობა ბოლოში არსებითად იცვლება, საშვილოსნო მერვე ადგილს იკავებს, „მარგალიტის ორ მთას შუა“ გახსნილი უკანა ხვრელი კი ხდება „მეცხრე კარიბჭე და უფრო მეტად იდუმალი, ვიდრე ყველა დანარჩენი“. „კარიბჭეებით“ „ჯადოქრობა, რომელზედაც მე ლაპარაკს ვერ ვბედავ, უმაღლესი კარიბჭეებით“.

მე მგონია, რომ ის ოთხი თვე და ათი დღეა ორივე მათგანის გამყოფი. იმ ოთხმა თვემ, რომელიც აპოლინერმა სანგარში გაატარა მშფოთვარე ეროტიკულ წარმოსახვებში დანთქმულმა, იგი პერსპექტივის ცვლილებამდე, რაღაც ზემოთაგონებამდე მიიყვანა: სწორედ უკანა ხვრელი გვეკლინება იმ იდუმალ წერტილად, რომელშიც თავმოყრილია სიშიშვლის

მთელი ბირთვული ენერგია. ცხადია, საშოს კარიბჭე მნიშვნელოვანია (ამას ვინ უარყოფს), მაგრამ მისი მნიშვნელობა მეტისმეტად ოფიციალურია; ეს ადგილი რეგისტრირებულია, კლასიფიცირებული, კონტროლირებული, კომენტირებული, გამოკვლეული, დაცული, ხოტბაშესხმული, სახელმძღვანელო. საშო – ეს ხმაურიანი გზაჯვარედინია, სადაც მრავალენოვანი კაცობრიობის წარმომადგენლები ეხლებიან ერთმანეთს, გვირაბია, რომელსაც მთელი თაობები გაივლიან. მხოლოდ უკანასკნელი რეგვენნი ირწმუნებენ თავს ამ ყველაზე უფრო საჯარო ადგილის ინტიმურობაში. ერთადერთი ჭეშმარიტად ინტიმური ადგილი, რომლის ტაბუირების ხელყოფასაც თვით პორნოფილმებიც კი ვერ ბედავს – უკანა ხვრელია, უმაღლესი კარიბჭე, ყველაზე უფრო იდუმალი, ყველაზე უფრო საიდუმლო.

ამ სიბრძნეს, ოთხი თვის განმავლობაში ღია ცის ქვეშ გდებითა და შრაპნელით განამებული აპოლინერის წინაშე გაცხადებულს, ვენსანი იულიასთან ერთი – ერთადერთი სეირნობის დროს ეზიარა, იულიასთან, რომელიც მთვარის შუქზე თითქმის ნახევრად გამჭვირვალე გახდა.

29

ძნელია იმის მდგომარეობა, ვისაც სურვილი კლავს, მხოლოდ ერთ რამეზე ილაპარაკოს, მაგრამ ამის გაკეთების ძალა არ შესწევს: წარმოუთქმელი უკანა ხვრელი ვენსანს პირში ალიკაპს სდებს და მჭევრმეტყველების ნიჭს უკარგავს. ცას შეჰყურებს, თითქოსდა შველას სთხოვს და ცაც ინყნარებს მის თხოვნას, პოეტურ აღმადრენას უგზავნის; ვენსანი წამოიძახებს:

– არა, ერთი შეხედე! – და მთვარისკენ აკეთებს ჟესტს: – ის თითქოს ნახვრეტია ზეცის უკანალში!

იულიასკენ მიბრუნდება. ის, ნახევრად გამჭვირვალე და ნაზი, იღიმება და ამბობს „დიახ“, რადგანაც მზადაა, ვენსანის მიერ ნათქვამი ნებისმიერი სისულელით აღფრთოვანდეს.

ვენსანი ისმენს მის „დიახ“-ს, მაგრამ არ ცხრება. ქალიშვილი სუფთაა, როგორც ფერია, და მოუთმენლად ცდილობს მისი ბაგეებიდან გაიგონოს ეს ფორმულა: „ნახვრეტი უკანალში“, თუმცა ვერ გადაუწყვეტია. ამის ნაცვლად, საკუთარი მჭევრმეტყველების მახეში გაბმული, უფრო და უფრო მეტად ეფლობა მოფიქრებულ მეტაფორაში:

– ნახვრეტი ზეცის უკანალში, საიდანაც სამყაროს შიგნეულის გამაცისკროვნებელი მკრთალი შუქი გამოდის! – და ხელს მთვარისკენ იშვერს: – ნინ, უსასრულობის ხვრელში!

არ შემიძლია ვენსანის ამ იმპროვიზაციაზე მოკრძალებული კომენტარისაგან თავის შეკავება: თავისი აკვიატებული და ნათლად გამოხატული იდეით – ნახვრეტი უკანალში, ის ცდილობს XVIII საუკუნისადმი, მარკიზ დე სადისა და ლიბერტინ – თავისუფლად მოაზროვნეთა მთელი ჯგროსადმი სიყვარულის გამოხატვას, მაგრამ, რადგანაც ძალა არ მოს-

დევს, მთლიანად და ბოლომდე მიეცეს ამ გულისთქმას, მასთან დასახმარებლად მიდის სრულიად სხვა, უფრო მეტიც, სრულიად სანინალმდეგო მემკვიდრეობა, მომდევნო საუკუნეს რომ ეკუთვნის: ანუ, მას შეუძლია თავის უსირცხვილო გულისთქმაზე ილაპარაკოს, ოღონდ მეტაფორაში გადაზრდით მოახდინოს მისი პოეტიზირება. ამგვარად, ლიბერტინელების სულისკვეთებას მსხვერპლად სწირავს პოეზიის სულისკვეთებას და ქალის უკანალის ხვრელი ზეცის ხვრელში ერევა.

ეჰ, რა სავალალოა ეს გადასვლა, უბრალოდ, ძნელია მისი ყურება! ჩემთვის მეტად უსიამოვნოა ამ გზაზე მოძრავი ვენსანისთვის თვალის მიდევნება: მას გიჟივით უჭირავს თავი, ღობე-ყორეს აწყდება, გაჰკვივის, როგორც ერთ წვეთ წებოში ჩაფლული ბუზი:

– ნახვრეტი ზეცის უკანალში – ეს იგივეა, რაც ღვთაებრივი კინოკამერის ჭუჭრუტანა!

ვენსანის უძღურებას თითქოსდა მიმხვდარი იულია არღვევს მის პოეტურ ზმანებებს ჰოლის გაჩირაღდებული ფანჯრების ჩვენებით:

– თითქმის ყველანი ნავიდ-წამოვიდნენ.

ისინი ბრუნდებიან: სინამდვილეში მაგიდებთან მხოლოდ რამდენიმე დაგვიანებული სტუმარი ზის. კოსტიუმისანი ლამაზი არსად ჩანს. მისი არყოფნაც კი ისეთი ძალით ახსენებს მის თავს, რომ ხელახლა ესმის ლამაზის ცივი და ავი ხმა ამხანაგების სიცილის თანხლებით. ვენსანს ხელახლა რცხვენია: ასე რატომ დაიბნა მის წინაშე? შეკამათება რატომ ვერ გაბედა? ცდილობს, გამოგავოს ის სულიდან, მაგრამ არ გამოსდის; ყურებში მისი სიტყვები ისევ უჟღერს: „ჩვენ ყველანი კინოკამერის მზერის ქვეშ ვცხოვრობთ, ისინი ახლა კაცობრიობის არსებობის ერთ-ერთ პირობას შეადგენენ...“

იულია სავსებით ავინყდება და თავადაც უკვირს, ამ ორ ფრაზაზე მოძრაობს. უცნაურია, ლამაზის არგუმენტები თითქმის იდენტურია იმ იდეის, რომელიც მან თავად გადმოალაგა პონტევენთან კამათისას: „თუკი საზოგადოებრივ კონფლიქტში ჩარევა, უსამართლობისადმი ყურადღების მიპყრობა გსურს, როგორღა გინდა ჩვენს დროში არ იყო მოცეკვავე ან თავი არ გაასალო ასეთად?“

ამიტომ ხომ არ დაიბნა ასე ლამაზის წინაშე? ნუთუ ლამაზის განსჯა ისე ახლოს იყო მის საკუთართან, რომ შედავება ვერ გადანყვიტა? ხომ არ გავებით ჩვენ ყველანი სამყაროს მიერ დაგებულ ერთსა და იმავე მახეში, რომელიც ჩვენს ფეხქვეშ წამსვე სცენად იქცევა და ამ სცენიდან გასასვლელი არ არსებობს? შესაძლოა, არავითარი განსხვავება არ არის იმაში, რას ფიქრობს ვენსანი და რას ლამაზი?

არა, ეს აზრი, უბრალოდ, აუტანელია! მას ძულს ბერკი, ძულს ლამაზი და ეს ზიზღი მის ყველა შეფასებას წინასწარ განსაზღვრავს. შეუპოვრად ცდილობს განსხვავების მოხელტებას საკუთარ თავსა და მათ შორის და საბოლოოდ, გამოსდის კიდეც: ისინი, როგორც საცოდავი მაჩანჩალა კუდები, კაცობრიობის არსებობის იმ პირობით არიან აღფრთოვანებულნი, რომელიც გარედან არის მათთვის თავსმომხვეული; ეს მოცეკვავეები საკუთარი მდგომარეობით არიან კმაყოფილნი. თავად კი, როცა იცის, არავითარი გამოსავალი არ არის, გაჭკვივის ამ სამყაროსთან თავის უთანხმოებაზე. მოულოდნელად თავში მოსდის პასუხი, რომელიც შეიძლებოდა სახეში მიეხალა ლამაზისთვის: „თუკი კინოკამერის მზერის ქვეშ ცხოვრება ჩვენი ყოფის პირობა გახდა, მე წინააღმდეგი ვარ ასეთი ცხოვრების, მე იგი არ ამირჩევია!“ აი, ეს კი ნამდვილი პასუხია! იულიასკენ იხრება და ყოველგვარი ახსნა-განმარტების გარეშე უცხადებს:

– ერთადერთი, რაც დაგვრჩენია, ეს ჯანყია კაცობრიობის არსებობის პირო-

ბის წინააღმდეგ, რომელიც ჩვენ არ ავირჩევია!

ვენსანის უთავბოლო ფრაზებს უკვე მიჩვეული გოგონა ამასაც დიდებულად მიიჩნევს და მამაცური ტონით პასუხობს:

– ცხადია! – და რამდენადაც სიტყვა „ჯანყი“ ენერგიითა და ზემოთ ავსებს, უმატებს: – შენს ნომერში წავიდეთ!

ლამაზი ხელმეორედ ორთქლდება ვენსანის გონებიდან, იულიას უყურებს მისი უკანასკნელი სიტყვებით აღფრთოვანებული.

ქალიშვილიც ხარობს. ბარის ახლოს რამდენიმე კაცი, რომელთა შორის თვითონაც იყო, როცა ვენსანი გაჩითა, ისევ უსაქმოდ დაყიალებს ეს კაცუნები, როგორც ცარიელ ადგილს, ისე უყურებდნენ და ამით შეურაცხყვეს იგი. ახლა მათ ზევიდან უცქერის, დიდებული და უვნები. ისინი უმნიშვნელო შთაბეჭდილებასაც ვეღარ მოახდენენ მასზე. წინ სიყვარულის მთელი ღამე აქვს და ყველაფერი ეს – საკუთარი ნება-სურვილის, საკუთარი გადანყვეტილების წყალობით; თავს ამ კაცუნებზე უფრო მდიდრულად, იღბლიანად, ძალმოსილად გრძნობს.

ის ვენსანს ყურში ჩასჩურჩულებს:

– ეს ყველაფერი ერთნაირად ანტიბიტნიკია. – იცის, ეს ვენსანის საყვარელი სიტყვაა და იმის მისახვედრებლად იმეორებს, რომ მზადაა დანებდეს, რომ მთლიანად მას ეკუთვნის.

ყველაფერი ისეა, თითქოს ქალიშვილმა მას ეიფორიით დატენილი ყუმბარა ჩააბარა. ახლა ვენსანს შეუძლია პირდაპირ წავიდეს თავის ნომერში უკანა ხვრელის ბრწყინვალე მფლობელთან ერთად. მაგრამ საიდანღაც შორიდან მოღწეულ ბრძანებას დაქვემდებარებული ჯერ აქ ნამდვილი არეულობის მოწყობას გადანყვეტს. ის ბრუყი აღტაცებითაა შეპყრობილი, რომელშიც უკანა ხვრელის ხატება და მომავლის ერთობლიობა ირევა, ლამაზის დამცინავი ხმა ისმის და იელვებს სილუეტი პონტევენისა, რომელიც, ტროცკის მსგავსად, თავისი პარიზული ბუნ-

კერიდან ხელმძღვანელობს ამ სამყაროს სკანდალს, ამ დიდ ბორდელურ ჯანყს.

– წავალ, ჩავყურყუმალავდები, – უცხადებს იულიას და კიბეზე სირბილით ეშვება ამ მომენტში ცარიელი აუზისაკენ, რომელიც ზემოდან ცქერისას თეატრალურ სცენას ჰგავს. ხალათს იხსნის. იულია მიიღბენს მასთან. – წავალ, ჩავყურყუმალავდები, – იმეორებს და შარვალს იძრობს. – შენც გაიხადე.

30

ბერკის იმაკულატასადმი ნათქვამი ბილწი სიტყვები ისეთი წყნარი, ისეთი სისინა ხმით იყო წარმოთქმული, რომ შორიახლოს მდგარნი უძღურნი იყვნენ, ჩასწვდომოდნენ ჭეშმარიტ არსს დრამისას, რომელიც მათ თვალწინ დატრიალდა. იმაკულატამ შეძლო, არაფრით გაეცათ თავისი შეძრწუნება: როდესაც ბერკი გაშორდა, კიბისაკენ გაემართა, ზემოთ ავიდა და ნომრებისაკენ მიმავალი ცარიელი კორიდორის შუაგულში მარტოდმარტო აღმოჩენილმა იგრძნო, რომ ბარბაცებს. ნახევარი საათის შემდეგ კინომანი, რომელსაც ეჭვი არაფერზე აუღია, შევარდა მათ საერთო ნომერში და იგი ლოგინზე პირქვე ჩამხოხილი იპოვა.

– რა დაგემართა?

მას არაფერი უპასუხნია.

კინომანი გვერდით ჩამოუჯდა, ხელი თავზე დაადო, მან ისე დაიბერტყა, თითქოს გველი ყოფილიყო.

– მაინც რა დაგემართა? – ეს კითხვა რამდენჯერმე გაუმეორა, ვიდრე ქალმა პასუხი არ აღირსა.

– გთხოვ, წადი, პირი გამოირეცხე, ღვინის კასრივით ყარხარ.

კაცს სუნთქვა ყოველთვის სუფთა ჰქონდა, ყოველდღე იბანდა და, საერთოდ, სისუფთავის ნიმუში იყო. ასე რომ, ტყუილად დასდეს ბრალი და მაინც მორჩილად წაჩანჩაღდა იმის გასაკეთებლად, რაც უბრძანეს. პირის ცუდ სუნზე ფიქრი იმაკულატას თავისთავად არ მოსვლია. საქმეში ეს-ესაა მოვარდნილი და მაშინვე

ჩახშობილი ბერკის პირის სუნის მოგონება იყო ჩარეული. ამან გამოიწვია გალიზიანების აფეთქება. როცა ის ბერკის შეურაცხყოფებს შეძრწუნებული უსმენდა, მისი სუნთქვისთვის არ ეცალა, მაგრამ მასში მჯდარმა უჩინარმა დამკვირვებელმა არა მარტო დაიჭირა ეს გულისამრევი სუნი, არამედ კონკრეტულად, ნათლად განმარტა: მამაკაცს, რომელსაც პირი უყარს, არ შეიძლება საყვარელი ჰყავდეს; არც ერთი ქალი ამას არ შეეგუება, ყოველი მათგანი როგორმე შეეცდება, აუხსნას მას, რომ საძაგლად ყარს და გაათავისუფლოს ამ მანკისაგან. შეურაცხყოფებით დასეტყვილი ქალი აყურადებდა ამ უხმო კომენტარებს, სასაცილოდ და იმედისმომცემად რომ ეჩვენებოდა – ჩააგონებდა, რომ თუ სათვალავიდან ამოვიღებდით მშვენიერ ქალთა დასს, რომელიც თავად ბერკის ხრიკების წყალობით ტრიალებდა მის გარშემო, მან უკვე დიდი ხანია გული აიყარა გალანტურ ავანტიურებზე და რომ მის გვერდით სანოლში ადგილი ყოველთვის თავისუფალია.

პირის გამორეცხვის შემდეგ ჩვენმა კინომანმა, რამდენადაც რომანტიკულმა, იმდენად პრაქტიკულმა ადამიანმა, საკუთარ თავს უთხრა, რომ მეგობარი ქალის მძვინვარე განწყობილების შესაცვლელად ერთადერთი გზაა, რაც შეიძლება მალე მიეცეს მასთან სიყვარულს. აბაზანაში პიჟამას იცვამს და არეული ნაბიჯით ნომერში დაბრუნებული სანოლის კიდეზე უჯდება ქალს. თუმცა შეხებას ვეღარ ბედავს, უკვე მერამდენედ წარმოთქვამს:

– ასეთი რა შეგემთხვა?

ის ურყევი სულისკვეთებით პასუხობს:

– თუ ამ სულელურ ფრაზას ისევ გაიმეორებ, არ ელოდო, რომ საუბარი გამოგვივა.

ქალი დგება და ტანსაცმლის კარადასთან მიდის, ალებს მას და რამდენიმე კაბას ათვალეირებს, ისინი იზიდავენ, აღვიძებენ მასში რამდენადაც ბუნდოვან, იმდენადვე ძლიერ სურვილს, საკუთარი ნება-სურვილით არ დატოვოს სცენა;

კვლავ მიაკითხოს თავისი შეურაცხყოფის ადგილს, დამარცხებას არ შეურიგდეს, მარჯვე შემთხვევისას გადააქციოს იგი გრანდიოზულ სპექტაკლად, რომლის დროსაც თავისი მოუნყვლელი სილამაზით ბრწყინვა და ამხედრებული სიამაყის სრული გამოვლენა შეეძლება.

– რას აკეთებ? სად აპირებ წასვლას?

– ამას მნიშვნელობა არა აქვს. მთავარია, აქ, შენთან არ დავრჩე.

– მითხარი მაინც, რა არ გამოგდის?

იმაკულატა უყურებს თავის კაბებს და შენიშნავს: „მეექვსედ“ და მე მზად ვარ დაგარწმუნოთ, რომ იგი ანგარიშში არ შემცდარა.

– დღეს ნამდვილად სრულქმნილი იყავი, – მისი განწყობილების დაძლევის ურყევი განზრახვით ეუბნება კინომანი. – შენ ბევრს მიაღწიე. ბერკზე გადაცემის შესახებ შენი პროექტი გადანყვეტილად მიმაჩნია. ნომერში ერთი ბოთლი შამპანური შევუკვეთე.

– შეგიძლია დალიო, რაც გსურს და ვისთანაც გსურს.

– მაგრამ ასეთი მაინც რა შეგემთხვა?

– მეშვიდედ. შენთან ყველაფერი დამთავრდა. სამუდამოდ. მომბეზრდა შენი პირის სიმყრალე. შენ ჩემი კომმარი ხარ. ჩემი ცუდი სიზმარი. ჩემი მარცხი. ჩემი სირცხვილი. ჩემი შეურაცხყოფა. ჩემი ზიზლი. სწორედ ამის თქმა მინდოდა შენთვის უხეშად და გულახდილად, რომ აღარ გაგრძელდეს ჩემი ყოყმანი, ჩემი კომმარი და მთელი ეს ამბავი, რომელმაც სულ მცირე აზრიც კი დაკარგა.

ის კინომანისაგან ზურგშექცევით, პირით საკიდრისაკენ დგას. დაბალი, სისინა ხმით მშვიდად და აუჩქარებლად ლაპარაკობს, შემდეგ გახდას იწყებს.

31

ის პირველად იხდის მის წინაშე ასეთი უსირცხვილობით, ასეთი ხაზგასმული გულგრილობით. ეს პროცედურა ნიშნავს: შენს აქ, ჩემს წინაშე ყოფნას არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს; შენ ჩემთვის

იგივე ხარ, რაც ძალღუკა ან თავუნა. შენი მზერა ჩემი სხეულის ვერც ერთ ნაკვთს ვერ აიძულებს შეკრთომას. მე შენ წინაშე ყველაფრის გაკეთება შემიძლია, რაც მსურს, თვით ყველაზე შეუფერებელი საქციელისაც კი: ყურების გამორეცხვის ან ქვევით გამობანვის, რწყევის, მასტურბაციის, მოშარდვის. შენ არც თვალეები გაქვს, არც ყურები, არც თავი. ჩემი ზვიადი გულგრილობა – ლაბადაა, რომელიც შენს წინაშე სავსებით თავისუფლად და უსირცხვილოდ მოძრაობის ნებას მრთავს.

კინომანი ხედავს, რომ საყვარლის სხეული მის თვალწინ სრულიად გადასხვაფერდა. ეს სხეული, აქამდე ასე იოლად და დაშურებით რომ ეძლეოდა, ახლა მის წინ ისე აღმართულა, როგორც ბერძნული ქანდაკება ასი მეტრი სიმაღლის ცოკოლზე. სურვილისაგან ჭკუას კარგავს, მაგრამ ეს უცნაური სურვილია: არა ხორციელი სახით გამჟღავნებული, არამედ გონებაში მოთარეშე, მხოლოდ მასში, გონების დაუძლეველი სწრაფვის მონათესავე; აკვიატებული იდეის, მისტიკური შეშლილობის, იმაში დარწმუნებულობის, რომ სწორედ ეს და არა რომელიღაც სხვა სხეულია მოწოდებული, მთლიანად შეავსოს მისი ცხოვრება, მთელი მისი ცხოვრება.

ქალი გრძნობს, ეს სწრაფვა, ეს თვითგანდგომა როგორ ეკვრის პირდაპირ ტანზე და ცივი თავშეკავების ტალღა დაკრავს თავში. თავადაც გაკვირვებულია ამით, ადრე ამის მსგავსი არაფერი განუცდია. სიცივის ეს მოზღვავება ვნების მოზღვავეების მსგავსია, სიციხის ან გულისწყრომის, რადგანაც ეს სიცივე, იმავდროულად, ვნებაც არის; კინომანის აბსოლუტური ერთგულება და ბერკის აბსოლუტური უარი ერთი და იმავე წყევლის ორ მხარედ ევლინება, რომლისადმი დაპირისპირებასაც ცდილობს; ბერკის უშეხ გამოხდომას მიზნად ჰქონდა მისი მიგდება უგვანი საყვარლის მფლობელობაში. ამ სიტლანქისადმი წინ აღდგომის

ერთადერთი გზა საყვარლის აბსოლუტური სიძულვილი იქნებოდა. აი, რატომ უკუაგდებს იგი ასეთი გააფთრებით მის ყველა წინადადებას, აი, რატომ სურს მისი გადაქცევა თავგადად, შემდეგ ობობად, შემდეგ კი ბუზად, რომელსაც მეორე ობობა შეახრამუნებს.

ქალი უკვე შეიმოსა თეთრი კაბით იმ გადანყვეტილებით, ძირს ჩავიდეს და ასეთნაირად ეჩვენოს ბერკს და ყველა დანარჩენს. ბედნიერია, რომ თეთრი ფერის კაბა თან წამოიღო. საქორწინო ფერის, რადგანაც არ ტოვებს განწყობა, რომ ქორწინებას დღეს განიცდის, მაგრამ უკულმა ქორწილს, ქორწილს სიძის გარეშე. თეთრი სამოსის ქვეშ უსამართლოდ მიყენებული ჭრილობა იფარება და გრძნობს, რომ ეს უსამართლობა ამალღებს და ალამაზებს მას, როგორაც უბედურება ყველა ტრაგიკულ პერსონაჟს. კიბისაკენ იმ რწმენით მიდის, რომ პიჟამაში გამოწყობილი საყვარელი ფეხის წვერებზე შემდგარი გაედევნება, როგორც ერთგული ქოფაკი, და ხარობს, რომ ისინი ასე გადაკვეთენ მთელ ციხე-დარბაზს: ტრაგიკომიკური წყვილი, დედოფალი უჯიშო ძაღლის თანხლებით...

32

მაგრამ იმისი გამომეტყველება, ვინც აქამდე ძალღად მიაჩნდა, ანცვიფრებს: კინომანი კარებთან ბრაზისგან დამახინჯებული სახით დგას. მორჩილებისკენ მისი მისწრაფება მეყსეულად ამოიწურა. სავსეა ჯანყის უიმედო სურვილით ამ სილამაზის წინააღმდეგ, რომელიც უსამართლოდ შეურაცხყოფს მას, გამბედაობა არ ჰყოფნის, სილა გაანწას, ცემოს, სანოლზე დაანარცხოს და გააუპატიუროს, მაგრამ რაღაც გამოუსწორებლის, უსაზღვროდ ტლანქის და აგრესიულის გაკეთების აუცილებლობას გრძნობს.

ქალი თავისდა უნებურად ჩერდება ზღურბლზე:

- გამიშვი.
 - არ გაგიშვებ.
 - შენ ჩემთვის მეტად აღარ არსებობ.
 - როგორ თუ აღარ ვარსებობ?
 - ცნობითაც არ გიცნობ.
- ის მოგუდულად იცინის:
- ა მიცნობ? - ხმას იმაღლებს: - მაშინ ვისთან ტყნაურობდი ამ დილით?
 - გიკრძალავ ასეთი სიტყვების გამოყენებას! ამ დილით შენ თვითონ მეუბნებოდი სწორედ ამ სიტყვებს: - მომტყანი, გადამტყანი, გადამომტყანი!
 - ეს მაშინ იყო, როცა ჯერ კიდევ მიყვარდი, - ამბობს ქალი მსუბუქი უხერხულობით, - მაგრამ ახლა ეს სიტყვები ჩემთვის ძალიან უხეშად ჟღერს.
 - და მაინც ჩვენ ვტყნაურობდით! - ყვირის ის.

– გიკრძალავ!
 – და ღამითაც მხოლოდ იმას ვაკეთებდით, რომ ვტყნაურობდით, ვტყნაურობდით, ვტყნაურობდით!
 – გაჩუმდი!
 – რატომ არაა დილით ჩემი სხეული შენთვის მძიმე, საღამოს კი ტვირთად განევს?
 – როგორ მძულს შენი სიტლანქე!
 – მიმიფურთხებია, თუ გძულს! ჩათლახი ხარ!
 ეჰ, საჭირო არ იყო ზუსტად იმ სიტყვის თქმა, რომელიც ბერკმა პირში მიახალა.
 – მძაგს შენი უხეშობა. – ყვირის ქალი, – და თავადაც საძაგელი ხარ.
 კაციც ყვირილზე გადადის:
 – მაშასადამე, შენ მასთან ტყნაურობ, ვინც ზიზღს გგვრის! ქალი, რომელიც ასე იქცევა, ნამდვილი ჩათლახია, უკანასკნელი რანგის ჩათლახი.
 კინომანის სიტყვები სულ უფრო და უფრო უხეში ხდება. იმაკულატას სახეზე შიში ჩნდება.
 შიში? ნუთუ ქალს ნამდვილად ეშინია მისი? მე ასე არ ვფიქრობ: სულის სიღრმეში ის გრძნობს, რომ არ ღირს ამგვარი ჯანყის მნიშვნელობის გაზვიადება. მისთვის კინომანის ერთგულება ცნობილია. დარწმუნებულია ამაში. იცის, კაცი მხოლოდ იმიტომ უხეშობს, რომ მოუსმინოს. დაინახოს, ყურადღება მიაპყროს. შეურაცხყოფს იმიტომ, რომ სუსტია და ძალის პოზიციიდან, უხეშობისა და სალანძღავი სიტყვების გარდა, ვერაფერს დაუპირისპირებს. ქალს რომ ოდნავ მაინც ჰყვარებოდა იგი, გული უნდა აჩვილებოდა ამ თავზეხელაღებული უძლურების ამოფრქვევაზე. მაგრამ გულის აჩვილების ნაცვლად მისთვის ტკივილის მიყენების დაუოკებელ სურვილს გრძნობს. სწორედ ამიტომ აქვს გადაწყვეტილი, მისი ლანძღვა ზედმინევნით პირდაპირ გაიგოს, თავი მოაჩვენოს, თითქოსდა, მისი ეშინია. ამიტომაცაა, რომ შეძრწუნებული თვალებით შეჰყურებს.

კინომანი ხედავს იმაკულატას სახეზე შიშს და თავს მხნედა გრძნობს: ჩვეულებისამებრ, მუდამ თვითონ თრთის შიშისგან, უთმობს, პატიებას სთხოვს, ამჯერად კი, სრულიად მოულოდნელად, ქალი თრთის, ხედავს რა მის ძალასა და რისხვას.

ფიქრობს, რომ ქალი აი, ახლა აღიარებს სისუსტეს, კაპიტულაციას გამოაცხადებს, ხმას უნევს და თავისი აგრესიული და ბოლმიანი სისულელების სახეში მიხლას განაგრძობს. საბრალოს არც კი ეეჭვება, რომ ქალს, როგორც ყოველთვის, საკუთარი თამაში მიჰყავს, რომ მის ხელში უნებისყოფო მარიონეტად რჩება მაშინაც კი, როცა ჰგონია, რისხვამ ძალა შემატა და თავისუფლება დაუბრუნა.

– მე შენი მეშინია, – ამბობს ქალი, – შენ აგრესიული და საშინელი ხარ! – ის კი, დოყლაპია, ვერ ხვდება, რომ ასეთი ბრალდება ამიერიდან აღარასოდეს მოეხსნება, რომ ის კეთილი და გამგონე ჭინჭის კლოუნი ერთხელ და სამუდამოდ მოძალადე და აგრესორი უნდა გახდეს.

– მე შენ მაშინებ, – კიდევ ერთხელ იმეორებს ქალი და გზიდან იცილებს.

კაცი გაატარებს და მის კვალს ისე მისდევს, როგორც უჯიშო ქოფაკი დედოფალს.

33

სიშიშველე. ჩემთან ინახება 1993 წლის ოქტომბრის თვის “Nouvel observateur”-იდან ამონაჭერი: მოსახლეობის გამოკითხვა. ასობით დუჟინ ადამიანს, რომლებიც თავს მემარცხენეებს მიაკუთვნებდნენ, გაეგზავნა ორას ათი სიტყვისგან შედგენილი ფურცელი. მემარცხენეებს ის სიტყვები უნდა გაეხაზათ, რომლებმაც მათი წარმოსახვა განაცვიფრა, რომლებიც მათ გულებს ცხოველმყოფელად მოხვდა, მიმზიდველად და სიმპათიურად მოეჩვენათ. ასეთივე გამოკითხვა ჩატარდა რამდენიმე წლის წინათ; იმ დროს ორას ათი სიტყვიდან მხოლოდ თვრამეტი აღმოჩნდა ისეთი, რომლებსაც მემარცხენე შეხე-

დულებების ადამიანები გამოეხმაურნენ და ამით თავად დაადასტურეს თანამოაზრობა. ამჟამად ასეთი პუნქტი სამილა დარჩა. მხოლოდ სამი სიტყვა, რომელსაც მემარცხენე-გომისტი შეიძლება დაეთანხმოს. როგორი დაცემაა! როგორი გადაგვარებაა! რომელია ეს სამი სიტყვა? ყურადღებით მომისმინეთ: ჯანყი, წითელი, სიშიშვლე. ჯანყი და წითელი ფერი – თავისთავად, მაგრამ ის ფაქტი, რომ ამ ორი სიტყვის გარდა მხოლოდ ერთი – საშიშვლე იწვევს მემარცხენეების გულის ძგერას, რომ სწორედ ის გვევლინება მათ საერთო სიმბოლურ კუთვნილებად, პირდაპირ გასაოცარია. ნუთუ ესაა ყველაფერი, რაც მათ დაუტოვა უკანასკნელმა ორასი წლის დიდებულმა ისტორიამ, საზეიმოდ გახსნილმა საფრანგეთის რევოლუციამ, ნუთუ ამისგან შედგება რობესპიერის, დანტონის, ჟორესის, როზა ლუქსემბურგის, ლენინის, გრამშის, ჩე გევარას მემკვიდრეობა? შიშველი მუცლები, შიშველი წახელები, შიშველი დუნდულები? ნუთუ ეს არის უკანასკნელი ბაირალი, რომლის ქვეშაც მემარცხენეთა ძალების უკანასკნელი რაზმები თავს გვაჩვენებენ, თითქოსდა საუკუნეთა შორის თავიანთ უდიდეს მარშს აღასრულებენ?

მაგრამ, რატომ მაინცდამაინც სიშიშვლე? რას აღნიშნავს მემარცხენეთათვის ეს სიტყვა, მათ მიერ ხაზგასმული საზოგადოებრივი აზრის შემსწავლელი ინსტიტუტის მიერ შედგენილ ფურცელზე?

მახსენდება გერმანელ მემარცხენეთა მსვლელობა სამოცდაათიან წლებში, როდესაც ისინი რაღაც საბაბით თავიანთი აღშფოთების გამოხატვისას (ატომური ელექტროსადგურების წინააღმდეგ, ომის წინააღმდეგ, ფულიანი ტომრების ხელისუფლების წინააღმდეგ, უკვე აღარც კი მახსოვს, კიდევ ვის წინააღმდეგ აღარ) გაშიშვლდნენ და ველური შეძახილებით მარშირებდნენ დიდი გერმანული ქალაქის ქუჩებში.

რა უნდა გამოეხატა მათ სიშიშვლეს?

პირველი ჰიპოთეზა: ის მათთვის წარ-

მოადგენდა ყველა სხვა თავისუფლებიდან ყველაზე ძვირფასს, ყველა სხვა ღირებულებიდან – ყველაზე დაუცველს. გერმანელმა გომისტებმა ქალაქში ჩაიარეს, საჩვენებლად გამოფინეს თავიანთი გენიტალიები, როგორც დევნილი ქრისტიანები მიდიოდნენ სასიკვდილოდ ხის ჯვრებით მხრებზე.

მეორე ჰიპოთეზა: გერმანელ გომისტებს სრულებითაც არ ჰქონდათ განზრახული რაღაც ფასეულობათა საჩვენებლად გამოფინა, მათი მიზანი უფრო უბრალო – საძულველი პუბლიკის შოკირება იყო. შოკირება, თავზარის დაცემა, შეძრწუნება, შეურაცხყოფა, განავლის სახეში ტყორცნა, სამყაროს მთელი საკანალიზაციო არხების ამოყრა.

კურობული დილემა: სიშიშვლეში უდიდესი ღირებულება სიმბოლიზირდება თუ, უბრალოდ, უდიდესი სისაძაგლე, უწმინდურობით სავსე ბოთლივით, მოწინააღმდეგის ბანაკში რომ ისვრიან?

და რას წარმოადგენს ის ვენსანისათვის, რომელიც იულიას უმეორებს: „გაიხადე, – და უმატებს: – დიდი გაშიშვლება ამ მოუმთავრებლების თვალწინ!“

და რას ნიშნავს იგი იულიასათვის, რომელიც მორჩილად და რამდენადმე გამომწვევად პასუხობს: „რატომაც არა?“ – და კაბის გახსნას იწყებს.

34

ვენსანი შიშვლდება. ეს მდგომარეობა ცოტათი აკვირვებს და ხველანარევი სიცილით ჩაიცინებს, რომელიც თავად მას უფრო ეკუთვნის, ვიდრე იულიას. რადგანაც ასეთ დიდ მინიან სივრცეში დედიშობილად ყოფნა იმდენად უჩვეულო გახლდათ მისთვის, ფიქრი არაფერზე შეეძლო, თავისი სიტუაციის ექსცენტრულობის გარდა. ქალიშვილმა უკვე შეიხსნა ლიფი და გვერდზე მოისროლა, ტრუსიც გაიძრო, მაგრამ ვენსანი, როგორღაც, ვერაფერს ამჩნევს: ხედავს, ქალიშვილი შიშველია, მაგრამ როდის და როგორ მოხდა ეს, მისთვის გაუგებარია. გავიხ-

სენოთ, რამდენ ხანს სდევდა მისი უკანა ხერხის ხილვა და ვიკითხოთ: ფიქრობს კი ამჟამად მასზე, როცა ეს ხერხი აბრეშუმის ტრუსით აღარ არის დაფარული? არა, ყბადაღებული ხერხი აორთქლდა მისი გონებიდან. იმის ნაცვლად, ხარბად უყუროს მის თვალწინ გაშიშვლებულ სხეულს, მიუახლოვდეს, აუჩქარებლად დაათვალიეროს ყოველი მხრიდან, შესაძლოა, შეეხოს კიდეც, შებრუნდება და აუზში ჩაყვინთავს.

უცნაური ყმაწვილია ეს ვენსანი. ის ეძგერება მოცეკვავეებს, ბოდავს მთვარის გამო, მაგრამ არსებითად, ნამდვილი სპორტსმენია. წყალში ყვინთავს, ცურავს და, მხოლოდ თავის კროლზე რომ ფიქრობს, იქვე ავინყდება საკუთარი სიშიშვლეცა და იულიაც, რომელიც მის ზურგს უკან, ყვინთვის არცოდნის გამო ფრთხილად ეშვება კიბეზე. ვენსანი მის შესახებ დადარც კი ბრუნდება. რა სამწუხაროა, იულია ხომ მომაჯადოებელია, უბრალოდ, მომაჯადოებელი. მისი სხეული თითქოს ბრწყინავს, მაგრამ არა უბინოების ბრწყინვით, არამედ კიდევ რალაც არანაკლებ მშვენიერთ: საკუთარი თავის ამარა მიგდებული მოუქნელი სიშიშვლით, რადგანაც იულიამ დაინახა, როგორ ჩაყვინთა წყალში ვენსანმა და დარწმუნებულია, არავინ უყურებს. წყალი ოქროს საწმისამდე სწვდება, მაგრამ ისეთი ცივი ეჩვენება, მაშინვე ჩაყვინთავს ვერ ბედავს. ჩერდება, ყოყმანობს და კრთის, შემდეგ ფრთხილად ეშვება კიდევ ერთ საფეხურზე. ასე რომ, წყალი ახლა ჭიპამდე სწვდება, ხელებს ჩაყოფს, მკერდს იგრილებს. ნამდვილად ძალზე სასიამოვნოა ამის ყურება. მიაშინტი ვენსანი ვერაფერს ხვდება, მაგრამ მე ხომ, ბოლოს და ბოლოს, თავად ვხედავ ყოველგვარ მნიშვნელობას მოკლებულ სიშიშვლეს, გაშიშვლებულ სიშიშვლეს, სიშიშვლეს თავისთავად, სუფთასა და მამაკაცთა მომწუსხველს.

დაბოლოს, ის გაცურავს, ვენსანზე ნელა მიცურავს, წყალზე მოუხერხებლად, მეტისმეტად მაღლა უჭირავს თავი; ვენ-

სანმა უკვე სამჯერ დაძლია თხუთმეტმეტრიანი აუზი, როცა იულია წყლიდან ამოსვლის განზრახვით საფეხურებთან მიცურდა. ვენსანი ჩქარობს მის უკან. ისინი უკვე აუზის კიდეზე დგანან, როდესაც ზემოდან, ჰოლიდან, მათ ყურამდე ხმები მიაღწევს.

უჩინარი უცნობების სიახლოვით აღგზნებული ვენსანი ყვირის:

– მე შენში უკნიდან შემოვალ. მე მინდა ვიყო სოდომისტი! – ფაენივით გაიჭყანება და ქალიშვილს ეცემა.

როგორ შეიძლება ავხსნათ, რომ მათი გულითადი სეირნობის დროს ვენსანმა ვერ გაბედა იულიასათვის თუნდაც უმცირესი უნმანურობის ჩაჩურჩულება, ახლა კი ყველას გასაგონად ასეთ ბილნ ზემთაგონებას ანთხევს?

სწორედ ისე, რომ მან, თავისდა შემწინველად, გვერდი ჩაუარა ინტიმურობის ზონას. ვინრო, ჩაკეტილ სივრცეში წარმოთქმულ სიტყვას სრულიად სხვა აზრი აქვს, ვიდრე იმას, ამფითეატრში რომ გაისმის. ეს უკე აღარაა ის სიტყვა, რომელზეც ვენსანი პასუხისმგებელი იყო და რომელიც მიმართული იყო მხოლოდ მისი მეგობარი ქალისაკენ; ახლა ამ სიტყვის გაგონება სხვებსაც სურთ, მათ ირგვლივ შემოჯარულებსა და მათზე თვალმიცეცებულებს. სიმართლე თუ გნებავთ, ამფითეატრი ცარიელია. მაგრამ თუ ეს მართლაც ასეა, წარმოსახვითი თუ მოჩვენებითი, პოტენციური თუ ვირტუალური პუბლიკა არსად წასულა, ის აქაა, მათთან.

შეიძლება ვიკითხოთ, ვისგან შედგება ის? არა მგონია, ვენსანს იგი კონფერენციაზე დანახული ადამიანებით შედგენილი ესახებოდეს, ახლა მისი გარემომცველი პუბლიკა მრავალრიცხოვანია: დაჟინებული, მომთხოვნი, ხმაურიანი. ცნობისმოყვარე, მაგრამ, ამავე დროს, სრულიად განუსაზღვრელი, სახის წაშლილი ნაკვეთებით; მაგრამ ნიშნავს კი ეს, რომ მის მიერ წარმოსახული პუბლიკა იგივე პუბლიკაა, რომელზეც ოცნებო-

ბენ მოცეკვავეები? უჩინმაჩინთა პუბლიკა? ზუსტად ის, რომლის საფუძველზეც აგებს პონტევენი თავის თეორიებს? მთელი მსოფლიო? უპიროვნო უსასრულობა? სუფთა აბსტრაქცია? არა მთლიანად: რადგანაც ამ ანონიმურ ბრბოში კონკრეტული სახეები გაკრთებიან, პონტევენი და მისი მაცრები; ისინი ცხოველი ინტერესით ადევნებენ თვალს სცენას, მხედველობიდან არ უშვებენ ვენსანსა და იულიას; ამავე საქმიანობითაა დაკავებული მათი გარემომცველი უცნობი ხალხი. ეს მათთვის ანთხვეს ვენსანი უხამსობებს, რადგან ისწრაფვის, მათი მოწონება, მათი აღფრთოვანება დაიმსახუროს.

– უკნიდან არ დაგნებდები, – ყვირის იულია, რომელსაც პონტევენი არც კი სმენია რამე, ამ ფრაზას კი მხოლოდ მათთვის წარმოთქვამს, აქ რომ არ არიან, მაგრამ მაინც ამ ამფითეატრში იმყოფებიან. სწყურია თუ არა ქალიშვილს მათი აღფრთოვანება? ცხადია, მაგრამ მხოლოდ ვენსანის საამებლად. მას უნდა, ტაშს უკრავდეს უცნობი და უხილავი პუბლიკა, იყოს სასურველი იმ ადამიანისათვის, რომელიც მან დღევანდელი ღამისთვის აირჩია და – ვინ იცის? – ბევრი სხვა ღამისთვისაც. აუზის გარშემო დარბის და მისი მკერდი მხიარულად ინჯღრევა მარჯვნივ და მარცხნივ.

ვენსანის სიტყვები სულ უფრო გაბედული ხდება, ესაა მხოლოდ, მეტაფორულობა ოდნავ აბუნდოვნებს მათ სასტიკ უშვერობას.

– მე მინდა, შეგიდო და კედელზე მიგალურსმნო!

– ვერ შემიდებ! ვერ მიმალურსმნავ!

– აუზის ფსკერზე გაგაკრავ!

– ვერ გამაკრავ!

– მთელი ქვეყნიერების თვალწინ გავგლეჯ შენს უკანა ხვრელს!

– ვერ გაგლეჯ!

– მთელი ქვეყანა დაინახავს შენს ხვრელს!

– ვერავინ ვერ დაინახავს! – ყვირის იულია.

ამ მომენტში შორიახლოდან ისევ მოესმით ხმები. იულიას მსუბუქი ნაბიჯის დამძიმება ვენსანს გაჩერებას აიძულებს; იულია განმგმირავ ყვირილს იწყებს იმ ქალივით, რომელსაც აი, ახლა უპირებენ გაუპატიურებას. ვენსანი ხელს დასტაცებს და ისინი ერთად ეცემიან გაზონზე. ქალიშვილი, რომელმაც გადაწყვიტა, წინააღმდეგობა არ გაუწიოს ვენსანს, შეჭრის მოლოდინში ფართოდ გახეილი თვალებით უყურებს მას. ფეხებს შლის. თვალებს ხუჭავს. თავს ოდნავ გვერდზე გადააგდებს.

35

მაგრამ შეჭრა არ შედგა. არ შედგა იმიტომ, რომ ვენსანის ჯადოსნური ჯოხი პატარაა, როგორც ტყის მარწყვის დამჭკნარი კენკრა, როგორც მისი დიდდის სათითე.

რატომ არის ის ასე პატარა? მე ამ კითხვას უშუალოდ ვენსანის სასტიკო ასოს ვუსვამ და ისიც გულწრფელად გაკვირვებული მპასუხობს:

– მაინც, რატომ არ უნდა ვიყო პატარა? გაზრდის ვერავითარ აუცილებლობას ვერ ვხედავ.

მერწმუნეთ, ასეთი იდეა თავში არც კი მომსვლია. გაფრთხილებული არ ვყოფილვარ. ვენსანთან თანხმობით, აუზის გარშემო მხიარულ რბოლაში მათთან ერთად ვმონანილეობდი და სული მელეოდა, გამეგო, რა იქნებოდა შემდგომ. ვინ-ვინ და მე გემოზე გავერთე! ახლა კი თქვენ ვენსანს იმპოტენციაში სდებთ ბრალს! ნუ იზათ ამას, გემუდარებით! მე თავს დამნაშავედ ვიგრძნობ და ეს უსამართლობა იქნება ორთავეს მიმართ, რადგანაც ჩვენ აბსოლუტურ ჰარმონიაში ვცხოვრობთ. გეფიცებით, ერთმანეთისთვის იმედი არასოდეს გაგვიცრუებია. მე მუდამ ვამაყობდი მისით, ის კი ჩემით.

ასო სიმართლეს ამბობდა. თუმცა ვენსანიც ზედმეტად არ განანწყენებულა მისი საქციელით. მსგავსი რამ ნომერში რომ მომხდარიყო, არასოდეს აპატიებდა. აქ

კი იძულებულია, მისი რეაქცია გონივრულად და მართებულადაც კი მიიჩნიოს. აქედან გამომდინარე, გადაწყვეტს, ყველაფერი ისე მიიღოს, როგორაცაა, და სქესობრივი აქტის სიმულაციას იწყებს.

არც იულია ყოფილა განაწყენებული და მოტყუებული თავის მოლოდინში. გრძნობდა ვენსანს ზემოდან, მაგრამ ვერაფერს გრძნობდა შიგნით და ეს უცნაურად, მაგრამ მისაღებად ეჩვენებოდა და ცდილობდა, ვენსანის ჭიფხვისთვის საკუთარი სხეულის მოძრაობებით ეპასუხნა.

მათ სმენამდე მიღწეული ხმები თანდათან გაშორებულა, მაგრამ აუზის სიღრმეში ახალი ხმები გაისმა: მორბენალის ფეხის ხმა, საყვარლებს რომ გვერდით ჩაუქროლა.

ვენსანის არათანაბარი სუნთქვა გახშირდა და გაძლიერდა; ის ხრიალებდა და ზმუოდა, იულია კი კვნესოდა და სლუკუნებდა, ნაწილობრივ იმიტომ, რომ დროდადრო ვენსანის სველი სხეული ებერტყებოდა, რომლითაც განსაკუთრებულ სიამოვნებას ვერ გრძნობდა, ნაწილობრივ კი იმიტომაც, რომ სურდა, ვენსანის ზმუილისათვის ეპასუხნა.

36

ჩეხმა მეცნიერმა ეს წყვილი მხოლოდ უკანასკნელ წუთს შეამჩნია და დროულად ველარ შეძლო გადახვევა. ის თავის რბოლას აგრძელებს ისე, თითქოს იქ არავინ იყოს და გვერდზე ყურებას ცდილობს. ეჩოთირება: მან ჯერ კიდევ არ იცის დასავლური ცხოვრების ყველა წვრილმანი. კომუნისტურ იმპერიაში აუზის კიდეზე სიყვარულით ტკბობა სავესებით შეუძლებელი საქმე იყო, როგორც, სხვათა შორის, ზოგიერთი ის საქმიანობა, რომელთაც აწი უნდა დაეუფლოს. ჩეხი სწავლული უკვე აუზის საპირისპირო მხარეს არის და შემობრუნებისა და შეერთებული წყვილისათვის მზერის შევლებს სურვილი კლავს. ერთი კითხვა ანამებს: არის კი ფიზიკურად საკმარისად განვითარებული ქალთან შერწყმული მა-

მაკაცი? და რა უფრო სასარგებლოა სხეულბრივი კულტურისათვის – ფიზიკური სიყვარული თუ ხელით შრომა? მაგრამ თავს ძლევს. სულაც არ უნდა, უსირცხვილო დოცლაპიას სახელი გაუვარდეს.

აუზის საპირისპირო მხარეს გაჩერებული, ვარჯიშს იწყებს: თავიდან ადგილზე დარბის მაღლა ანეული მუხლებით, შემდეგ, ხელებზე დაყრდნობილი, ფეხებს მაღლა წევს; ბავშვობიდანვე დაეუფლა ამ ვარჯიშებს, ტანმოვარჯიშეები „ყირამალას“ რომ უწოდებენ; ამჯერად ეს წინანდეგზე არანაკლებ კარგად გამოსდის და თავს ეკითხება: ბევრი ფრანგი მეცნიერი ან მინისტრი შეძლებს კი ამ ვარჯიშების მასავით კარგად გაკეთებას? გონებით ყველა ფრანგ მინისტრს, რომელსაც გვართით ან სურათით იცნობს, გადაჩხრეკს და ცდილობს მათ წარმოდგენას ამ პოზაში – ხელებზე დაყრდნობილი რომ ესწრაფვიან წონასწორობის შენარჩუნებას – და კმაყოფილი რჩება: ყველა სუსტი და მოუქნელი ეჩვენება. ამ ვარჯიშის შვიდჯერ შესრულების შემდეგ პირქვე წვება და ტანის არეკვნას იწყებს.

37

არც იულიას და არც ვენსანს არაფერი ესაქმებოდათ იმასთან, რაც მათ გარშემო ხდებოდა: ისინი ექსპიბიციონისტები არ იყვნენ, უცხოთა მზერისგან ალგზნება, ამ მზერის დაჭერა, მოთვალთვალეების დევნა ჩვეულებად არ ჰქონდათ; აი, ამჯერადაც მათ ორგია კი არა, სპექტაკლი მოაწყვეს. მსახიობებს კი არ უყვართ წარმოდგენისას მაყურებლის მზერასთან შეხვედრა. იულია ვენსანზე მეტად ცდილობს, არაფერი დაინახოს, მაგრამ გარეშე მზერა, რომელიც აი ახლა გასრიალდა მის სახეზე, ისე მძიმეა, არ შეუძლია არ იგრძნოს. ქუთუთოებს მაღლა წევს და მდიდრულ თეთრ კაბაში გამოწყობილ ქალს ხედავს, რომელიც დაჟინებით უყურებს მათ; მისი მზერა უცნაურია: გაუცხოებული და, ამავე დროს, მძიმე, საშინლად მძიმე, როგორც

უიმედობა, როგორც სასონარკვეთილება და იულია პირდაპირ გასრესილია ამ სიმძიმით, თავს პარალიზებულად გრძნობს. მისი მოძრაობები ნელდება, უფერულდება, წყვეტილი ხდება; კიდევ რამდენიმე კვენსა და – ყუჩდება.

თეთკაბიანი ქალი კი მხეცივით დაღმუვლების სასონარკვეთ სურვილს ებრძვის. თუმცა ამ ცდუნებისაგან თავის დახსნას ვერ შეძლებს. ცდუნება მით უფრო დაუძლეველია, რომ ის, ვის გამოც სურს ღმუილი, ამ ხმას ვერ გაიგონებს. მეტის გაძლების ძალა არ შესწევს და იგი განმგმირავ, საზარელ კვილს ამოუშვებს.

იულია მაშინვე გამოერკვევა გაშტერებიდან; წამოხტება, ტრუსს წაეჭანება, იცვამს; უწესრიგოდ მიყრილ-მოყრილ ტანისამოსს როგორღაც მოირგებს.

ვენსანი ასე სწრაფად ვერ ირჯება. იგი თავის პერანგს და შარვალს იღებს, მაგრამ ტრუსს ვერაფრით ნახულობს.

მის უკან რამდენიმე ნაბიჯზე პიჟამი-

ანი კაცი ქვავდება; მას ვერავინ ხედავს და ისიც, ცხადია, ასევე ვერავის ხედავს, თეთრსამოსიანი ქალის გარდა.

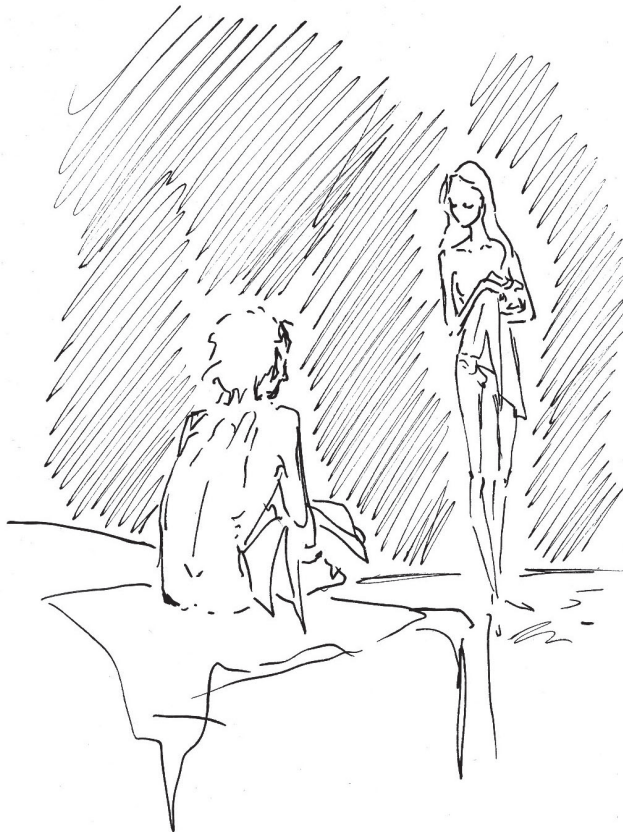
38

იმაკულატას ღონე არ ჰყოფნიდა, შერიგებოდა იმ აზრს, რომ ბერკმა მოისროლა. მისი გამონვევის, დამცირების, ამ ნაძირალას წინაშე თავისი სილამაზის უბინო სითეთრით გაბრწყინების გიჟურ სურვილს გრძნობდა (განა უბინო სილამაზე სითერე არაა?); მაგრამ ციხე-დარბაზის კორიდორებსა და ჰოლში სეირნობამ ფუჭად ჩაუარა: ბერკი იქ არ იყო. აი, კინომანი კი, აქამდე მის კვალზე უჯიშო ძალღივით მოწანწაღე, ახლა, დროდადრო, მასთან გამოლაპარაკებას ცდილობს მაღალი და უსიამოვნო ხმით. ქალმა შეძლო საკუთარი პერსონისადმი ყურადღების მიპყრობა, მაგრამ ეს ყურადღება მტრული და დამცინავი იყო; ასე რომ, ძალაუნებურად ნაბიჯის აჩქარება მოუხდა; აი, ამგვარად, თითქმის სირბილით მიაღწია აუზის კიდეს, სადაც შეერთებული წყვილის დანახვისას საზარელი ყვირილი მორთო.

ამ ყვირილმა აზრზე მოიყვანა: ნათლად ხედავს, რომ მახეში აღმოჩნდა; მის წინ წყალია, უკან – პიჟამიანი მდევარი. საკუთარი მდგომარეობის გამოუვალობას მიხვდა. ერთადერთი, რაც დარჩა, ჭკუაზე შერყევვა, ერთადერთი გონივრული მოქმედება, ასევე უგუნურებაა; ნებისყოფის მთელი დაძაბვით მეორე აირჩია: ორიოდ ნაბიჯი გადადგა და წყალში მოილოზღარტანი.

ნახტომი საკმაოდ კუროზულად შეასრულა: თუმცა, იულიასაგან განსხვავებით, ცურვა ბრწყინვალედ იცოდა, აუზში ფეხებით წინ ჩახტა და ხელები კიდევ ულამაზოდ გაფშოკა.

საქმე ის არის, რომ ნების-

მიერი შესტი, თავისი პრაქტიკული ფუნქციის გარდა, ადამიანთა მიერ განხორციელებულ ზრახვებზე აღმატებულ კიდევ განსაზღვრულ მნიშვნელობას ფლობს. როდესაც საცურაო კოსტიუმის ადამიანები წყალში ხტებიან, მათ სწრაფვაში ცინცხალი სიხარული გამოსჭვივის, თუნდაც ისინი მთლად კარგ განწყობაზე არ იყვნენ. სხვა საქმეა, როცა წყალში ჩაცმული ადამიანი ხტება; მას უთუოდ თავის დახრჩობა განუზრახავს. ის კი, ვინც ამის ჩადენა გადაწყვიტა, წყალში „მერცხალივით“ არ ჩადის, ისე, ტომარასავით ენარცხება. ასე უბრძანებს მას შესტების მარადიული ენა. აი, რატომ მოხდა, რომ თეთრ კაბაში გამონყობილი იმაკულატა, არსებითად საუკეთესო მოცურავე, ასე საცოდავად ჩავარდა აუზში.

ყოველგვარი გონივრული საბაბის გარეშე, წუთიერ აღტკინებას დამორჩილებული, რომლის მნიშვნელობის გაგებასაც ახლალა ნელ-ნელა იწყებს, წყალში აღმოჩნდა. მან უნდა გადაიტანოს საკუთარი თვითმკვლელობა, წყალში დახრჩობა და ყველაფერი, რასაც შემდგომში გააკეთებს, აღმოჩნდება მხოლოდ ბალეტი, პანტომიმა, რისი მეშვეობითაც მისი ტრაგიკული შესტი საკუთარ თავთან უსიტყვო დიალოგს გააგრძელებს.

წყალში ჩაბერტყების შემდეგ დგება. ამ ადგილას აუზი ღრმა არ არის, წყალი ნელამდე ძლივს სწვდება; ერთხანს ბოძით გახვეებული დგას, თავი პირდაპირ უჭირავს, მკერდს წინ გამოწევს. შემდეგ ისევ ეცემა. ამ მომენტში შარფი ეხსნება და მის კვალდაკვალ ისე მიცურავს, როგორც მიცვალებულთა უკან მათი მოგონებები. ის კვლავ სწორდება, თავს მსუბუქად გადაადგებს და ხელებს შლის, რის შემდეგაც თითქმის სირბილით დგამს რამდენიმე ნაბიჯს იმ მხარეს, სადაც აუზის ფსკერი დახრილია და ხელახლა უჩინარდება წყალქვეშ. ასე მიიწევს წინ, წყლის ფრინველივით, მითოლოგიური იხვივით, რომელიც თავს ხან წყალში ჩაყოფს, ხანაც უკან გადაადგებს. მოძრაობების ეს მონაცვლეობა ადასტურებს მის სურვილს – იცხოვროს მაღლა სივრცეებში და დაიღუპოს წყლის უფსკრულში.

პიჟამიანი კაცი უეცრად მუხლებზე ეცემა და ცრემლებს ღვრის:

– დაბრუნდი, დაბრუნდი, დამნაშავე ვარ, არამზადა ვარ, ოღონდ დაბრუნდი!

39.

აუზის მეორე მხარეს, იქ, სადაც წყალი ღრმაა, ტანის არეკვნით დაკავებული ჩეხი სწავლული გაოცებული უთვალთვალეს ამ სპექტაკლს: თავიდან გაიფიქრა, რომ ახლახან გამოჩენილი წყვილის მიზანი აქ მყოფ წყვილთან შეერთება იყო და რომ მას ლეგენდარული „ჯგუფური სექსის“ ხილვა მოუწევს, რომლის შესახებაც ასე ბევრი სმენია პურიტანული კომუნისტური იმპერიის სამშენებლო ტყეებში; სიმორცხვის გამო ისიც კი გაიფიქრა, ჯგუფური სექსის შემთხვევაში მისთვის უმჯობესი იქნებოდა სასწრაფოდ გაძურწულიყო თავის ნომერში. მაგრამ უცებ შემზარავმა ყვირილმა გაკვეთა მისი სმენა და ის, ხელებზე მდგარი, ჰაერში გაჭიმული ფეხებით ქანდაკებასავით გაშეშდა. განძრევის თავიც აღარ ჰქონდა, თუმცა მანამდე თვრამეტჯერ აირეკნა მიწიდან ტანი. მის თვალწინ წყალში ჩაენარცხა თეთრკაბიანი ქალი, რომლის გარშემო გველივით გაიკლაკნა შარფი და რამდენიმე ცისფერი და ვარდისფერი ხელოვნური ყვავილი ატივტივდა. ჩეხი მეცნიერი, უძრავი, აწეული ტორსით, ბოლოს და ბოლოს ხვდება, რომ ქალს თავის დახრჩობა სურს: ცდილობს, თავი წყალში ჩაყოფილი ეჭიროს, მაგრამ ნებისყოფის უკმარისობის გამო ხანდახან ამოყოფს. ესწრება თვითმკვლელობას, რომლის მოსაზრებაც თავად არასდროს შეეძლო. ეს ქალი ავადაა, ან დაჭრილია, ან მდეურისგან თავის დახსნას ცდილობს; ის ხან წყალში ჩაიძირება, ხან ისევ გამოჩნდება ზედაპირზე; ცურვა, ცხადია, არ იცის; უფრო და უფრო ხშირად იძირება, მალე წყალი თავიდან ბოლომდე დაფარავს და პიჟამიანი

კაცის უძლური მზერის ქვეშ მოკვდება, აუზის კიდეზე მუხლებზე მდგარი თვალ-ცრემლიანი რომ დაჰყურებს.

ჩეხი მეცნიერი უკუაგდება ყოველგვარ ყოყმანს: დგება და წყალზე იხრება, ფეხებს მუხლებში ხრის და ხელები უკან მიაქვს.

პიჟამიანი კაცი უკვე აღარ უყურებს ქალს, მაღალი, ძლიერი და უცნაურად მოუხეშავი უცნობი სპორტსმენის მუსკულატურით მონუსხული, მის პირდაპირ რაღაც თხუთმეტიოდე მეტრში რომ ემზადება იმ დრამაში ჩასარევად, რომელიც მას არანაირად არ ეხება, დრამაში, რომელსაც პიჟამიანი მამაკაცი იჭვნეულად ინახავს თავისთვის და საყვარელი ქალისთვის. რადგან – ვის შეუძლია ეჭვის შეტანა – მას უყვარს იგი, მისი რისხვა ნუთიერი გრძნობაა; უნარი არ შესწევს, ხანგრძლივად და გულწრფელად ძულდეს, თუნდაც ის ტანჯვას აყენებდეს. მან იცის, რომ ქალი თავისი ირაციონალური და დაუცხრომელი მგრძნობელობის კარნახით მოქმედებს, ჯადოსნური მგრძნობელობის, რომელსაც ის, მართალია, ვერ იგებს, მაგრამ აღმერთებს. თუმცა მისი ლანძღვა-გინებით დასეტყვა მოუხდა, მაგრამ შინაგანად, სულის სიღრმეში, დარწმუნებულია ქალის უდანაშაულობაში და ერთადერთი დამნაშავე მათ მოულოდნელ განხეთქილებაში ვილაც სხვაა, რომელსაც არ იცნობს, არ იცის, სად იმყოფება, მაგრამ მზადაა, მუშტებით მივარდეს. აი, ასეთ სულიერ მდგომარეობაში მყოფი უყურებს სპორტულ პოზაში წყალზე დახრილ ადამიანს; ჰიპნოზირებულივით მისჩერებია მის ძლიერ, მუსკულეზიან და საოცრად უშნოდ მოყვანილ სხეულს. ფართო, ქალური ბარძაყები, სქელი, სრულიად არაინტელიგენტური კუნთები, – აბსურდული სხეული, ხორცშესხმული უსამართლობა. მან არაფერი იცის ამ კაცზე და მასზე არ ეჭვიანობს, მაგრამ მწუხარებით დაბრმავებული სიმახინჯის ამ მონუმენტში ხედავს თავისი უბედურების სიმბოლოს და მის მიმართ

დაუძლეველ სიძულვილს გრძნობს.

ჩეხი მეცნიერი ჩაყვინთავს და ბრასის რამდენიმე მძლავრი მოძრაობით უახლოვდება ქალს.

– თავი გაანებე, – ღრიალებს პიჟამიანი კაცი და თვითონაც ვარდება წყალში.

მეცნიერს ორიოდე მეტრილა ამორებს ქალს. ფეხებით ფსკერს ეხება.

პიჟამიანი კაცი მისკენ ყვირილით მიცურავს:

– დაეხსენი, ხელი არ ახლო!

სწავლულს ხელში აყავს ქალი, რომელიც ღრმად ამოსუნთქვის შემდეგ მის ხელებში იტრუნება, პიჟამიანი ახლოს მიცურდება.

– დაეხსენი, თუ არა, მოგკლავ!

თვალცრემლიანი უფორმო სილუეტის გარდა ვერაფერს ხედავს. ბეჭებზე წააგლებს ხელს და მთელი ძალით ანჯღრევს. მეცნიერი ნაიფორხილებს და ხელიდან უვარდება ქალი, რომელსაც აღარც ერთი მამაკაცი აღარ აქცევს მეტად ყურადღებას. იგი უვნებლად მიცურავს კიბემდე და მალლა ადის.

პიჟამიანი მამაკაცი თავს ველარ იკავებს და სახეში ურტყამს მეცნიერს, რომელიც პირში ტკივილს გრძნობს. წინა კბილებზე ენას გადაატარებს და დაადგენს, რომ ხელოვნური კბილი ერყვევა, პრადელი შრომისმოყვარე დანტისტის მცდელობით ფესვთან ხრახნით მიერთებული. დანტისტმა ამ კბილის გვერდით სხვა ხელოვნური კბილებიც ჩაუსვა და გულდასმით აუხსნა, რომ ცენტრალური კბილი მთელი კონსტრუქციის საფუძველია და თუ მას რაიმე მოუვა, მეცნიერს ხელოვნური ყბის ჩასმა მოუწევს, რისიც ცეცხლივით ეშინია. ის ენით სინჯავს დაზიანებულ კბილს და თანდათან ფითრდება, თავიდან შიშის, შემდეგ კი ბრაზისაგან. თვალწინ მეყსეულად გაუელვებს მთელი მისი ცხოვრება; დღის განმავლობაში ეს მერამდენედ დაუნამა ცრემლებმა თვალები; დიახ, ის ტირის და მისი ცრემლების სიღრმიდან სხლტება ახალი აზრი; მან ყველაფერი დაკარ-

გა, დარჩა მარტოოდენ კუნთები, მაგრამ რისი მაქნისია ისინი? ამ აზრს, ზამბარის მსგავსად, მოძრაობაში მოჰყავს მისი ხელი, რომელმაც საშინელი ძალით გაანწა სილა პიჟამიანს, ისეთივე უსაზომო, როგორაც შიში ხელოვნური ყბის წინაშე, როგორაც ნახევარსაუკუნოვანი სექსუალური პარპაში ყველა ფრანგული აუზის პირას. პიჟამიანი წყალქვეშ უჩინარდება.

მისი ვარდნა ისეთი სწრაფი და უზადო იყო, ჩემ მეცნიერს მოეჩვენა, რომ შემოაკვდა. წუთიერი ყოყმანის შემდეგ იხრება და წყლიდან ამოათრევს, სახეზე მსუბუქად უტყლაშუნებს; პიჟამიანი კაცი თვალს ახელს, მისი უაზრო მზერა უფორმო მოჩვენებაზე ჩერდება, შემდეგ ხელიდან უსხლტება და მიცურავს კიბისკენ, სადაც საყვარელი ელოდება.

40

აუზის პირას მჯდარი ქალი ყურადღებით ადევნებდა თვალყურს პიჟამიან კაცს, მის ბრძოლას და დაცემას. როცა ეს უკანასკნელი აუზის კაფელით მოგებულ ქიმზე აფორთხდა, ქალი წამოდგა და კიბისკენ გაემართა. არ შემობრუნებულა, მაგრამ არც აჩქარებულა. ასე რომ, კაცს მისი დანევა შეეძლო. თავიდან ფეხებამდე განუწულებმა გადაკვეთეს (უკვე კარგა ხნის წინ დაცარიელებული) ჰოლი, კორიდორში შეუხვიეს და, როგორც იქნა, თავიანთ ნომრამდე მიაღწიეს. ძაფი რომ ძაფია, ისიც არა აქვთ მშრალი, სიცივისაგან ცახცახებენ. გათბობა სჭირდებათ.

შემდეგ?

რას ნიშნავს – შემდეგ? ახლა სიყვარულს მიეცემიან, სხვა რაღა დარჩენიათ? ამ ღამით ისინი წყალზე ჩუმი და ბალახზე დაბალნი იქნებიან, ოღონდ ქალი იკვნესებს მსუბუქად, თითქოსდა ვილაცამ გაანაწყენა. ამგვარად, ყველაფერს გაგრძელება ექნება და პიესაც, რომელიც მათ პირველად ამ საღამოს გაითამაშეს, განმეორდება უახლოეს დღეებსა და კვირებში, რათა ქალმა აჩვენოს, რომ ის ყოველგვარ უმსგავსობაზე მაღლა დგას,

მაღლა დგას უფერულ სამყაროზე, რომელიც გარს აკრავს. იგი ხელახლა აიძულებს კაცს მუხლებზე დადგომას, იტირებს და ყველაფერში მას დაადანაშაულებს, შედეგად კიდევ უფრო გაავდება, რქებს დაადგამს, თავისი ღალატით იტრაბახებს; გატანჯავს მას, კაცი კი გაკერპდება, უხეშობას, მუქარას ან სხვა რაიმე გამოხდომას გადაწყვეტს, მაგალითად, დაამსხვრევს ლარნაკს, სახეში, უმსგავს, შეურაცხმყოფელ სიტყვებს მიახლის, ქალი ისევ ითვალთმაქცებს, თითქოსდა მისი ეშინია, კაცს მოძალადეობასა და აგრესიულობაში დასდებს ბრალს და, როცა ეს უკანასკნელი კვლავ მუხლებზე დაეცემა, ატირდება, თავის დანაშაულს აღიარებს, მასთან დანოლის ნებას დართავს და ასე შემდეგ და ასე შემდეგ – მთელი კვირა, მთელი წელი, მთელი მარადისობა.

41

ჩემ მეცნიერს რაღა? მორყეულ კბილზე ენის მიჭერისთანავე ეუბნება საკუთარ თავს: აი, ყველაფერი, რაც შენი ცხოვრებიდან დარჩა: გატეხილი კბილი და ხელოვნური ყბის ჩასმის პანიკური შიში – და მეტი არაფერი? მეტი არაფერი, სრულიად არაფერი. უეცარი გამონათებით მთელი წარსული წარმოუდგა არა როგორც გმირული მოღვაწეობის ხანა, დრამატული და თავისებურად განუმეორებელი მოვლენებით, არამედ როგორც საბრალო ქვიშის ნამცეცი შემთხვევითი ფაქტების ბუნდოვან ხვავში, რომელმაც პლანეტა ააფორიაქა და სადღაც ისეთი სიჩქარით ჩაიქროლა, რომ წესიერად მისი დათვალეობა და გააზრება შეუძლებელია. ასე რომ, ბერკი, შესაძლოა, სრულიად მართალია, უნგრელი ან პოლონელი რომ ჰგონია. რა სათქმელია, შესაძლებელია, ის მართლაც უნგრელი ან პოლონელია, გამორიცხული არაა, თურქიც იყოს, რუსი ანდა სომალში მომაკვდავი ბავშვი. როდესაც ყველაფერი ასეთი სისწრაფით მიქრის, შეუძლებელია რაიმეში დარწმუნებული იყო, ყოველგვარ რაიმეში, საკუ-

თარ თავშიც კი.

მეხსიერებაში ქალბატონი დე T.-ს ლამის აღდგენისას გავიხსენე ეგზისტენცი-ალური მათემატიკის სახელმძღვანელოს პირველსავე გვერდზე მოყვანილი ცნობილი განტოლება: სიჩქარის ხარისხი დავინ-ყების ინტენსივობის პირდაპირპროპორ-ციულია. ამ განტოლებიდან სხვადასხვა დასკვნის გამოტანა შეიძლება, მაგალი-თად, ასეთის: ჩვენი ეპოქა სიჩქარის დე-მონს მიეცა და ამ არცთუ უკანასკნელი მიზეზით ასე იოლად დაივიწყა თავისი თავი. მაგრამ მე მინდოდა ეს მტკიცება თავით ფეხამდე ამომეტრიალებინა და მეთქვა: ჩვენი ეპოქა დავინყების ჟინმა შეიპყრო და ამ ჟინის დასაკმაყოფილებ-ლად დანებდა სიჩქარის დემონს; სულ უფრო და უფრო აჩქარებს სვლას იმის შთასაგონებლად, რომ არ სჭირდება, ჩვენ ის გვახსოვდეს, რომ დაიღალა საკუთარი თავით, შესძაგდა საკუთარი თავი; რომ მას სურს, ჩააქროს მეხსიერების პანან-კინტელა მთრთოლარე ალიც კი.

ჩემო ძვირფასო თანამემამულე და მე-გობარო, *musca pragensis*-ის ცნობილი აღ-მომჩენო, გმირო მშენებლო მუშავ, აღარ მნადია, შენი წყალში ფშეკვის ყურებით ვიტანჯებოდე. ასე შეიძლება სასიკვდი-ლო გაცივება აიკიდო. მეგობარო! ძმაო! თავს ნუ იწამებ. ამოდი, დასაძინებლად გაემართე. გიხაროდეს, რომ ყველასგან დავინყებული ხარ. საყოველთაო ავხორ-ცული გულმავინყობის შალში გაეხვიე. აღარ იფიქრო სიცილზე, რომელმაც ტკი-ვილი მოგაყენა; ის წარსულში ზუსტად ისე დაინთქა, როგორც შენს მიერ მშენებ-ლობაზე გატარებული წარსული წლები; როგორაც შენი – თავისუფლებისათვის დევნილი მებრძოლის დიდება. ციხე-დარ-ბაზში სინყნარეა. გააღე ფანჯარა და აყ-ვავებულ ხეთა სურნელი გაავსებს შენს ოთახს. ისუნთქე ის. ეს სამასწლოვანი ნაბლებია. მათ შორიას ისმენდნენ მაღამ დე T. და მისი კავალერი, როცა სიყვარულს ეძლეოდნენ პავილიონში, რომელიც შენი ფანჯრიდან მაშინ კარგად მოჩანდა,

მაგრამ შენ – აფსუს! – უკვე ველარ და-ინახავ იმიტომ, რომ ის თხუთმეტი წლის შემდეგ, 1789 წლის რევოლუციის დროს დაინგრა და მისგან რამდენიმე გვერდილა დარჩა ვივან დენონის ნოველაში, რომე-ლიც არასოდეს ნაგიკითხავს და, ალბათ, არც არასოდეს ნაიკითხავ.

42

ვენსანმა თავისი ტრუსი ვერ ნახა. პე-რანგი და შარვალი სველ სხეულზე ჩაიც-ვა და იულიას კვალს აედევნა. ქალიშვი-ლი მეტისმეტად მკვირცხლი იყო, ვენსანი კი ძლიერ ზოზინა. კორიდორები შემოირ-ბინა და ნახა, რომ იულია სადღაც აორ-თქლდა. არ იცოდა, სად იყო მისი ნომე-რი და ამიტომაც თავის შანსებს ფრიად სათუოდ თვლიდა, მაგრამ, ამის მიუხე-დავად, კორიდორებში ყიალს იმ იმედით განაგრძობდა, რომ რომელიმე კარი გაი-ღებოდა და იულიას ხმა მოუხმობდა: „აქ მოდი, ვენსან, აქ მოდი“. მაგრამ ყველას ეძინა, ყველგან სიჩუმე იდგა და ყველა კარი ჩაკეტილი იყო. „იულია, იულია“, – ჩურჩულებდა იგი, ჩურჩულიდან ჩვე-ულებრივ ხმაზე გადავიდა, ჩვეულებ-რივიდან – ყვირილზე, მაგრამ პასუხად მხოლოდ სიჩუმე იყო. იულია არ ტოვებ-და ვენსანის წარმოსახვას. წარმოიდგინა მთვარის შუქით განათებული მისი სა-ხე, მისი უკანალის ხვრელი. ოჰ, ეშმაკმა დალახვროს, ეს ხვრელი პირდაპირ მის თვალწინ კოხტაობდა, ის კი დაუდევრად მოიქცა, ისე საშინლად შეცდა! არც კი შეხებია და ხეირიანად არც დაუთვალე-რებია. ეს საბედისწერო ხატება ისევ მის თვალწინაა და გრძნობს, მისი საბრალო ასო როგორ აღიძვრის, დგება, ჯანყდე-ბა – და მერე როგორ: ტყუილუბრალოდ, უგუნურად და უსაზომოდ.

თავის ნომერში დაბრუნებული ვენსა-ნი სავარძელში ჩაენარცხება. გრძნობს, მთლიანად იულიასადმი ვნებას შეუპ-ყრია. მის ხელახლა მოსაპოვებლად მზა-დაა, რაც კი შესაძლოა, ყველაფერი გაა-კეთოს, მაგრამ გასაკეთებელი არაფერია.

ხვალ დილით იუღია სასადილოში ისაუბრებს, მაგრამ თვითონ – აფსუს! – უკვე თავის პარიზულ კაბინეტში იქნება. მან არ იცის ქალიშვილის მისამართი, არც გვარი, არც სამუშაო ადგილი, სრულიად არაფერი! პირისპირ რჩება თავის უსაზღვრო სასონარკვეთილებასთან, რომელიც მისი ასოს შეუსაბამო სიდიდეში მატერიალიზირდება.

სულ რალაც ერთი საათის წინ ამდენი ჯანსაღი აზრის წარმომჩენელ ამ ყოჩაღ ბატონს თავი გონივრულობის ჩარჩოებში ეჭირა, თავის ღირსსახსოვარ სიტყვაში კი საკუთარი საქციელის გამართლება შეძლო იმ მოსაზრებების საშუალებით, რომლებმაც ყველა ჩვენგანზე უღრმესი შთაბეჭდილება მოახდინა; ახლა მე ძლიერ მეპარება ეჭვი იმავე ორგანოს გონივრულობაში, რომელმაც ამჯერად ჯანსაღი აზროვნების ყოველგვარი ნიშნის დაკარგა; ყოველგვარი სერიოზული გამართლებების გარეშე ის მთელ სამყაროს ბეთჰოვენის მეცხრე სიმფონიის მსგავსად აუჯანყდა, ბეთჰოვენისა, მჭმუნვარე კაცობრიობის პირისპირ მდგარი რომ აღრიალებს თავის სიხარულის ჰიმნს.

43

ვერა ისევ იღვიძებს:

– რატომ ჩართე რადიო მთელ ხმაზე? გამაღვიძე!

– რადიოს არ ვუსმენ. ჩვენთან ისეთი სინყნარეა, როგორც არასდროს.

– არა, უსმენდი და ეს ულამაზოა შენი მხრიდან. მე ხომ მეძინა.

– გეფიცები!

– და კიდევ, როგორ შეგიძლია ამ სულელურ სიხარულის ჰიმნს უსმინო?

– მაპატიე, ყველაფერში ისევ ჩემი წარმოსახვაა დამნაშავე.

– რა შუაშია აქ შენი წარმოსახვა? განა მეცხრე სიმფონია შენ დაწერე? შენ რა, თავი ბეთჰოვენი გგონია?

– არა, სულ სხვა რამ მინდოდა მეთქვა.

– არასოდეს აქამდე ეს სიმფონია ასე

აუტანელი, ასე უადგილო, ასე ბიჭურად გაბღენძილი, ასე სულელური, ასე გულუბრყვილოდ ვულგარული არ მომჩვენებია. მეტი აღარ შემეძლია. ჩემი მოთმინების ფიალა აივსო, ერთი ნუთითაც აღარ მინდა ამ მოჯადოებულ ციხე-დარბაზში დარჩენა. გთხოვ, გავემგზავროთ. სხვათა შორის, განთიადიც მალე დადგება.

და ის სანოლიდან დგება.

44

ადრიანი დილაა. მე ვივან დენონის ნოველის ფინალურ ეპიზოდზე ვფიქრობ. ციხე-დარბაზის საიდუმლო კაბინეტში გატარებული ღამე მთავრდება გრაფინიას კონფიდენციალური მოსამსახურის გამოჩენით, რომელიც საყვარლებს გათენებას აუწყებს. კავალერი სასწრაფოდ იცვამს, გამოდის, მაგრამ ციხე-დარბაზის კორიდორებში გზა ებნევა. გამომყლავნების შიშით პარკში მიემართება და ისეთ სახეს იღებს, ვითომ მშვენივრად გამოიძინა, მაგრამ დილაადრიან გაღვიძებულმა გასეირნება გადაწყვიტა. თავი ჯერ კიდევ დამძიმებული აქვს, ცდილობს, ჩასწვდეს თავისი ღამეული თავგადასავლის აზრს: ნუთუ მაღამ დე T.-მ ურთიერთობა განწყვიტა თავის საყვარელ მარკიზთან? ან, იქნებ, დაცილების საბაბს ეძებს? იქნებ მხოლოდ მისი დასჯა სურდა? როგორი იქნება ახლახან, დასრულებული ღამის გაგრძელება?

ამ კითხვებში ჩაფლული უეცრად წინ მაღამ დე T.-ს საყვარელს – მარკიზს ხედავს. პარკში ახლახან მოსული მარკიზი მას მივარდება:

– როგორ ჩაიარა ყველაფერმა? – ეკითხება მოუთმენლად.

ამას მოყოლებული დიალოგი, ბოლოს და ბოლოს, თვალს უხელს კავალერს საკუთარი თავგადასავლის არსზე: მას ქმრის ყურადღება უნდა გადაეცანა ცრუ საყვარელზე, რომლის როლის შესრულებაც თავად მოუხდა.

– არც ისე კეთილშობილური როლია, – სიცილით ეთანხმება მარკიზი და ამ

მსხვერპლისათვის, კავალერის საამებლად, თითქმის აღიარებს: მაღამ დე T. მომავადობელი და უზომოდ ერთგული ქალია; მას მხოლოდ ერთი სისუსტე აქვს: სხეულბრივი სიცივე.

ისინი ერთად ბრუნდებიან ციხე-დარბაზში, რათა ქმარს მშვიდობიანი დილა უსურვონ. ის ზრდილობიანად ესაუბრება მარკის, მაგრამ, როცა რიგი კავალერზე მიდგება, მტრულად მიმართავს და ურჩევს, რაც შეიძლება მალე დატოვოს ციხე-დარბაზი, რის შემდეგაც თავაზიანი მარკი თავის კარეტას სთავაზობს ახალგაზრდა კაცს.

შემდეგ მარკი და კავალერი ერთად მონახულებენ მაღამ დე T.-ს. საუბრის ბოლოს ქალი მოახერხებს, რამდენიმე სააღერსო სიტყვა ჩასწურწულოს კავალერს. აი, როგორაა ეს გამოსათხოვარი სიტყვები გადმოცემული ნოველაში:

– ახლა თქვენ გიხმობთ თქვენი სიყვარული; თქვენი შეყვარებული უეჭველად ღირსეულია. მშვიდობით კიდევ ერთხელ. თქვენ მომხიბლავი ხართ... ნუ ეცდებით, გრაფინიას ნამკიდოთ...

„ნუ ეცდებით, გრაფინიას ნამკიდოთ“ – ასეთი იყო მაღამ დე T.-ს საყვარლისადმი მიმართული უკანასკნელი სიტყვები. ამას ნოველის უკანასკნელი სიტყვები მოჰყვება: „მე ჩავვჯექი ჩემს მომლოდინე ეკიპაჟში. მთელი ამ თავგადასავლის აზრის მოძებნას ვცდილობდი, მაგრამ... ვერ შევძელი“.

მაგრამ მასში აზრი არის: მას მაღამ დე T. საკუთარ თავში განასახიერებს: მან მოატყუა ქმარი, მოატყუა საყვარელი, მოატყუა ახალგაზრდა კავალერი. ამით ის ეპიკურეს ჭეშმარიტ მონაფედ გვევლინება. ტკობის ძვირფასი მეგობარი, აზიზი ცრუპენტელა – მფარველი. ბედნიერების დამცველი.

45

ნოველას კავალერი მოგვითხრობს, პირველ პირში. მან არ იცის, რას ფიქრობს სინამდვილეში მაღამ დე T. და აშ-

კარად რცხვენია საკუთარ ფიქრებზე და გრძნობებზე ლაპარაკი. ორივე პერსონაჟის შინაგანი სამყარო დაფარული ან ნახევრად დაფარული რჩება.

დილაადრიან, როდესაც მარკი თავისი საყვარლის სიცივეზე ელაპარაკებოდა, კავალერს შეეძლო ქვემ-ქვემ ჩაეცინა, რადგანაც ქალმა ახლახან სრულიად სანინალმდეგო დაუმტკიცა. მაგრამ, ამ რწმენის მიუხედავად, ის სხვას ველარაფერს ვარაუდობს. როგორ გაიგოს ის, რომ მაღამ დე T. მასთან იწვა: მისთვის ეს ყოველდღიური რუტინის ნაწილი იყო თუ უიშვიათესი, ლამის ერთადერთი თავგადასავალი? ააღელვა მისი გული თუ გულგრილი დარჩა? გაუღვიძა თუ არა გრაფინიასადმი ეჭვი სიყვარულის ლამემ? კავალერისადმი მიმართული მისი უკანასკნელი სიტყვები გულწრფელნი იყო თუ, უბრალოდ, უსაფრთხოების აუცილებლობამ უკარნახა ისინი? კავალერის გამგზავრებამ ნაღველი მოჰგვარა თუ უგულისხმოდ დარჩა?

თავად მას რაც შეეხება: დილაადრიან, როცა მარკიზმა დამცინავი კითხვით მიმართა, შეეძლო ეპასუხა და მდგომარეობის ბატონ-პატრონი დარჩენილიყო. მაგრამ სინამდვილეში რას გრძნობდა კავალერი? როგორი იყო მისი განცდები იმ მომენტში, როცა ციხე-დარბაზს ტოვებდა? რაზე ფიქრობდა? განცდილ ტკობაზე თუ მეტისმეტად დამყოლი ყმანვილის სასაცილო დიდებაზე? თავს გამარჯვებულად გრძნობდა თუ დამარცხებულად? ბედნიერად თუ უბედურად?

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ: შესაძლებელია კი იცხოვრო განცხრომათა შორის და განცხრომათა გამო და ამით ბედნიერი იყო? მივწვდებით კი ჰედონიზმის იდეალს? არსებობს კი ამის იმედი? ანდა თუნდაც ამ იმედის მკრთალი გაელვება?

46

უზომოდ დაილალა. საწოლზე მიგდება და ხეირიანად გამოძინება სურს, მაგრამ ეშინია, რომ დროულად არ გააღვიძებენ.

არა უგვიანეს, ერთ საათში უნდა გაემგზავროს. სავარძელში მჯდარი თავზე მოტოციკლისტის მუზარადს ჩამოიფხატავს. ფიქრობს, მისი სიმძიმე გამგზავრების დავინწყების საშუალებას არ მისცემს, მაგრამ იჯდე მუზარადიანი თავით და ნაძინების შესაძლებლობა არ გქონდეს, სრული უაზრობაა, დაძვრის გადაწყვეტილებით დგება.

გამგზავრების აუცილებლობა პონტევენზე ფიქრებს აღუძრავს. ოჰ, ისევ ეს პონტევენი! კითხვებით სულს ამოხდის. რას უნდა მოუყვებს? თუკი მოყვება ყველაფერს, რაც სინამდვილეში მოხდა, ეს უსათუოდ გაართობს მას და მთელ მის კომპანიას. ყოველთვის სასაიროა, როცა მთხრობელი საკუთარ თვგადასავალში კომიკურ როლს თამაშობს. სხვათა შორის, ამის გაკეთება პონტევენზე უკეთ არავის შეუძლია. მაგალითად, როცა ის თავის გამოცდილებას აღწერს მბეჭდავ ქალთან, რომელიც შეცდომით, სხვა ქალის ნაცვლად, თმით შეათრია ლოგინში. მაგრამ ყურადღება! პონტევენი ეშმაკია! ყველას ჰგონია, რომ მისი კომიკური მონათხრობი თავის თავში იფარავს კიდევ უფრო სასიამოვნო სიმართლეს. მსმენელები ყინით ივსებიან მისი პატარა მეგობარი ქალისადმი, რომელიც პონტევენისგან უხეშობას ითხოვს, და შურიანად წარმოიდგენენ სასიამოვნო მბეჭდავ ქალს, რომელთანაც მათი ღვთაება აკეთებს ყველაფერს, რაც სურს. თუკი ვენსანი მოჰყვება აუზის კიდევ მოჩვენებითი შერწყმის ისტორიას, ყველანი დაუჯერებენ და სასაცილოდ აიგდებენ წინდაუხედაობის გამო.

ის ნომერში წინ და უკან დადის. თავისი ამბის როგორმე შესწორებას, გადაკეთებას, რალაც შტრიხების დამატებას ცდილობს. პირველ რიგში, მოჩვენებითი შერწყმის ნამდვილად გადაქცევაა საჭირო. წარმოიდგინა აუზისაკენ მიმავალი ხალხი, გაოცებული და აღგზნებული მათი სასიყვარულო ხვევით; ისინი სასწრაფოდ იხდიან; ერთნი მხოლოდ თვალეზად იქცევიან, მეორენი მათ მიბაძვას იწყებენ

და, როცა ვენსანი და იულია მათ გარშემო ამ დიდებულ ჯგუფურ სექსს დაინახავენ მთელი თავისი მიზანსცენებით, დგებიან, კიდევ რამდენიმე წამს უყურებენ გაშმაგებით მოქანავე წყვილებს და შემდეგ ერთმანეთს შორდებიან იმ დემიურგების მსგავსად, რომლებმაც შექმნეს ახლახან ახალი სამყარო. შორდებიან ისე, როგორაც შეხვდნენ, თითოეული თავის მხარეს. შორდებიან, რომ ამიერიდან ერთმანეთს აღარასოდეს შეხვდნენ.

მაგრამ ის იყო, საშინელმა სიტყვებმა „რომ ამიერიდან ერთმანეთს აღარასოდეს შეხვდნენ“ ვენსანის გონებაში გაიჟღერა, მისმა მამაცმა ვაჟბატონმა კვლავ გაიღვიძა და მოუნდა კედლისათვის ეხალა თავი.

და აი, რაა ყველაზე სასაცილო: ორგინის სცენის წარმოდგენისას მისი ავადმყოფური აღგზნება მისუსტდა, მაგრამ საკმარისი იყო ნამდვილი, ცოცხალი, თუმცა სხვაგან მყოფი იულიას ხელახლა გახსენება, რომ სიგიჟემდე აღგზნებულიყო, როგორც ჩანს, მას მხოლოდ მის მიერვე გამოგონილ ორგინის ამბავზე ჩაბლაუჭება და დარჩენოდა. ხელახლა წარმოედგინა ის, შემდეგ კი ისევ და ისევ მოეყოლა საკუთარი თავისთვის: ისინი სიყვარულს ეძლევიან, ყოველი მხრიდან მორბიან წყვილები, აშტერდებიან მათ, იხდიან და მალე აუზის ირგვლივ გააფთრებული სექსჯგუფების ბობოქრობა იწყება. ბოლოს, ამ პატარა პორნოგრაფიული ფილმის უთვალავი რეპეტიციის შემდგომ, თავს უკეთესად გრძნობს. მისი ასო უფრო გონებადამჯდარი, თითქმის მშვიდიც კი ხდება.

ვენსანი თავს „გასკონურ კაფეში“ წარმოიდგენს, მეგობართა შორის, რომლებიც მის მონათხრობს ყურადღებით ისმენენ. მაშუ მაცდური იდიოტური ღიმილით გაიკრიჭება, გუჯარი თავის მეცნიერულ შენიშვნებს ჩაურთავს. დასკვნის სახით ვენსანი ეტყვის: ჩემო მეგობრებო, მე ყველა თქვენგანის ნაცვლად ვწერაობდი, ყველა თქვენგანის ჭანჭლებმა ითამაშა თავისი როლი იმ დიდებულ გაზონზე. მე ვიყავი

თქვენი სრულფლებიანი ელჩი, თქვენი მწერავეი დეპუტატი, თქვენი გაქირავებული ასო, თქვენი კოლექტიური კიი!“

ის ნომერში მიდი-მოდის და გაუთავებლად, ხმამაღლა იმეორებს უკანასკნელ ფრაზას: კოლექტიური კიი, რა ბრწყინვალე მიგნებაა! შემდეგ (მთანჯველი აღგზნება უკვე მთლიანად უქრება) ზურგჩანთას ხელს დასტაცებს და ნომრიდან გამოდის.

47

ვერა ანგარიშის გასასწორებლად გაემართა, მე კი, პატარა ჩემოდნით ხელში, ეზოში მდგარ ჩვენს მანქანას მივაშურე. ვნუხდი, რომ ვულგარულმა მეცხრე სიმფონიამ ჩემს ცოლს გამოძინების საშუალება არ მისცა და დააჩქარა ჩვენი გამგზავრება იმ ადგილიდან, სადაც თავს ასე კარგად ვგრძნობდი. უკანასკნელად ვათვალისწინებ გარეშემოს ერთგვარი ნოსტალგიით. ციხე-დარბაზის შესასვლელი. სწორედ აქედან გამოვიდა მაძამ დე T.-ს ზრდილობიანი და გაფხორილი ქმარი მწუხრისას, კარეტის გაჩერების შემდეგ,

თავისი მეუღლისა და ახალგაზრდა კავალერის მისაღებად. ამავე სადარბაზოდან ათი საათით გვიან გამოვიდა კავალერი, ამჯერად მარტო, გამცილებლის გარეშე. მას შემდეგ, რაც ქალბატონ დე T.-ს აპარტამენტის კარი მის უკან მიიხურა, მარკიზის სიცილი მოესმა, რომელსაც მალე მეორე – ქალის სიცილი შეუერთდა. წამიერად შეანელა ნაბიჯი: რაზე იცინიან? მას დასცინიან? მეტის მოსმენა აღარ სურს და გასასვლელისკენ მიდის; მაგრამ ეს სიცილი მის სულში გრძელდება; ვერაფრით იცილებს და ვერც ვერასოდეს მოიცილებს. ერთთავად მარკიზის ფრაზა აგონდება: „იქნებ, შენ ვერ გრძნობ შენი როლის კომიკურობას?“ დილაადრიან, როდესაც მარკიზმა ეს იქედნური კითხვა დაუსვა, მას წარბიც არ შეუხრია. იცოდა, რომ მარკიზი რქიანია და სიხარულით უმეორებდა საკუთარ თავს, რომ მაძამ დე T. მარკიზის მიტოვებას აპირებს და მაშინ უსათუოდ ისევ ნახავს მას, ანდა რატომღაც საყვარელზე შურისძიება განუზრახავს და ამ შემთხვევაშიც მასთან პაემანი სავსებით შესაძლებელი რჩება (რადგან

დღევანდელ შურისძიებას თავისთავად მოჰყვება ხვალინდელი). მაგრამ ასე ფიქრი ერთი საათის წინ შეეძლო. მაძამ დე T.-ს გამოსათხოვარი სიტყვების შემდეგ ყველაფერი ცხადი ხდება: ღამეს გაგრძელება არ ექნება. არავითარი ხვალ.

სასახლიდან დილის ცივ მარტოობაში გამოდის; თავს ეუბნება, რომ განვლილი ღამიდან, ამ სიცილის გარდა, არაფერი რჩება: თავის შესაქცევი ამბავი განვრცობას დაიწყებს, ის კომიკური პერსონაჟი გახდება. სარწმუნოა, რომ არც ერთი ქალი არ მოისურ-

ვებს საყოველთაო დაცინვის ობიექტთან ურთიერთობას. მისი თანხმობის გარეშე, თავზე მასხარის ჩაჩი ჩამოაცვეს, ის კი ისე ძლიერი არაა, ეს თავსაბურავი ატაროს. შინაგანი ხმა ჯანყისკენ აგულიანებს, მოუწოდებს, მთელ ქვეყნიერებას გააგებინოს ის, რაც თავს გადახდა.

მაგრამ იცის, ეს მის ძალას აღემატება. უარესია, უხეში კაცის სახელი გაუვარდეს, ვიდრე სასაცილოსი. არ შეუძლია ქალბატონი დე T. გასცეს და არც არასოდეს გასცემს მას.

48

სასახლის მეორე, უფრო შეუმჩნეველი კარიდან გამოსვლის შემდეგ ვენსანი ეზოში აღმოჩნდება. საკუთარ თავს განუწყვეტლივ უმეორებს მთვრალი ორგის ამბავს აუზის ახლოს, მაგრამ არა დამამშვიდებელი ეფექტის გამო (მთელი მისი ალგზნება განქარდა), არამედ იულიას მოგონებით გამონეული აუტანელი, სულისგანმგმირავი ტკივილის ჩასახშობად. იცის, მხოლოდ გამონაგონი თუ დაეხმარება რეალური წარსულის დასავინყებლად. უნდა, ახლავე და მთელი ხმით მოყვეს ეს ახალი ამბავი, ფანფარებისა და საყვირების საზეიმო ბგერებით გაამაგროს, ნულზე რომ დაიყვანენ და როგორღაც არაარსებითს გახდიან მის საცოდავ ცრუ შერწყმას, რის გამოც იულია დაკარგა.

„მე ვიყავი კოლექტიური კიი“, – იმეორებს და საპასუხოდ პონტევენის თანამგრძნობი სიცილი ესმის, ხედავს მომხიბვლელ ჩაცინებას მაშუსი, რომელიც ამბობს: „შენ ახლა ჩვენი კოლექტიური კიი ხარ, ასეც დაგიძახებთ: კოლექტიური კიი“. ეს იდეა ჭკუაში უჯდება და ილიმება.

ეზოს მეორე მხარეს მდგარი მოტოციკლისკენ მიმავალი შეამჩნევს მასზე ოდნავ უმცროს, ძველებურ კოსტიუმში გამოწყობილ კაცს, რომელიც მის შესახვედრად მოემართება. ვენსანი თვალდაჭყეტილი უყურებს. როგორ გამოშტერებულია აუზის ღამის შემდეგ: ამ მოჩვენების ხილვის გონივრულად ახსნის ძალაც

არ შესწევს. შესაძლოა, ეს ისტორიულ კოსტიუმში გამოწყობილი მსახიობია, რომელსაც რაიმე კავშირი აქვს ტელევიზიის იმ კეთილ ქალთან? იქნებ, გუშინ ციხე-დარბაზში ისტორიულ თემაზე სარეკლამო რგოლი გადაიღეს? მაგრამ მათი მზერის შეხვედრისას ახალგაზრდა კაცის თვალეში ისეთ გულწრფელ გაოცებას ხედავს, რომლის გამომხატვასაც ვერ შეძლებდა ყველაზე გამოცდილი, ნიჭიერი მსახიობიც კი.

49

ახალგაზრდა კავალერი მისჩერებია უცნობს, რომლის თავსაბურიც განსაკუთრებით იპყრობს მის ყურადღებას. ორი-სამი საუკუნის წინათ ასეთი მუზარადებით რაინდები ომში მიეშურებოდნენ. მაგრამ მუზარადზე არანაკლებ საოცრად ახალგაზრდა კაცის უბადრუკი ტანისამოსი ეჩვენება. გრძელი, ფართო, უფორმო შარვალი, რომელსაც მხოლოდ ღარიბი ქრისტიანები თუ ატარებდნენ ანდა ბერ-მონაზვნები.

ჭაბუკი კავალერი თავს დალილიად, სავსებით დაქანცულად გრძნობს, ცოტაც და, გული შეუღონდება. შესაძლოა სძინავს, შესაძლოა ზმანებებშია, შესაძლოა ბოდავს. ბოლოს მუზარადიანი კაცი მისგან ორიოდ ნაბიჯზე ჩერდება და წარმოთქვამს ფრაზას, რომელიც მხოლოდ ზრდის მის შეცბუნებას:

– მომისმინე, შენ შემთხვევით მეთვრამეტე საუკუნიდან ხომ არ ხარ?

კითხვა კურიოზულია, აბსურდული, მაგრამ ტონი, რომლითაც ის ითქვა, კიდევ უფრო სასერიოა: სრულიად უცნობი ინტონაცია, თითქოსდა უცხო სამეფოს დესპანს უსმენს, ფრანგული ენა საფრანგეთიდან შორს, წიგნებით რომ შეუსწავლია. ეს ინტონაცია კავალერს არწმუნებს, რომ თანამოსაუბრე ნამდვილად სხვა დროებიდან გამოეცხადა:

– დიახ, შენ კი რომლიდან ხარ? – ეკითხება.

– მე? მეოცედან, – პასუხობს ისიც და

აზუსტებს: – მეოცე საუკუნის მიწურულიდან. დღეს განსაცვიფრებელი ღამე გავატარე.

ეს ფრაზა კავალერს აკვირვებს.

– მეც ასევე, – ამბობს.

ის ქალბატონ დე T.-ს წარმოადგენს და გრძნობს, უეცრად როგორ იტაცებს მადლიერების ტალღა.

ღმერთო ჩემო, როგორ შეეძლო მარკიზის სიცილისათვის ამდენი ყურადღება დაეთმო? განა განვლილი ღამის მთავარი მოვლენა ქალბატონი დე T.-ის წარმოდგენილი სილამაზე არ იყო, რომელიც აქამდე ისე მთვრალივით ამყოფებს, რომ აჩრდილებს ხედავს, სიზმრებს სინამდვილეში ურევს, თავს სხვა დროში აგრძნობინებს!

მუზარადიანი კაცი ისევ სასაცილო ინტონაციით იმეორებს:

– მე ნუხელ სავსებით განსაცვიფრებელი ღამე გავატარე.

კავალერი თავს ისე უქნევს, თითქოს ეუბნება: „დიახ, დიახ, მეგობარო, მესმის შენი. ვის შეუძლია, უკეთესად გაგიგოს?“ და ფიქრობს: რადგან მაღამ დე T.-ს აღუთქვა, ენას კბილი დააჭიროს, ვერასდროს და ვერავის მოუყვება იმის თაობაზე, რაც შეემთხვა, მაგრამ განა გულახდილობა ორასი წლის შემდეგ იმავე გულახდილობად რჩება? ეჩვენება, ლიბერტინელების ღმერთმა გამოუგზავნა ეს კაცი, რომ სულის გადაშლა, სიმართლის მოყოლა საიდუმლოს ფიცის დაურღვევლად შეძლოს, რომ თავისი ცხოვრების ერთი მომენტთაგანი გადაიტანოს სადღაც მომავალში, მომავალში მისი პროვოცირება, დიდების შუქით განახლება მოახდინოს.

– მაშ, შენ ნამდვილად მეოცე საუკუნიდან ხარ?

– რასაკვირველია, ძველო, გეუბნები, არაჩვეულებრივი ამბები ხდება ამ საუკუნეში. ზნე-ჩვეულებათა თავისუფლება მეფობს. გიმეორებ, მე თავად განვიცადე ახლახან არაჩვეულებრივი ღამე.

– მეც ასევე, – მეორედ ამბობს კავა-

ლერი და ემზადება, თანამოსაუბრეს თავისი თავგადასავალი უამბოს.

– გასაოცარი, ველური, პირდაპირ და უჯერებელი ღამე, – იმეორებს მუზარადიანი კაცი, რომელიც დაჟინებით უყურებს მას, კავალერი ამ მზერაში ლაპარაკის შეუპოვარ მისწრაფებას ხედავს. ეს შეუპოვრობა რატომღაც აშფოთებს. ესმის, რომ მჭევრმეტყველებისადმი ეს ჟინი, იმავდროულად, სხვისი მონათხრობისადმი შეუწყნარებელ გულგრილობას გულისხმობს. ლაპარაკის ამ ჟინთან შეჯახებისას კავალერი მაშინვე კარგავს საუბრის ყოველგვარ სურვილს და, საერთოდ, მასთან შეხვედრის გაგრძელების ვერავითარ მიზეზს ვეღარ ხედავს.

თავზე დაღლილობის ახალი ტალღა გადაეცლება. სახეს ხელით ისრესს და მაღამ დე T.-ს მიერ თითებზე დატოვებულ სიყვარულის სურნელს გრძნობს. ეს სურნელი მასში ნოსტალგიის ხელახალ მონოლას იწვევს. სურს, მარტო აღმოჩნდეს კარეტაში, რომელიც აუჩქარებლად, რწევით მიიყვანს პარიზში.

ძველებურკოსტიუმის კაცი ვენსანს ძალზე ახალგაზრდად და, აქედან გამომდინარე, ვალდებულად ეჩვენება, მოისმინოს უფროსი ადამიანის აღსარება. როცა ვენსანმა ორგზის უთხრა: „მე განსაცვიფრებელი ღამე გავატარე“, თანამოსაუბრე კი გამოეხმაურა: „მეც ასევე“, მოეჩვენა, – თითქოს მის სახეზე ცნობისმოყვარეობამ გაიელვა, მაგრამ მერე სრულიად აუხსნელი მიზეზით ჩაქრა, ჩაიფერფლა თითქმის ამპარტავნული გულგრილობით. გულახდილობის ხელშემწყობი მეგობრული ატმოსფერო ერთ წუთს გაგრძელდა, შემდეგ კი განქარდა.

ვენსანი ახალგაზრდა კაცის კოსტიუმს გაღიზიანებით მისჩერებია. ბოლოს და ბოლოს, ვინაა ეს კლოუნი? ვერცხლისბალთიანი ფეხსაცმელებით, შემოჭერილი თეთრი ნიფხვით და მთელი ამ ენითალუნერელი ჟაბოთი, ხავერდებითა და მაქმანებით მის მკერდს, რომ ფარავს და ამკობს, ორი თითით იღებს კავალერის

კისერზე შემოგრანული ლენტის ბოლოს და პაროდული აღფრთოვანების გამომხატველი ღიმილით ათვალაიერებს მას.

ამ ჟესტის ფამილარობამ გააბრაზა ძველებურკოსტიუმისანი კაცი. სახე სიძულვილმა მოუქუფრა, მარჯვენა ხელს იქნევს, თითქოს ამ თავხედისათვის სილის განვნა სურს. ვენსანი ხელს უშვებს ლენტს და ერთი ნაბიჯით უკან იხევს. კავალერი ზიზლით სავსე მზერას სტყორცნის მას. შებრუნდება და კარეტისაკენ მიდის. ზიზლმა, რომელიც მან ვენსანს შეაფრქვია, ეს უკანასკნელი ისევ დააბნია. უეცრად თავს ძალზე სუსტად გრძნობს. ხედება, ვერავისთანაც ვერ მოჰყვება გაზონზე მომხდარის შესახებ, სიცრუისთვის ძალა არ ეყოფა. ის მეტისმეტად მოწყენილია ამისთვის. მხოლოდ ერთი სურვილი აქვს: რაც შეიძლება მალე დაივიწყოს ეს გარყვნილი ღამე, ქალაქიდან რეზინის საშლელით ნაშალოს, გონებიდან ამოიგდოს, გაანადგუროს – და ზუსტად ამ წამს ის სიჩქარის გაუმძღარმა სურვილმა წალეკა.

მტკიცე ნაბიჯით მიემართება მოტოციკლისაკენ, მისდამი ჟინით სავსე, სიყვარულით სავსე ამ მანქანისადმი, რომლის მომართვაც ყველაფერს დაავინყებს, საკუთარ თავსაც კი.

50

ვერა მანქანაში ჩემს გვერდით ესესაა მოენყო.

– აი, იქით გაიხედე, – ვეუბნები მე.

– საით?

– აი, იქით, ეს ვენსანია. ვერ ცნობ?

– ვენსანი? ისაა, მოტოციკლზე რომ ჯდება?

– დიახ. ვშიშობ, მთელი ძალით არ დაგაზოს. მის გამო ნამდვილად ვშიშობ.

– ჩქარი მგზავრობა უყვარს? მასაც კი?

– ყოველთვის არა. მაგრამ დღეს შემთხვევით იქროლებს.

– ეს ციხე-დარბაზი მოჯადოებუ-

ლია, მას ყველასთვის მხოლოდ უბედურება მოაქვს. აბა, გთხოვ, წავიდეთ!

– წუთით დამაცადე.

მინდა, კიდევ ერთხელ მივესიყვარულო კარეტისაკენ აუჩქარებლად მიმავალ ჩემს კავალერს, მისი ნაბიჯების რიტმით დავტკბე: რაც უფრო უახლოვდება კარეტას, მით უფრო ნელდება ეს რიტმი. ამ სინელეში მე ბედნიერების ნიშნებს ვცნობ.

მეეტლე ესალმება. ის ჩერდება, თავის თითებს ცნოსავს, შემდეგ კარეტაში ადის. ჯდება, კუთხეში იყუყუბა, ფეხებს ნეტარებით გაჭიმავს. ეკიპაჟი იძვრის, მალე ის ჩათვლემს, შემდეგ იღვიძებს და მთელი გზის განმავლობაში ცდილობს, რაც შეიძლება ახლოს იყოს ღამესთან, რომელიც უმოწყალოდ დნება დღის ნათელში.

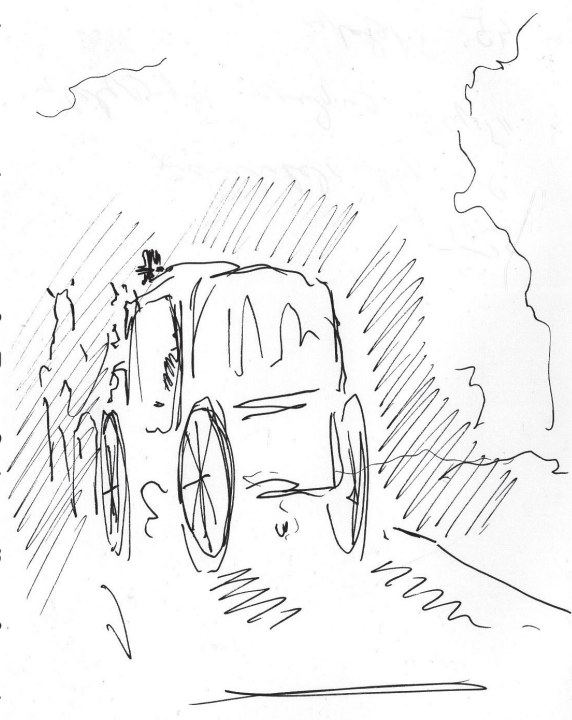
არავითარი ხვალ.

არავითარი მსმენელი.

გთხოვ, მეგობარო, ბედნიერი იყავ. ბუნდოვნად ვგრძნობ, შენს უნარში – იყო ბედნიერი, ჩვენი ერთადერთი იმედია.

კარეტა ნისლში უჩინარდება და მეც ადგილიდან ვიძვრი.

თარგმნა
ნანა გასვიანმა

შახვე ანდეხსონი

თავგადასავალი

ელის ჰაინდმენი 27 წლის შესრულდა მაშინ, როცა ჯორჯ ვილარდი ჯერ კიდევ ბიჭუნა იყო. მთელი თავისი ცხოვრება ვაინსბურგში გაატარა. ვინის ქსოვილების მალაზიაში გამყიდველად მუშაობდა და ცხოვრობდა დედასთან, რომელიც მეორედ გათხოვდა.

ელისის მამინაცვალს, ეტლების გადაძველებს, დაღევა უყვარდა. უცნაურ ცხოვრებას ეწეოდა. ღირს ამის შესახებ ოდესმე მოყოლა.

ოცი წლისა ელისი მაღალი, სუსტი და ნაზი იყო. თავი, ტანთან შედარებით, ცოტა არ იყოს, დიდი ჰქონდა. მხრები ოდნავ მოხრილი, წაბლისფერი თმა, თვალები კი თაფლისფერი. მშვიდი ჩანდა, მაგრამ ამ მშვიდი გარეგნობის მიღმა რალაც იდუმალი ძალა იგრძნობოდა.

თექვსმეტი წლის ასაკში, სანამ მალაზიაში მუშაობას დაიწყებდა, ელისს სასიყვარულო რომანი ჰქონდა ერთ ახალგაზრდა მამაკაცთან. ეს ნედ კერი იყო, ელისზე ასაკით უფროსი. ისიც, ჯორჯ ვილარდის მსგავსად, გაზეთ „ვაინსბურგის არწივში“ თანამშრომლობდა და დიდი ხნის განმავლობაში ელისთან თითქმის ყოველ საღამოს მოდიოდა ხოლმე. ისინი ხეების ქვეშ ქუჩებში დასეირნობდნენ

და თავიანთ მომავალ ცხოვრებაზე საუბრობდნენ.

იმ ხანად ელისი ძალიან ეშხიანი გოგონა იყო. ნედ კერი ხშირად მოეხვეოდა ხოლმე, კოცნიდა. მღელვარებისას ნედი ისეთ რამეებს ამბობდა, რაზეც ლაპარაკსაც საერთოდ არც კი აპირებდა. ელისი, რომელსაც სურდა თავისი ცხოვრება რალაცნაირად გაელამაზებინა, ნედისავით ღელავდა. ისიც ლაპარაკს იწყებდა. ცხოვრების გარსში ჩაკეტილი და ბუნებრივად მორიდებული უცებ სასიყვარულო გრძნობებს აჰყვამოდა.

გვიან შემოდგომას, იმ წელს, როცა ელისი თექვსმეტისა გახდა, ნედ კერი კლივლენდს გაემგზავრა, სადაც, იმედოვნებდა, რაიმე თანამდებობას მიიღებდა გაზეთში და ხალხში იტრიალებდა. ელისს მასთან ერთად გამგზავრება სურდა. აკანკალებული ხმით თავისი აზრი გაანდო.

„ვიმუშავებდი, შენც იმუშავებდი“, – ეუბნებოდა. – „არ მინდა, რომ ზედმეტი ხარჯი გასწიო და ხელი წინსვლაში შეგიშალო. თუ გინდა, ახლა ცოლად ნუ შემირთავ. ისედაც შეგვიძლია, ერთად ვიცხოვროთ. ერთ ბინაშიც კი რომ დავსახლდეთ, ვერავინ ვერაფერს იტყვის. დიდ

ქალაქში არ გვიცნობენ და ყურადღებას არ მოგვაქცევენ“.

ნედ კერი შეცბა. სატრფოს გამბედაობამ და ერთგულებამ ააღელვა. განზრახული ჰქონდა, ელისი საყვარლად ჰყოლოდა, ახლა კი გადაიფიქრა. სურვილი გაუჩნდა, დახმარებოდა და ეზრუნა მასზე.

„თვითონაც არ იცი, რას ამბობ“, – უკმეხად უპასუხა. – „დარწმუნებული იყავი, მსგავსს არაფერს დავუშვებ. როგორც კი კარგ სამსახურს ვიშოვი, დავბრუნდები. ჯერჯერობით აქ უნდა დარჩე. ეს ერთადერთია, რისი გაკეთებაც შეგვიძლია“.

სალამოს, სანამ ვაისბურგში წავიდოდა და დიდ ქალაქში ახალ ცხოვრებას დაიწყებდა, ნედმა ელისთან შეიარა. ისინი ქუჩებში დასეირნობდნენ, მერე ეკიპაჟი დაიქირავეს და ქალაქგარეთ გაემგზავრნენ. მთვარე ჩავიდა და მღელვარებისგან ვერც ერთი ვერ ლაპარაკობდა. სევდამორეულ ახალგაზრდა კაცს დაავინყდა თავისი გადაწყვეტილება, როგორ მოქცეულიყო ქალიშვილთან.

ეკიპაჟიდან იმ ადგილზე გადმოვიდნენ, სადაც დიდი მდებლობი ვაინ-კრიკის ნაპირისკენ ეშვებოდა, და იქ მქრქალ მთვარის შუქზე სიყვარულს მიეცნენ. როცა შუალამისას ქალაქში ბრუნდებოდნენ, ბედნიერები იყვნენ, ფიქრობდნენ, რომ მომავალი ამ მშვენიერებას და მათ სიყვარულს არ წაშლიდა.

„ახლა ერთმანეთს უნდა ჩავჭიდოთ ხელი, რაც უნდა მოხდეს“, – თქვა კერი და გოგონას მამის სახლის კართან დაემშვიდობა.

ახალგაზრდა ჟურნალისტმა კლივლენდში სამსახური ვერ იშოვა და დასავლეთში, ჩიკაგოში წავიდა. ერთხანს მარტოობისგან იტანჯებოდა და თითქმის ყოველდღე ელისს წერილს სწერდა. შემდეგ კი დიდი ქალაქის ცხოვრების ორომტრიალში ჩაერთო. გაჩნდნენ მეგობრები, ახალი ინტერესები. ჩიკაგოში ოთახი დაიქირავა მაგიდით. აქ რამდენიმე ქალიც იყო. ერთ-ერთმა მათგანმა ნედის ყურად-

ღება მიიპყრო და ვაინსბურგელი ელისი დაავინყდა. ერთი წელიც კი არ იყო გასული, რაც წერილების წერა შეწყვიტა. მხოლოდ ზოგჯერ წერდა ხოლმე, როცა თავს მარტოდ გრძნობდა ან ელისზე მაშინ გაიფიქრებდა, როცა რომელიმე ქალაქის პარკში მთვარით განათებულ ბალახს დაინახავდა, აი ისეთს, ნაკადულთან მდებლობზე რომ იყო.

ვაინსბურგში კი გოგონა, რომელმაც უკვე იცოდა, რა იყო სიყვარული, გაიზარდა და დაქალდა. ოცდაორი წლისა იყო, როცა უეცრად მამა, რომელსაც ცხენის აღკაზმულობის სახელოსნო ჰქონდა, გარდაიცვალა. ძველი ჯარისკაცი იყო და რამდენიმე თვის შემდეგ მეუღლეს პენსია დაუნიშნეს. პირველი პენსიით საქსოვი დაზგა შეიძინა და მეხალიჩე გახდა, ელისმა კი ვინის მალაზიაში დაიწყო მუშაობა. მრავალი წელი სჯეროდა, რომ ნედ კერი დაუბრუნდებოდა.

ელისს უხაროდა, რომ სულ საქმე ჰქონდა, რადგან მალაზიაში მუშაობა მოლოდინს ასეთ ხანგრძლივსა და მოსაწყენს არ ხდიდა. ფულის გადაღება დაიწყო იმ იმედით, რომ ორას-სამას დოლარს დააგროვებდა, თავის სატრფოს დიდ ქალაქში გაჰყვებოდა და შეეცდებოდა, მისი სიყვარული კვლავ მოეპოვებინა.

ელისი იმისთვის, რაც მაშინ, მდებლობზე მთვარის შუქზე მოხდა, ნედ კერის არ კიცხავდა, მაგრამ გრძნობდა, რომ ველარასოდეს სხვაზე ვერ გათხოვდებოდა. გაფიქრებაც კი არ უნდოდა იმაზე, რომ ვინმე სხვისთვის უნდა მიეცა ის, რაც, მისი აზრით, მხოლოდ ნედს ეკუთვნოდა. როცა ახალგაზრდა მამაკაცები მისი ყურადღების მიპყრობას ცდილობდნენ, მათთან შეხვედრაზე უარს ამბობდა. „მისი ცოლი ვარ და დაბრუნდება თუ არა, მის ცოლად დავრჩები“. – იდუმალი ხმით ჩურჩულებდა. და, მიუხედავად მისი ყველანაირი მცდელობისა, დამოუკიდებელი ყოფილიყო, არ შეეძლო, გაეგო იმ დროისთვის გავრცელებული მოსაზრება, რომ ქალი მხოლოდ თავის თავს

ეკუთვნის და საკუთარი მიზნისკენ უნდა მიისწრაფოდეს.

ელისი ქსოვილების მაღაზიაში დილის 8 საათიდან საღამოს 6 საათამდე მუშაობდა. კვირაში 3-ჯერ კი ისევ სამორიგოდ – 7-დან 10 საათამდე – მიდიოდა ხოლმე. თანდათან შინაგანად უფრო ჩაიკეტა და ახირებულობა დასჩემდა, მარტოხელა ადამიანებს რომ ახასიათებთ. როცა საღამოობით ოთახში ბრუნდებოდა, ხან მუხლებზე დაიჩოქებდა სალოცავად, მაგრამ ლოცვებთან შენაცვლებით, ჩურჩულით ამბობდა იმას, რისი თქმაც თავისი სატრფოსათვის სურდა. რაღაცა ნივთები ამოიჩემა და ვერ იტანდა, მათ ვინმე შეხებოდა ოთახში, სადაც ავეჯი მისი საკუთრება იყო. ფულის გადაღების ჟინი, რასაც ადრე აზრი ჰქონდა, არ დაოკებულა მას შემდეგაც კი, რაც დიდ ქალაქში ნედ კერის საძებნელად წასვლა გადაიფიქრა. ეს მტკიცე ჩვეულებად ექცა და, როცა საჭირო იყო, თავისთვის რაღაცა ტანსაცმელი ეყიდა, არ ყიდულობდა. ზოგჯერ, წვიმიან დღეებში მაღაზიაში ჯდომისას, საბანკო ჩეკს ამოიღებდა ხოლმე, მაგიდაზე გაშლილს ტოვებდა და საათებს აუხდენელ ოცნებებში ატარებდა – თუ როგორ დააგროვებდა ფულს, რომ პროცენტებით მას და მის ქმარს ეცხოვრათ.

„ნედს ყოველთვის უყვარდა მოგზაურობა“, – ფიქრობდა, – „ამის შესაძლებლობას მივცემ. ოდესმე, როცა დავქორწინდებით, ნედისა და ჩემს ფულს გადავდებ ხოლმე და გავმდიდრდებით. აი, მაშინ კი მთელ მსოფლიოს მოვივლით!“

ქსოვილების მაღაზიაში კი კვირები, თვეები, წლები გადიოდა. მისი უფროსი, ჭადარა მოხუცი ხელოვნური კბილებით და თხელი ჩამონეული უღვაშით, პირს რომ უფარავდა, ენაძუნნი იყო. წვიმიან დღეებში ან ზამთარში, როცა ქარი მძვინვარებდა მეინ-სტრიტზე, მაღაზიაში დიდხანს მყიდველი არ ჭაჭანებდა. ელისი კი ამასობაში სავაჭრო საქონელს დაანყობდა და გადაანყობდა ხოლმე. ვიტრინის

წინ იდგა, დაცარიელებულ ქუჩას გასცქეროდა და იმ საღამოებს იხსენებდა, როცა ნედ კერისთან ერთად სეირნობდა, და ფიქრობდა იმაზე, რას ეუბნებოდა ხოლმე: „ახლა ჩვენ უფრო მაგრად უნდა ჩავჭიდოთ ერთმანეთს ხელი...“ ეს სიტყვები ექოსავით გაისმოდა ელისის, უკვე მონიფული ქალის თავში, თვალეზე ცრემლი ადგებოდა. ზოგჯერ, როცა მისი უფროსი მიდიოდა და მარტო ტოვებდა, ელისი თავს დახლზე ხრიდა და ტიროდა; „ახ, ნედ, გელოდები!“ – ჩურჩულებდა კვლავ და კვლავ და ყოველთვის უფრო და უფრო ძლიერდებოდა შიში იმისა, რომ ნედი აღარასოდეს დაბრუნდებოდა.

გაზაფხულზე, როცა აღარ წვიმს და ზაფხულის გრძელი და ცხელი დღეები ჯერ არ დამდგარა, ვაინსბურგის შემოგარენი თვალწარმტაცია. პატარა ქალაქი გაშლილ მინდვრებს შორის არის განლაგებული, მათ უკან კი ლამაზი წარაფი მოჩანს. ტყიან ადგილებში ბევრი მყუდრო, წყნარი კუთხეა, რომელსაც კვირა დღეებში მიჯნურები მიაშურებენ ხოლმე. ხეებს შორის ისინი გასცქერიან მინდვრებს და ხედავენ სარდაფებთან მომუშავე ფერმერებს ან გზაზე მიმავალ ადამიანებს. ქალაქში ზარები რეკენ, ზოგჯერ მატარებელიც ჩაივლის ხოლმე, რომელიც შორიდან სათამაშო მატარებელს ჰგავს.

ნედ კერის გამგზავრებიდან პირველ წლებში, კვირა დღეებში, ელისი ახალგაზრდებთან ერთად ტყეში არ დადიოდა, მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს – მათი განშორებიდან ორი-სამი წლის შემდეგ – მარტოობამ დარია ხელი, ყველაზე ლამაზი კაბა, რაც კი ჰქონდა, ჩაიცვა და გზას გაუდგა. იპოვა თუ არა შებურვილი ადგილი, საიდანაც ქალაქი და მინდვრების გაშლილი სივრცე მოჩანდა, იქვე ჩამოჯდა. უცებ სიბერისა და ცხოვრების უუნარობის შიშმა აიტანა. მშვიდად ჯდომა აღარ შეეძლო და წამოდგა. სანამ ასე იდგა და არემარეს გასცქეროდა, რაღაცამ, შესაძლო ფიქრმა ცხოვრების უწყვეტ დინებაზე,

გასულ წლებზე, რაც წელიწადის დრო-თა ცვლაში აისახება, აიძულა, გარდასულ დღეებზე დაფიქრებულიყო. შიშისაგან შეძრწუნებული მიხვდა, რომ სილამაზემ და ახალგაზრდობის სინორჩემ ჩაიარა. პირველად თავი მოტყუებულად იგრძნო. ნედ კერის არ კიცხავდა და არ იცოდა, ვინ და რისთვის დაედანაშაულებინა. სევდამ მოიცვა. მუხლებზე დაეცა, შეეცადა, ელოცა, მაგრამ ლოცვის ნაცვლად ბაგეთაგან აღშფოთების სიტყვები ისმოდა.

„არასოდეს მოვა ჩემთან ბედნიერება... ვერასოდეს ვიპოვი ბედნიერებას! რატომ ვიტყუებ თავს?“ – წამოიძახა და შვების უცნაური გრძნობა დაეუფლა, რომ ამ გაბედულ მცდელობასთან ერთად პირდაპირ შეეხედა შიშისთვის, რომელიც მისი ცხოვრების განუყოფელი ნაწილი გახდა.

იმ წელს, როცა ელის ჰაინდმენი ოცდახუთი წლისა გახდა, მისი დღეების მოსაწყენი ერთფეროვანი დინება ორმა მოვლენამ დაარღვია. დედამისი ეტლების გადამკვრელ ბუმ მილტონზე გათხოვდა, თვით ელისი კი მეთოდისტთა ეკლესიის მრევლთაგანი გახდა. მრევლს იმიტომ შეუერთდა, რომ მარტოობის შიშმა მოიცვა. დედის მეორე ქორწინებამ კიდევ უფრო გაუსვა ხაზი მის მარტოობას.

„უცნაური და, ცოტა არ იყოს ახირებული ვხდები. თუ ნედი ჩამოვა, მისთვის სასურველი არ ვიქნები. დიდ ქალაქში, სადაც ის ცხოვრობს, ადამიანები არ ბერდებიან. იქ იმდენი საინტერესო რამ არის, რომ დაბერებისთვის დროც კი არა აქვთ“, – თავის თავს უთხრა ნაღვლიანი ღიმილით და ამის შემდეგ აქტიურად დაიწყო ადამიანებთან ნაცნობობის გაბმა. ყოველ ხუთშაბათს მაღაზიის დაკეტვის შემდეგ მლოცველთა შეკრებებზე დადიოდა, ეკლესიის სარდაფს ქვევით რომ იმართებოდა კვირაობით, საღამოს ორგანიზაციის შეკრებებში იღებდა მონაწილეობას სახელწოდებით „ეპვორტის ლიგა“.

როდესაც ვილ ჰარლიმ, შუახნის მამაკაცმა, რომელიც აფთიაქში მუშაობდა და ისიც ამ ეკლესიის მრევლი იყო, შინ

გაცილება შესთავაზა, ელისს უარი არ უთქვამს. „რა თქმა უნდა, არ დავუშვებ იმას, რომ ჩემთან შეხვედრა ჩვევად ექცეს, მაგრამ თუ იშვიათად ჩემს სანახავად მოვა, ამაში უბედურებას ვერ ვხედავ“, – უთხრა მან თავის თავს, ჯერ კიდევ აღსავსემ მტკიცე გადანწყვეტილებით ნედ კერის ერთგული დარჩენილიყო.

ისე, თვითონაც რომ არ ესმოდა, რა ხდებოდა მის თავს, ელისი ცდილობდა, ჯერ ოდნავ, შემდეგ კი მტკიცედ, ახალი მიდგომა მოეძებნა ცხოვრების მიმართ. უჩუმრად მიჰყვებოდა აფთიაქის გამყიდველს, მაგრამ დროდადრო, სიბნელეში, ფრთხილად უთათუნებდა ხელს მისი პალტოს ნაკეცებს. როცა ის ელისს დაემშვიდობა დედამისის სახლის კართან, შინ მაშინვე არ შესულა, წუთით კართან შეჩერდა. უნდოდა მისთვის დაეძახა, – ცოტა ხნით ჩემთან ერთად სიბნელეში დაჯექით სახლის კარის წინ, მაგრამ შეეშინდა, ვაითუ ვერ გამიგოსო „ეს ის კაცი არ არის, რომელიც მჭირდება“, – თქვა თავისთვის. „უბრალოდ, არ მინდა, ყოველთვის მარტო ვიყო. თუ არ ვეცდები, ხალხთან ურთიერთობას სულ გადავეჩვევი“.

ოცდაშვიდი წლის ასაკში ელისი საშინელმა შფოთვამ მოიცვა. აფთიაქის გამყიდველის საზოგადოებას ველარ იტანდა და გააგდო მაშინ, როცა მან ერთ საღამოს მიაკითხა, რათა სასეირნოდ წაეყვანა. ფიქრი მოსვენებას არ აძლევდა და შემდეგ დახლთან დიდი ხნის დგომის შემდეგ სახლში ბრუნდებოდა, ლოგინში წვებოდა, მაგრამ ვერა და ვერ იძინებდა. ფართოდ გახელილი თვალებით სიბნელეს მიშტერებოდა. ბავშვივით გაღვიძებისას ყურადღება ერთი საგნიდან მეორეზე გადაჰქონდა, მაგრამ ცნობიერების სიღრმეში იმალებოდა რაღაც ისეთი, რის გამოც თავს ფანტაზიით ვერ მოიტყუებდი – რაღაც ისეთი, რაც ცხოვრებისგან გარკვეულ პასუხს მოითხოვდა.

ელისმა ბალიშს ხელი მოხვია და მკერდზე მაგრად მიიხუტა, შემდეგ ლოგინიდან წამოდგა და საბანი ისე გაშალა, რომ სიბნელეში ზენარგადაფარებული ადამიანის სხეული გეგონებოდათ. ლოგინის წინ მუხლებზე მდგარი, საბანს უალერსებდა და მინამლერივით ერთსა და იმავე სიტყვებს იმეორებდა:

„რატომ არაფერი ხდება ჩემს ცხოვრებაში? რატომ ვარ აქ ეულად მიტოვებული?“ – ჩურჩულებდა.

და, თუმცა ზოგჯერ ნედ კერის იხსენებდა, მაინც მთლად მასზე დამოკიდებული აღარ იყო. მისი ტანჯვა უფრო და უფრო შფოთიანი ხდებოდა. არც ნედ კერის და არც სხვა რომელიმე მამაკაცის ალერსი აღარ უნდოდა. მაგრამ სურდა, ჰყვარებოდათ, სურდა, მიეღო რაიმე პასუხი იმ ძახილზე, რომელიც მის სულში უფრო და უფრო ხმამაღლა გაისმოდა.

ერთ წვიმიან დღეს ელისს თავგადასავალი გადახდა. ამან შეაშინა და ააფორიაქა. მალაზიიდან ცხრა საათზე დაბრუნდა და სახლი ცარიელი დახვდა. ბუმ მილტონი ქალაქში წავიდა, დედა კი მეზობელთან. ელისი თავის ოთახში ავიდა და სიბნელეში ტანთ გაიხადა. წუთით ფანჯარასთან შეჩერდა, ყური დაუგდო როგორ ეხეთქებოდა წვიმა შუშას და უცებ უცნაური სურვილი გაუჩნდა. ერთი წუთითაც კი არ დაფიქრებულა თუ რა უნდოდა. ელისმა წყვილიადათ მოცულ სახლს შემოურბინა, კიბეზე დაეშვა და წვიმის ქვეშ აღმოჩნდა. და, სანამ სახლის წინ პატარა გაზონზე იდგა, წვიმისაგან ტანზე შემოსალტულ სიცივეს რომ გრძნობდა, მასში გაიღვიძა გიჟურმა სურვილმა, შიშველს გაერბინა ქუჩაში.

ეჩვენებოდა, რომ წვიმას შეეძლო რაღაც საოცარი, გამაცოცხლებელი გავლენა მოეხდინა მის სხეულზე. დიდი ხანია,

თავი ასე ახალგაზრდად, შემართულად არ უგრძნია. უნდოდა ხტუნვა, სირბილი, ყვირილი, ვინმე მარტოხელა ადამიანის პოვნა, რომელსაც მოეხვეოდა. აგურით მოკირწყლულ ტროტუარზე, სახლის წინ, ბორძიკით ვილაც მამაკაცი მოდიოდა. ელისი მისკენ გაიქცა. სასონარკვეთილების ტყვეობაში იყო. „განა სულერთი არ არის, ვინ არის? მარტოა და მასთან მივალ“, – გაიფიქრა და ისე მყისიერად, რომ დაფიქრების საშუალებაც კი არ ჰქონოდა, თუ რა მოჰყვებოდა მის ასეთ სიგიჟეს, გამვლელს დაუძახა:

„შეჩერდით! – დაუყვირა. – არ ნახვიდეთ! ვინც უნდა იყოს, გთხოვთ, დაიცადოთ!“

კაცი შეჩერდა და ყური დაუგდო. ეს მოხუცი იყო, ოდნავ ყრუ. რუპორი პირთან მიიტანა და დაიყვირა:

„რა გნებავთ? რას ამბობთ?“

ელისი მიწაზე დაეცა და აცახცახდა. თავისი საქციელის ისე შერცხვა, რომ, როცა მოხუცი თავის გზას გაუდგა, ფეხზე ვერ წამოდგა და სახლისაკენ გაბობლდა. როგორც კი თავის ოთახში აღმოჩნდა, კარი ჩარაზა და ტუალეტის მაგიდა კართან მიაჩოჩა. სხეული უცახცახებდა, როგორც ციებ-ცხელებისას, ხელები კი ისე უკანკალებდა, რომ ლამის პერანგი ძლივს ჩაიცვა. ლოგინში ჩანვა და აქვითინებულმა თავი ბალიშში ჩარგო. „რა მემართება? საშინელებას ჩავიდენ თავს თუ ხელში არ ავიყვან“, – ფიქრობდა და კედლისკენ მიბრუნებული ცდილობდა, გაბედულად ელიარებინა, რომ ბევრი ადამიანი განწირულია, იცხოვროს და მოკვდეს მარტოობაში. ვაინსბურგშიც კი.

ინგლისურიდან თარგმნა
ქეთევან თუხარელმა

ჯონ ახალიხი

ფოთლები

ვაზის ფოთლები ჩემს ფანჯრებს მიღმა საოცრად მშვენიერია. „საოცრად“, რადგან მათ მაშინ ნავანყდი, როდესაც საკუთარი შიშისა და სირცხვილის სიბნელით ვიყავი მოცული. საგნები მშვენიერია, მიუხედავად ჩვენი უამრავი მარცხისა – ისინი ინარჩუნებენ ბუნებისათვის დამახასიათებელ ეფექტს. ბუნება. ამ დილით ჩემთვის ნათელი გახდა, რომ ბუნება არსებობს დანაშაულის გარეშე. ჩვენი სხეულები ბუნებაშია; ჩვენი ფესვსაგმელები, მათი თასმები, პატარა პლასტიკური ბოლოები, ყველაფერი, რაც ჩვენს ირგვლივ არის, ბუნებაშია და მაინც რაღაც გვაკავებს, რომ მას დავუახლოვდეთ, როგორც ზეატყორცნილ წყლის შხეფს, ქვიშიან ფსკერს რომ გვაშორებს, დაღარულსა და კამკამას, რომელშიც მიმოზნეულია ხამანკის ნიჟარის ნამგალა მთვარისებრი ფრაგმენტები, რასაც ასე ცხადად ხედავენ ჩვენი თვალები.

ფანჯრის მიღმა, ხის რტოზე, ლურჯი ჩხიკვი შემომჯდარა. უცბად მყარად დადგა ფეხებგაფარჩხული, ჩემკენ კუდმოშვერილი, თავის სილუეტი თითქოსდა გაშეშებული ჰქონდა, ბინძური. მისი მოკაკუული, მტაცებლური ნისკარტი ნისლიანი ჭაობის თავზე გადათეთრებულ ცას ეხლებოდა. ხედავთ? ვხედავ და, ჩემი ფიქრების ჯაჭვი რომ განყვიტა, მივწვდი

ფანჯრიდან, შევიპყარი და ამ ფურცელზე ავსახე. ახლა ის გაქრა. და მაინც რამდენიმე სტრიქონს ზემოთ ის ისევ „ფეხებგაფარჩხულია“, „ბინძური კუდით“ და „გაშეშებული თავით“. უცნაური ხერხია, შესაძლოა, უსარგებლოც, მაგრამ ჩემია.

ვაზის ფოთლები, სადაც ერთმანეთს არ ჩრდილავენ, ოქროსფრად ელავენ. მათი ბრტყელი ზედაპირი შეინოვს და მერე ირეკლავს მზის სხივებს. წმინდა სინათლე კი – ეს არის ერთად შეკრული სპექტრი და წყარო სიცოცხლისა, რომელიც ფერადი ფანქრით შესრულებულ ნახატს ჰგავს. გაცრეცილ ფოთლებზე ეს ნასესხები ნათება მუქ ფორთოხლისფერს იღებს. ფოთლები კი, რომლებიც მწვანე და ჯერ კიდევ ნორჩია, თუ დააკვირდებით, ამ სიმწვანეს გვიან შემოდგომამდე ინარჩუნებენ და მზე მათ ნაზ ლიმონისფრად ჩამოწურავს. ჩრდილები, რომლებსაც ფოთლები ერთმანეთს აფენენ, თუმცა ქარით შეშფოთებული და დევნილნი, სახურავზე შრიალებენ და მაინც მრავალფეროვან, თვალში საცემ მონატულობას ქმნიან – იატაგანებს, შუბის თავებს, შიშისმომგვრელ მუზარადებს. მაგრამ შთაბეჭდილება მთლიანობაში მუქარისგან დაცლილია. პირიქით, ერთდროულად შეთავაზებული თავშესაფარი და სივრცე, სითბო და ნიავი გარეთ

გასვლისაკენ მიბიძგებს; მე კი მზერა ფოთლებისაკენ მაქვს მიმართული. ირგვლივ ფოთლები მახვევია. მუხის ხეების ბასრ ბრჭყალებს მენამული ჟანგისფერი დასდებია. თელებზე კი გაქუცულ, ბუმბულოვან ფოთლებს ქალური სიყვითლე გადაჰკრავს. თუთუბოზე ველური, დაკბილული ფოთლები წითლად ელავს: შეპყრობილი ვარ ამ, ერთი მხრივ, მშვიდი და, იმავდროულად, ფოთლების მწველი სამყაროთი, მაგრამ რალაც უკან მენწევა და მბრუნებს იმ შიდა სიბნელეში, სადაც თითქოს მზეა დანაშაული.

აქ კი, ჩნდება საჭიროება, გავერკვეთ მოვლენებში. მეუბნებიან, რომ თავაშვებულად ვიქცეოდი და ახლა დიდი დრო დამჭირდება, რომ ეს უმეცარი სიმართლე ჩვენს საკუთარ ქცევებს მივუსადაგო, თუნდაც ყველაზე წარუმატებელს. და, როგორც კი მოვლენები დალაგდება, მოქმედებებს თავისი საფუძველი მიეცემა, მოქმედი პირების ფსიქოლოგია გაირკვევა, წარუმატებლობას თავისი სახელი დაერქმევა, ეს ველური ბუჩქნარი გაისხვლება განმარტებებით, ისტორიაში ფესვებს გაიდგამს და ბუნებას ისეთივე სახით დაუბრუნდება, მაშინ რა მოხდება? განა ასეთი დაბრუნება საეჭვო არ იქნება? შეუძლიათ ჩვენს სულებს, რეალურად ეზიარონ უკვდავებას და გაჰყვინდნენ ფოთოლთა დევნას? არა. ჩვენ ვდგავართ ორი ქვეყნის გასაყარზე და გზა არც წინ არის და არც უკან, დასაბრუნებლად. მხოლოდ, სადაც ჩვენ ვდგავართ, იქ უფრო მკვეთრი იქნება გამყოფი ზღვარი.

ნათლად მახსოვს ჩემი ცოლის შავი კაბა, როდესაც სახლიდან გავიდა განქორწინების მოსაგვარებლად. კაბა რბილი, შავი ფერისა იყო, გულზე სამკუთხედად ამოჭრილი და ამ კაბით ელენი ყოველთვის კარგად გამოიყურებოდა; ეს მის ფერმიხდომილ სახეს უხდებოდა. ამ დილით განსაკუთრებით ლამაზი იყო, დაღლილობისგან სახე გაფითრებოდა. სხეულმა კი, რომელიც ბუნების ნაწილია, არაფერი იცოდა ჩვენი წარუმატებლობის

შესახებ და მისი ტანის მოყვანილობა, მიმოხრა, როგორც ყოველთვის, შეუსაბამო სჩანდა. წასვლისას მსუბუქად მეამბოხრა. ჩვენ ორივემ ვიგრძენით ის იუმორისტული სიტუაცია ამ მოგზაურობისა, რომელიც არაფრით არ ჰგავდა მის სხვა მოგზაურობებს ბოსტონში – სიმფონიურ კონცერტებზე ან ბონვიტი*.

ჩვეულებრივი, ხელის ფათურით მანქანის გასაღების მოძიება, ძიძის დარიგება თავის მომაბეზრებელი მითითებებით, მისთვის ჩვეული ღრმად ჩაჯდომა მანქანაში – ბორბლების უკან თავის წინ წამოწევა. იმ კაცის მზერით შევათვალე ჩემი შვილები, რომლებმაც ისინი მიატოვა. თვალი მოვაავლე სახლს ისე, როგორც ათვალეებენ ხოლმე ძველ ფოტოსურათებს დაუბრუნებელი წარსულიდან. ჩავჯექი მანქანაში და შემოდგომის პეიზაჟში ისე გავექანე, როგორც აბრიალებულ ცეცხლში აზბესტის ტანისამოსში ჩაცმული კაცი, შევხვდი ჩემს მომავალ, თვალცრემლიან, მაგრამ მოლიმარ, შეცბუნებულ, თუმცა მამაც მეუღლეს და თავზარდაცემულმა ვიგრძენი, რომ ჩემმა შინაგანმა სიბნელემ კანიდან გამოხეთქა, ორივე გვშთანთქა და ჩვენი სიყვარული ჩაახშო. ბუნების სამყარო, სადაც ჩვენი სიყვარული არსებობდა, გაქრა. ჩემი გული შედრკა; ის კვლავ დათრგუნვილია. უკან დავიხიე. როცა გამოვბრუნდი, ხის ფოთლები გზის გასწვრივ შუქნიშნის მაგივრობას მიწევდა. აი, მთელი ეს ამბავი. ტელეფონით ცოლი გამოვიხმე. შავ კაბას ძლიერად მოვეხვიე და ტკივილის შესახვედრად ძალა მოვიკრიბე.

ტკივილი მოსვლას არ აყოვნებს. თითქმის ყოველდღე რალაც ახალი მოდის ჩემამდე ფოსტით, გამოხედვით ან ტელეფონით. ყოველ ჯერზე, როდესაც ტელეფონი რეკავს, მოველი, რომ მოვლენათა ახალი გორგალი გაიხსნება. კოტეჯში დასამალად მოვედი, მაგრამ აქაც კი ტელეფონია და ფოთოლთა შრიალი, რტოთა რხევა, უჩინარი ცხოველი – ყველაფერი დამუხტულა მისი ელექტრონული

* ბონვიტი – უნივერსალური მალაზია ბოსტონში.

სიჩუმით. ნებისმიერ მომენტში შეიძლება აფეთქდეს და კვლავ დაიბნდოს ფოთოლთა გასაოცარი სილამაზე. ვდგები და ოთახში აქეთ-იქით დავდივარ. ობობა, როგორც თეთრი ასტერიქსი, ჩემ ცხვირ-ნინ ჰაერში გამოკიდულა. ჭერში ვიყურები და ვერსად ვერ ვხედავ ქსელს. ჭერი გლუვია, ბათქაშით შელესილი. ობობა ყოვნიანია. გრძნობს, რომ ოთახში ვილაც უცხოა. ფეხები დუნედ გაუშლია, მთელი სიმძიმით დასწოლია და ბრუნავს უხილავ ძაფზე. მგონია, ის ძველი მეიგავარაკე ვარ, რომელიც გაკვეთილს ობობასგან* იღებს და თავს შეცბუნებულად ვგრძნობ, მაგრამ უკუვაგდებ შიშს და მთელ ყურადღებას მივაპყრობ პატარა მკაფიო ვარსკვლავს, მრავლისმეტყველად რომ გამოკიდულა ჩემ წინ. და უძლური ვარ, რომ ეს გაკვეთილი აღვიქვა. მე და ობობა თითქოს ერთ სივრცეში, მაგრამ სხვადასხვა სამყაროში ვარსებობთ.

უფსკრულის პირას ვდგავართ და მხოლოდ შიში გვაერთიანებს. ტელეფონი დუმს. ახლა ობობა ქსელს საპირისპირო მიმართულებით აბამს. კოტეჯში შესვლა-გამოსვლისას რამდენიმე ხმელი ფოთოლი ფეხსაცმლის ლანჩზე ამეკრო და იატაკზე გაიფანტა, როგორც მუქი ფურცლის ნაფლეთები.

განა ეს ფურცლები ფოთლები არ არის? განა იმიტომ არ ვქმნი მათ, რომ სუბიექტური ფოტოსინთეზით ჩემი დანაშაული გადავაბრალო ბუნებას, სადაც დანაშაული არ არსებობს? ახლა ხალიჩასავით გაშლილ ჭაობს გადაკრავს ბაცი მწვანე ზოლები ყავისფერის ელფერით: მონითალო-მიხაკისფერი, მოყვითალო-ყავისფერი, ნაბლისფერი და იმ მხარეს, სადაც ხმელეთი დინების დონის ზემოთ იწევს, პირქუშად ამონვერილა მარადმწვანე მცენარეები. მათ იქით დაბალი, ლურჯი ბორცვი მოსჩანს; ამ სანაპირო

ზოლში ბორცვები იმდენად მომცროები არიან, რომ სახელებიც კი არ გააჩნიათ. მაგრამ მე ამას ვხედავ; თვეების განმავლობაში პირველად ვხედავ, როგორც თითებჩაბლაუჭებული და კისერანვდილი პატარა ბიჭი, მაღალი კედლის მიღმა რომ შეყურებს სახლის სახურავს. ჩემი ფანჯრის ქვეშ მდებარე ბალახი მწვანედ ამოზრდილა და თელიდან ჩამოცვენილ ფოთლებში შერეულა. მახსოვს, პირველ ღამეს როგორ მოვედი ამ კოტეჯში – ვფიქრობდი, რომ ჩემი ცხოვრება უკან მოვიტოვე – როგორ დავნექი დასაძინებლად მარტო, ისე, როგორც უცხო სახლში, ძილის წინ რომ ნებისმიერ წიგნს აიღებენ წასაკითხად, „ბალახის ფოთლების“** ძველი გამოცემის რამდენიმე გვერდს.

ძილი ყულფივით მეხვეოდა და, როცა გავიღვიძე, თითქოსდა ისევ წიგნს ვკითხულობდი. განათებული ცა, რომელიც ნორჩი თელის შიშველ ტოტებს შორის გამოსჭვიოდა, უიტმენის „ბალახის ფოთლების“ კიდევ ერთ ფურცელს ჰგავდა და ისე მოთენთილი ვინექი, როგორც ვნებას აყოლილი ქალი, თავისუფალი და შეყვარებული, რომლის სულშიც ერთი შავი ჩრდილიც კი არ ჩანდა. ეს იყო ღამაში გაღვიძება, თუმცა მეორე ღამით ისევ სახლში დავბრუნდი. ვაზის ფოთლების მკვეთრმა, ველურმა ჩრდილებმა ადგილი იცვალეს. სინათლის დაცემის კუთხე შეიცვალა. ასე მგონია, რომ სითბო კარს მოეძალა და მივდივარ, რომ მას კარი გავუღო – მზის შუქი ჩემს ფერხთით ისე ეცემა, როგორც მომნანიებელი ცოდვილი.

ინგლისურიდან თარგმნა
ქეთევან თუხარელმა

* პოპულარული ლეგენდის თანახმად, შოტლანდიის მეფემ, რობერტ ბრუსმა (1306-1329), შეუპოვრობა ობობასგან ისწავლა, რომელიც კვლავ და კვლავ თავდაუზოგავად აბამდა რამდენჯერმე განყვეტილ ქსელს, სანამ სასურველ შედეგს მიაღწევდა. ამ მაგალითმა ძალა შთაბერა მეფეს, რომელმაც საბოლოოდ განდევნა ინგლისელები თავისი ქვეყნიდან.

** „ბალახის ფოთლები“ (1855) – ამერიკელი პოეტის უოლტ უიტმენის პოეტური კრებული.

გუჩა კვარაცხელიას „ათინათები“

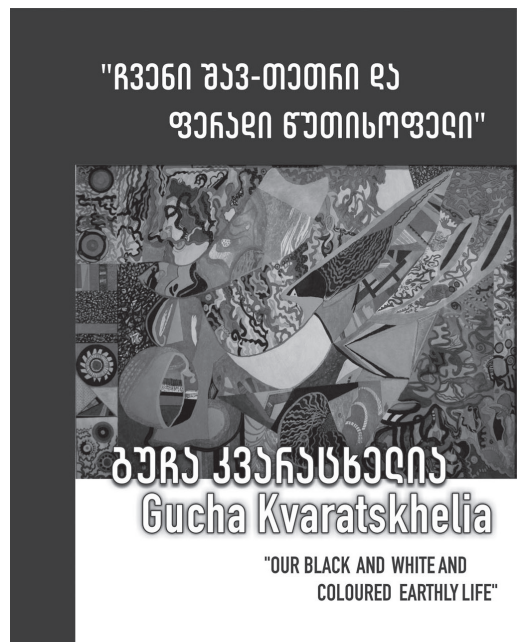
ციცქნა ნიგნი, ციცქნა ლექსები, ციცქნა ნახატები... „ათინათები“ – ასე ჰქვია პატარა შავ ნიგნს, რომლის ავტორი მეცნიერი, პოეტი და მხატვარი ქალბატონი გუჩა კვარაცხელიაა.

კითხულობ მის ლექსებს, ათვალთვლებ ნახატებს და... მთელი სამყარო იშლება თვალწინ: რამდენი ფერია, რა სილამაზე... როგორ გინდა, აღიქვა ყველაფერი ეს ცალ-ცალკე და ერთიანად ისე, რომ სამყაროსეული ჰარმონია არ დაირღვეს? სამყარო კარს უღებს, ეხსნება ხელოვანს და სრულ თავისუფლებას ჩუქნის, ანიჭებს – ნიჭი ხომ ძველი ქართულით საჩუქარს ნიშნავს.

ნიჭი და ნიჭიერება იგრძნობა 75 წლის ქალბატონის, გუჩა კვარაცხელიას, შემოქმედის და ხელოვანის თითოეულ ნამუშევარში. ენათმეცნიერი, პოეტი, დრამატურგი, მხატვარი; ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი; იყო განათლების მინისტრი, საქართველოს პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო ენის კომისიის თავმჯდომარის მოადგილე; არის საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილების აკადემიკოს-მდივნის მოვალეობის შემსრულებელი.

ასე რომ, ქალბატონი გუჩას სამეცნიერ-

რო რეგალიების ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანს, კიდევ უფრო შორს – სამეცნიერო ნაშრომები (170 ნაშრომის ავტორი), და მაინც, ამ ყველაფრის მიუხედავად, მისი ცხოვრება, მით უფრო, მისი პორტრეტი სრული არ იქნებოდა მისი შემოქმედების – ლექსების, ნახატების გარეშე. აგერ, ახლა, ოქტომბერში, გუჩა კვარაცხელიას მეორე პერსონალური გამოფენა გაიმართა – „ჩვენი შავ-თეთრი და ფერადი წუთისოფელი“. გამოფენაზევე იყო წარმოდგენილი მისი ახალი ნიგნი „ათინათები“. გამოფენის დამთავლიერებელთა დიდი ნაწილი – თითქოს შეთანხმდნენო

– ალტაცების გამოსახატავად ერთხმად მიმართავდა სიტყვას – შესანიშნავია!

კითხულობ პოეტი ქალის ამ ციცქნა ლექსებს და გიჭირს, მათში საუკეთესო ამოარჩიო:

• **რაც გაღონებს**

შენი სამშობლო
მსოფლიოს ცენტრი
შენთვის არის,
სხვებისთვის – არა.

• **ფასადი**

აქ დიქტატორიც ვერ ქმნიდა
წესრიგს,
ის უბრალოდ –
ქაოსს ფარავდა.

• **1 = 2 (ერთი უდრის ორს)**

მოვიდნენ ორნი –
ის თვითონ და
მისი სახელი.

•

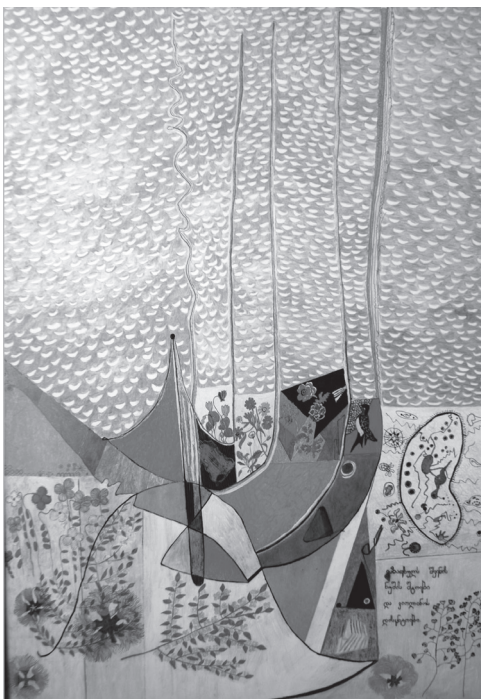
სიკვდილმისჯილნი მწუხარების
აკვანში ვიშვით,
ვინც უნდა მოკვდეს, სულერთია –
სიკვდილის კარს ვერ გაიხურავს.

როდესაც „ათინათებს“ გაეცნობი, სამყაროს თითქოს სხვა პრიზმაში აღმოაჩენ: გუჩა კვარაცხელიას „ათინათები“, როგორც ფანტასტიკური ნანიტები, იპყრობენ გონებას და 3+1-განზომილებიანი სამყარო მრავალგანზომილებიანი ხდება. სიგრძე, სიგანე, სიმაღლე და დრო ახალ შტრიხებს, ფერებს, გრძნობებს, განცდებსა და აზრს იძენს და მათ სიყვარულის ძალა, ენერგია მართავს.

და კიდევ: განა შესანიშნავი არ არის, როდესაც ხედავ, გენიალური მხატვრები: პიკასო, მირო, პიკაბია, კლეე, კლიმტი, მოდილიანი, მაკე თავიანთი განსხვავებული წერის მანერითა და მსოფლმხედველობით როგორ ჰარმონიულად ერწყმიან ერთმანეთს?! და ეს შესაძლებელი აღმოჩნდა გუჩა კვარაცხელიას შემოქმედებაში. მის გრაფიკულ ნამუშევრებში ინტერტექსტური გადაძახილებია ავტორსა და ამ დიდ შემოქმედთა შორის.

რესპუბლიკის დამსახურებული მხატვარი, პროფესორი დიანა დათუკიშვილი წერს: „გუჩა კვარაცხელია, თავისი შავ-თეთრი და ფერადი გრაფიკით საკუთარ მსოფლმხედველობრივ მრწამსს გამოხატავს: სამყარო, როგორც არა ერთფეროვანი, უსახური და მონოტონური ერთგვარობა, არამედ მრავალფეროვანი და მრავალგვაროვანი თანხმობა და პოლიფონიური ერთიანობა, რასაც იგი კაცობრიობის ყველაზე დიდ სიმდიდრედ და მონაპოვრად მიიჩნევს. ის თავის მხატვრობას ნონკლასიკურს უწოდებს. ეს ტერმინი უფრო მოხერხებულად მიაჩნია ხელოვნების ყველა იმ მიმართულების გასაერთიანებლად, რომელიც რეალობის მიბაძვით არ იქმნება. მან ააგო სამყარო, რომელიც მეტია, ვიდრე ყოფიერი სინამდვილე“.

ერთ-ერთ თავის ესეში გუჩა კვარაცხელია ამბობს: „ასეთი პარალელური სამყარო მოიცავს ჩვეულებრივსაც და უჩვეულოსაც, არსებულსაც და წარმოსახულსაც, ზღაპრულსაც და მითოსურსაც, ცხადსაც და სიზმარსაც, ცნობიერსაც და არაცნობიერსაც“. მწერალი

და ლიტერატურისმცოდნე ივანე ამირხანაშვილი აღნიშნავს, რომ „განსხვავებულობა გუჩა კვარაცხელიას აზროვნების თვისებაა, აგრეთვე მხატვრული სიღრმეების არასტანდარტულობაც“.

ცხოვრება საინტერესოა, რთულია და, ამავე დროს, ერთფეროვანიც, მაგრამ არსებობს მისი უდიდებულებობა ხელოვნება, სადაც შემოქმედი თავისი წარმოსახვის ნიჭითა და ხედვის ორიგინალობით აღმოაჩენს ისეთ სიახლეს, რომელიც გვაოცებს, გვალეღვებს და, ამავე დროს, ჩვენს ცნობიერებასაც აფართოებს. რაციონალური და აბსტრაქტული, რეალური და ირეალური, თუნდაც ალტერნატიული რეალობა, თუნდაც სიურრეალიზმი და რამდენი „ახალი რეალობა“ აღმოაჩინა ადამიანმა მას შემდეგ, რაც გამოქვაბულში პირველი „ნახატი“ გაჩნდა.

გუჩა კვარაცხელია მეცნიერი და შემოქმედი და, ალბათ, ამიტომაც მასში თანაზომიერადაა რაციონალური და აბ-

სტრაქტული აზროვნება. „შედიხარ რაღაც ურთულეს სამყაროში და როცა წარმოიდგენ, ყოველივე ეს შექმნილია შესანიშნავი ქალის მიერ, საკუთარი თავისაგან მოითხოვ ბევრს და ბევრს... შიშის კანკალიც აგიტანს გზა-გზა“, – წერდა რევაზ ინანიშვილი. აქვე კიდევ ერთხელ დავიმონებ ივანე ამირხანაშვილს: „პოეტი გუჩა კვარაცხელია, პირველი ასოციაცია: ინტელექტუალი... მან იცის. ის გრძნობს. მას შეუძლია და ქმნის. ქმნალობა მისი ინტელექტის თვისებაა, შთაგონება – სულის მდგომარეობა...“

ქალბატონი გუჩას შემოქმედების გაცნობის შემდეგ ყველა – ხელოვანი თუ მეცნიერი – ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად ერთ რამეში თანხმდება: მისი ორიგინალური ხედვა ახლებურად და საინტერესოდ წარმოგვიდგენს სამყაროს.

მარია ჯახაძე

მე უნდა გავხდე ზმნა, ანუ მოქმედება.

საუბარი მანანა მენაბდესთან

არ ვიცი, რატომ, მაგრამ ისე მოხდა, რომ მანანა მენაბდის შემოქმედებას ცოტა ხნის წინათ გავეცანი. ახლა უკვე შემიძლია საათობით ვუსმინო მის სიმღერებს.

მანანა მენაბდის მოღვაწეობის სფერო მრავალფეროვანია. ის არის მუსიკოსი, მხატვარი, მუშაობს კინოსა და თეატრის, ლიტერატურის სფეროში. 1991 წლიდან 2010 წლამდე გერმანიაში ცხოვრობდა, ხოლო ბოლო ხუთი წელია მუშაობს მოსკოვში, პეტრე ფომენკოს ექსპერიმენტულ თეატრ-სტუდიაში. მომავლის გეგმებზე სიფრთხილით საუბრობს, თუმცა გვითხრა, რომ უახლოეს მომავალში საქართველოში პიესის დადგმას (როგორც რეჟისორი) და გამოფენის ჩატარებას აპირებს, ცხადია, კონცერტებისაც.

17 ოქტომბერს, მიხეილ თუმანიშვილის სახელობის ხელოვნების საერთაშორისო ფესტივალის გახსნაზე ქალბატონ მანანას, როგორც ბ-ნი მიხეილის მოსწავლეს, გადაეცა ჯილდო „ხელოვნებაში სრულყოფილებისათვის“, რომელიც დიდი მანერის სახელს ატარებს.

ალინა ქადაგიშვილი – ქალბატონო მანანა, რას გვეტყვით წლეუანდელი მიხეილ

თუმანიშვილის სახელობის ხელოვნების საერთაშორისო ფესტივალის შესახებ?

მანანა მენაბდე – ეს ფესტივალი 90-იანი წლებიდან მოყოლებული ტარდება თბილისში. მას საფუძველი ჩაუყარა კინომსახიობთა თეატრის მთავარმა რეჟისორმა ქეთი დოლიძემ. თავიდანვე „საჩუქარი“ იყო თბილისელებისათვის და დღემდე საჩუქრად რჩება. მიხარია, რომ უკვე მეორე წელია, ამ ფესტივალის მონაწილე ვარ. ბევრი ხელოვანი პირველად ეცნობა ქართულ კულტურას, ჩვენს ქალაქს, ადათ-წესებს და დადებითი ემოციებით ბრუნდება უკან. ფესტივალს, ქეთი დოლიძის მეთაურობით, ჰყავს ნიჭიერი საორგანიზაციო ჯგუფი, უცხოელი სტუმრებისთვის ეწყობა დაუვიწყარი ექსკურსიები როგორც დედაქალაქში, ისე ქალაქგარეთ.

საერთოდ, ამ კულტურული მოვლენის მნიშვნელობა გაცილებით უფრო დიდია, ვიდრე თითოეულ ჩვენგანს წარმოუდგენია. ასეთი ფესტივალები, თეატრალური თუ მუსიკალური, მხატვართა ბიენალები, ძალზე მნიშვნელოვანია სულიერი და ინტელექტუალური ზრდისათვის.

– ყველასგან, ვინც ცხოვრების მანძილზე გვხვდება, რაღაცას ვსწავლობთ, მით უმეტეს, თუ ამ ადამიანს ჩვენი დამოძღვრა ავალა. შეგიძლიათ გვითხრათ, თქვენ რა ისწავლეთ ბ-ნი მიხეილ თუმანიშვილისგან?

– ბატონი მიშა ესწრაფოდა, რომ ჩვენ, მის მოწაფეებს, ერთი წუთით მაინც წინ გაგვესწრო დროისა და მოვლენებისთვის... მე ვერ გეტყვით, ვუსწრებ თუ არა მოვლენებსა და დროს, მაგრამ ვცდილობ, რომ არ ჩამოვრჩე.

– თქვენი ბავშვობიდან რა გახსენდ-

ებათ?

– ენა ავიდგი „მუსიკალურად“. ლაპარაკი არ ვიცოდი, რომ ვმღეროდი. ჩემი ცხოვრების პირველი პერიოდი, ანუ, სანამ სკოლაში წავიდოდი, იყო სრული იდილია, უზრუნველი ხანა. ყველანი ჩემზე ზრუნავდნენ, მე, როგორც ბავშვი, ყურადღების ცენტრში ვიყავი. იმიტომ კი არა, რომ არავინ მუშაობდა. დედაჩემმა, მიუხედავად იმისა, რომ არაჩვეულებრივი ვოკალი ჰქონდა და ქაშაყაშვილის მოსწავლე იყო, ინჟინრის პროფესია აირჩია. რამდენჯერ მინახავს დედა, როცა ღამით თვალებს ვხუჭავდი და ვიძინებდი, ნათურის შუქზე ნახაზებში ჩაფლული. ძალიან ხშირად შეკვეთებსაც იღებდა, რომ თავი გაგვეტანა. ასევე მამა. მას ჰქონდა არაჩვეულებრივი ხმა და იყო ლირიკული ტენორი (ინაშვილის მოსწავლე).

23-ე სკოლაში დავინწყე სწავლა, პლენ-ანოვზე. კარგად მახსოვს, თაბაგარი იყო ჩვენი დირექტორი. ეს იყო ილია ჭავჭავაძის სახელობის სკოლა, საჩვენებელი, ერთ-ერთი საუკეთესო. სხვათა შორის, მასწავლიდა ერლომ ახვლედიანის მამა. ბაბუანვერას ჰგავდა. თეთრი, ხუჭუჭა თმა ჰქონდა, რომ ვუყურებდი, კიდეც უფრო ვმშვიდდებოდი. საერთოდაც, ძალიან მშვიდი, წყნარი ბავშვი ვიყავი. მეოთხე კლასიდან ვაკეში განვაგრძე სწავლა, 57-ე სკოლაში. აქაც არაჩვეულებრივი პედაგოგები მყავდა.

იცით, ახლა რომ ვუყურებ ჩვენს სკოლებს, ისეთი შთაბეჭდილება მრჩება, რომ დღეს ასეთი მასწავლებლების ნაკლებობაა. თუმცა, ახლახან თავისუფალ უნივერსიტეტში, „ალმა მატერში“ ვიყავი, მას ბრწყინვალე რექტორი ჰყავს – მამუკა თავხელიძე. იქ ისეთი ატმოსფერო დამხვდა, იმდენად მომეწონა, კიდეც ვუთხარი: რომ შეიძლებოდა, თავიდან ჩავაბარებდი უნივერსიტეტში-მეთქი. აუდიტორიები ახალგაზრდების ინტერესების გათვალისწინებით არის მოწყობილი – ყველა ოთახი ერთმანეთისგან განსხვავდება. ერთი ლექცია რომ დამთავრდე-

ბა, სტუდენტები მეორე აუდიტორიაში გადადიან, რომელიც სხვა ფორმისაა, სხვა ფერის, თვალი რომ არ დაეღალოთ... აი ესაა მომავალ თაობაზე ზრუნვა, სამშობლოს სიყვარული და არა ის ლოზუნგები, რომლებსაც საქმე არ მოჰყვება. რას ნიშნავს „მიყვარს სამშობლო“, „მიყვარს დედა“? ამაზე შეიძლება უსასრულოდ ვილაპარაკო ან ვწერო, მაგრამ რა აზრი აქვს? ეს რომ ვაჩვენო, მე უნდა ვიქცე ზმნად ანუ მოქმედებად. ჩემთვის, როგორც ქართველისთვის, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ზმნა.

– **ქართული ზმნა მართლაც განსაკუთრებულია...**

– დიახ, სამაგიეროდ, ჩვენ ვერ ვართ ჩვენი ზმნის ტოლფასი.

– **ანუ ვერ ვდგავართ მის სიმაღლეზე?**

– დიახ, შესაბამის სიმაღლეზე ვერ ვდგავართ. არ ვარ მართალი?

– **რა თქმა უნდა, მოქმედება! ქართველებს ხშირად ყველაფერი ლაპარაკის დონეზე გვრჩება...**

– მე სულ ვფიქრობდი, რატომ გვემართება ეს? ქართველს აქვს ძალიან დიდი და კეთილი გული, მაგრამ, როცა საქმე საქმეზე მიდგება, მაშინ ცალ თვალს მოჭუტავს, დაფიქრდება: კი დავპირდი, მაგრამ რალაცა მეზარება...

– **ნაცარქექიას სინდრომი...**

– დიახ, მეგონა, რომ მხოლოდ ქართველები ვართ ასეთი ზარმაცები, მაგრამ, როდესაც საქართველოს ფარგლებს გარეთ დიდხანს მომიხდა ცხოვრება, მოვიარე ევროპა, მივხვდი, რომ ზოგადად ადამიანია ზარმაცი.

– **რას ნიშნავს, იყო ქართველი ხელოვანი უცხო ქვეყანაში?**

– ბერლინში ჩასვლისთანავე, ცხადია, იმაზე დავინწყე ფიქრი, თავი როგორ გამეტანა. ნავედი და აქ დავტოვე ის, რაც მანამდე ვიყავი. საკუთარი თავისთვის ყველაფერი ხელახლა უნდა დამემტკიცებინა. იქ, უცხოეთში, მხოლოდ საკუთარი თავის იმედად გინევს ყოფნა. აქ კი, სანამ ხარ, მაინც ყოველთვის ვინმე გეიმედება:

მეგობარი, ნათესავი, მეზობელი...

– გერმანიაში თავს რითი ირჩენდით?

– ჯერ ქუჩის მუსიკოსად დავიწყე სიმღერა და გიტარაზე დაკვრა. ახლაც მაქვს შენახული ის ქუდი, რომელშიც ფულს ვაგროვებდი. ვმუშაობდი სულიერად დაავადებულთა კლინიკაში. ეს მძიმე სამუშაოა, ავადმყოფი ადამიანების მეთვალყურეობა მევალებოდა. თანაც ვცდილობდი, თანხის უმეტესი ნაწილი საქართველოში დარჩენილი ჩემი ოჯახისთვის გამომეგზავნა. წარმოიდგინეთ, ყოველდღე ქუჩაში გავდივარ, ვმღერი და ამ დროს მომდის წერილი, რომ გავხდი ჰენრიხ ბიოლის სახელობის სტიპენდიანტი. ეს ჩემთვის დიდი პატივი იყო და ამავდროულად მომცა საშუალება, ერთი წელი მაინც აღარ მეფიქრა ყოფით პრობლემებზე, დრო საინტერესო პროექტებისთვის დამეთმო.

– გერმანული თუ იცოდით?

– თუ ადამიანს ენების მიმართ რაღაც განსაკუთრებული ნიჭი არ გააჩნია, მას 3-4 წელი მაინც სჭირდება, რომ მასში უცხო მეტყველება შემოვიდეს. საერთოდ, გერმანული ენის დიდი მოყვარული ნამდვილად არ ვიყავი. ჰოდა, ახალჩასულს ვიღაცამ რადიოლა მაჩუქა. ძალიან მიყვარდა ჯაზის მოსმენა...

– ანუ გერმანული ენა ისევ მუსიკით შემოვიდა თქვენში?

– არა, მუსიკით არა, ეს ამერიკული ჯაზი იყო. ენა შემოვიდა ამ პროგრამის არაჩვეულებრივი წამყვანის წყალობით, რომელიც რაღაც სულ სხვა, კეთილხმოვანი და დახვეწილი გერმანულით მეტყველებდა და არა ისეთით, როგორც ქუჩაში მესმოდა და რომლითაც ჩემი ნაცნობ-მეზობლები ლაპარაკობდნენ. შემდეგ გავიგე, რომ ეს იყო სალიტერატურო გერმანული ენა, ე. წ. „ჰობ დოიჩ“. ახლა მიკვირს, რამ მაფიქრებინა, რომ რილკეს ენა ცუდი იქნებოდა?

– გოეთეს ენა...

– ჰო. საერთოდაც, როგორ შეიძლება ამის თქმა რომელიმე ენაზე? აი, ამაშიც

დავიჭირე ჩემი სულები თავი! ავილოთ ჩვენი ენა, როგორი თანხმობენები გვაქვს და მაინც შედეგებით სრულყოფილია, რომელიმე უცხოელს კი, შეიძლება, სულაც არ მოეწონოს...

– პირველი აღქმისას...

– დიახ! ეს არის სრული სიბრყვე. აი, ასეთ სიბრყველებში ჩამახედა ჩემმა იქ ყოფნამ და ბევრი რამ გადავაფასე.

– მინდოდა მეკითხა, რა შეცვალა გერმანიაში თქვენს ცხოვრებაში, მსოფლმხედველობაში, შემოქმედებაში?

– სწორედ იქ, უცხოეთში შევიგრძენი ბოლომდე მერაბ მამარდაშვილის ლექციების სიღრმე. იქ, სამშობლოდან შორს, ჩავწვი მის ერთ-ერთ მთავარ სათქმელს, რომ ადამიანად შედგომა ყოველდღიურად ხდება, ამისთვის შრომაა საჭირო. დღეს რომ სიკეთე გააკეთე, ეს არაა საკმარისი, ხვალაც უნდა გააკეთო. ხომ არ შეიძლება, ვინმეს უთხრა, აი, გუშინ ხომ გაჭამე, დღესაც და ხვალაც იმყოფინეო.

– ყოველდღე უნდა დაუმტკიცო საკუთარ თავს, რომ ადამიანი ხარ!

– დიახ, ჩემს თავს უნდა დავუმტკიცო და ჩვენ ძირითადად რას ვაკეთებთ? სხვებს ვუმტკიცებთ რაღაცას. „აი, მე დანახებ, რა შემოძლია“... – ვის რა უნდა დაანახო? არავის არ სჭირდება არაფრის დანახვა, შენ გჭირდება...

– ვიცი, რომ სამშობლო გერმანიაში და შემდეგ რუსეთშიც თან გაიყოლიეთ. ამაზე თქვენი ბერლინის სახლიც მოწმობდა.

– დიახ, ყველა, ვინც მესტუმრა, ამბობდა, რომ ეს არის თბილისური სახლი...

– და რამდენადაც უცხო გარემოში მოხვდით, თქვენთვის და მეგობრებისთვის შექმენით პატარა საქართველო, თქვენი მიკროსამყარო...

– კუნძული.

– ერთი მხრივ, ჩვენი აზრები და გრძნობები სხვადასხვა ნივთში მატერიალიზდება, მეორე მხრივ, ჩვენ ვირეკლავთ იმ საგნებს, რაც ჩვენ გარშემოა, ისინი ზემოქმედებენ ჩვენზე და ამიტომ სულ ერთი

არ იყო, როგორი ინტერიერი გექნებოდათ, წმინდად ევროპული – გერმანული თუ ქართული...

– უნდა გითხრათ, რომ ის სტერილურობა, რაც გერმანელებს ახასიათებს, ნამდვილად მოსაწყენია, მაგრამ ეს არავითარ შემთხვევაში არ ნიშნავს იმას, რომ დანგრეული სახლები და ბინძური ქუჩები მომწონს.

– დიახ. იდეალური წესრიგი და რეგლამენტაცია ცხოვრების ყველა სფეროში ზოგჯერ თვით ევროპელებსაც აღიზიანებს, როდესაც შემთხვევითობისთვის ადგილი თითქმის არ რჩება. დიდი ხნით ჩარჩოში ყოფნა ღლის ადამიანს...

– გააჩნია, თქვენ რას გულისხმობთ ამ ჩარჩოში. ცხოვრებამ დამარწმუნა, რომ თავისუფლება არის შეზღუდვა. დიახ, დიახ. შენი თავი გარკვეულ ჩარჩოებში უნდა მოაქციო, დაიოკო ვნებები. ეს არის მკაცრი დაცვა რაღაც კანონების. თუ იმას გააკეთებ, რაც გინდა, თავისუფალი ვერასოდეს იქნები, იმიტომ, რომ დამოკიდებული გახდები ფულზე, სხვა ადამიანებზე, ყველაფერზე.

– ქალბატონო მანანა, უცებ

ასეთი კითხვა გამიჩნდა, გყავთ თუ არა მოსწავლეები? მე ახლაც ახალგაზრდად მიმაჩნხართ, რადგან მუდამ შემოქმედებით ძიებაში ხართ და, როგორც თავად მითხარით, ძალიან გიყვართ უმცროს თაობასთან ურთიერთობა. მიმაჩნია, რომ თქვენი მუსიკალური ცოდნა აუცილებლად უნდა გადასცეთ სხვებსაც.

– როდესაც პატარა ვიყავი, უფროსებთან მიყვარდა ურთიერთობა და ახლა, როცა უკვე ჭარმაგი ვარ, ახალგაზრდებთან ვაკეთებ პროექტებს. მომწონს და მაინტერესებს, იმიტომ, რომ მათ მოაქვთ სიახლე. თუ მათთვის საინტერესო ვარ, ესე იგი, ყველაფერი კარგად ყოფილა.

არ მყავს მოსწავლეები. ალბათ, ესეც

ყოფის ბრალია. სამწუხაროდ, შენი ქვეყანა პირობებს არ გიქმნის. რაღაც ღირებულებები შექმნა, დიდი ძალისხმევა გჭირდება. რატომ არ უნდა აინტერესებდეს საკუთარ ქვეყანას, რომ, მაგალითად, მანანა მენაბდე საინტერესოდ ხატავს და ფოტოებს იღებს და მას გამოფენა დაუფინანსოს? ამაზე თავად შემოქმედმა კი არ უნდა ირბინოს, სახელმწიფო ორგანიზაციები უნდა იყვნენ დაინტერესებული ამ ყველაფერში. რატომ უნდა მჭირდებოდეს, „მაშებით“ ამოგქაჩო თანხები სხვადასხვა პროექტისთვის, როდესაც, მაგალითად, რომელიმე უცხოელი შემს-

რულებლის, თუნდაც დაიანა კროლის კონცერტისთვის დაუფიქრებლად გაიღებენ გაცილებით მეტ თანხას. მე არავის მიღწევებს არ ვამცირებ, ეს შემსრულებელიც ძალიან მომწონს, მაგრამ, თუ ჯერ საკუთარს არ გაუფრთხილდი და არ დააფასე, დაიანა კროლი ვერ გიშველის.

– ეს, ალბათ, ქართული სნობიზმია.

– ოღონდ ეს სენი მარტო ქართველებს არ გეჭირს, რუსეთშიც იგივე ხდება, გერმანიაშიც და, საერთოდ, – „შინაურ მღვდელს შენდობა არა აქვსო“ – ყველგან ამართლებს.

მე, მაგალითად, სიამოვნებით გავხსნიდი საესტრადო სიმღერის ფაკულტეტს და ჩემს ცოდნას, სიმღერის კულტურას

გადავცემდი სტუდენტებს. მაგრამ ხელს ვინ შემინცობს? „ჩვენ გვიყვარს საქართველო“ – ლოზუნგებით იციან სიყვარული. სიმღერაშიც ვერ ვიტან, გულზე რომ მჯიღებს იბრაზუნებენ და მღერიან სამშობლოზე. არაა საჭირო ამაზე ხმამაღლა ყვირილი. „სიყვარულსა მალვა უნდა“, იქნება ეს სამშობლოს თუ ქალისა და მამაკაცის სიყვარული. რაც მეტს ილაპარაკებ, ის მხოლოდ გაუფასურდება!

– თქვენს შემოქმედებაში ერთმანეთს საინტერესოდ ერწყმის ტრადიცია და სიახლე.

– ეს როგორ ხდება, იცით? ყველა ეპოქას მოაქვს თავისი ტემპორიტი. ის უნდა შეიგრძნო, რალაცების მონტაჟი უნდა გაკეთდეს, როგორც კინოფილმის შემთხვევაში. მწერალიც ამ მეთოდს იყენებს, როცა ერთი ეპიზოდიდან მეორეზე გადადის. მეც ყოველთვის ვიყენებდი მონტაჟს მუშაობის დროს, მოგვიანებით გავიგე, რომ თურმე ბროდსკიც დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა მონტაჟს და ეს ძა-

ლიან გამიხარდა. ხშირად ვუსმენ ბახს, ვგრძნობ, რომ ის ძალიან საინტერესო მონტაჟს აკეთებს და მიმაჩნია, რომ, თუ ამას კარგად ახერხებ, მაშინ ყოველთვის დაემთხვევი მომავალ თაობას.

– რა არის თქვენთვის მხატვრული ნაწარმოების შეფასების უმთავრესი კრიტერიუმი?

– სევდა უნდა მომგვაროს, ჟრუანტელმა დამიაროს, ყელში მომიჭიროს რალაცამ... ერთი სიტყვით, ტრაგიკული უნდა იყოს. მაგრამ მოსმენას, კითხვას ან თვალღიერებას რომ დავასრულებ, სიხარული, შვება უნდა განვიცადო.

– ანუ კათარზისი, არა? არისტოტელესეულ შეფასებასთან მივდივით.

– (იცინის) ჰო, რას იზამ, ვერ გავცდით არისტოტელეს!

ესაუბრა
ალინა ქადაგიშვილი

ფასი: 4 ლარი